

**YÜKSEKÖĞRETİMDE BÖLGESEL KALKINMA ODAKLI MİSYON
FARKLILAŞMASI VE İHTİSASLAŞMA ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Fatma Hümevra Yücel

**DOKTORA TEZİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN, 2022

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden 6 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Fatma Hümeýra

Soyadı : Yücel

Bölümü : Eğitim Bilimleri

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Üzerine Bir Araştırma

İngilizce Adı : A research on regional development-oriented mission differentiation and specialization in higher education

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Fatma Hümeyra Yücel

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Fatma Hümeýra YÜCEL tarafından hazırlanan “Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Mısyon Farklılaşması ve İhtıaslaşma Üzerine Bir Araştırma” adlı tez çalışması aşğıdaki jüri tarafından oybirliğı ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı’nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Temel Çalık

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Şaduman Kapusuzoğlu

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi

Üye: Prof. Dr. Ferudun Sezgin

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Prof. Dr. Serkan Koşar

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Pınar Ayyıldız

Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, Ankara Medipol Üniversitesi

Tez savunma tarihi: 30/06/2022

Bu tezin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

Anneme...

Babama...

Ayrıca kendi hayatının öznesi olan tüm kadınlara...

TEŞEKKÜR

Akademisyen olmak üzere ilk adımlarımı attığım günlerden bugüne kadar olan süreçte sayısız katkılarıyla varlığına müteşekkirdiğim saygıdeğer tez danışmanım Gazi Üniversitesinden Prof. Dr. Temel Çalık'a, bilimselliğiyle ve eşsiz desteğiyle araştırmamın her aşamasına katkıda bulunan Gazi Üniversitesinden sayın Prof. Dr. Ferudun Sezgin'e, Prof. Dr. Serkan Koşar'a, değerli görüşlerinden dolayı Hacettepe Üniversitesinden sayın Prof. Dr. Şaduman Kapusuzoğlu'na, Ankara Medipol Üniversitesinden sayın Dr. Öğr. Üyesi Pınar Ayyıldız'a sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmalarımı yürüttüğüm esnada olumlu bir çalışma atmosferi yaratan Kırşehir Ahi Üniversitesinden sayın Prof. Dr. Hüseyin Şimşek'e, Prof. Dr. Cemalettin İpek'e, Doç. Dr. Dilek Gençtanırım Kurt'a, Öğr. Gör. Rıfki Kadioğlu'na teşekkür ederim.

Tezimin uygulama kısmına katkı sağlayan Bingöl Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi ve Uşak Üniversitesinin değerli akademisyenlerinin her birine ayrıca teşekkür ederim.

Tüm eğitim yaşamım boyunca yanımda bulunan, hayatımın anlamı olan sevgili aileme ve biricik yeğenime teşekkür ederim.

Fatma Hümeysra Yücel

YÜKSEKÖĞRETİMDE BÖLGESEL KALKINMA ODAKLI MİSYON FARKLILAŞMASI VE İHTİSASLAŞMA ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

(Doktora Tezi)

Fatma Hümeysra Yücel

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Haziran, 2022

ÖZ

Bu araştırmanın amacı yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmasına yönelik akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda mevcut durumu belirlemeye çalışmaktır. Türk yükseköğretim sisteminin ayrıcalıklı ve seçkinci bir anlayışla yeniden kurgulanması amacı ile eğitim sisteminin bütününe yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Yükseköğretim Kurulu tarafından ülke öncelikleriyle dünyadaki genel eğilimler dikkate alınarak kaliteli ve nitelikli bilgileri öne çıkarmak üzere yükseköğretimde birtakım projeler geliştirilmekte ve uygulamaları gerçekleştirilmektedir. “Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması” bu projelerden biri olarak ve özgün yönleriyle birlikte yükseköğretim sistemlerindeki yerini almaya başlamıştır. Araştırmanın ana eksenlerini; yükseköğretimde misyon farklılaşması, yükseköğretimde ihtisaslaşma, bölgesel kalkınma ve yükseköğretim ile yükseköğretimin uluslararası ve ulusal ölçekteki yapılandırılması oluşturmaktadır. Araştırma nitel araştırma yöntemine uygun olarak dizayn edilmiştir. Nitel araştırmalar, sosyal yaşamı ve insanla ilgili problemleri kendine özgü metotlarla sorgulama ve anlamlandırma süreçlerini içermektedir. Bu araştırmaların esas noktaları insanların yaşadığı dünyayı tüm yönleri ile anlamaya ve tanımlamaya çalışmaktır. Bu anlayıştan yola çıkılarak araştırmada kullanılan model ile yeni bir projenin uygulanması hakkında üniversitelerin faaliyetleri ve bu üniversitede görev yapan akademisyenlerin görüşleri derinlemesine incelenmiştir. Aynı zamanda incelenen

proje çok katmanlı ve karmaşık bir yapıya sahip olup araştırmada bu yapının bütün özellikleri göz önünde bulundurulmuştur. Bu doğrultudan hareketle betimsel analiz ve içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklem grubu, 2016’da Yükseköğretim Kurulu tarafından “Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması Projesi”ne seçilen ve kabul edilen, pilot üniversite olarak nitelendirilen beş üniversiteden oluşmaktadır. Bu üniversiteler sırasıyla; Bingöl Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi ve Uşak Üniversitesini kapsamakta olup araştırma, bu üniversitelerde projelere dönük gerçekleştirilen faaliyetleri ele almaktadır. Araştırmanın çalışma grubu, pilot üniversitelerde akademisyen olarak görev yapmakta olan 25 akademisyenden meydana gelmektedir. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Form üç bölüm hâlinde düzenlenmiştir. Formun birinci bölümünde “Kentsel ve Kurumsal Bilgiler” yer almakta olup 11 farklı ifadeden oluşan sorular bulunmaktadır. Formun ikinci bölümünde “Kişisel Bilgiler” bulunmakta olup yedi farklı ifadeden oluşan sorulardan meydana gelmektedir. Formun üçüncü bölümü ise “Kurumsal Bilgiler” kısmını içermekte olup 38 farklı ifadeden oluşan sorular ifade edilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu akademisyenlere yöneltilen toplam 56 ifadeyi içeren bir metin şeklinde düzenlenmiştir. Yükseköğretim kurumlarına “Y” şeklinde kodlar verilmiş ve üniversitelerin alfabetik sırasına göre numaralandırılmıştır. Görüşme yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesi amacıyla akademisyenlere “A” şeklinde kodlar verilmiş ve katılımcı sayısına göre sıralanmıştır. Veriler çözümlendikten sonra 10 alt problemin altında bulgular şeklinde sunulmuş ve daha sonra yorumlanmıştır. Araştırma sonuçları ele alındığında, beş pilot üniversitenin misyon ve vizyon ifadelerinin stratejik planlarında yer aldığı ve bölgesel kalkınma ile tam uyumlu olarak düzenlendiği ortaya çıkmıştır. Üniversitelerde birleştirilmiş olarak beş farklı alanda ihtisaslaşma yer alsa da toplam 11 alanda ihtisaslaşma sağlandığı, üniversitelerin projelerini hayata geçirdikleri ve katma değer yaratan çok sayıda ürün ürettikleri anlaşılmıştır. Bu projelerin gerçekleştirildiği yerlerde özellikle sosyoekonomik bakımdan geri kalan illerin seçildiği ve üniversitelerin projeler yoluyla bölgesel kalkınmaya katkı sağladıkları görülmektedir. Akademisyenlerin görüşlerine göre bu tarzdaki yoğun araştırma ve uygulama gerektiren projelerde gönüllülük ve özendiriciliğin artması gerektiği ve yasal süreçlerin hızlandırılması gerektiği belirtilmektedir. Aynı zamanda akademisyenler bu projelerin hayata geçirilmesiyle birlikte yükseköğretimde eğitim kalitesinin arttığını, yeni istihdam alanlarının sağlandığını, topluma hizmetin etkin bir biçimde yaygınlaştığını ve üniversitelerde olumlu ve başarılı yönde yapısal dönüşümler yaşadıklarını ifade etmektedir. Bu bağlamda “Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması” projeleri her bakımdan pozitif çıktılar sağlayan, özellikle; rekabeti artıran, eğitimi iyileştiren, üniversitelere ve bölgelere katkısı olan özel bir proje türüdür.

Anahtar kelimeler : Yükseköğretimde misyon farklılaşması, yükseköğretimde ihtisaslaşma, bölgesel kalkınmada yükseköğretim, üniversitelerin yeniden yapılandırılması.

Sayfa adedi : xxv + 186

Danışman : Prof. Dr. Temel Çalık

**A RESEARCH ON REGIONAL DEVELOPMENT-ORIENTED
MISSION DIFFERENTIATION AND SPECIALIZATION IN HIGHER
EDUCATION**

(Doctoral Dissertation)

Fatma Hümeyra Yücel

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

June, 2022

ABSTRACT

The aim of this research is to try to determine the current situation in line with the opinions of academicians on regional development-oriented mission differentiation and specialization in higher education. With the aim of reconstructing the Turkish higher education system with a privileged and elitist understanding, studies are carried out for the whole education system. A number of projects are developed and implemented in higher education by the Council of Higher Education in order to highlight quality and qualified information, taking into account the country's priorities and the general trends in the world. "Differentiation and Specialization with a Focus on Regional Development in Higher Education" has started to take its place in higher education systems as one of these projects and with its original aspects. The main axes of the research; mission differentiation in higher education, specialization in higher education, regional development and structuring of higher education on an international and national scale. The research was designed in accordance with the qualitative research method. Qualitative research includes the processes of questioning and making sense of social life and human problems with unique methods. The main points of these researches are to try to understand and define the world in which people live in all aspects. Based on this understanding, the activities of the universities and the views of the academicians working in this university about the model used in the research and the implementation of a new project were examined in depth. At the same time, this project has

a multi-layered and complex structure, and all the features of this structure were taken into account in the research. In this direction, descriptive analysis and content analysis were carried out. The sample group of the research consists of five universities that were selected and accepted as a pilot university by the Council of Higher Education in 2016 for the “Mission Differentiation and Specialization in Higher Education Project”. These universities are respectively; it covers Bingöl University, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Düzce University, Kırşehir Ahi Evran University and Uşak University and the research deals with the activities carried out in these universities for projects. The study group of the research consists of 25 academicians working as academicians in pilot universities. A semi-structured interview form was used in the research. The form is organized in 3 parts. The first part of the form includes “Urban and Institutional Information” and there are questions consisting of 11 different expressions. The second part of the form includes "Personal Information" and consists of questions consisting of 7 different expressions. The third part of the form includes the "Theoretical Information" part and questions consisting of 38 different expressions are expressed. The semi-structured interview form was arranged as a text containing a total of 56 statements addressed to academics. Higher education institutions are given “Y” codes and are numbered according to the alphabetical order of the universities. In order to analyze the data obtained through interviews, "A" codes were given to the academicians and they were listed according to the number of participants. After the data were analyzed, they were presented as findings under 10 sub-problems and then interpreted. Considering the results of the research, it has been revealed that the mission and vision statements of the 5 pilot universities are included in their strategic plans and are arranged in full compliance with regional development. Although there are specializations in 5 different fields combined in universities, it has been understood that specialization has been achieved in a total of 11 fields, universities have implemented their projects and produced many products that create added value. In the places where these projects are carried out, it is seen that especially the provinces that are left behind in socioeconomic terms are selected and universities contribute to regional development through projects. According to the opinions of educational institution administrators, it is stated that volunteering and encouragement should be increased and legal processes should be accelerated in such projects that require intensive research and application. At the same time, educational institution administrators state that with the realization of these projects, the quality of education in higher education has increased, new employment areas have been provided, service to the community has become widespread effectively and they have experienced positive and successful structural transformations in universities. In this context, “Regional Development-Oriented Mission Differentiation and Specialization in Higher Education” projects provide positive outputs in all respects, especially; it is a special type of project that increases competition, improves education and contributes to universities and regions.

Keywords : Mission differentiation in higher education, specialization in higher education, higher education in regional development, restructuring of universities.

Pages : xxv + 186

Supervisor : Prof. Dr. Temel Calık

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxiv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	9
1.3. Araştırmanın Önemi	10
1.4. Araştırmanın Sayıtları.....	12
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	13
1.6. Araştırmadaki Tanımlar	14

BÖLÜM II.....	15
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	15
2.1. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması.....	15
2.1.1. Misyon ve Vizyon Kavramı Arasındaki İlişkiler	15
2.1.2. Yükseköğretimde Misyon ve Vizyon Belirleme Süreçleri	22
2.2. Yükseköğretimde İhtisaslaşma	29
2.2.1. Akıllı Uzmanlaşma	31
2.3. Bölgesel Kalkınma ve Yükseköğretim.....	37
2.4. Yükseköğretimde Yeniden Yapılandırma	47
2.4.1. Küresel Ölçekte Yükseköğretimin Yapısal Gelişimi.....	47
2.4.2. Ulusal Ölçekte Yükseköğretimin Yapısal Gelişimi	51
2.4.3. Yükseköğretimde Yeniden Yapılandırma Biçimleri	56
2.4.3.1. Girişimci Üniversite Modeli	61
2.4.3.2. Dönüştürücü Tematik Üniversite Modeli.....	63
2.4.3.3. Eklektik (Mode 2) Üniversite Modeli.....	64
2.4.4. Ulusal Ölçekte Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması	65
2.4.5. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmaya Yönelik Yeniden Yapılandırma	74
BÖLÜM III	81
YÖNTEM.....	81
3.1. Araştırmanın Modeli ve Deseni	81
3.2. Tanımlayıcı İstatistikler.....	82
3.3. Araştırmanın Çalışma Grubu	85
3.4. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	87
3.5. Verilerin Toplanması	88
3.6. Verilerin Analizi	89

BÖLÜM IV	91
BULGULAR VE YORUMLAR.....	91
4.1. Nitel Araştırmadan Elde Edilen Bulgular	91
4.1.1. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesine Dâhil Olan Üniversiteler ile Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerin Sosyoekonomik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	91
<i>4.1.1.1. Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesindeki Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular.....</i>	<i>92</i>
<i>4.1.1.2. Pilot Üniversitelerin Kuruluş Tarihlerinin Dağılımına İlişkin Bulgular.....</i>	<i>93</i>
<i>4.1.1.3. Pilot Üniversitelerdeki Akademik Personel Sayısının Dağılımına İlişkin Bulgular</i>	<i>94</i>
<i>4.1.1.4. Pilot Üniversitelerdeki Öğrenci Sayısının Dağılımına İlişkin Bulgular.....</i>	<i>94</i>
<i>4.1.1.5. Pilot Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerin Sosyoekonomik Göstergelerine İlişkin Bulgular</i>	<i>95</i>
4.1.2. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesini Yürüten Akademisyenlerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Bulgular..	96
<i>4.1.2.1. Akademisyenlerin Görev Yaptıkları Üniversitelerdeki Dağılımına İlişkin Bulgular</i>	<i>96</i>
<i>4.1.2.2. Akademisyenlere Yönelik Demografik Verilere İlişkin Bulgular</i>	<i>97</i>
<i>4.1.2.3. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki Görevlerine İlişkin Bulgular.....</i>	<i>98</i>
4.1.3. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarını Tanımlama Biçimlerine İlişkin Bulgular.....	99
<i>4.1.3.1. Pilot Üniversitelerin Stratejik Planlarında Belirtilen Misyon İfadelerine İlişkin Bulgular</i>	<i>99</i>

<i>4.1.3.2. Pilot Üniversitelerin Misyon İfadeleri ile İlgili Kategorilere İlişkin Bulgular.....</i>	<i>100</i>
<i>4.1.3.3. Pilot Üniversitelerin Misyon İfadelerine İlişkin Kelime Bulutu Bulguları.....</i>	<i>101</i>
<i>4.1.3.4. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki Misyon Tanımları ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular</i>	<i>101</i>
<i>4.1.3.5. Pilot Üniversitelerin Stratejik Planlarında Belirtilen Vizyon İfadelerine İlişkin Bulgular</i>	<i>103</i>
<i>4.1.3.6. Pilot Üniversitelerin Vizyon İfadeleri ile İlgili Kategorilere İlişkin Bulgular.....</i>	<i>104</i>
<i>4.1.3.7. Pilot Üniversitelerin Vizyon İfadelerine İlişkin Kelime Bulutu Bulguları.....</i>	<i>104</i>
<i>4.1.3.8. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki Misyon ve Vizyon İfadeleri ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular</i>	<i>105</i>
<i>4.1.3.9. Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarının Dağılımına İlişkin Bulgular</i>	<i>107</i>
<i>4.1.3.10. Akademisyenlerin Üniversitelerindeki Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>108</i>
<i>4.1.3.11. Akademisyenlerin Üniversitelerin Misyonu ile İhtisaslaşma Alanı Arasındaki İlişkisi İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>110</i>
<i>4.1.3.12. Akademisyenlerin Üniversitelerin Uzmanlaşması ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular</i>	<i>111</i>
4.1.4. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcındaki Hazırlık Aşamalarını İfade Etme Biçimlerine İlişkin Bulgular	113
<i>4.1.4.1. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcında Üniversitelerde Etkili Buldukları Özelliklere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>113</i>
<i>4.1.4.2. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Alanları Belirlenirken Öncelikli Olan Kriterlere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular</i>	<i>114</i>

4.1.4.3. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Alanları Belirlenirken Bulundukları İlin Demografik Özelliklerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	114
4.1.4.4. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcında Üniversitelerdeki Altyapılara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	115
4.1.4.5. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşması İçin Yaptıkları Hazırlıklarına İlişkin Görüşlere Ait Bulgular	116
4.1.4.6. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanları Belirlenirken Esas Alınan Yasal Dayanaklara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	117
4.1.4.7. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcındaki Üniversitelerde Oluşturulan Kurumsal Mevzuata İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	117
4.1.5. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmaya Yönelik Üniversitelerin Yapılarını Örgütsel ve Yönetimsel Olarak Açıklama Biçimlerine İlişkin Bulgular	118
4.1.5.1. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki İhtisaslaşma Sürecini Yönetme Şekillerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	118
4.1.5.2. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki İhtisaslaşma Sürecinde Yetkili Birimlerine Yaptıkları Görevlendirmelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	119
4.1.5.3. Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Oluşturdukları Kurullara İlişkin Bulgular	119
4.1.5.4. Üniversitelerde İhtisaslaşma Sürecinde Oluşturulan Birimlere İlişkin Bulgular	120
4.1.5.5. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinde Üniversitelerde Açılan Birimler Arasındaki İş Birliklerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	120
4.1.5.6. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinde Üniversitelerdeki Uygulama ve Araştırma Faaliyete Geçme Durumuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	121

<i>4.1.5.7. Akademisyenlere Göre İhtisaslaşma Sürecinde Üniversitelerde Açılan Uygulama ve Araştırma Merkezleri ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>121</i>
4.1.6. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinde Yaşanan Gelişmelere İlişkin Bulgular.....	122
<i>4.1.6.1. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Gerçekleştirdikleri Projelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>122</i>
<i>4.1.6.2. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Gerçekleştirdikleri Projelerin Mevcut Durumlarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>123</i>
<i>4.1.6.3. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Üretmiş Oldukları Ürünlere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>124</i>
<i>4.1.6.4. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde İş Birliğinde Bulundukları Yükseköğretim Kurumlarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>124</i>
<i>4.1.6.5. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde İl ya da Bölgede İş Birliğinde Bulundukları Kurumlara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>125</i>
<i>4.1.6.6. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Gerçekleştirdikleri Tanıtım Faaliyetleri ve Duyurulara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>126</i>
<i>4.1.6.7. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Karşılaştıkları Engel ve Zorluklara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular....</i>	<i>126</i>
4.1.7. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin İnsan Gücü Yetiştirmeye Katkılarına İlişkin Bulgular.....	128
<i>4.1.7.1. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarında Açılan Eğitim Programlarının Düzeylerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular...</i>	<i>128</i>

<i>4.1.7.2. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarıyla İlgili Mezun Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>129</i>
<i>4.1.7.3. Akademisyenlerin Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerde Mesleki Yeterlilik Belgesi Vermesi Durumuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>129</i>
<i>4.1.7.4. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarındaki Personel Alımlarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular</i>	<i>130</i>
4.1.8. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Bölgesel Kalkınmaya Katkılarına İlişkin Bulgular.....	130
<i>4.1.8.1. Akademisyenlerin Bölgesel Kalkınmada Üniversitelerin Rolüne İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>131</i>
<i>4.1.8.2. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmanın Bölgesel Kalkınmaya Sağladığı Katkılarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular</i>	<i>132</i>
<i>4.1.8.3. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki İhtisaslaşma Alanlarının Bölgesel İhtiyaç ve Beklentileri Karşılmasına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular.....</i>	<i>134</i>
4.1.9. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılmasına Sağladığı Katkılarına İlişkin Bulgular	135
<i>4.1.9.1. Akademisyenlerin İhtisaslaşmanın Sağlanmasında Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular</i>	<i>135</i>
<i>4.1.9.2. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılmasına Sağladığı Katkılarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular</i>	<i>137</i>
4.1.10. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Üniversitelerdeki Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Süreçlerini Değerlendirme Biçimlerine İlişkin Bulgular.....	138

4.1.10.1. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Yapmayı Planladıkları Diğer Faaliyetlere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	138
4.1.10.2. Akademisyenlerin İçerisinde Bulundukları İhtisaslaşma Sürecini Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular	139
BÖLÜM V	141
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	141
5.1. Tartışma ve Sonuçlar	141
5.1.1. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesine Dâhil Olan Üniversiteler ile Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerin Sosyoekonomik Özelliklerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	141
5.1.2. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesini Yürüten Akademisyenlerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	143
5.1.3. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarını Tanımlama Biçimlerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	143
5.1.4. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcındaki Hazırlık Aşamalarını İfade Etme Biçimlerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	145
5.1.5. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmaya Yönelik Üniversitelerin Yapılarını Örgütsel ve Yönetmel Olarak Açıklama Biçimlerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	146
5.1.6. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinde Yaşanan Gelişmelere İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	147
5.1.7. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin İnsan Gücü Yetiştirmeye Katkılarına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	148

5.1.8. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Bölgesel Kalkınmaya Katkılarına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	148
5.1.9. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılmasına Sağladığı Katkılarına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	149
5.1.10. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Üniversitelerdeki Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Süreçlerini Değerlendirme Biçimlerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar	150
5.2. Öneriler	150
KAYNAKLAR.....	152
EKLER.....	171
EK-1. Görüşme Formu	172
EK-2. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Gazi Üniversitesi Etik Kurul İzni	179
EK-3. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Gazi Üniversitesi Araştırma İzni	180
EK-4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Bingöl Üniversitesi Araştırma İzni	181
EK-5. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Araştırma İzni	182
EK- 6. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Düzce Üniversitesi Araştırma İzni	184
EK-7. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Araştırma İzni	185
EK-8. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Uşak Üniversitesi Araştırma İzni Kararı	186

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Etkili Misyon ve Vizyon İfadelerinde Bulunması Gereken Öğeler</i>	21
Tablo 2. <i>Misyon ile Vizyon Arasındaki Farklar</i>	21
Tablo 3. <i>Kalkınma Planlarında Yer Alan Bölgesel Kalkınmaya Yönelik İfadeler</i>	43
Tablo 4. <i>Kalkınma Planlarında Yer Alan Yükseköğretimin Farklılaştırılmasına Yönelik İfadeler</i>	45
Tablo 5. <i>Küresel Ölçekte Meydana Gelen Değişimlerin Üniversiteler Üzerindeki Yapısal Etkileri</i>	60
Tablo 6. <i>Yükseköğretimdeki Yapısal Değişiklikler</i>	69
Tablo 7. <i>Graz Deklarasyonu'na Göre Üniversitelerin Roller</i>	76
Tablo 8. <i>Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesine Dâhil Olacak Üniversitelerin İlk Aşama Değerlendirme Kriterleri</i>	79
Tablo 9. <i>Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmanın Dayandığı Üniversite Modelleri</i>	80
Tablo 10. <i>Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesine Dâhil Olacak Üniversitelerin Süreç Değerlendirmeleri</i>	83
Tablo 11. <i>Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve Projesine Dâhil Olan Üniversiteler</i>	84
Tablo 12. <i>Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve Projesine Dâhil Olan Pilot Üniversiteler</i>	86
Tablo 13. <i>Pilot Üniversitelerdeki Akademik Personel Sayısının Dağılımı</i>	94
Tablo 14. <i>Pilot Üniversitelerdeki Öğrenci Sayısının Dağılımı</i>	94

Tablo 15. <i>Pilot Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerin Sosyoekonomik Göstergeleri</i>	95
Tablo 16. <i>Akademisyenlerin Görev Yaptıkları Üniversitelere Göre Dağılımı</i>	96
Tablo 17. <i>Akademisyenlere Yönelik Demografik Veriler</i>	97
Tablo 18. <i>Akademisyenlerin Üniversitelerdeki Görevlerine Yönelik Veriler</i>	98
Tablo 19. <i>Pilot Üniversitelerin Stratejik Planlarında Belirtilen Misyon İfadelerinin Dağılımı</i>	99
Tablo 20. <i>Pilot Üniversitelerin Misyon İfadelerine İlişkin Kategoriler</i>	100
Tablo 21. <i>Pilot Üniversitelerin Stratejik Planlarında Belirtilen Vizyon İfadelerinin Dağılımı</i>	103
Tablo 22. <i>Pilot Üniversitelerin Vizyon İfadelerine İlişkin Kategoriler</i>	104
Tablo 23. <i>Akademisyenlerin Görüşleri Doğrultusunda Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmaya Yönelik Oluşturulan Kategoriler</i>	108
Tablo 24. <i>Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcında Üniversitelerinde Etkili Buldukları Özelliklere Yönelik Görüşleri</i>	113
Tablo 25. <i>Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanları Belirlenirken Esas Alınan Yasal Dayanaklara Yönelik Görüşleri</i>	117
Tablo 26. <i>Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarına Yönelik Oluşturulan Kurullar</i>	119
Tablo 27. <i>Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarına Yönelik Oluşturulan Birimler</i>	120
Tablo 28. <i>Akademisyenlere Göre Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin Faaliyete Geçme Durumu</i>	121
Tablo 29. <i>Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde İş Birliğinde Bulundukları Yükseköğretim Kurumlarına Yönelik Görüşleri</i>	124
Tablo 30. <i>Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde İl ya da Bölgede İş Birliğinde Bulundukları Kurumlara Yönelik Görüşleri</i>	125
Tablo 31. <i>Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarına Yönelik Açılan Eğitim Programlarının Düzeylerine Yönelik Görüşleri</i>	128

Tablo 32. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarıyla İlgili Mezun Verilme Durumuna Yönelik Görüşleri.....	129
Tablo 33. Akademisyenlerin Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerde Mesleki Yeterlilik Belgesi Verilmesi Durumuna Yönelik Görüşleri.....	129
Tablo 34. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarına Yönelik Personel Alımlarına Yönelik Görüşleri.....	130
Tablo 35. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Üniversitelerinin Bölgesel Kalkınmaya Sağladığı Katkılarına Yönelik Oluşturulan Kategoriler.....	132
Tablo 36. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılmasına Sağladığı Katkılarına Yönelik Görüşleri	137

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Misyon, strateji ve vizyon arasındaki ilişkiler.	26
Şekil 2. Stratejik planlama süreci.	27
Şekil 3. Akıllı uzmanlaşma stratejisinin temel unsurları.....	32
Şekil 4. Akıllı uzmanlaşma sürecinin aşamaları.	33
Şekil 5. Akıllı uzmanlaşmanın teorik perspektifi.	34
Şekil 6. Avrupa Üniversiteler Birliğinin üniversiteler için hazırladığı RIS 3 etkinliği.....	35
Şekil 7. Akıllı uzmanlaşma stratejilerinin süreçleri.	36
Şekil 8. Akıllı uzmanlaşma ile ekonomik değişimi sağlamak RIS 3. (Resmî olmayan Türkiye değerlendirmesi)	37
Şekil 9. Teorik bölgesel inovasyon sistemi. (RIS3 çerçevesi)	41
Şekil 10. Wissema'nın nesillere göre üniversiteleri sınıflandırması.	50
Şekil 11. Tarihî süreçte yükseköğretimde meydana gelen değişimler.	57
Şekil 12. Yükseköğretimin işlevlerine göre yapılandırılması.	75
Şekil 13. Bilgi akışının dinamikleri.....	78
Şekil 14. Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesindeki Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Çizgi Grafiği	92
Şekil 15. Pilot Üniversitelerin Kuruluş Tarihlerinin Dağılımına İlişkin Sütun Grafiği	93
Şekil 16. Pilot üniversitelerin misyon ifadelerine yönelik kelime bulutu.	101
Şekil 17. Pilot üniversitelerin vizyon ifadelerine yönelik kelime bulutu.	104

Şekil 18. Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarına Göre Dağılımına İlişkin Çizgi Grafiği	107
---	-----

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

A	Akademisyenin Kodu
f	Frekans
n	Katılımcı Sayısı
Y	Yükseköğretim Kurumunun Kodu
$\bar{X}$	Ortalama
AKTS	Avrupa Kredi Transfer Sistemi
AYA	Avrupa Yükseköğretim Alanı
AYÇ	Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi
BM	Birleşmiş Milletler
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ESG	Avrupa Kalite Güvencesi Standart ve İlkeleri
EU	Avrupa Birliği
EUA	Avrupa Üniversiteler Birliği
EURADA	Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği
IMF	Uluslararası Para Fonu
KG	Kalite Güvencesi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MYK	Mesleki Yeterlilik Kurumu
MYO	Meslek Yüksekokulu

NAFTA	Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
RIS	Araştırma İnovasyon Stratejileri
TDK	Türk Dil Kurumu
TURQUAS	Türk Yükseköğretim Sisteminde AYA Reformlarının Uygulanması ve Sürdürülebilirliği Projesi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
TYÇ	Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
TYYÇ	Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi
UA	Türkiye Ulusal Ajansı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
YÖDEK	Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YÖKAK	Yükseköğretim Kalite Kurulu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sayıtları, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmadaki tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Yirmi birinci yüzyılda üniversitelerin köklü ve derin değişimlere uğraması, odak noktaları sadece bilim ve tek disipline bağlı kalan kurumların yapılarının kırılımına neden olmaktadır. Üniversitelerde farklı türde konseptler meydana gelmekte ve global bilginin üretiminin sağlanması ise yeni gerçeklikler olarak kendini göstermektedir. Yükseköğretim kurumları kendilerini yeni dünya düzeninde yalnızca bilgi üretmekle sınırlandırmamak durumundadır (Aktan, 2004; Alan, 2016; Günay, 2011; Özipek, 2004, s. 24). Üniversiteler üretmiş oldukları bilgileri geniş kitlelere en optimal şekilde dağıtımına sunmalı, yaşamsal nitelikte olan faaliyetlerini sürdürmek için ise dönüşüme uğramalı ve ayakta kalmak zorundadırlar (Ayten & Göver, 2020; Fındıkçı, 1998, s. 85; Kuyumcu & Erdoğan, 2008; Parlar, 2013).

Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmanın dayandığı temel unsur “dönüşüm” olarak vurgulanmakta ve beraberinde farklı anlayışları ve problemleri getirmektedir. Küreselleşmenin etkileri, bilgi toplumuna geçişte yaşanan sancılı süreçler, üniversiteler arasındaki nesil farklılıklarının bariz bir biçimde değişmesi, misyon anlayışlarının moderniteye uyumlanması, uzmanlık alanlarının geniş bir spektruma yayılması ve gün geçtikçe spesifik hâle bürünmesi yaşanan problemlerden bazılarıdır. Geniş bir çerçeve içerisinde ele alındığında artan rekabet unsurları, bilgi teknolojilerinin üst düzeylere ulaşması, öğrenci yapılarının uluslararası boyutta entegre olması ve toplumda

yaşanan bilgi dinamikleri üniversiteleri değişime götüren asıl unsurlar arasında sayılmaktadır.

Globalleşme, globalizasyon, yeni dünya düzeni, postmodernizm, yerelleşme, neoliberalizm gibi türdeş kavramlarla birlikte anılan küreselleşme paradigması, yerel ya da özel uygulamaların evrensel ya da küresel boyutundaki değişimlerini baz almakta, aynı zamanda coğrafi ve toplumsal boyutu ile dünyanın tek bir merkez hâline geldiğini ifade eden son derece dinamik ve değişken bir terim olarak işlev kazanmaktadır (Balay, 2004; Bayar, 2008; Smith, 2013; Sönmez, 2002; Şen, 2008; Waters, 2000). Bu süreçler multidisipliner bir yaklaşımla ele alınmakta olup siyasi, sosyal, ekonomi, eğitim, teknoloji, çevre alanlarının sürece katılması ve etkinlik kazanması ile proaktif hâle gelmektedir (Çelik, 2012). Bu alanlardan en az birinde ortaya çıkan değişme diğer yapılar üstünde domino etkisi yaratarak birtakım değişmelere neden olmaktadır.

Küreselleşme süreci yönetiminin başarılı olabilmesi ve anlamlı çıktılarının oluşabilmesi için öncelikle kurumsal yapıdaki değişimlerin incelenmesi zorunlu hâle gelmektedir. Örgütler toplumsal beklentileri karşılayabilmek, evrensel düzeydeki değişimlere kanalize olmak ve bilgi çağında etkileyen ve etkilenen sistemler olarak çeşitli faaliyetlerini sürdürmek durumundadır (Güçlü, 2006). Rekabetçi pazar yapıları, iş gücü ya da toplumsal nedenlerden kaynaklanan etmenler örgütsel değişmelere neden olmaktadır. Kurumlardaki örgütsel değişimler ise problemleri beraberinde getirmektedir. Örgütlerin karşılaştıkları sorunlarla başa çıkabilmek için yeni durumlara uyum sağlamak ve gelişimlerini hızlandırmak üzere politikalarını belirlemeleri, yeni teknolojilerden faydalanarak ve çevresel değişimleri takip ederek rekabet güçlerini artırmaları gerekmektedir (Miller, 1998; Tarahat & Werner, 1997).

Yeni dünya düzeninin en önemli etkisi yoğun bir biçimde bilgi birikimine girilmesi gereken bir süreci başlatmış olmasıdır (Balay, 2004). Bu yoğunluk ile bilgi çeşitliliği ve bilgi zenginliği hayatın bütün alanına yayılmış ve elde edilen bilgiler toplum için hayati bir rol oynamaya başlamıştır. Bu bağlamda şekillenen bilgi toplumu ise yirmi birinci yüzyılın yükselen değeri olarak görülmekte ve bilgi çağı, enformasyon toplumu gibi terimlerle de ifade edilmektedir (Erdem, 2013).

Evrensel nitelikte artan rekabet koşulları, hızlı, değişim, hızlı gelişme, yenilikçi bilgi teknolojileri, insan kaynaklarının artan önemi, öğrenen organizasyonların yaygınlaşması, bilgili insan ve bilgi tabanlı gelişen yeni organizasyonlar bilgi toplumunun inşa edilmesinde önemli rol oynayan etmenlerdir (Kapusuzoğlu, 2006; Parlar, 2013). Bilgi toplumunda, bilgi

teknolojisi, bilgi yoğun sanayi-üretim sistemleri ve güç dengelerinde yeni kutuplaşmalar yeni gerçeklikler meydana getirmekte ve problemlere neden olmaktadır. Eğitim kurumu yöneticilerinin bu problemlerin aşılması için yeni gerçekliklerin farkında olması gerekir (Drucker, 1996).

Yenilik sistemleri, ekonomik sistemlerinin başarılı olması için devletin, sermaye aktörlerinin yanı sıra üniversiteleri de eklemlenmekte ve bu üçlü sarmal yapı ile birlikte girişimcilik de esas alınarak ülkelerin kalkınması için bir ön şart olarak kabul edilmektedir (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000). Global ölçekte güçlü olan ülkeler hem yüksek öğrenim biçimlerini şekillendirmek hem de hangi bilgilerin nasıl ve ne yönde kullanılması gerektiği noktasında büyük bir paya sahip olmuştur. Ayrıca bu ülkeler bilgileri kimlerin üretmesi gerektiğini belirlemeye çalışmışlardır. Bu dönüşüm ile üniversiteler bir nevi işletme standartlarına sahip olmuştur (Saban & Saban, 2016).

Üniversiteler bağlı bulundukları yörelerde ve bölgelerde, ulusal ve global ölçekte toplumların iktisadi ve sosyal refahı için hayati bilgileri üretmekte, aynı zamanda bu bilgileri korumakta ve yaymaktadır (Erdem, 2013; Gerçek, 2011; Güler, 1994; Toğrol, 2012). Ayrıca, yenilikleri beslemesi, yaratıcı bilginin üretilmesi ve dağıtılması bakımından bilgi toplumunda ilk sırada yerini almaktadır. Üniversitelerin kuruluş amaçları; bilgi sahibi olmak, gerçekleri araştırmak, aydınlanmak, öğrenmek ve anlamak için gayret göstermek biçiminde ifade edilmektedir (Güler, 1994, s. 19-20; Toğrol, 2012).

2000’li yılların başından beri devam eden sistemik yöndeki büyümeler, yükseköğretimde mevcut bulunan sistemlerin ve yönetim biçimlerinin değişmesi üzerinde önemli baskılar meydana getirmiştir. Bu anlayışın sonuçları Yükseköğretim Kurulunun [YÖK] rolleri, fonksiyonları ve sorumlulukları daha önemli hâle gelmiştir. Bu bağlamda yükseköğretimdeki yönetim yapıları, YÖK ve yükseköğretim kurumları arasındaki ilişkiler tartışmaların odak noktaları hâline gelmeye başlamıştır. Ayrıca, mevcut yükseköğretim sisteminin sıklıkla aşırı merkeziyetçi bulunması ve hantal yapıda olduğunun ifade edilmesidir (Ceylan & Toprakçı, 2015; Çelik & Gür, 2014; Ekinci, Anasız & Püsküllüoğlu, 2018; Erdoğan, 2013).

Eğitim sistemlerin en üst seviyesi olan üniversiteler, toplumların gelişmesi ve kalkınmasına öncülük etmekte, bilimsel, siyasi, ekonomik ve kültürel yaşamda etkin bir şekilde rol oynamaktadır. Bu varsayımlar doğrultusunda üniversiteler, yarış içindeki bir dünya düzeni içerisinde kendilerine yeni hedefler koymakta ve yeni eğilimlerini ortaya çıkarmaktadır.

Yükseköğretim kurumlarının bilimin üretilmesi ve yayılması fonksiyonunun yanı sıra diğer görevleri ise çağın koşullarına uygun hareket edilmesi, değişmekte olan şartlara uyum sağlanması, bütün alanlarda rekabete açık olunması, üstün niteliklere sahip insan gücünün yetiştirilmesi, yeterli şekilde finansal kaynaklara sahip olmak ve iyi yönetimi sağlamaktır (Acar, 2012). Bütün toplumlarda bu yenilikleri gerçekleştirecek üniversitelerin nasıl olması gerektiği hususu sürekli tartışma konusu olmakta ve üniversitelerde bu durum birtakım problemlere yol açmaktadır (Ataüenal, 1994; Doğan, 2013).

Üniversitelerin esas işlevleri birtakım araştırmalar yapmak yoluyla çeşitli bilgileri üretmek, eğitim vasıtasıyla yeni gelmekte olan kuşaklara bilgiler aktarmak ve toplumun gereksinimlerine uygun biçimde hizmetler gerçekleştirmek olarak üç temel amaca hizmet etmektedir (Altbach, 2001; Altınsoy, 2011; Celep & Tülübaş, 2015; Gürüz, 2001; Okçabol, 2007; YÖK, 2007). Üniversitelerin işlevleri göz önünde bulundurulduğunda ortaya çıkan ihtiyaçların da bütüncül olarak ele alınması gerekliliği doğmaktadır. Yükseköğretim sisteminde bütüncül politikalar belirlenmesi ve diğer yapılarla eşgüdüm sağlanmasının üniversitelerin işlevlerini yerine getirmesi bakımından faydalı olacağı aşîkârdır (Ergüder, 2012; Fielden, 2008; Küçükcan & Gür, 2009; Tuncer, 2012; Yavuz, 2012). Sarmal yapının içerisinde bir eksiklik ya da aksama sistemin işleyişinde tıkanıklıklar meydana getirmekte ve çeşitli problemlerin yaşanmasına sebep olabilmektedir. Sistemin sağlıklı bir şekilde işlemesi, ülkenin kalkınması, toplumun refahı ve çağın gereklerine uyan bir gelişmenin gerçekleştirmek üzere yükseköğretimin işlevlerini en etkin bir biçimde yerine getirmesi ve gereksinimlerin karşılanması önem arz etmektedir (Ceylan & Toprakçı, 2015).

Yirmi birinci yüzyılın başlarında üniversitelerin işlevlerinin yerine getirilmesine yönelik yüklendikleri rolleri yerine getirmeleri gittikçe daha karmaşık ve problemlî hâle gelmektedir. Üniversitelerin rollerinin çerçevesi Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu tarafından çizilerek yükseköğretim kurumun sosyal gelişme, ekonomik büyüme, rekabet edilebilir hizmet ya da malların üretilmesi, kültürel kimliklerin biçimlendirilmesi ve korunması için sosyal bağın devam ettirilmesi, yoksulluklara yönelik mücadele etmek ve barış kültürünün desteklenmesi üzerine yeri doldurulamaz bir unsur olarak ifade edilmiştir (Günay, 2007; Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu [UNESCO], 2010). Bu anlayışın devamı olan diğer bir gelişme ise Avrupa Üniversiteler Birliğinin [EUA] Bologna süreçlerinde 2003 tarihinde Graz'da gerçekleştirilen Graz Deklarasyonuna göre üniversitenin rollerinin yeniden biçimlendirilmesi ve belirlenmesidir. Üniversitelerin kamu sorumluluğunda kalması, araştırmanın en önemli fonksiyon olması, sağlam kurumlar

oluşturmak ve bu şekilde akademik kaliteyi yükseltmek, sosyal boyutun ve hareketliliğin geliştirilmesi, kalite güvencesi içinde bir Avrupa için politika çerçevesinin geliştirilmesi ve desteklenmesi, üniversitelerin reformun merkezinde olması şeklinde üniversitelerin rolleri genişletilmiştir (Erdem, 2013, 2016).

Avrupa Birliği [EU] 2010’da yeni sistemler gerçekleştirmek amacıyla “Europe 2020” (EU 2020) stratejisini benimsemeye başlamış ve üniversitelerin rolleri daha modern ve teknolojik hâle getirilmiştir. Benimsenen yeni stratejisinin temeli “Avrupa 2020: Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme Stratejisi” başlığı altında açıklanmıştır” (European Commission, 2010). Akıllı büyüme, sürdürülebilir büyüme ve kapsayıcı büyüme şeklinde birbirlerini karşılıklı destekleyen üç öncelik yeni yönetim paradigması biçiminde ortaya çıkmıştır.

Bilginin üretilmesi ve uluslararası ölçekte dinamik bir yapıya kavuşturulmasının etkisiyle Amerika Birleşik Devletleri başta ve önde olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde Humbolt tipi üniversite sistemi yeniden ele alınmış ve böylelikle bu durumlar üniversite anlayışlarının değişmesine ve üniversitelerin yeniden şekillendirilmesine yol açmıştır. Bu vesile ile üniversitelerin uzun zamanlardır devam ettirdikleri geleneksel anlayışa dayanan bilginin üretilmesi ve öğrenci yetiştirilmesi misyonu gitgide değişmeye başlamıştır (Antalyalı, 2007; Çetinsaya, 2014; Küçükcan & Gür, 2009; Özer, 2011; Schutte, 1999). Tarihî süreçler içerisinde feodal toplumlarda ortaya çıkan “eğitim” yönü baskın olan üniversiteler, sanayi toplumunun ihtiyaçları, arz ve taleplerinin sonucu olarak “araştırmacı” üniversite misyonunu yüklenmeye başlamıştır ve içinde bulunan bilgi çağına yönelik de sosyal ve ekonomiye doğrudan yollarla katkı sunmak üzere üçüncü misyon anlayışlarını yüklenmiştir (Çiftçi, 2015; Erdem, 2013; Wissema, 2009).

Makro seviyede toplumsal, sosyal ve ekonomik değişmelerin meydana getirdiği karmaşık, yoğun ve çok fazla sayıda değişkene sahip olan dönüşüm süreci tüm toplumsal kurum ve kuruluşları etkisi altına almış ve pek çok kurum ile kuruluş değişim paradigmalarına adapte olmaya çalışmıştır (Odabaşı, 2006). Aynı zamanda ileri teknoloji ve katma değeri yüksek nitelikteki ürünlerin üretim sürecine entegre edilmesi ise bilim ve teknoloji arasındaki etkileşimi güçlendirerek bilimsel ilerlemenin ve yenilenmenin gerçek üreticileri hâline gelirken, sanayi sektörü ise yeni teknolojilerin ve bu vesileyle ekonomik büyümenin öncüsü olmaya başlamıştır (Kiper, 2010). Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinde olmak üzere bütün dünyanın genelinde yükseköğretim sisteminde yaşanmakta olan değişme ve dönüşüm rüzgârları üniversiteleri de yeni konseptlere uyum sağlama ve eş anlamlı olarak denge arayışına sokmuş, üniversitelerin yeniden yapılanma çabaları içerisinde

girilmesine neden olmuştur. Bu bağlamda üniversiteler kendilerini “girişimci üniversite, yenilikçi üniversite, açık üniversite, araştırmacı üniversite, üçüncü kuşak üniversite” gibi yeni model ve konseptlere göre tanımlamaya ve uyarlamaya başlamıştır (Şahin & Alkan, 2016).

Türkiye’de yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasına yönelik çeşitli reform girişimleri ve yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu doğrultuda yapılan ilk düzenlemeler; Dokuzuncu Kalkınma Planı, Onuncu Kalkınma Planı, YÖK’ün “Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması Raporu” ve “Yükseköğretim Strateji Raporu”, Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneğinin [TÜSİAD] “Yükseköğretim Raporu”nda ifade edilmiş, ilgili bulunan tarafların gündeminde önemli bir şekilde yer almış ve değişimin gerekli olup olmadığı noktasında tartışmalar olmuş, değişimin elzem olduğuna karar verilmiş ve bu yönde büyük ölçüde önem taşıyan girişimler başlatılmıştır (DPT, 2006; Kalkınma Bakanlığı, 2013; TÜSİAD, 2003; YÖK, 2007). Yeni YÖK’ün girişimiyle başlatılan süreçlere yönelik yasal dayanaklar oluşturulmaya devam edilmiş ve YÖK bünyesinde iç düzenlemeler ve mevzuatlar hayata geçirilmiştir (YÖK, 2014, 2020). Yeni YÖK kalite eksenli büyüme politikalarına yönelmeye başlamıştır. Bu politikalar çerçevesinde öncelikli alanlar belirlenmiş ve ihtisaslaşma üzerine yeni projeler ve faaliyetlere yönelik yasal zeminler oluşturulmaya başlanmıştır. “Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması Projesi” de bu projelerden birisi olup aktif olarak süreç 2016’da başlatılmıştır (YÖK, 2020). Benzer doğrultudan hareketle 2015’de “Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği” yayımlanmıştır ve yükseköğretim sisteminde niteliksel büyümenin önü açılarak nitelik ve kalite bakımından büyümeye geçiş süreci başlatılmıştır (Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği, 2015). Diğer taraftan aynı sene içinde “Ülke sanayisinin rekabet gücü ve katma değeri yüksek, yenilikçi ürünler üretebilen yüksek teknoloji ağırlıklı ve sürdürülebilir yapıya kavuşturulması” amacına yönelik Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının koordinatörlüğünde üniversiteler, iş dünyası ve kamu kurum ve kuruluşlarının katılımlarıyla hazırlanan 2015 tarihinde başlayan ve 2018 tarihine kadar uzanan süreçleri içerisine alan “Kamu Üniversite Sanayi İş Birliği [KUSİ] Eylem ve Strateji Planı” Resmî Gazete’de yayımlanmıştır (Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2015).

Üniversiteler bir yandan evrensel bazda akademisyen ve öğrenci hareketliliğine yönelik uygulamalara giderken, farklı ülkeler arasında yatırımlar gerçekleştirerek rekabet gibi tüm alanlarda yarışmaktayken diğer yandan kendi çabalarıyla ayakta kalmaya çalışmaktadır. Bu çabaların sonucunda ise yenilikçi üniversiteler değişim odaklı bir model olan “girişimci

üniversite modeli” ve “tematik üniversite modeli”ne geçiş yapmaktadır. Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projelerinin dayandığı temel modeller, bu yenilikçi ve güncel üniversite modellerine dayanmakta ve inşa edilmektedir. Girişimci üniversiteler odaklanma konusuna yoğunlaşmakta, üniversite ile endüstrilere yönelik bağımsız kuruluşların oluşturulmasından yeni nitelikler ve fonksiyonlar eklenmesine doğru kayan bir yapılanma biçimini ifade ederken tematik üniversite modeli ise , belirli bir alana odaklanan ve o alandaki diğer disiplinlerle etkili biçimde çalışmaları yönüyle “tematik”, ayrıca kendi alanlarında ürettikleri bilgileri etkili bir şekilde işe koşarak içerisinde yer aldıkları toplumu dönüştürdükleri için de “dönüştürücü” özelliklerinin ön plana çıktığı yapılanma biçimleridir (Çiftçi; 2015; Erdem, 2016; Özer, 2011). Üniversiteler kendi mevcudiyetlerini sürdürebilmek, mezunlar tarafından tercih edilebilir olmak istiyorlarsa fark yaratacak şekilde ve katma değer sağlayacak bir kurum kimliğinin yapısını kurgulamak mecburiyetindedirler (Sezgin, 2018).

2000’li yılların başlangıcından itibaren ivme kazanan üniversitelere yönelik bu tür modelleme ile tanımlar her zaman uygulama boyutu ile örtüşmemekte ve zaman zaman kavram kargaşalarına yol açmaktadır. Üniversitelere yönelik gerçekleştirilen özellikle bu yenilikçi türdeki misyon ve vizyonlar içeren tanımlamalar farklı türde sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda; yükseköğretim kurumlarının temel görevlerinden vazgeçildiği, fonksiyonlarından uzaklaşıldığı, üniversitelerin ticari hâle getirildiği, benzer bir biçimde üniversitelerin kapitalist bir yapıya büründüğü, araştırmacı üniversiteler ile araştırmacı olmayan üniversiteler arasında ortaya çıkacak fırsat eşitsizlikleri, eski ve köklü bir geçmişi olan üniversiteler ile yeni kurulan üniversiteler arasında haksız rekabet oluşturacağı gibi konularda farklı tartışmaları da yanında getirmiştir (Şahin & Alkan, 2016) Her ne kadar bu tartışmalar devam etse de bu süreçleri dönüşüm sonucunda üniversitelerin fonksiyonlarının daha fazla genişlemesi biçiminde düşünmek daha uygundur (Mészáros, 1999).

Üniversitelerin toplum ya da iş çevreleriyle bütünleşmesinin sağlanması, üniversite-sanayi iş birliğinin hayata geçirilmesi noktasında birtakım problemler yaşanmakta ve süreçlerde yavaşlamalar olmaktadır. İş birlikleri bölgesel ve ulusal boyutta kalkınmayı sağlayan pek çok farklı ürünün ortaya çıkması noktasında önem taşımaktadır (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000; Kılıç & Ayvaz, 2011; Roersen, 2008; Yalçıntaş, 2014). Bu iş birliği sürecinde bilgiyi toplum yararına dönüştürürken topluma öncü olunmalı, gelişimsel liderlik yapma amacı güdülmelidir (Ceylan & Toprakçı, 2015).

Yükseköğretim kurumlarının yeniden yapılandırılmasında özellikle misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma gibi projeler için üniversitelerin bütçeleri yetersiz kalmaktadır. Yeni projelerin ihtiyaçları kamu desteği ile sağlanmakta olup devlet tarafından yükseköğretime ayrılan payın artırılması gerekmektedir (Ergen & Çakıoğlu, 2018; Kavak, 2011; Ulutürk & Dane, 2008). Ek olarak, üniversitelerin kaynak çeşitliliği yaratmaları ve kaynakların artırılmasına yönelik girişimlerde bulunmaları zorunlu hâle gelmektedir.

Türkiye’de ekonomik gelişim düzeyine göre farklı bölgesel özelliklere sahip olmasının bir sonucu olarak az gelişmiş bölgeler bulunmakta ve bu bölgelerde sosyoekonomik göstergelerden olan millî gelir, istihdam, altyapı gibi ölçütler genelde ülke ortalamasının altında kalmaktadır (Dinler, 2012, s. 77). Ortaya çıkan bu durumlar bölgeler arasında eşitsizliklere neden olmaktadır. Kaynak aktarımın sağlanması ve bu kaynakların etkin kullanılması birlikte bölgede gelişmeyi mümkündür (Ercan, 2002). Bu sebeplerden ötürü ülkelerdeki az gelişmiş olan bölgelerin kalkınmasında bilgi üretimi sağlanmalı ve bilginin yayılmasında öncü olan kurumların başında gelen üniversitelere büyük görevler düşmektedir (Ural, 2021). Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşması bu anlamda özel bir proje türü olup bu projenin ana amaçlarından birisi de “bölgesel kalkınma”ya katkı sağlamaktır. Ayrıca üniversiteler bu tarzdaki yenilikçi projelerle birlikte uzun vadede bölgesel gelir, istihdam ve eğitimde iyileşmelere aracı olmaktadır (Dalgat, Tunç & Kaya; 2009; Gültekin, Çelik & Nas, 2008).

Üniversiteler bağlı bulundukları bölgelerde sadece rutin faaliyetleri ile bölgesel kalkınmaya katkı sağlamakta çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu sebepten ötürü yükseköğretimde genel konseptin dışına çıkılarak özellikle misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesine dâhil olan üniversitelerde ise akıllı uzmanlaşma ön plana çıkmakta ve uygulamaları zorunlu hâle gelmektedir. Akıllı uzmanlaşma, sıklıkla bir bölgede yer alan yeni fırsat alanlarının keşfedilmesiyle birlikte yeni uzmanlıklar yaratılması, bölgenin kapasitesi ile belirli alanlarda kaynakların ve yeterliliklerin yerel düzeyde yoğunlaşmasını ve kümelenmesini ifade etmektedir (Kumral & Güçlü, 2015). Bu tür bir kapasitenin yaratılmasıyla birlikte çeşitlendirme, modernleşme, endüstrilerin ya da hizmetlerin radikal temelli biçimindeki yapısal değişiklikleri başlatılmış olmaktadır (Akın, 2019). Ayrıca, Avrupa Birliği akıllı büyüme, sürdürülebilir büyüme ve kapsayıcı büyümeyi teşvik etmektedir (European Commission, 2010).

Üniversitelerin misyon anlayışlarına yönelik metinlerde geçen ifadeler, bu ifadelerin içerikleri ve misyonların benimsenmesiyle alakalı olan durumlar çeşitli problemlerin

yaşanmasına yol açmaktadır. Misyon anlayışları, bir örgütün varoluş nedenlerini açıklayan önemli yasal metinlerden birisidir (Kreber & Mhina, 2006; Miller & Dess, 1996). Fakat genellikle üniversiteler stratejik planlarında birbirine benzer nitelikte, tek tip ve tekdüze ifadeleri kapsayan metinler oluşturmaktadır ve bu ifadeler genellikle özgünlük, inandırıcılık ve motive edicilik gibi ölçütler açısından yeterli bulunmamaktadır (Doğan, 2008; Kılıç, 2010; Latif & Muslu, 2015; Padaki, 2000). Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmasına tabi olan yükseköğretim kurumlarının yerel kalkınma öncelikli üniversiteler olduklarından dolayı iç ve dış paydaşlarla paylaşım esaslı yeni misyonlar oluşturdukları görülmekte ve hayata geçirdikleri görülmektedir (Yıldız, 2016).

Üniversitelerin yaşanan değişmelere istinaden temel özelliklerinin eğitimde dinamikleşme, araştırmaya öncelik verme, uluslararası rekabet edebilirlik, çok ortaklı iş birliği, disiplinlerarası etkinlikler, yenilik ve tasarımı teşvik etmek, sorun çözme yeterliliklerine sahip olmak ve inovasyon becerilerini kazanmak şeklinde özetlenebilir (Şahin & Alkan, 2016). Yükseköğretimde yaşanan çoğu problemlerin giderilmesi özgün ve yeni projelerin hayata geçirilmesiyle mümkündür. Her ne kadar bu projeler çok katmanlı, karmaşık ve zaman isteyen projeler olsa da yükseköğretime olan talebin artırılması, eğitimin niteliğinde seviyenin artırılması, farklılaşma ve ihtisaslaşmaya yönelik politikalar doğrultusunda ve öğrenci tercihlerine dönük bir yükseköğretim sisteminin oluşturulmasının gereği gayet açık bir şekilde görülmektedir. Bu bağlamda yükseköğretim arzını düzenlemek üzere üniversitelerin çeşitlendirilmesi ve böylelikle yükseköğretim kurumlarında çeşitli rekabetlerin ortaya çıkması sağlanmalı, öğrencilerin değişmekte olan ihtiyaçlarına cevap vermek üzere üniversiteler birbirlerinden farklılaştırılmalı ve bu şekilde yerel, bölgesel ve ulusal kalkınmaya katkı sağlanmalıdır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmasına yönelik akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda mevcut durumu belirlemeye çalışmaktır. Bu genel amaç ile aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesine dâhil olan üniversiteler ile üniversitelerin bağlı bulunduğu illerin sosyoekonomik özellikleri nasıldır?
2. Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesini yürüten akademisyenlerin sosyodemografik özellikleri nasıldır?

3. Akademisyenler yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarını nasıl tanımlamaktadır?
4. Akademisyenler yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinin başlangıcındaki hazırlık aşamalarını nasıl ifade etmektedir?
5. Akademisyenler yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya yönelik üniversitelerin yapılarını örgütsel ve yönetsel olarak nasıl açıklamaktadır?
6. Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinde yaşanan gelişmeler nasıldır?
7. Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinin insan gücü yetiştirmeye katkıları nasıldır?
8. Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinin bölgesel kalkınmaya katkıları nasıldır?
9. Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma süreci üniversitelerin yeniden yapılandırılmasında ne gibi katkılar sağlamıştır?
10. Akademisyenler, üniversitelerindeki misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma süreçlerini nasıl değerlendirmektedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Türk yükseköğretim sisteminin ayrıcalıklı ve seçkin bir anlayışla yeniden kurgulanması amacı ile eğitim sisteminin bütününe yönelik çalışmalar yapılmaktadır. YÖK tarafından ülke öncelikleriyle dünyadaki genel eğilimler dikkate alınarak kaliteli ve nitelikli bilgileri öne çıkarmak üzere yükseköğretimde birtakım projeler geliştirilmekte ve uygulamaları gerçekleştirilmektedir. YÖK'ün esas faaliyetleri yükseköğretim kurumlarında stratejik planlamaların oluşturulması üzerine yönlendirmeler yapmak, bütün üniversitelere dönük eşgüdümü ve koordinasyonu sağlamak, aynı zamanda üniversitedeki önemli bir oluşum olan kalite güvencesi sistemlerinden sorumlu bulunmak ve faaliyetlerini bu kapsamda yürütmektir.

Yükseköğretimde yapısal değişiklikler için temel projeler hazırlanmakta ve yürütülmektedir. Yeni YÖK sisteminin şekillenmesinde; kalite eksenli büyümeye odaklanma, ihtisaslaşmaya yönelik faaliyetlerde bulunma, öncelikli alanların tespit edilmesi, kalifiye insan gücünün

yetiştirilmesi, yetki devrinin gerçekleştirilmesi ve benzer şekilde birtakım konular üzerinde politika üretmek gibi kavramların hayata geçirilmesi hedeflenmektedir. Kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerinin yapılandırılması ile başlayan süreç araştırma, misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya yönelik projeler ile devam etmektedir.

Haziran 2015'te temelleri atılan ve Kalkınma Bakanlığı ile YÖK'ün bir araya gelmesiyle “Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve Uzmanlaşması” başlığı altında Türkiye’deki yükseköğretimde reformlar yapmak üzere eylem planında yer verilmiş ve böylece yenilikçi bir proje türü YÖK tarafınca hayata geçirilmiştir. 2016 tarihinden itibaren ise YÖK, Türkiye’de yer alan üniversitelerin temel değerlerinin ve temel öğretilerinin birbirinin aynısı olabileceği fakat bunların dışında oluşturulan misyonların farklı olabileceği, farklı temalara yönelik alanlara ve misyonlara yönelerek yapılanmaları gerektiği ifade edilmiş; üniversitelerin yapılandırılmasında çeşitliliğe yönelerek bu üniversitelerin bazılarında bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak üzere faaliyetlerine yönlendirilmesine karar verilmiştir (YÖK, 2020).

Yeni YÖK, üniversitelerin birbirlerine benzememesi ve hatta kopyaları olmaması için üniversitelerin spesifik alanlara odaklanması, çeşitli değerler üretmesi, bölgelerine katkı sunmalarının sağlanması, araştırma kapasitesinin yüksek seviyede bulunanların bu kapasitelerini artırması amacıyla bu projeyi kalkınma öncelikli bölgelerdeki farklı üniversitelerde ve farklı zamanlarda faaliyete geçirmeye başlamıştır. 2016 tarihinde 5 üniversite ile başlayan bu süreç 2021 tarihinde 22 üniversiteye ulaşarak projenin amaç ve hedefleri gerçekleştirilmiştir.

“Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesi”, YÖK'ün yeni ve yenilikçi girişim projelerinden birisi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu proje 2006 tarihinden sonra kurulmuş bulunan devlet üniversitelerini içermekte olup belirli parametrelere göre seçilen üniversiteleri teşvik etmeyi ve bölgesel kalkınmayı sağlamayı amaçlamaktadır.

Hazırlanan bu araştırma ile projenin ele aldığı yeni yaklaşımlar ve faaliyetler derinlemesine bilgi edinmek amacıyla analiz edilmiştir. Üniversitelerin misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmasına ilişkin üretmiş oldukları politika, bilgi, beceri, davranış ve uygulamalar bilimsel ölçütlere uygun olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma konusu projeye seçilen ilk beş üniversiteyi ele almaktadır. Bu çalışma araştırmacılar için projeye sonradan dâhil olan 17 üniversitedeki faaliyetlerin araştırılması bakımından ilk ve örnek olacak özellikler taşımaktadır.

Üniversiteler, yalnızca bilimin ortaya çıkarıldığı yerler değildir. Ayrıca, toplumun bütün alanlarındaki gelişimlerini sağlamalı ve toplumun dönüştürülmesinde önemli etkilere sahip merkezlerdir. Bu bakımdan araştırma, yükseköğretim kurumlarının gelişmesi ve yeni paradigmaları topluma entegre etmesi bakımından önemlidir.

Araştırma, yükseköğretimin yeniden yapılandırma sürecinde üniversitelerin bakış açılarını, oluşturdukları politikaları, yapmış oldukları faaliyet ve uygulamaları bütüncül bir yaklaşımla ele aldığından dolayı yeni YÖK sisteminin getirmiş olduğu paradigmaların daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Araştırmada, disiplinlerarası unsur ve ögeler bulunmaktadır. Özellikle yönetim ve eğitim disiplin dallarına yönelik ögeler içermektedir. Bu bağlamda araştırma, kamu yönetimi ve eğitim yönetimi alanına özgü özellikler taşımaktadır. Ayrıca, bölgesel kalkınma ile ilgili alanlarda hizmet veren kurum, kuruluş ve topluluklar için de emsal olacaktır. Bu kurumlarda görev yapan uzmanlar için de faydalı olacaktır.

Eğitim yönetimi alan yazını incelendiğinde yükseköğretim düzeyinde birtakım çalışmaların bulunduğu belirlenmiş fakat özellikle “Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma” konusunu inceleyen başka bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Araştırma, özellikle bu yönüyle ve yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasına ilişkin yönetsel süreçleri içermesi sebebiyle eğitim yönetimi alan yazınına katkı sağlayacaktır. Ayrıca alan yazındaki araştırmacılar ve lisansüstü eğitim alan öğrenciler için de kılavuz olacaktır.

Araştırmanın konu ve içerik bakımından özgün bir çalışmadır. Araştırmanın bu yönünü ortaya çıkarmak için kurumsal ve kişisel görüşlere dayalı bilgiler verilmiş, çok katmanlı ve derinlemesine bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, araştırma konusunun detaylandırılması projelerin kapsamının daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

- a) Araştırmanın katılımcılarının üniversitede akademisyen olarak görev yaptıkları, bağlı bulundukları üniversitelerde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projelerinde aktif

şekilde proje yöneticisi ve yürütücüsü olarak faaliyetlerini sürdürdükleri, gerekli bilgiye sahip oldukları

- b) Veri toplama araçlarına verilen cevapların doğru ve samimi olduğu
- c) Araştırma sürecinin ölçme araçları ve yöntemleriyle birlikte bilimsel ölçütlere uygun olarak yapılandırıldığı varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- a) Bu araştırma yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşması projesi kapsamındaki Bingöl Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi ve Uşak Üniversitesinde görev yapan akademisyenler ile sınırlıdır.
- b) Araştırma, misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanındaki yasal süreçleri, faaliyetleri, uygulamaları, izleme-değerlendirme faaliyetlerini, üniversitelerin karşılaştıkları sorunları ve bu konularda geliştirdikleri stratejilerini belirlemeyi amaçlayan nitel modelde bir araştırmadır. Nitel araştırmalarda elde edilen veriler derinlemesine bilgi sunmak açısından zengin olmakla birlikte katılımcıların görüşmelerde ifade etmiş oldukları açıklamaları kendi deneyim ve görüşlerini içerdiğinden dolayı kişisel yorumlara açık bulunmaktadır. Bu durum araştırmanın nitel bulguları açısından bir sınırlılık olabilir.
- c) Zaman içinde eğitim sistemindeki politikalar ve süreçlerde değişiklikler olmaktadır. Araştırma yapılmaya 2020 tarihinde başlanmış fakat aynı sene içerisinde olağanüstü bir durum olarak dünyada ve Türkiye’de küresel salgın ilan edilmiştir. Yükseköğretim kurumları eğitim öğretim faaliyetlerini üç dönem arka arkaya uzaktan eğitim yöntemiyle sürdürmüştür. 2021-2022 eğitim öğretim yılının güz döneminde üniversiteler faaliyetlerini tekrar aktif olarak yürütmeye başlamıştır. Üniversitelerin pandemi sürecinde bölgesel kalkınmadaki misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya ilişkin faaliyetleri ise resmî kapanmalardan dolayı sınırlı bir biçimde gerçekleştirilmiştir.
- d) Araştırma, çerçevesi, niteliği ve içeriği resmî olarak belirlenmiş yeni YÖK çalışmaları kapsamındaki özgün bir yükseköğretim projesi ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmadaki Tanımlar

Akademisyen: Öğretim elemanı, öğretim üyesi (TDK, 2019).

Akıllı Uzmanlaşma: Uluslararası pazarlarda rekabet potansiyeli olan ve diğer bölgeler üzerinde rekabet avantajı taşıyan yeni faaliyetleri yaratabilecek bir grup sektörün ya da teknolojinin bölgesel düzeyde öncelikli hâle getirilmesidir (Durgut, 2016).

Bölgesel Kalkınma: Ülke bütününde yer alan bölgelerin, çevre bölgeler ve dünya ile karşılıklı etkileşimi ile oluşan, bölge vizyonunu dikkate alan, katılımcılık ve sürdürülebilirliği temel ilke edinen ve insan kaynaklarının geliştirilmesi yoluyla bölge refahının yükseltilmesini amaçlayan çalışmalar bütünüdür (DPT, 2003).

İhtisaslaşma: Herhangi bir konuda uzmanlaşmak (Türk Dil Kurumu [TDK], 2019).

Kalkınma: Bir ekonomide halkın değer yargıları, dünya görüşü ile tüketim ve davranış kalıplarındaki değişimleri içerecek biçimde toplumsal ve kurumsal yapıda dönüşüme yol açan büyüme (İktisat Terimleri Sözlüğü, 2004).

Misyon: Bir kurum ya da kuruluşun var oluş sebebini, hangi kişilere hizmet sunduğu, hangi alanda çalıştığı, hangi gereksinimleri karşıladığı ve yerine getirmek durumunda olduğu yasal görevlerdir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2006).

Vizyon: Uzağı görme, geleceği görme, geniş görüşlü olma (Buzlu, 2011).

Yükseköğretim Kurumları: “Çağdaş eğitim öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler devlet tarafından kanunla kurulan” kurumlardır (1982 Anayasası, 130. madde).

Yükseköğretim Kurulu: “Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile kurulan” üst düzey kuruluştur (1982 Anayasası, 131. madde).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde alan yazın taranarak yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmasının temel çerçevesi ortaya konulmuştur. Araştırmada öncelikle sırasıyla yükseköğretimde misyon farklılaşması, yükseköğretimde ihtisaslaşma, yükseköğretim ve bölgesel kalkınma ile yükseköğretimde yeniden yapılandırma ana başlıklarına yer verilmiş, daha sonra sırasıyla alt başlıklar şeklinde kavramsal ve kuramsal bilgiler sunulmuştur.

2.1. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması

Yükseköğretimde misyon farklılaşmasını ortaya koyabilmek amacıyla iki başlık altında inceleme yapılmıştır. İlk olarak misyon ve vizyon arasındaki ilişkiler belirtilmiştir. Daha sonra yükseköğretimde misyon ve vizyon belirleme süreçleri ifade edilmiştir.

2.1.1. Misyon ve Vizyon Kavramı Arasındaki İlişkiler

Küreselleşme, bilgiye dayalı ekonomi ya da bilgi çağı gibi kavramlarla nitelendirilen yirmi birinci yüzyılın sosyal, politik ve ekonomik sistemlerinin mal ettiği ve önemli atıflarda bulundukları unsurun “bilgi” olmasından yola çıkılarak bilgi üretimi, farklı ulusların iktisadî rekabetinde en olması gereken üretim biçimi olmuş (Göransson & Brundenius, 2011), bu gereksinimin karşılanması içinse üniversitelere büyük çapta ve önemli roller yüklenmiştir. Üniversiteler kendilerine atfedilen bu rolleri en etkin ve verimli bir biçimde yerine getirmeyi en önemli hedef olarak görmeye başlamış, bunun sonucu olarak da üniversiteler arasında

işletmecilik anlayışı ve rekabetçilik kùltürünün bir sonucu olarak sıralama ve kıyaslama yapılması gerekli hâle gelmiştir. Bu doğrultudan hareketle üniversitelerin performanslarının somut bir biçimde ölçülmesi amaçlanmış ve bu yaklaşım türü önem kazanmaya başlamıştır.

Misyon ve vizyon önemli birer yönetim tekniği olarak sıklıkla çeşitli kurum ve kuruluşlarda kullanılmaktadır. Ayrıca, özellikle işletmeler ve kurumlar açısından amaçlarını gerçekteşirmek ve stratejilerini elde etmek için yerine getirilmesini gerektiren bir unsur olarak kabul edilmektedir (Bart, 1996). Üniversiteler de bu yaklaşım türünü esas alarak 1980’li yıllardan itibaren uygulamaya başlamış ve misyon ile vizyon anlayışları stratejik planlama süreçleri içerisine dâhil olmuştur (Davies & Glaister, 1997; Hayward & Ncayiyana, 2011).

Yükseköğretim kurumlarının stratejik planlarında yer verilen misyon ve vizyon anlayışları kurumun varoluş nedenini açıklamakta, kimliğini tanımlamakta, aynı zamanda kurumların geleceğe ilişkin beklentilerini göstermektedir. Bu gibi nedenden dolayı misyon ve vizyon ifadelerinin tespit edilmesi, ifadelerin içeriği ile niteliği kurumda hayati bir öneme sahip olmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan yoğun gelişmelerle birlikte küresel ekonomik rekabet ortamlarının yükseköğretim kurumlarının çalışma modellerini ve fonksiyonlarını değiştirmesi, eğitim öğretim anlayışlarını ise devamlı güncellemesini gerektirmektedir. Bu bağlamda üniversitelerin stratejik planlarında yer verilen misyon ve vizyon açıklamalarının da gelişen süreçler içerisinde güncellenmesi zorunluluğu doğmaktadır.

Kurum ve kuruluşlarda misyon ve vizyon kavramlarına ait bakış açısı ve alan yazındaki değerlendirmelerde birtakım anlam karmaşaları ve çelişkiler bulunmakta olup bu kavramların hangi ögeleri içermesi gerektiği konusunda fikir birliğine varılamamıştır (Latif & Muslu 2015; Üştün & Tatlı 2018). Misyon ve vizyon kavramları arasındaki ilişkilerin daha iyi anlaşılması için bu iki kavramın ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Bu kavramların diğer ön plana çıkan özellikleri ise strateji, politika, amaç ve hedefler ile ilişkili bulunmasıdır.

Misyon, Latin kökenli bir kavramdır ve Fransız dilindeki “mission” kelimesi Türk diline girmiş ve dile girdiği biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Misyon kavramı, “görevle bir yere gönderme veya gönderilme; bir kişi, kurul ya da kuruluşa verilen özel bir görev; görev ve amaç; kurum olarak amaç birliğini sağlamak” anlamına gelmektedir (Le Robert Micro, 1994; Scott, 2016; TDK, 1983, 2019). İşletmeler ya da kurumlar misyon ifadelerini iç ve dış

paydaşlarına aktarmak üzere yazılı halde düzenlediklerinde misyon bildirgesi biçimine dönüştürmüş olur (Klemm, Sanderson & Luffman, 1991; Köseoğlu & Ocak, 2010).

Yönetim biliminde 1960lı yıllarda dâhil olan misyon kavramının an yaygın kullanım biçiminin “örgütün var oluş nedenini açıklama” olduğu belirtilebilir. Bu yönde çeşitli kaynaklarda araştırmalar yapılmıştır (Abell, 2006; Akyüz, 2001, s. 42; Demir & Yılmaz, 2010; Kılıç, 2010; Miller & Dess, 1996; Ülgen & Mirze, 2010, s. 68). Bir örgütün bu yönde misyon oluşturması ve belirlemesi için en azından bir sene ya da iki sene zaman geçmesi gereklidir (Ivancevich, Gibson & Donnelly, 1990, s. 142)

Misyon, genellikle uzun dönemli bir amacı kapsamaktadır. Misyonlarda ifade edilen kavramların gerçekleşmesi için amaç ve hedeflerin de gerçekleşmesi zorunlu hâle gelmektedir (Sökmen, 2014, s. 309). Amaçların veya hedeflerin tespit edilmesi örgütün gelecekte nerede olmak istediği, hangi konumda bulunmak ve hangi aşamada olunmak istediğini açıklığa kavuşturmaktadır.

Misyon kavramı, kurum ya da kuruluşların bir örgüt olarak tüm faaliyetlerinin nihai hedefidir, aynı zamanda örgütün uzun vadede ortaya koyacağı değeri de göstermektedir. Bu bakımdan örgütün rakiplerinden ne yönde ve nasıl farklılaştığını, neden diğerlerinden daha fazla tercih edilmesi gerektiği de belirtilmektedir. Misyon cümlesi bir örgüt için önemlidir. Misyonun çok açık bir şekilde ifade edilme nedeni örgütün ulaşmak istediği yön ile ilgili iletişimi derinleştirmektir (Barutçugil, 2013, s. 38). Misyon kavramı yükseköğretime yönelik sınıflandırıldığında ise üniversitelerin sosyal misyonu olarak tanımlandığında eğitim öğretim hizmetleri, araştırma faaliyetleri ve kamu hizmetleri, ekonomik açıdan değerlendirildiğinde okula ödeme yapan öğrenciler, mezun öğrencilerin katkıları, okulların gelir kaynakları, okulun kâr amaçlı olan ya da olmayan diğer kurum ve kuruluşlarla olan iş birlikleri, topluma fayda maksimizasyonu sağlaması ve karmaşık süreçleri içerdiği belirtilmiştir (Weisbrod, Ballou & Asch, 2008).

Kamu kurum ve kuruluşlarının misyon bildirgeleri bütün kamusal alanlara açık şekilde gösterilmekte, sunulmakta ve böylece tüm vatandaşların görebildiği bir konumda bulunmaktadır. Misyon bildirisini açıklayan bir kurum, gelecekte ulaşmak istediği vizyona yönelik görevleri belirtmiş olur. Böylelikle bir örgütün varlık sebebi ile aktif olduğu alanlar birlikte verilerek geleceğin tasarlanmış hâli ifade edilir. Bu doğrultudan hareketle örgütler aynı faaliyet alanları içerisinde yer alan diğer örgütler ile arasındaki ayrıcalıkları, üstünlükleri ve farklılıkları ortaya koymaktadır. Bu sebepten ötürü misyon bildiriminin

doğru bir biçimde yapması gerekir. Bu bağlamda hazırlanan misyonların gerçekçi olması, önemle ve büyük bir dikkatle yapılması gerekmektedir. Misyon kavramının özelliklerini 6 farklı biçimde açıklamak mümkündür. Bu özellikler: “(i) Uzun dönemli bir amaç olmalı, (ii) Belirli bir örgüte özgü ve özel olmalı, (iii) Nicel değil nitelik ile ilgili bir değer göstermeli, (iv) Ortak değer ve görüşlerden oluşmalı, (v) Örgütte çalışan herkes ile ilgili olmalı, (vi) Her zaman daha iyiye yönelik ve daha üstün olmalı” biçimindedir (Sarp, 2014, s. 129).

Misyon stratejinin temeli olarak görülmekle beraber aynı zamanda stratejinin somut hâle gelmesini sağlayan uzun dönemli bir amaç niteliği taşımaktadır (Sökmen, 2014, s. 309). Misyon anlayışları ve ifadeleri örgütün veya kurumun uygulanan programların neyi ve kimin için yaptığını açık bir şekilde ifade etmektedir. Misyon ifadeleri oluşturulurken aşağıdaki sorulara dikkat edilmesi gerekmektedir (Buzlu, 2011, s. 195):

- Biz kimiz?
- Ne yapıyoruz?
- Kimin için yapıyoruz?
- Neden yapıyoruz?
- Kaynaklar neden bu çaba için ayrılmaktadır?

Misyon anlayışlarının ifade ettiği öğeleri şu şekilde belirtmek mümkündür: “topluma kurumu tanıtan, amaç ve yön ifade eden, hedef belirlemek için parametreler oluşturan, kurumsal kültürü belirleyen, harekete geçmek için tutarlılık sağlayan, paydaşları tanımlayan.” Bu öğelerin bir araya getirildiği amaçlar genellikle bir slogan biçiminde ya da bir cümleden oluşan metinler şeklinde ifade edilmektedir (Özdem, 2011). Bu açıdan misyon bildirgesi; birtakım yasalar yoluyla örgüte verilen görevlerin yanı sıra örgütün belirlemiş olduğu alanlarda diğer örgütlerden daha iyi olduğu ya da olacağı iddiasını tüm paydaşlarına duyurduğu ve aktardığı bir bildirim türüdür (Altinkurt & Yılmaz, 2011).

Misyon bildiriminde misyon ifadeleri; çarpıcı, kısa, net, açık ve öz bir biçimde ifade edilmelidir. Bu ifadeler hizmetin amacını tanımlamalı, ayrıca kuruluşun hizmet verdiği kişi ve kuruluşlar belirtilmelidir. Ek olarak kuruluşun kimlere hizmet ettiği gösterilmeli, kurum ve kuruluşların hangi alanlarda faaliyet yürüttükleri belirtilmeli, kurum ya da kuruluşun hangi gereksinimleri yerine getirdiği anlatılmalı ve kuruluşun yerine getirmek zorunda olduğu yasal görevler sırasıyla sunulmalıdır (DPT, 2006; Emekçi, 2019; Erçetin, 2000).

Vizyon, örgütlerin bugünlerden itibaren geleceği görmelerini sağlayan, gitmek istedikleri yönlere yönlendiren ve uzun vadede gerçekleştirmek istedikleri hedeflerini gösteren bir

rehber olarak ifade edilebilir. Geleceği görmeye çalışan örgütler, aynı pazarda bulunan diğer rakiplerine karşı rekabet avantajı elde etmekte, böylece diğerlerinden bir ileri seviyeye geçmektedirler. Küresel ölçekteki örgütlerin, çok güçlü vizyonlara gereksinimleri bulunmaktadır (Güzelcik, 1999, s. 81-82). Örgütler, vizyonları yoluyla kendi personelleriyle daha güçlü bağlar kurmaktadır. Bir kurumun vizyonu hakkında bilgi sahibi olan ve kurumunun vizyonu benimseyen personellerin motivasyonu ve kuruma bağlılıklarını artmaktadır (Tengilimoğlu & Öztürk, 2004, s. 234).

Vizyon kavramının etimolojik kökeni incelendiğinde uzgörü ile eş anlama geldiği, aynı zamanda uzağı görme, geleceği görme, geniş görüşlü olma; görüş, anlayış, kavrayış; uyanık olmak gibi anlamları taşıdığı ifade edilmektedir (Buzlu, 2011, s. 12; Le Robert Micro, 1994; Leohhard, 1995, s. 13). Ek olarak, vizyon kelimesinin Latince'den "videre" kelimesinden türemiş olan "visio" sözcüğünün "anlamak", "kavramak" anlamına karşılık olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Vizyon, bir kurumun, kuruluşun ya da örgütün kuruluşun gelecekte nerede olmak istediğini gösterir ve ilerleyen sürecin tüm aşamalarını tasvir eder. Bir örgütün başarılı olması için öncelikle vizyonunu belirlemesi gereklilik hâline gelmiştir. Farklı bir tanımlaya göre ise vizyon geleceğe yönelik amaçlarını ve hedeflerini kapsayan, örgütün gelecekte olmasını arzuladığı hedefler ve neyi başarmak istediğine dair ifadelerin bütünüdür (Barutçugil, 2013, s. 38)

Yönetim disiplin alanında vizyon, sıklıkla öngörü bir kavram ya da bir bakış, geleceğin tasarlanmış bir resmi olarak ifade edilmektedir. Vizyon bir örgütün hedeflerini, amaçlarını ve geleceğe giden yolunu tanımlayan bir gösterge olarak düşünülebilir. Vizyon, bütün kurum kuruluşlar, örgütler için bir nevi geleceğin fotoğrafını çeker, görüntüsünü alır (Özer, 2015). Başka bir deyişle "Yönetim bilimleri yazınında vizyonun anlamı; gelecek ile ilgili senaryo kurgulamak ve senaryonun gerçekleşeceği varsayımıyla hareket etmektir."

Vizyon belli özellikleri taşımalıdır (Erçetin, 2000, s. 28; Özer, 2010; Scott, Jaffe & Tobe, 1993, s. 98; Ülgen & Mirze, 2010, s. 70). Vizyon kendi başına pek anlam taşımamakta olup temel değerler ve amaçlar ile ilişkilendirilmiş bulunmalıdır (Clayton, 1999, s:153-154). Vizyon anlayışları her yönetici için orijinal nitelikte olmalı, paylaşım yapıldıkça değer kazanmalı ve stratejilere yön vermelidir. Vizyon kavramının özellikleri 6 farklı biçimde ifade edilmektedir. Bu bağlamda vizyonun özellikleri "(i) Net, açık bir biçimde ifade edilmeli ve hatırlanabilir olmalı, (ii) Etkileyici ve iddialı olmalı, (iii) İdealini tanımlamalı, (iv) Örgüt içi ve dışı paydaşlara uygulanabilir olmalı, (v) Gelecekteki hizmet düzeyini

tanıtılabilmeli ve devamlılık olmalı, (vi) İdealist olmalı ve beklentilerin ötesine geçebilmeli” biçimindedir (Buzlu, 2011).

Vizyon, örgütler için elzem özelliğe sahip, önemli bir yol gösterici olarak nitelendirilmektedir. Vizyon tespit etme faaliyetleri stratejik yönetim planları içerisinde önemli bir yerde konumlandırılmaktadır. Bu bağlamda örgütlerin vizyon anlayışlarını geliştirirken aşağıdaki sorulara cevap araması gerekmektedir (Buzlu, 2011, s. 195):

- Örgüt veya kurum ne yapmak istiyor?
- Örgüt paydaşları tarafından nasıl bilinmek istiyor?
- Örgütün sunduğu hizmetlerden yararlananların yaşam kalitesi nasıl artırılabilir?

Örgütlerin vizyon ve misyon anlayışlarının kurumsal faaliyetlerine güç katan hızlandırıcı bir role sahip olduğu ifade edilmektedir (Anthony, 2012). Bu sebepten ötürü kolay olan, anlaşılabilir türdeki vizyon ve misyon ifadeleri etkili bir iletişim sağlayarak örgütteki birey ve grupların da motivasyonunu artıracaktır.

Örgütün stratejik planlarındaki en önemli ihtiyaçlarından birisi hangi yolun izleneceğinin belirlenmesidir. Başka bir deyişle şu soruya cevap aranmalıdır: “Neden işlerini şu anda olduğu gibi yürütüyor?”. Bu cevabı oluşturan iki temel kavram vizyon ve misyondur. Bir görüşe göre, “Değerler hakkındaki açık bir anlayış ve inanç olmadan, misyon ve vizyon da basit birer kopyadan ibaret kalmaktadır”. (Padaki, 2000). Bu doğrultudan hareketle misyonun ve vizyonun kapsamını aşağıdaki gibi ifade etmek mümkündür (Kılıç, 2010).

- Misyonun kapsamı : Örgütsel hedef + değerler = Misyon
- Vizyonun kapsamı : Örgütsel ideal + değerler = Vizyon

Misyon ve vizyon kavramları yönetim bilimleri alan yazınında birbirinden farklı kavramlar olarak nitelendirilmektedir. Genellikle misyon anlayışları vizyon ifadelerine göre daha resmî ögeler içermektedir. Tablo 1’de etkili misyon ve vizyon ifadelerinde bulunması gereken ögeler belirtilmektedir (Ocak & Karabulut, 2017).

Tablo 1.

Etkili Misyon ve Vizyon İfadelerinde Bulunması Gereken Ögeler

Etkili misyon ögeleri	Etkili vizyon ögeleri
1 Sosyal sorumluluk, çevresel duyarlılık, etik davranışlar	1 Öz değerler, öz amaçlar, büyük hedefler
2 Vizyon, örgütsel hedefler, değerler, yetenekler, rekabet pozisyonu, rekabet stratejisi, belirli davranış standartları, genel amaçlar, açık ve yönlendirici hedefler, finansal ve finansal olmayan hedefler	2 Paylaşılmışlık, açıklık, zorlayıcılık, karmaşıklık, avantaj sağlayıcılık, gözlemlenebilirlik
3 Varlık nedeni, iş tanımı, müşteri/pazar, ürün/hizmet, imaj, yerleşim, teknoloji, çalışan, tedarikçi, toplum, paydaş odaklılık	3 Varlık nedeni, temel değerler, sosyal sorumluluk, edebîlik, anlamlılık
4 Eylemler, ana değerler, yönlendirici prensipler, öncelikler	4 Gelecek yönelimlilik, pazar odaklılık, netlik ve gerçekleştirilebilirlik, değişim odaklılık
5 Varlık nedeni, temel değerler, sosyal sorumluluk, edebîlik, anlamlılık	5 Sosyal sorumluluk, çevresel duyarlılık, etik davranışlar
6 Şirket felsefesi, müşteri, ürün/hizmet, yer/pazarlar, teknoloji	6 Kısaklık, açıklık, somutluk ve meydan okuyuculuk, hedefler, gelecek yönelimlilik, arzu edilen amaçlar, başarı kriterleri
7 Süreklilik/büyüme/kârlılık, yetenek, sosyal sorumluluk, çalışan odaklılık	7 Liderlik, yenilikçilik, küresellik, büyüme-gelişme, öncülük, kalite, sosyal sorumluluk, ekonomiklik
8 Gelecek yönelimlilik, pazar odaklılık, netlik ve gerçekleştirilebilirlik, değişim odaklılık	8 Kısaklık, açıklık, somutluk, yaratıcılık, ilham vericilik, öz olmak, güven vericilik, fırsatları tanımlayıcılık, gelecek yönelimlilik, eylem odaklılık, uzun dönemlilik, esneklik
9 Sosyal sorumluluk, yenilikçilik, kalite, ekonomiklik, müşteri odaklılık, büyüme-gelişme, etik davranışlar	9 Kısaklık, açıklık ve anlaşılabilirlik, gelecek yönelimlilik, değişim odaklılık, ilham vericilik, arzu dolu olmak, net hedefler
10 Şirket felsefesi, müşteri, ürün/hizmet, yer/pazarlar, süreklilik/büyüme/kârlılık, çalışan, yetenek odaklılık, imaj odaklılık	10 Anlaşılabilirlik, hatırlanabilirlik, olumluluk, motive edicilik, ilham vericilik, cezbedicilik, meydan okuyuculuk, gelecek yönelimlilik

Tablo 1 incelendiğinde sol sütunda etkili misyon ifadelerinde sıklıkla yer alan ögeler, sağdaki sütunda ise etkili vizyon ifadelerinde yer alan çoğunlukla yer alan ögeler belirtilmiştir. Etkili misyon ifadelerinin 8 ayrı sınıfta ve etkili vizyon ögelerinin ise 11 ayrı sınıfta toplandığı görülmektedir. Genellikle misyon anlayışları “şekil, değerler, varlık nedeni” ve vizyon anlayışları “şekil, değerler, büyük hedefler” gibi kategoriler altında birleşmektedir ve pek çok farklı sayıda ifadeden oluşmaktadır. Tablo 2’de misyon ile vizyon arasındaki farklar belirtilmiştir (Sarp, 2014, s. 132).

Tablo 2.

Misyon ile Vizyon Arasındaki Farklar

Misyon	Vizyon
Bugünü yansıtan	Yarını gösteren
Müşterileri belirleyen	İlham verici tutum sergileyen
Temel süreçleri belirleyen	Kurumun gitmek istediği yönü belirleyen
Performans ölçütlerini belirlemeye yarayan	Stratejik karar ölçütlerini belirlemeye yarayan

Tablo 2’de misyon ve vizyonun özelliklerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Misyon, bugünle ilgiliyken, vizyon geleceğe odaklanmaktadır. Misyonda müşteri ön plandayken, vizyonda ilham vericilik önem arz etmektedir. Misyon ile ilişkili temel süreçler resmî olarak belirlenirken, vizyon ile kuruma gitmek istediği yönle ilgili seçenekler sunulur. Misyon ile

birlikte performans ölçütleri belirlenirken, vizyon ile birlikte stratejik karar ölçütleri tespit edilir.

Misyon kuruluşun örgütün ne türde bir örgüt olduğunu, vizyon ise örgütün ne türde bir örgüt olmayı amaçladığını vurgulamaktadır. Vizyonun, belirlediği amaçlar doğrultusunda örgütün gelecekteki fırsatlara ve tehditlere karşı ne yönde karşı koyacağını belirleyebilmek için misyonun ne yönde değişime uğraması gerektiği sorusunun cevabı üzerinde durulmaktadır. Misyon ve vizyonun birbirleriyle uyumlu oldukları ve doğru orantılı şekilde hazırlandıkları ifade edilmektedir (Betz, 2010, s. 5).

Misyon kavramıyla ilgili alan yazın tarandığında farklı disiplin alanlarında birçok araştırma bulunmasına rağmen özellikle yükseköğretim kurumlarına yönelik farklı araştırmaların yapıldığı belirlenmiştir. Yükseköğretimdeki stratejik planlara göre misyon ve vizyon ifadelerine ilişkin (Arabacı, 2007; Demir & Yılmaz, 2010; Demirbolat, 2005; Kılıç, 2010; Özdem, 2011; Özmen, Özmen & Sakarya, 2013; Taş, Çiçek & Yastıoğlu, 2019) araştırmalar bulunduğu tespit edilmiş, ayrıca eğitim kurumu yöneticilerinin misyon ve vizyon değerlendirmelerini içeren diğer bir araştırmaya rastlanmıştır (Izgar, 2020). Alan yazındaki üniversitelere yönelik yapılan diğer çalışmalar ise üniversite ve sanayi iş birliklerine göre misyon ve vizyon ifadelerinin incelenmesi (Kocabaş & Alpaydın, 2018), dünya çapında üniversiteler ile Türkiye’de bulunan üniversitelerin misyon ve vizyon ifadelerinin karşılaştırılması (Kuzu, 2020; Ocak & Karabulut, 2017), yükseköğretim kurumlarının misyon ile vizyon bildirimleri ve tematik analizleri (Aydın, 2021; Genç, 2012; Emekçi, 2019; Emekçi & Doğan, 2020; Emimi & Ayaz, 2020; Öztürk, 2020) şeklinde ortaya çıkmıştır.

2.1.2. Yükseköğretimde Misyon ve Vizyon Belirleme Süreçleri

Yükseköğretim sistemlerindeki değişimler, başta Avrupa Birliği [AB] olmak üzere Birleşmiş Milletler [BM], Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], Dünya Bankası gibi uluslararası nitelikteki kuruluşların faaliyet alanına girmiştir. Bu bağlamda yürütülen çalışmalarla birlikte yükseköğretimde alan “kalite güvencesi ilke ve standartları” belirlenmeye ve uygulanmaya başlanmıştır. Bu sebeplerden ötürü her ülke kendi yükseköğretim sistemlerini değerlendirmeye almıştır. Ayrıca, yükseköğretim “hedef ve öncelikleri net olan, yeniliklere açık, çevreye uyumlu olan, toplumsal taleplere duyarlı, hesap veren, çevreye uyumlu, etkin ve şeffaf bir üniversite” yapısını benimsemişlerdir

(Özdem, 2011). Türkiye’deki yükseköğretim kurumları da bu anlayışların bir ürünü olarak uluslararası düzeyde kalite standartları çalışmalarını yürütmektedir.

Yükseköğretimde kalite güvence sistemi oluşturmak üzere kalite güvence standartlarının ortaya çıkarılması, uygulanması ve bu alanda uluslararası uyumluluğun gerçekleştirilmesi ve Avrupa Kalite Güvencesi Standart ve İlkelerine [ESG] uyumlu olacak bir şekilde 2005’te YÖK tarafından eğitim, öğretim, araştırma, aktivitelerinin kalitesinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla yönelik 25942 sayılı “Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği” yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur (Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği, 2005). Bu yönetmeliğin 4. maddesiyle kalite geliştirme sistemlerini oluşturmak ve değerlendirmek için Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu [YÖDEK] kurulmuştur. Bu yönetmelik kaldırılarak yerini 2015’te yayımlanan 29423 sayılı “Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Yönetmeliği”ne bırakmıştır ve YÖDEK kaldırılarak yerine “Yükseköğretim Kalite Kurulu” [YÖKAK] kurulmuştur (Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği, 2015). Bu yönetmelikteki mad. 1 ile görev, yetki ve sorumluklara yönelik esaslar belirlenmiş, iki aşamada iç ve dış kalite güvencesi olacak şekilde düzenlenmiştir. Ek olarak, mad. 5 ile yükseköğretim kurumlarında kalite güvence sistemi, senelik olarak oluşturulan iç değerlendirme ve beş senede bir yapılan dış değerlendirme esasına dayanmakta, eğitim öğretimin kalitesini belirli seviyelerde gerçekleştirmek üzere “Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi” kapsamında akreditasyon ve değerlendirme süreçlerini de içine almaktadır.

Yükseköğretim kurumlarında misyon ve vizyonun oluşturulmasında özellikle iç değerlendirme önem taşımaktadır. Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği mad. 3’te “İç değerlendirme” konuları yer almıştır. Bu maddeye göre; “yükseköğretim kurumları geleceğe ilişkin özüksedikleri temel ilkeler çerçevesinde misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik ve ölçülebilir hedefler belirlemek, performanslarını önceden oluşturulmuş amaçlar doğrultusunda ölçmek ve bunların değerlendirmesini yapmakla görevli ve sorumludur” (Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği, 2015). Aynı yönetmeliğin mad. 7 ’de ise kurumun stratejisinin planlanması, misyon ve vizyonunun belirlenmesi ve uygulanmasını şart koşulmakta olup komisyonun başkanı olarak rektör sorumlu kılınmaktadır. İç değerlendirme, üniversite içerisinde kurumun belirlediği değerlendiriciler tarafından yapılan bir değerlendirme biçimi ve sürecidir. Üniversitelerin bir

yıllık faaliyetleri sona erdiğinde “iç ve dış değerlendirme raporları” her yükseköğretim kurumunun kendi web sitelerinde duyurulmakta ve yayınlanmaktadır.

Kalite güvencesi, bir hizmet şeklinin ya da bir kurumun faaliyetlerinin kalite standartları ile olan uyumunu belirleyebilmek üzere planlı olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi sürecidir (Özer, Gür & Küçükcan, 2011). Yükseköğretimde ortaya çıkan kalite güvencesi; yükseköğretim kurumlarının kalite ve performans değerlendirmelerinin iç ve dış kalite standartları ile uyumluluğu için kalite güvencesinin oluşturulabilmesi üzerine yapılan planlı işlemler olduğu belirtilmektedir (Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği, 2005, mad. 3). Bu doğrultudan hareketle kalite güvencesini ölçmek için bir iç denetim sisteminin kurulması yoluyla yükseköğretim kurumlarının stratejilerini gerçekleştirmesi ve hedeflerine ulaşmasını sağlamaktır.

Kalite güvencesi sistemi üniversitelerdeki eğitim öğretim faaliyetleri, araştırma, yayın, proje, başarı, akademik etkinlik, akademik düzen gibi pek çok alanla birlikte diğer içinde bulundukları faaliyetlerin tüm süreçlerini izleyen ve değerlendiren bir yaklaşımdır. Eğitim hizmetlerindeki rekabet ortamı ise kalite odaklı eğitimi zorunlu kılmakta, üniversitelerin verdiği eğitim hizmetinin kalitesinin yanı sıra öğrencinin algıladığı eğitim hizmetinin de kalitesinin belirlenmesine yönelik kurum bazında da kalite iyileştirme ve geliştirme çalışmalarının belirleyici ana unsuru olarak ortaya çıkmaktadır (Özgür, 2013, s. 18). Kalite, seçicilik özelliği gösteren ve iyi yönetilmesi gereken bir süreçtir. Kalite yönetimi; içerisinde “ölçme, değerlendirme, teşvik” unsurlarını bulunduran bir yönetim biçimidir (Günay, 2011). Bu sebeplerden ötürü yükseköğretimin kalite güvence yaklaşımına dayanarak stratejik planlarının içerisinde kalite durumlarına odaklanmaları ve misyon ile vizyon hedefleriyle genişleme politikasına gitmeleri gerekmektedir. Belirleyecekleri misyon ve vizyonun yönü açısından ise daha açık ve tutarlı bir görünüm elde edilecektir.

Yükseköğretim kurumlarında misyon ve vizyonun belirlenmesinde kalite güvence sistemlerinin haricindeki diğer önemli etken, stratejinin oluşturulması ve stratejik planlamaların yapılmasıdır. Kurumların sürdürülebilir rekabet ve güçlü bir konumlandırma yaratması için, önemi gittikçe artan stratejik planlamaya odaklanmaya başladıkları sıklıkla gözlemlenmektedir. Kurum ve kuruluşların çevrelerinde ortaya çıkan gelişmeler ve belirsizliklere karşın kendilerini çevre ile uyumlu hâle getirmek ve risk faktörlerini en aza indirmek amacıyla belli dönemleri kapsayan stratejileri belirlemesi gerekli görülmektedir (Arabacı, 2007; Arabacı & Şener, 2014). Stratejiyi uzun vadeli değişimler ve ileriye doğru oluşturulan taktikler olarak nitelendirmek mümkündür (Betz, 2010, s. 6). Strateji kavramı,

dar anlamıyla “yol haritası”, “eylem planı” şeklinde betimlenmekte, geniş anlamıyla “hedeflerin başarılması”, “geleceğin öngörülmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2014, s. 209). Ayrıca, stratejinin “plan” olarak nitelendirilen anlamı da mevcuttur ve plan olarak strateji, gelecek ile ilgili olan bir tanımlama şekli olup bir örgütün gelecekte ulaşmak istediği hedef ve sonuçları belirtmektedir.

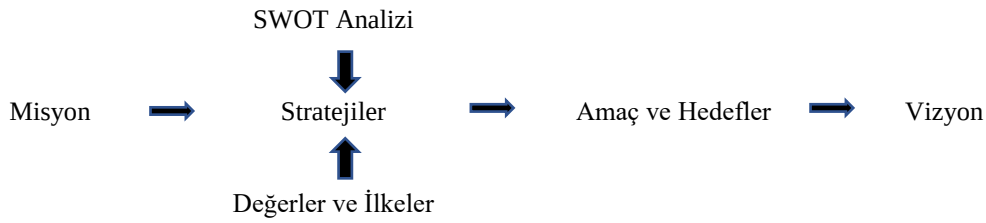
Stratejik planlama, bir kurumdaki amaçları, hedefleri ve bunlara ulaşmayı olanaklı kılacak yöntemlerin belirlenmesini içeren bir planlama türüdür (Demirbolat, 2005). Bu planlar, uzun vadeye yönelik oluşturulan ve geleceğe yönelik bir bakış açısı taşıyan planlardır. Stratejik planlama, aynı zamanda bir örgütün ne olduğunu, ne yaptığını ve bunu neden yaptığını izah eder, örgütün temel kararlarıyla davranışlarını şekillendirir. Stratejik planlar kamu sektörlerinde “Kamu yönetimlerinin orta ve uzun vadeye yönelik olan amaçlarını, temel politikalarını, ilkelerini, birtakım öncelik ve hedeflerini, performans açısından ölçütlerini, bu yapılara ulaşmak amacıyla izlenecek yöntemleri ele alan ve kaynak dağılımlarını kapsayan planlardır.” olarak nitelendirilmekte ve kamu sektöründe yer alan yöneticilere farklı katılımcılarla beraber stratejik planlarını hazırlama sorumluluğu ve görevi verilmiştir (DPT, 2006)

Stratejik yönetim, “bir yönetimin etkin olmak ve büyümek üzere hedeflerini belirlediği, bu hedeflerin aynı zamanda belirli bir bütçe ve belirlenen zaman içinde uygulamak için kurguladığı eylemleri şekillendirdiği, belirlenmiş olan tüm eylemlerin faaliyete dönüştüğü, gelişmeleri ve sonuçları değerlendirdiği” bir zaman dilimi içinde ifade edilmektedir (Barutçugil, 2013, s.17). Stratejik yönetim çeşitli aşamalardan oluşmaktadır ve bu aşamalar: “(i) stratejik farkındalık, (ii) uygun stratejinin seçimi, (iii)stratejinin uygulanması, (iv)sonuçların değerlendirilmesi” şeklinde belirtilmektedir. Bu aşamaların sonucunda stratejik yönetimde ulaşılacak istenen hedefler kadar ulaşılan hedeflerde kalabilmek ve daha ileri hedeflere ulaşabilmek ancak geleceği yönetmekle mümkün olabileceği ifade edilmektedir (Özer, 2015, s. 355).

Stratejik yönetimde bulunan unsurlar sıralandığında vizyon, misyon, strateji ve aksiyon bulunmaktadır (Aktan, 2004). Stratejik yönetimde bulunan bu tarzdaki unsurların hepsi kendisine göre önem arz etmektedir. Çünkü stratejik yönetimin en temel ve önemli özelliği, örgütün iç ve dış çevrenin analizinin gerçekleştirilmesidir (Altınkurt & Yılmaz, 2010).

Stratejik planlama sürecinde ise en öncelikli ve önemli aşamalardan birisi de misyon ve vizyon cümlelerinin tespit edilmesidir. Stratejik planın başarısı vizyon ve misyon

ifadelerinin doğru şekilde belirlenmesine ve ifade edilmesine bağlıdır. Misyon ve vizyon ifadeleri ayrıca bir örgütün kurumsal kimliğine katkıda bulunan öğeler olarak nitelendirilmektedir. Stratejik yönetimin ve stratejik planın amacını, örgütün misyon ve vizyonuna sürekli bir bağlılık oluşturulması, misyon ve vizyonu destekleyen ve tanımlayan bir kültürü beslemesi olarak açıklamak mümkündür (Durna & Eren, 2002). Şekil 1’de misyon, strateji ve vizyon arasındaki ilişkiler sunulmuştur.

Şekil 1. Misyon, strateji ve vizyon arasındaki ilişkiler. Kılıç, M. (2010). Stratejik yönetim sürecinde değerler, vizyon ve misyon kavramları arasındaki ilişki. *Sosyoekonomi Dergisi*, 6(13), 82-98 kaynağından erişilmiştir.

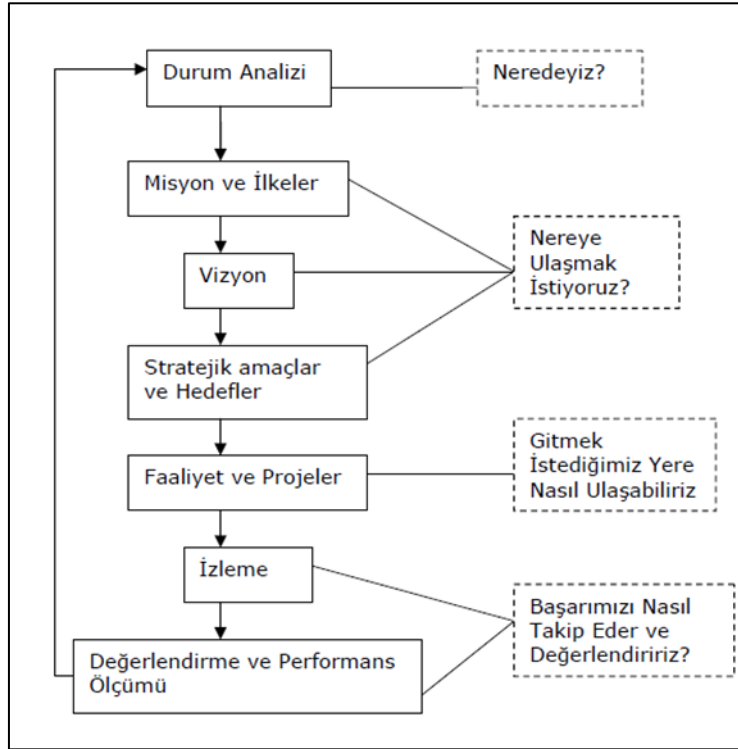
Şekil 1 ele alındığında, stratejilerin SWOT analizi ile birlikte değerler ve ilkeleri kapsayan çift yönlü bir sürece tabi olduğu, misyonun ise stratejiler, amaç ve hedefler, vizyon sıralamasını izlediği görülmektedir. Şekle göre, belirlenen amaçlar ve bu amaçlara ulaştıracak stratejilerin de kurumun değer ve ilkelerini referans göstermesi gerekliliği bulunmaktadır. Dolayısıyla yükseköğretim kurumları bu süreçlerde derinlemesine oluşturdukları değerlerini gözeterak kurumun misyonu ve vizyonu ile birlikte planlarının kapsamını ve sınırlarını belirlemelidir.

Misyon ifadeleri stratejik planların çoğunluğunda yol gösterici bir fonksiyona sahiptir. Misyon, örgütün ne olmak istediğini ve kime hizmet ettiğini gösteren bir ifade biçimidir. Bu bağlamda, kurumların var oluş sebeplerini meydana getiren misyon anlayışlarının amacı, kurum içerisindeki farklı unsurları müşterek bir amaç doğrultusunda bir araya getirmek, kuruma yönelik farklı alanlarda stratejik yollar çizmek ve kaynakların bu alanlara transfer edilmesini sağlamaktır (Erkan, 2008).

Stratejik planlamaların örgütlere ve dolayısıyla üniversitelere birtakım faydaları bulunmaktadır. Özellikle kurum çalışanlarını uzun vadeli düşünmeye teşvik etmekte ve etkili stratejiler oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Ek olarak, üniversitenin gelecekteki yeri görmesini sağlayarak açık ve net bir hâle büründürmekte, karar verme için yasal bir zemin oluşturmaktadır. Üniversiteler, yenilikçi stratejik planları hazırlamakta ve genellikle stratejik

planların özelliklerine uygun olarak hareket etmektedirler. Bu özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür: “(i) Sonuçların ve değişimin planlamasıdır. (ii) Kaliteli yönetimin anlayışıdır ve esnektir. (iii) Hesap verme sorumluluğuna temel oluşturur. (iv) Uzun vadeli ve katılımcı bir yaklaşımdır. (v) Uygulama süreci önemlidir. (vi) Bütçeyi yönlendirir ve gerçekçidir.” (DPT, 2003; Güner, 2005).

Kamu ve özel kesimde tüm örgütler vizyon sahibi, değişiklikleri zamanında görebilen ve hızla cevap verebilen yöneticilere ve bunu uygulayacak stratejilere ihtiyaç duyduğu açıktır. Stratejik planlamanın gittikçe önem kazanmasındaki temel faktörler ise değişimin evrensel bir nitelik kazanması, teknolojik alanda yaşanan hızlı değişimler, rekabetin artması ve demokratikleşme olarak belirtilmektedir (Öztop, 2007, s. 33). Böylece stratejik planlama bir süreci ifade etmektedir. Şekil 2’de stratejik planlama süreci sunulmuştur.

Şekil 2. Stratejik planlama süreci. DPT, 2003; Puiu, Stanciu & Sirbu 2009, p. 70; Demir & Yılmaz, 2010 kaynağından erişilmiştir.

Sürdürülebilir rekabet ve güçlü bir konumlandırma için örgütler, her geçen gün daha da önemli hâle gelen stratejik planlamaya odaklanmaktadır. Örgütlerin, çevrelerinde ortaya çıkan gelişmeler ve belirsizliklere karşı kendilerini çevreyle uyumlu hâle getirmek ve risk faktörlerini en az seviyeye indirmek üzere belli dönemleri kapsayan stratejileri belirlemeleri gereklidir (Arabacı, 2007; Arabacı & Şener, 2014). Kurumlar hazırladıkları

stratejik planlara göre, kurumdaki temel görevi nitelendiren misyonu; ne üreteceğini, kime üreteceğini ve ne şekilde topluma arz edeceğini belirtmekle yükümlü olup, vatandaşlara duyuru ve ilan ederler. Aynı zamanda, gelecekte arzulanan konumlarını ifade eden vizyonlarını da ortaya koymuş olmaktadır.

Üniversitelerdeki misyon ifadeleri, çoğunlukla genel ifade edilen metinler şeklinde düzenlenmekte, amaç ve değerlerin kalıp cümlelerden ibaret kalmaktadır. Misyon kavramı özellikle üniversitenin fonksiyonelliğini kazanmasındaki en önemli araçlardan biridir. Dolayısıyla misyon terimi ifade edilirken kendine özgü anlamlar ve spesifik ifadeler içeren özgün metinler biçiminde düzenlemesi gerekmektedir. Bu bakımdan, üniversitelerin misyon metinlerini nasıl oluşturdukları anlamak için alan yazın taraması yapılmış, üniversitelerin stratejik planlamalarında yer verilen “misyon” anlayışlarının tema bazında analizi ile ilgili birtakım araştırmalara rastlanılmıştır.

Türkiye’de hizmet veren üniversitelerin misyon metinlerinde, en sık rastlanan ifadelerin nitelikli ve kaliteli insan gücü yetiştirmeye yönelik ifadelerden olan “evrensel nitelikler taşıyan, yeterli şekilde ve belirli alanlarda yetkinliğe sahip olmak” şeklinde tanımlandığı gözlemlenmektedir (Emekçi, 2019; Özdem, 2011). Farklı bir araştırmada ise araştırmada ise üniversitelerin eğitim öğretim hizmetine yönelik ifadelere rastlanılmış, “toplumsallık”, “evrensellik”, bilim ve teknoloji”, “değerler”, “faaliyet alanı”, “demokrasi” temasını kullandıkları belirlenmiştir (Arabacı & Şener, 2014). Bu araştırmaların ortak özelliğini üniversitelerin benzer biçimde misyon anlayışları geliştirmelerinin bir sonucu olarak ifade etmek olasıdır.

Üniversitenin misyonu, yeni kurulan üniversiteler ve yerel kalkınma önceliğinin ele alındığı bir araştırmada, bazı üniversitelerin yerel ya da bölgesel kalkınmada etkinliklerini arttırabilmek için iç ve dış paydaşlarla paylaşım esaslı yeni misyonlar oluşturmaları gerektiğini belirtilmiştir (Yıldız, 2016). Ek olarak, üniversitenin misyonuna uygun olarak üniversiteler için “(i) eğitim öğretim işlevi, (ii) araştırma ve yayın yapma, (iii) topluma hizmet sunma işlevine yönelik olarak arz yapılandırması modeli” önerilmiştir. Stratejik planlama ve uygulamalarında misyon ifadelerinin yer aldığı başka bir araştırmada üniversitelerin varoluş sebepleri ile kuruluş hedefleri incelenerek üniversitelerin ulusal ve uluslararası düzeyde tanınmak istediği, dünya üniversiteleri arasına girmeyi planladığı fakat gerçekçi ifadeler her zaman yer vermediği; benzer şekildeki diğer bir araştırmada ise örgüt çalışanlarının üniversitedeki misyonların gereğine inandıkları fakat bu ifadeleri özgünlük,

inandırıcılık ve motive edicilik gibi ölçütler açısından yeterli bulmadıkları tespit edilmiştir (Çınar & Tütünsatar, 2017; Doğan, 2008).

Yirmi birinci yüzyılda üniversitelerin birbirine benzer özellikleri içermesinin yanı sıra farklı özellikler de taşımasından dolayı misyon farklılaşması yaklaşımını benimseyen üniversitelerin avantajlı ve ayrıcalıklı bir konuma geleceği aşikârdır. Bu bağlamda yapılan bir araştırmada yükseköğretimde farklı misyon önceliklerine ve stratejilere sahip üniversitelerin “(i) akademik kararlarında, (ii) akademik-idari teşkilatlanma ve yönetim süreçlerinde, (iii) mali yapılarında (iv) personel profillerinde” de çeşitlenmeye ihtiyaçları olacağını belirtilmiştir (Acar, 2012). Yükseköğretimde değişim, dönüşüm süreci ve üniversitelerin genişleyen rollerinin ele alındığı farklı bir araştırmada ise üniversitelerin misyon işlevlerinde değişimler yaşandığı vurgulanarak üniversitelerin bölgesel kimliğin şekillenmesine katkı sağlaması, toplumda yer alan tüm kurumların ve bireylerin gelişimlerine dönük sürekliliğin sağlanması üzerine her türlü sosyal, kültürel, spor ve eğitim faaliyetlerini yerine getirmek, bölgede yer alan tüm aktörlerle müşterek iş birlikleri kurmak ve projeler üretmekle bölgede ortaya çıkan sorunların giderilmesinde ve toplumsal ilerlemenin sağlanmasında etkin bir şekilde rol alması gerektiği ifade edilmiştir (Şahin & Alkan, 2016).

Misyon farklılaşması sürecinin etkili olabilmesi için, üniversitelerin bir örgütün kuruluş amaçları doğrultusunda amaç ve hedeflerini gerçekçi ve net bir şekilde belirlemesi gerekmektedir. Aynı zamanda kurumun faaliyetleri ile değerlerinin uyumlu olması beklenmektedir. Özgünleştirilmiş her misyon ifadesi, üniversitelerdeki yönetsel süreçleri kolaylaştıracak ve kurumsal kimliğin kazanılmasında en önemli adımlardan biri olacaktır.

2.2. Yükseköğretimde İhtisaslaşma

İhtisaslaşma, genellikle uzmanlaşma da olarak ifade edilen bir kavram olmasına karşın, “ihtisaslaşma” daha çok sosyal bilimlerde kendine yer edinen bir kavramdır. İhtisaslaşma, Türk Dil Kurumuna (2019) göre; herhangi bir konuda uzmanlaşmak şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca ihtisaslaşma, bireyin, bilgi ve tecrübe sahibi olduğu belli bir işte, herhangi bir fonksiyonda ya da bölgede çalıştırılması olarak nitelendirilmektedir (Efil, 1987).

Farklılaşma kavramı, bir markanın rekabetten farklılaşmayı başardığı takdirde kendisiyle rakipleri arasına bir duvar öreceğini ve bu duvarın koruması altında müşterilerle bir nevi

tekelleşme yaratarak yüksek fiyattan satış yapıp kârlılığını artırması şeklinde ifade edilmektedir (Robinson, 1934). Farklılaşma teriminin anlamı derinleştirilerek Ries ve Trout tarafından “Konumlandırma Teorisi” adı altında genişletilmiştir. Bu teoriye göre; bir markanın insanların zihninde özel bir konuma sahip olabileceğine ve bu konum sayesinde rakip markalardan farklılaşabileceğini savunurlar. Marka ile farklılaşma yolları, “(i) ilk olma yoluyla, (ii) fiyat yoluyla, (iii) liderlik yoluyla, (iv) hizmet yoluyla, (v) uzmanlık yoluyla, (vi) kurum tarihi yaratma yoluyla, (vii) özellik yoluyla, (viii) sahiplenilecek nitelikleri öne sürme yoluyla farklılaşma” biçimlerinde gerçekleşmektedir.

Farklılaşma biçimlerinin birtakım mal ya da hizmetlerin özel ve kamu sektöründeki kuruluşlar aracılığıyla spesifik olarak farklılaşacağı varsayımına dayanmaktadır. Bu bağlamda çeşitli kurum ve kuruluşların ekonomik anlamda çeşitli pazarlarda öncü hâle geleceği belirtilebilir. Yükseköğretim kurumlarında ise marka ile farklılaşma yoluna gidilerek topluma yeni ürünler ve hizmetler sunulması mümkün hâle gelmektedir.

İhtisaslaşma; beraberinde uzmanlaşma, farklılaşma ve akıllı uzmanlaşmayı ihtiva eden bir yaklaşım türü olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, bu kavramların analizini sağlamak için yükseköğretimdeki ihtisaslaşmaya yönelik olarak alan yazın taranmış ve sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Yükseköğretimde farklılaşma ve ihtisaslaşma politikalarının incelendiği bir araştırmada yeni devlet üniversitelerinin gelişimi için ihtisaslaşmanın öneminin vurgulandığı bir model geliştirilerek iş piyasaları ve eğitim sistemleri arasındaki uyumun gerçekleştirilmesi gerekliliği, yeni kurulmuş olan devlet üniversitelerinin uygun gelişme stratejilerini benimseyerek, ulusal düzeyde, ayrıca yerel ve bölge bazında özellikle ulusal çaptaki ekonomik kalkınmada büyük ölçüde katalizör görevini üstüne alacağı belirtilmiştir (Altınsoy, 2011). Diğer bir araştırmaya göre ise “çeşitlilik” bir ilke olarak belirlenmiş, farklı özellikteki üniversitelerin farklı yönetim modelleri eşliğinde faaliyette bulunmaları gerektiği belirtilmiştir (Baskan & Sincer, 2014).

İhtisaslaşma ve tabakalaşma kavramı ile ilgili olarak Kanada’da bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma, yükseköğrenim sisteminin ve coğrafi dağılımının hem ekonomik hem sosyal etkilerinin incelendiği bir araştırma olup kurumsal tipe göre tabakalaşmanın mekânsal eşitsizliği nasıl güçlendirebileceği ifade edilmiş, sistem genişlemesinin sosyoekonomik açıdan bölgeyi geliştirmediği sonucuna ulaşılmıştır (Metcalf, 2009). Yükseköğretim sistemlerinde farklılaşmaya dayalı performans fonlama rejimleri ile ilgili yapılan başka bir araştırmada ise sistemin kurumlar arasında dikey farklılaşmayı ve işlevsel uzmanlaşmayı

teşvik ederek sistem içerisinde yatay çeşitlilik ve çoğulculuğu güvence altına almak için kullanıldığı belirlenmiştir (Sörlin, 2007).

2.2.1. Akıllı Uzmanlaşma

Akıllı uzmanlaşma, bir ekonomik sistem ki genellikle bir bölgenin yeni fırsat alanlarının keşfiyle yeni uzmanlıklar yaratma kapasitesini ve bu alanlardaki kaynakların ve yeterliliklerin yerel yoğunlaşmasını ve kümelenmesini ifade etmektedir. Bu tür bir kapasitenin yaratılması; çeşitlendirme, geçiş, modernleşme veya endüstrilerin ya da hizmetlerin radikal temeli biçimindeki yapısal değişikliklerini başlatmak için gereklidir (Akın, 2019). Türkiye'nin Karadeniz bölgesinde gerçekleştirilen yoğun biçimdeki balıkçılık faaliyetlerinin olması o bölgede akıllı uzmanlaşma olarak sayılmamaktadır. Yalnız bir üniversitenin bu yönde yapılanması ise akıllı uzmanlaşma olarak görülmekte olup balıkçılığın operasyonel verimliliğini arttırmak üzere uygulamalı bilimleri oluşturulmasını ya da teknolojik çözümler bulunmasını gerektirir. Bu çözümlerin geliştirilmesinde uzmanlaşmış bir şirket kümelenmesinin ortaya çıkarılması ise akıllı uzmanlaşmanın gerçekleştirildiğinin bir göstergesidir.

Akıllı uzmanlaşmanın “akıllı” olarak nitelendirilmesinin birtakım sebepleri bulunmaktadır. Bu sebepler, “(i) Bölgenin sahip olduğu tüm varlıkları ve sorunları dikkate alarak geliştirilmesi, bundan dolayı “kanıta dayalı” bir strateji olması, (ii) Yukarıdan aşağıya bir karar mekanizmasına sahip değil bunun yerine ‘temel paydaşların ortak vizyon etrafında birleştiği dinamik bir girişim keşif sürecine sahip’ bir strateji olması, (iii) Sadece teknolojik yeniliklere değil “her tür yeniliğe açık” bir strateji olması, (iv) Potansiyel rekabet üstünlüğü ve potansiyel iş birliklerine yönelik dar kapsamlı değil global bir bakışı içermesi” olarak açıklanmaktadır. Ayrıca, akıllı uzmanlaşmanın “uzmanlaşma” olarak belirtilmesinin sebepleri bulunmaktadır. Bu sebepler ise “(i) Yatırımları bölgesel mukayeseli üstünlüğün olduğu alanlara yönlendirerek bu alanlarda uzmanlaşmanın önemine vurgu yapması, (ii) Daha yüksek katma değer sağlayan faaliyetlerle ve sektörler arası bağlantılar kurulmasıyla, küçük piyasa yeniliklerinin ortaya konulmasıyla geleneksel sektörlerin yenilenmesi ve gençleştirilmesine dayanan bir uzmanlaşmayı önermesi, bölgenin kendi kaynaklarına dayalı mevcut ekonomisinin dönüştürülmesini içeren bir strateji olması” olarak ifade edilmektedir (Kumral & Güçlü, 2015).

Akıllı uzmanlaşma kavramı, Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa 2020 Stratejisinin temeli olarak kabul edilmektedir. Bu stratejinin temelini “akıllı”, “sürdürülebilir” ve “kapsayıcı büyüme” oluşturmaktadır. Akıllı uzmanlaşma, bölge potansiyelini ortaya koymak için bilgi yoğun alanların belirlenmesini önermektedir. Şekil 3’de akıllı uzmanlaşma stratejisinin temel unsurları gösterilmiştir.

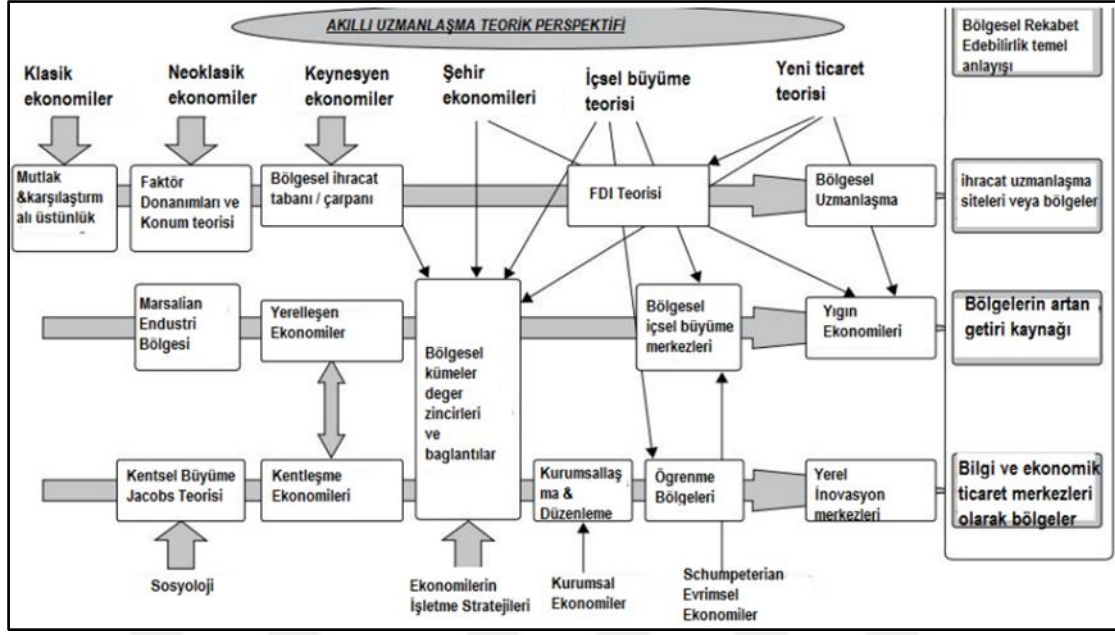
Şekil 3. Akıllı uzmanlaşma stratejisinin temel unsurları. OECD, 2012, 2013 kaynağından erişilmiştir.

Akıllı uzmanlaşma, bir bölgenin birtakım alanlarda, en iyi şekilde yapabileceklerini ortaya koymak için stratejiler geliştirmesidir (OECD, 2012, 2013). Diğer bir tanıma göre akıllı uzmanlaşma, uluslararası piyasalarda rekabet potansiyeli taşıyan ve diğer bölgeler üzerinde rekabet avantajı bulunan yeni faaliyetleri yaratabilecek belirli bir grup sektörün ya da teknolojinin bölge bazında öncelikli duruma getirilmesidir (Durgut, 2016). Bu stratejiye göre; bölgenin gelişiminde gelecek vadeden alanların girişimciler tarafından tespit edilmesi gerekir. Bu alanlar, özel ya da kamu sektöründe hizmet veren sektörler olabilir. Daha sonra bölgenin ön plana çıkmasını sağlayacak alanlara öncelik verilmelidir. Uzun vadede öncelikli faaliyet alanlarının uzmanlaşarak çeşitlendirilmesi, diğer faaliyet alanlarına göre bölgede karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olmasına neden olacaktır. Son aşamada ise bölgenin güçlü ve zayıf yanları izlenir ve değerlendirilmesi yapılır. Bu bağlamda Şekil 4’te akıllı uzmanlaşma sürecinin aşamaları sunulmuştur.

Şekil 4. Akıllı uzmanlaşma sürecinin aşamaları. Araştırma İnovasyon Stratejileri [RIS 3], 2012 kaynağından erişilmiştir.

“Akıllı uzmanlaşma” için Bölgesel Araştırma ve Yenilik Stratejisi (RIS3, 2012) kılavuzundaki adımlar ise şu şekilde açıklanmaktadır: “(i) ulusal/bölgesel bağlamda detaylı analiz ve inovasyon, (ii) güçlü ve kapsayıcı bir yönetim yapısının oluşturulması, (iii) bölgenin geleceği için ortak bir vizyonun belirlenmesi, (iv) ulusal ve bölgesel kalkınma için sınırlı sayıdaki önceliklerin seçilmesi, (v) uygun politika bileşimlerinin, yol haritasının ve eylem planının oluşturulması, (vi) izleme ve değerlendirme mekanizmalarının stratejiye entegre edilmesi ulusal ve bölgesel kalkınma için sınırlı sayıdaki önceliklerin seçilmesi.” Bu adımlar doğrultusunda akıllı uzmanlaşma stratejilerinin amacı, bulunan her bir bölgede var olan yerel yapılar ile yeterlikleri yansıtan, bunları çoğaltarak dönüştürme önceliklerini belirlemek, böylelikle özgün ve benzeri olmayan rekabet avantajlarını ortaya çıkarmaktır. Bu yöndeki ve türdeki stratejiler, farklılaşan bölgede üstün sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır. Akıllı uzmanlaşma aynı zamanda zor kurallar içeren karmaşık ve bütünsel bir süreçtir. Şekil 5’te akıllı uzmanlaşma stratejilerinin dayanak alındığı akıllı uzmanlaşmanın teori perspektifi gösterilmiştir.

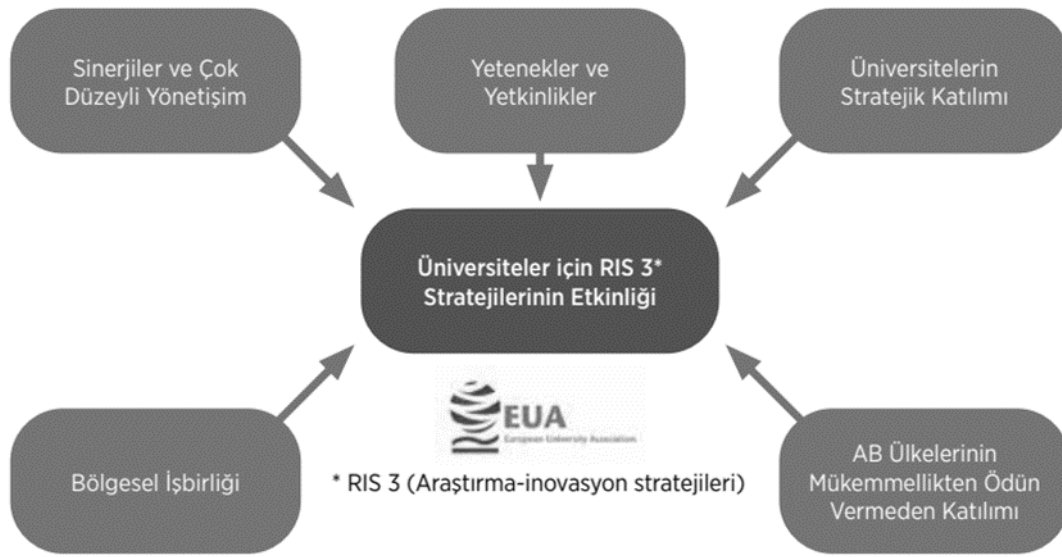
Şekil 5. Akıllı uzmanlaşmanın teorik perspektifi. Thissen, M. (2013). Regional competitiveness and smart specialization in Europe. Netherlands: Edward Elgar kaynağından erişilmiştir.

Akıllı uzmanlaşma stratejisi uygulama sürecinde iki farklı tamamlayıcı boyut bulunmaktadır (RIS3, 2012). Bu boyutlar şu şekilde ifade edilmektedir: “(i) bölgede var olan potansiyel varlıkların ekonomiye dönüştürülmesi, (ii) yeni niş sektörlerde potansiyel yetenekler inşa etme veya mevcut bir ekonomik değer taşıyabilecek sektör icat etmek, bu sektöre uygun teknolojik dönüşüm modernizasyon, yenilikçi iş modeli planlama”. Boyutlarda ifade edilen çalışmaların gerçekleştirilmesiyle akıllı uzmanlaşma stratejisinin bölge kalkınmasına katkı sağlayacağı ve bölgenin gelişim ve büyümesine yeni katma değerler üreterek katılacağını belirtmek mümkündür.

Avrupa Üniversiteler Birliğinin [EUA] RIS 3 (2018), üniversitelere yönelik RIS 3 stratejilerinin etkinliğine göre farklı etkinlikler belirlemiştir. Bu etkinlikler beş kategoride toplanmıştır. Kategoriler ise “(i) bölgesel iş birliği, (ii) sinerjiler ve çok düzeyli yönetim, (iii) yetenekler ve yetkinlikler, (iv) üniversitelerin stratejik katılımı, (v) AB ülkelerinin mükemmellikten ödün vermeden katılımı” olarak belirlenmiştir.

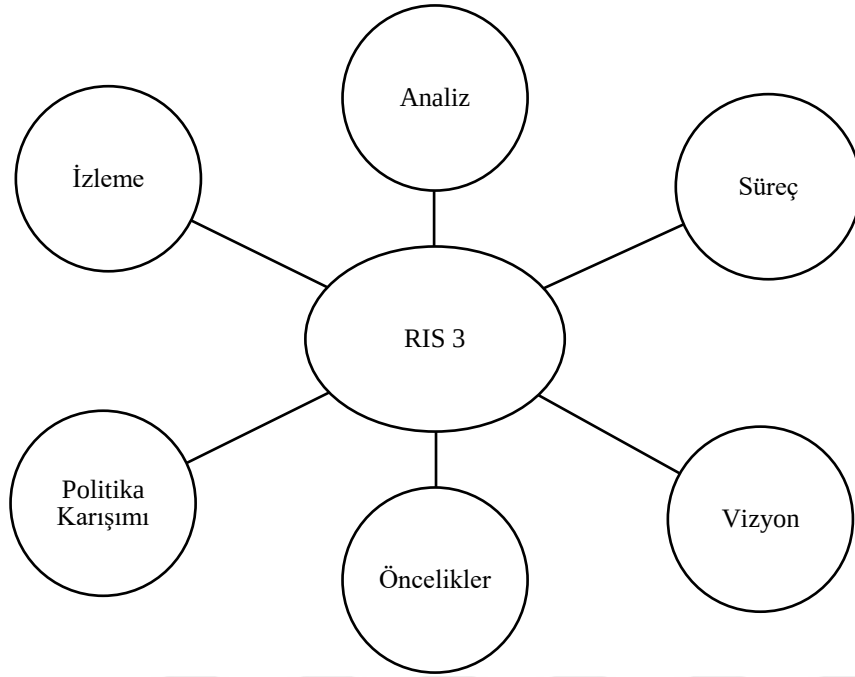
AB 2013’te Akıllı Uzmanlaşma Platformunda “Yükseköğretim Kurumları ve Akıllı Uzmanlaşma” başlığına yönelik özel ve önemli bir çalıştay düzenlemiştir. AB tarafından benzer doğrultuda 2014’te farklı bölgelerdeki üniversitelerin etkinliğini artırmasına yönelik bölgesel, ulusal otoritelerle birlikte üniversitelerin katılımıyla bir toplantı yapmıştır. Gerçekleştirilen bu toplantılarda birtakım bölgesel otoritelerinin ve bölgeler seviyesinde

politika yürütenleri ve bölgelerde bulunan girişimcilerin hızlı bir biçimde bilim politikalarını geliştirmeleri ve üniversiteler ile ortak faaliyetler yürütmeleri gerektiği tartışılmıştır. Burada üniversitelerin inovasyonun desteklenmesinde ve farklı bilgilerin oluşturulmasında kritik rollere sahip oldukları tekrar anlaşılmaktadır. Bölgelerin kalkınmalarının sağlanması, ekonomik gelişmelerin artırılması, akıllı uzmanlaşmaya yönelik uygulamalar ve bölgenin inovatif yapıların ön plana çıkarılması öncelikli konular arasında yer almıştır. Şekil 6’da Avrupa Üniversiteler Birliğinin üniversiteler için hazırladığı RIS 3 etkinliğine yer verilmiştir.

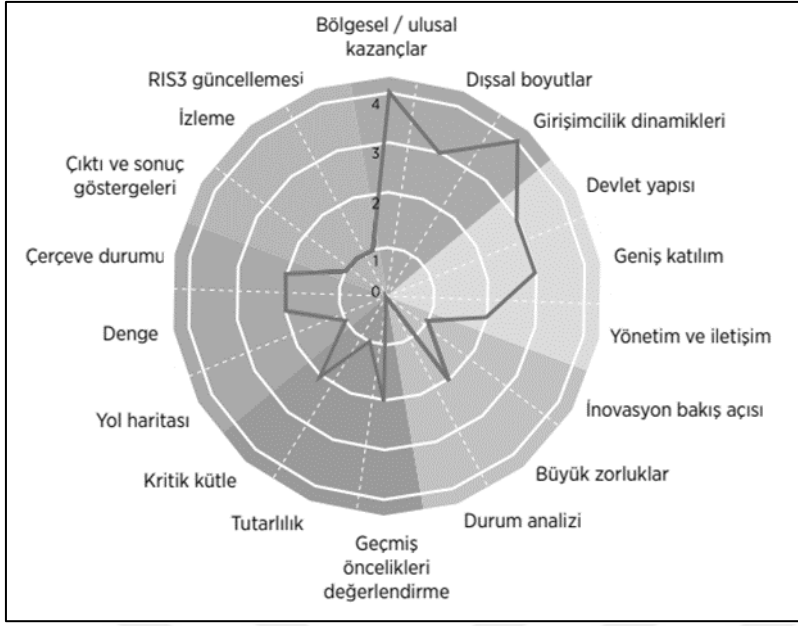
Şekil 6. Avrupa Üniversiteler Birliğinin üniversiteler için hazırladığı RIS 3 etkinliği. RIS 3, 2018 kaynağından erişilmiştir.

Yükseköğretim kurumlarının inovasyonu teşvik etmek ve bilgi üretmesine yönelik kritik rolleri bulunmaktadır. Bölge kalkınması; ekonomik gelişme, akıllı uzmanlaşma ve bölgenin inovatif yapısının ortaya çıkarılması ile ivme kazanır. Akıllı uzmanlaşma stratejilerinin içeriğinde üniversitelere düşen görevler şu şekillerde belirlenmiştir: “(i) Yeni alternatifler oluşturmak ve bu yolla bölgesel farklılıkları ön plana çıkarmak, (ii) Bölge içerisinde potansiyeli yüksek olan faaliyetleri meydana getirmek ve bu oluşumların gerçekleştirilmesine fırsat sağlamak, (iii) Bu amaçlar çerçevesinde uzun süreler içinde birlikte kritik kitleler, kümeler ve çalışma ağları oluşturmak” (YÖK, 2020). Şekil 7’de akıllı uzmanlaşma stratejilerinin süreçleri belirtilmiştir.

Şekil 7. Akıllı uzmanlaşma stratejilerinin süreçleri. RIS 3, 2018 kaynağından erişilmiştir.

Akıllı uzmanlaşma stratejilerinin tespit edilmesinde bölgede yer alan bütün aktörlerin (kamu ya da özel sektörde faaliyet yürüten tüm katılımcıların); üniversiteler, firmalar, fabrikalar, sivil toplum kuruluşlarının potansiyel girişimcilğe yönelik faaliyet alanlarını uygun olarak belirleyebilmesi yükseköğretimin ihtisaslaşmasında da önem arz etmektedir. Akıllı uzmanlaşma belirlenmiş bir bölgeye özgü olan, yeniliklere dayalı bir gelişim stratejisinin ortaya çıkarılması olmasına karşın burada yalnızca ileri düzeyde teknolojiye odaklanan sektörlerin ön saflara çıkarılmasından daha çok düşük düzeyde teknolojiye dayanan fakat bir bölgeye özel nitelikte olan inovasyon özelliklerinin tanımlanmasıdır Şekil 8’de akıllı uzmanlaşma ile ekonomik değişimi sağlamak RIS3 (Resmî olmayan Türkiye değerlendirmesi) gösterilmiştir.

Şekil 8. Akıllı uzmanlaşma ile ekonomik değişimi sağlamak RIS 3. (Resmî olmayan Türkiye değerlendirmesi) Caseiro & Santos, 2019; YÖK, 2020 kaynaklarından erişilmiştir.

Akıllı uzmanlaşmaya dayalı stratejiler ekonomik gelişimi sağlayacak ve gelecekte karşılaştırılabilir avantajlar yaratacak temeller üzerine yapılandırılmaktadır. Girişimciler ya da firmalar geçerli ve yürürlükte olan stratejilerini daha iyi girdi ve ürünlere dönüştürerek ya da yeni iş modelleri, daha yenilikçi ve sürdürülebilir işlere dönüştürerek gerçekleştirecekleri belirtilmektedir (Foray, David & Hall, 2009). Akıllı uzmanlaşma ile belirlenen bölgenin mevcut potansiyel kaynaklarını en verimli olabilecek şekilde seçmek, o bölgenin kaynaklarından optimal yararlanmayı sağlar. Bu bağlamda, bölgede bulunan tüm paydaşlar karar alma sürecine katılmalı, diğer bölgelere göre üstün olunan alanlarda potansiyelini en yüksek düzeye çıkarması gerekmektedir.

2.3. Bölgesel Kalkınma ve Yükseköğretim

Bir ülkenin gelişmişlik seviyesini gösteren ölçütler, o ülkenin ekonomik büyümesi ve kalkınma durumu ile ilgili parametreleri ve sayısal verileridir. “Ekonomik büyüme”, bir “ekonomilerde yer verilen, niceliksel olarak belirtilmesi mümkün olabilen geniş büyüklüklerin yüzde biçimindeki artışı”; “kalkınma”, “bir ekonomide halkın değer yargıları, dünya görüşü ile tüketim ve davranış kalıplarındaki değişimleri içerecek biçimde toplumsal ve kurumsal yapıda dönüşüme yol açan büyüme” olarak ifade edilmektedir (İktisat Terimleri Sözlüğü, 2004). Bu iki kavram birbirine karıştırılmakla birlikte ekonomik büyüme özünde

niceliksel, kalkınma kavramı ise niteliksel ifadeler içeren ekonomi terimleridir. Kalkınma genellikle, bir ülkenin üretim yapısını yüksek katma değerli ürünler üretecek şekilde dönüştürmesi ve gelirin adaletli bir şekilde dağıtılması ve yaşam standartlarının yükseltilmesi ile ilgilidir. Aynı zamanda ülkedeki ekonomi, sosyal, kültürel ve politika alanlarında yaşanan yapısal değişim de kalkınmanın çok geniş bir kavram olduğunu göstermektedir (Berber, 2006; Çalı, 2011). OECD (2013) ise “bölge” esasına dayalı olarak oluşturulan stratejiyi tanımlamıştır. Bu tanıma göre “Araştırma ve geliştirmeye yönelik yatırım harcamaları ve yenilik politikalarını, teknolojik ve bilim uzmanlığı, bölge ekonomisine katma değer yaratacak belirli faaliyet alanlarını belirleyebilen ve bölgenin büyüme seviyelerini nasıl etkileyeceğini tespit eden bölgeler düzeyindeki yenilik ve sanayi çerçevesidir.” İfade edilen çerçeveye uygun olarak Dünya Bankası (2011) tarafından eğitim, kamu sektörü, sosyal kalkınma, özel sektör, çevre gibi alanlar kalkınma göstergelerinden bazıları olarak tanımlanmaktadır. Krugman ise mükemmel olmayan rekabet dünyasında uluslararası ticaret, karşılaştırmalı avantaj kadar artan getiri ve dış ekonomiler tarafından yönlendirildiğini belirtmekte; ayrıca bu dış ekonomilerin ulusal veya uluslararası düzeyden çok yerel ve bölgesel ölçekte gerçekleştirilmesinin daha olası olduğunu ifade etmektedir (Krugman, 1997; Martin & Sunley, 2016).

“Bölgesel kalkınma”, bölge tanımına göre önemli ölçüde farklılaşan anlamlara gelmektedir. Bölgeler arası gelişme düzeyi farkı dünyada kıtalar arası, ülkeler arası, aynı ülkede bölgeler-yörelere ve bir kentin semtleri arasında ortaya çıkabilir. Bölge tanımı geniş tutulur ise kalkınma çabasının hedefi kalkınma bölgeleri, dar tutulur ise büyüme noktaları olacaktır (Arslan, 2005). Bu kavramlar eşliğinde, herhangi bir yörenin kalkınma çabasına göre bölge tanımının yapılacağı ortaya çıkmaktadır.

Bölgesel kalkınmanın ülke ekonomisine fayda sağlaması için birtakım sorunların giderilmesi gerekmektedir. Bu sorunlar, “(i) ülkenin çeşitli bölgelerinde bulunan kaynakların iktisadi faaliyet içerisinde değerlendirilerek yüksek kalkınma hızının gerçekleştirilmesi, (ii) ülkede nüfus-kaynak dengesinin kurulması, (iii) düalist özelliğe sahip ekonomik yapının bütünleşmesi, (iv) iktisadi mekânın ve şehirleşme olayının iktisadi gelişmeye en elverişli biçimde düzenlenmesi, (v) bölgeler arası refah seviyesi farklılıklarının giderilmesi” (Tekin, 2015). Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projelerinin en önemli özelliklerinden birisi de üniversitelerin bulunduğu bölgelerdeki düşük refah seviyesinin yükseltilmesidir.

Türkiye’deki kalkınma göstergelerine göre birbirinden farklı düzeylerde kalkınma bölgeleri bulunmaktadır. Belirli bölgelerde sadece coğrafi unsurların değil bu bölgelerdeki ekonomik faaliyetler, çevre, iklim, o bölgede yaşayan toplumun tarihî ve kültürel birikimi, örgütlenme biçimleri, hukuksal yapılarının da bölgesel kalkınmada farklılıklar yarattığı ifade edilmektedir. Bölgeler arası gelişme düzeyi farklı olması çeşitli biçimlerde ortaya çıkmaktadır (Arslan, 2005). Eğer ekonomik öncelikler ön planda ise *polarize bölge*, çevresel ve ekonomik kriterler dikkate alınırsa bir *havza* ya da *coğrafi bir bölge*, kültürel ya da tarihî kriterler esas alınırsa *siyasal bir bölge* ile birlikte bölge tanımı ve alanı belirlenmelidir. Bölge tanımı geniş tutulursa kalkınma çabasının hedefi kalkınma bölgeleri, dar tutulursa büyüme noktaları olmaktadır. Herhangi bir yörenin kalkınma çabasında bölge tanımının nasıl yapılacağına büyük önemi bulunmaktadır.

Geri kalmış bölgelerde, bölgeler arası kalkınma düzeyleri birbirinden farklı özellikler göstermekte ve bu düzeyleri iki grupta incelemek mümkündür: Birinci grup, az gelişmişlik sürecini yaşayan kırsal bölgelerdir. Genellikle tarıma bağlı bu yörelerde gelir düzeyinin düşüklüğü ve yüksek işsizlik oranlarının yanı sıra teknik ve sosyal altyapı yetersizlikleri de bulunmaktadır. İkinci grupta ise, belirli ölçüde sanayileşmeyi başarmış ancak teknoloji itibarıyla eski teknolojileri kullanan sektörlerin yoğunlaştığı bölgeler bulunmaktadır (Arslan, 2005). Kırsal kalkınmanın amacı kısaca insan yaşamına olumsuzluklar getiren kırsal çevre koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar olarak belirtilmektedir (Tolunay & Akyol, 2006).

Türkiye’de, ulusal bazda planlı kalkınma modeli kapsamında “kalkınmada öncelikli yöreler” uygulamasına ağırlık verilmiştir. Bu uygulamanın beklenen kalkınma hızını sağlayamadığı ve bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını gideremediği zaman içinde anlaşılmıştır. Bu sebeple, ulusal kalkınma planlarında öngörülen politikaların yerel ihtiyaçlara cevap verebilmesi ve yerel eylemlere dönüştürülebilmesi için “bölgesel planlama” kavramına geçilmiş, teşviklerin bölgesel plan disiplini içinde ve her bölgenin kendi özelliğine göre bölgesel kalkınma ajansları tarafından belirlenmesi durumu ortaya çıkmıştır (Arslan, 2005).

Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği [EURADA], bölgesel kalkınma ajanslarının görevlerini belirlemiş ve tanımlamıştır. Bu tanıma göre ajansların başlıca görevi sektörel ve genel kalkınma problemlerini belirlemek şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca bu problemlerin çözümüne yönelik olanakları ve çözümleri tespit ederek bu çözümleri geliştiren projeleri desteklemek” olarak belirtilmiştir (Kayasü, Pınarcıoğlu, Yaşar & Dere, 2003).

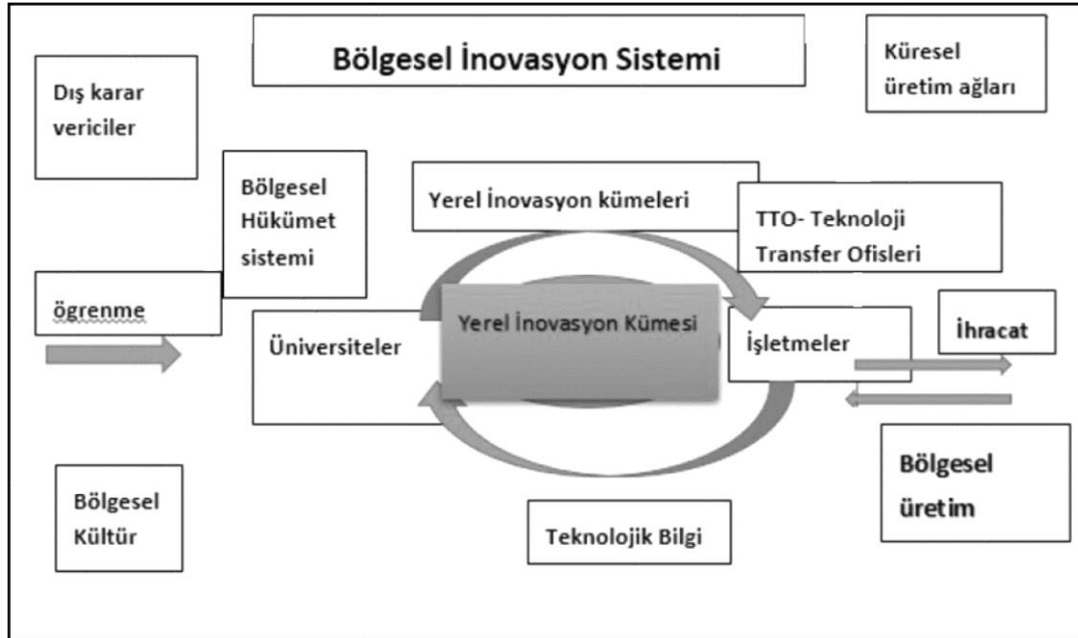
Küreselleşmenin kapsamının genişlemesiyle birlikte değişen bölgesel üretim sistemleri ve politikalar, bölgeyi ekonominin ve ekonomik kalkınmanın odak noktası olarak kabul eden yaklaşımlara hız ve öncelik kazandırmıştır. Bu anlayış ile bölgesel kalkınma ajansları, bölgesel ölçekte ekonomiyi canlandırmak, örgütlemek ve geliştirmek amacıyla oluşturulmuşlardır (Arslan, 2005). Türkiye’de bölgesel kalkınma ajansı kurma çalışmaları ise AB üyelik sürecinin etkisiyle başlamıştır. Bu çerçevede, kalkınma planlarıyla birlikte uygulanmaya başlanan ve teşvik sistemi üzerine oturan bölgesel gelişme politikaları terk edilerek yeni bir uygulama aşamasına geçilmiştir. Bu uygulamanın temel nedeni, AB’ye katılım sürecine bölgesel gelişme politikalarının entegre edilmesidir (Akış, 2011).

Kalkınma ajanslarının görev ve yetkileri şu şekilde ifade edilmektedir: “kamu ve özel kesim ile sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğini geliştirmek, aynı zamanda kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak, yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır”. Bu doğrultudan hareketle Yükseköğretim Kurulu ve kalkınma ajansları, bölgesel kalkınma odaklı üniversitelerle iş birliği içinde faaliyetlerine devam etmektedir (YÖK, 2014; 2019). Yükseköğretim Kurulu, küreselleşmenin de etkisi ile kalkınma kavramının yeniden şekillendiğini ifade ederek yükseköğretimde ihtisaslaşma ve misyon farklılaşması ile ilgili yeni politikalarını bu anlayışa göre dizayn etmiştir. Bu bağlamda ortaya çıkan yeni bölgeye dayalı anlayış ise “(i) mekân olarak süreklilik koşulu taşımayan, (ii) birtakım ilişki ağlarıyla şekillenen, (iii) ülkeler arasındaki iş birliklerine açık olan, (iv) bölgesel kalkınma anlamında ve ekonomik sağlanmasına yönelik itici bir güç olarak bulunmakta, yerel düzeyde yer alan dinamiklerin ön sıralarda bulunduğu bir sistem” olarak değerlendirilmiştir (YÖK, 2020).

İnovasyon ülkeler, bölgeler ya da işletmeler düzeyinde belirli bir değer yaratan, rekabetin hangi seviyede olduğunu belirleyen bir gösterge olarak ifade edilmektedir. 1990lı yıllarda önem kazanan ulusal inovasyon sistemleri yerini zamanla gelişerek küresel inovasyonlara bırakmıştır. İnovasyon pek çok farklı kaynaktan ortaya çıkabilmektedir. Keşif yapan bilim insanlarının kendi işlerini kolaylaştıracak faaliyetlerinden kaynaklanabileceği gibi farklı kurumsal yapılardan bilim ile desteklendiği zaman daha kolay yerleşmektedir. İnovasyon genelde üniversitelerin laboratuvar ve atölyelerinde, inkübasyon merkezlerinde veya özel şirketlerin yenilik üretme kapasitesine bir nevi yetenekli insan kaynağının yönetilmesine bağlı olarak gerçekleştirilmektedir (Akın, 2019).

Yirmi birinci yüzyılda inovasyon küreselleşmenin etkilerine uyum sağlanması, uluslararası rekabet edebilme yetenekleri bakımından yaşamı sürdürülebilmenin en önemli şartlarından biri hâline gelmiştir. Ülkelerin inovasyon performanslarını hesaplayarak onlar arasında karşılaştırma yapma imkânı sağlayan “Küresel İnovasyon Endeksi” ise 132 ülkeyi kapsayan önemli bir değerlendirme aracıdır (Hancıoğlu, 2017; Taş, 2017). 2021 Küresel İnovasyon Endeksi’ne göre Türkiye 41. sırada yer almıştır. En iyi performans gösterdiği alan ise “İnsan Sermayesi ve Araştırma” olmuştur (<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiye-kuresel-inovasyon-endeksinde-tarihin-en-yuksek-seviyesinde/2369794> kaynağından erişilmiştir).

Bölgeler, bölgesel düzeydeki ekonomik koordinasyonun önemli bir dayanağı olarak görülmektedir. Bölge; “İnovasyonun inovatif bölgesel ağlar, yerel kümeler ve araştırma enstitülerinin verimli etkileri aracılığıyla üretildiği yerlerdir.” şeklinde tanımlanmaktadır (Işık & Kılınç, 2012). Bölgesel inovasyon sistemi, kendisini oluşturan aktörler olan bölgedeki işletmeler, kamu kurumları, finansman sağlayıcılar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, araştırma kuruluşları ve diğer ilişkili kuruluşlar arasındaki iş birlikleriyle hayat bulmaktadır. Bir bölgesel inovasyon sisteminin etkinliği ise bu aktörler arasındaki ilişkilerin kalitesi ve yoğunluğuna bağlı olarak gerçekleşmektedir (Elçi, Karataylı & Karaata, 2008). Şekil 9’da teorik bölgesel inovasyon sistemi (RIS 3 çerçevesi) sunulmuştur.

Şekil 9. Teorik bölgesel inovasyon sistemi. (RIS3 çerçevesi) Cooke & Piccaluga’dan aktaran Sema Akın, 2019 kaynağından erişilmiştir.

Şekil 9’da bölgesel bir inovasyon sisteminin ideal tipi tasarlanmış ve bu çerçeveyi ana hatlarıyla açıklamışlardır. Şekle göre eğitim kuruluşları bilgi üretmenin temel unsurlarıdır. Çevresindeki işletmeler ise yeni teknolojilere olan talebi teşvik ederek bilgi kullanımı ve uygulama boyutunu meydana getirmektedir. Bu modelde en ön plana çıkan unsur, aktörlerin yerel etkileşimdir.

Bölgesel inovasyon sistemindeki yerel etkileşim ile sürekli bir uzun vadeli bilgi akışı, beşerî sermaye ve özellikle mali kaynaklar akışını kolaylaştırmak amacı güdülmektedir. Bölgesel gelişme paradigmalarındaki değişimi gerektiren en önemli bileşen ekonomik sisteme uyum sağlamanın değişen koşulları olarak tanımlanmaktadır. Küresel ekonomi rekabetçilik kavramına dayalı olarak şekillenmekteyken rekabet gücünün yerel kaynaklara ve yerelin özelliklerine göre geliştirilmesi gerekmektedir (Begg,1999; Boschma, 2004).

Eğitim ve inovasyonun dinamik bir döngü olması içerisinde bulunmaktadır. Yükseköğretim sisteminde öğrenciye verilen eğitimin piyasa talebine uygun olmasını gerektirmektedir. İnovasyon ile iş gücü piyasalarının canlanması, eğitim yoluyla mezun olan öğrencilerin girişimci ve yaratıcı özelliklerinin öne çıkarılması hedeflenmektedir. YÖK (2020), üniversitelerin bölge ekosistemleri, araştırma ve eğitime yönelik birtakım bağlantılar kurma yoluyla inovasyonla ilgili olan bilinç ve farkındalığı artırmakla da görevli olduğunu belirtmiş, aynı zamanda başlangıç aşamalarında bölgede bulunan ve kısmi olarak hazır olan çeşitli girişimci kadrolarla beraber yüksek düzeyde iş birlikleri sağlayarak ekosistemi geliştirmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda AB ülkelerinin bu sorunun çözümü için “Hedeflenmiş Sosyo-Ekonomik Araştırma Programı”nı kurduğunu, Japonya’nın da teknoloji çerçevesinde sanayi-üniversite ve ulusal araştırma enstitüleri arasında güçlendirdiğini ifade etmiştir.

Türkiye’de 1960 tarihinden itibaren ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın hızlandırılması amacıyla uygulanan politikalar arasında uyum sağlanması, toplumsal ve kültürel dönüşümün uyumlu yönlendirilmesi ve ekonomiye rasyonel kamu müdahalesinin temini amacıyla kalkınma planlarının hazırlanması ve uygulanması fikri benimsenmiştir (Taş, 2007). Kalkınma planları; sanayileşme, kalkınma, bölgesel gelişmişlikler, kamu reformları, yerel kaynakların etkin kullanılması gibi konuların yanı sıra eğitimle ilgili öncelikler ve eğitim yoluyla toplumsal, kültürel ve ekonomik kalkınmaya yönelik düzenlemeleri içermektedir. On Birinci Kalkınma Planı’nda ayrı bir başlık hâlinde “yaşanabilir şehirler ve sürdürülebilir çevre” ekseninde ekonomik ve sosyal faydanın artırılmasına paralel olarak çevrenin korunması, şehirlerde ve kırsal alanlarda yaşam

kalitesinin iyileştirilmesi ile bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik hedef ve politikalara yer verilmektedir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019). Tablo 3’te kalkınma planlarında yer alan bölgesel kalkınmaya yönelik ifadeler uyarlanıp gösterilmiştir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019; DPT, 1963, 1968, 1973, 1979, 1984, 1989, 1995, 2000, 2006; Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Tablo 3.

Kalkınma Planlarında Yer Alan Bölgesel Kalkınmaya Yönelik İfadeler

Kalkınma planları	Tarih	Bölgesel kalkınmaya yönelik ifadeler
Birinci Kalkınma Planı	1963-1967	Bölgesel planlama, bölgeler arası dengesizlikleri giderme, mali teşvikler, dengeli bölgesel gelişme, pilot projeler
İkinci Kalkınma Planı	1968-1972	Bölgesel planlama, bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi, mali teşvikler, dengeli şehirleşme, dengeli bölgesel gelişme, kamu yatırımları
Üçüncü Kalkınma Planı	1973-1977	Bölgesel planlama, bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi, mali teşvikler, ulusal düzeyde sınıı kalkınma, kalkınmada öncelikli yöreler, tedbir ve politikalar
Dördüncü Kalkınma Planı	1979-1983	Bölgesel planlama ile dengesizliklerin giderilmesi, bölgesel projeler, mekânsal örgütlenme
Beşinci Kalkınma Planı	1985-1989	Bölgesel planlama, bölgeler arası dengesizlikleri giderme, bölgesel projeler, kalkınmadaki öncelikli yerlerde öncü sektörler, il ve sektöre göre teşvik
Altıncı Kalkınma Planı	1990-1994	Kalkınmada öncelikli yöreler, bölgesel gelişme, kalkınmada uluslararası gelişmeleri takip etme ve yer alma, AB bölgesel politikalarını örnek alma, organize sanayi
Yedinci Kalkınma Planı	1996-2000	Bölgeler arası dengesizlikleri giderme, sürdürülebilir kalkınma, bölge kaynaklarını göz önüne alan bölgesel gelişme projeleri, kalkınmada öncelikli yöreler
Sekizinci Kalkınma Planı	2001-2005	Yeni bölgesel gelişme araçları, AR-GE, yenilik, iş birliği, ortaklık, girişimcilik, kurumsallaşma, uzmanlaşma, sanayileşme
Dokuzuncu Kalkınma Planı	2007-2013	Yerel düzeyde kurumsal kapasite, yerel dinamik ve içsel potansiyele dayalı gelişme, yenilikçi, rekabetçi, dinamik ve yüksek katma değer yaratabilen öncü sektörlerin desteklenmesi, kalkınma ajansları, girişim sermayesi, kümelenmeler, üniversite-sanayi iş birliği
Onuncu Kalkınma Planı	2014-2018	Nitelikli insan-güçlü toplum, yenilikçi üretim, istikrarlı yüksek büyüme, yaşanabilir mekânlar, sürdürülebilir çevre, kalkınma için uluslararası iş birliği
On Birinci Kalkınma Planı	2019-2023	İstikrarlı ve güçlü ekonomi, rekabetçi üretim ve verimlilik, nitelikli insan-güçlü toplum, yaşanabilir şehirler, sürdürülebilir çevre, hukuk, devlet, demokratikleşme ve iyi yönetim

Tablo 3’te 1963-2023 tarihleri arasına yönelik hazırlanan, planlanan ve öngörülen bölgesel kalkınmaya ilişkin ifadeler yer almaktadır. On bir kalkınma planı içerisinde en çok yinelenen konu başlıkları “bölgeler arası dengesizlikleri giderme”, “bölgesel planlama”, “mali teşvikler”, “bölgesel gelişme” konularına yer verilmiştir. Üçüncü, Beşinci ve Altıncı Kalkınma Planı’nda “kalkınma öncelikli yöreler” başlığı bulunmaktadır; Dördüncü, Beşinci ve Yedinci Kalkınma Planı’nda “bölgesel projeler” başlıkları ve içeriğine değinilmiştir. Son

kalkınma planlarında ise “uzmanlaşma”, “nitelikli insan-güçlü toplum”, “sürdürülebilir kalkınma”, “yenilikçi sektörlerin desteklenmesi ve girişimcilik”, “üniversite-sanayi iş birliği” gibi konulara yer verilmiştir Bölgesel kalkınmaya dayalı olarak yürütülen yükseköğretimdeki misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projelerinin temelleri ilk başta Devlet Planlama Teşkilatı tarafından atılmış ve öncelikli konular arasında yer almıştır.

Planlı dönemin başladığı tarihten itibaren kalkınmanın beşerî yönü sürekli olarak dikkate alınmıştır. On bir kalkınma planında kalkınmanın sadece ekonomik büyüme olarak değil aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir gelişme olarak nitelendirilmiştir. On Birinci Kalkınma Planı’nda “nitelikli insan ve güçlü toplum” başlığı ve eksenî altında beşeri sermayenin güçlendirilmesi, kapsayıcı büyüme yaklaşımının belirgin bir biçimde hayata geçirilmesi ve refahın toplumun tüm kesimlerine yaygınlaştırılması amacıyla uygulanacak politikalar ele alınmıştır (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019). Ayrıca, yükseköğretimin amaç ve hedeflerine ilişkin politikalara da yer verilmektedir. Tablo 4’te kalkınma planlarında yer alan yükseköğretimin farklılaştırılmasına yönelik ifadeler belirtilmiştir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019; DPT, 1989, 2006; Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Tablo 4.

Kalkınma Planlarında Yer Alan Yükseköğretimin Farklılaştırılmasına Yönelik İfadeler

Kalkınma planları	Tarih	Yükseköğretimin farklılaştırılmasına yönelik ifadeler
Altıncı Kalkınma Planı	1990-1994	Gelişmiş üniversitelerin çeşitli alanlarda ihtisas merkezleri hâline getirilerek diğer üniversitelere bu konuda hizmet vermesi Kalkınmada öncelikli yörelerde nitelikli elemanların istihdamı, ücret ve çalışma şartlarının iyileştirmeler yoluyla desteklenmesi Eğitimin fiziki altyapısının şehirleşme hızının yüksek olduğu yerleşim birimlerine öncelik verilmesi
Dokuzuncu Kalkınma Planı	2007-2013	Üniversitelerde desteklenen AR-GE faaliyetlerinin ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine katkı verecek şekilde tasarlanması Yurt dışındaki Türk araştırmacıların, öncelikli alanlar başta olmak üzere yurt içinde istihdam edilmesi ve gerekli imkânların sağlanması İhtiyaç duyulan alanlarda yabancı araştırmacıların Türkiye’de istihdam edilmelerinin desteklenmesi Nanoteknoloji, biyoteknoloji, yeni nesil nükleer teknolojiler ile hidrojen ve yakıt pili teknolojilerinin öncelikli alanlar olarak desteklenmesi Sanayi politikasının öncelik vereceği sektörlerdeki araştırmaların öncelikli alanlar olarak desteklenmesi Yerli kaynakların katma değere dönüştürülmesini amaçlayan AR-GE faaliyetlerinin öncelikli alanlar olarak desteklenmesi Aşı ve antiserum başta olmak üzere yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik sağlık araştırmalarının öncelikli alanlar olarak desteklenmesi Bilgi ve iletişim teknolojileri ile savunma ve uzay teknolojilerinin öncelikli alanlar olarak desteklenmesi Yeni kurulan üniversiteler başta olmak üzere, öğretim üyesi ihtiyacını karşılamak amacıyla yurt içi ve yurt dışında öğretim üyesi yetiştirilmesi Yükseköğretim kurumlarının yerel özelliklere uygun şekilde uzmanlaşmalarının sağlanması
Onuncu Kalkınma Planı	2014-2018	Yükseköğretim sistemi, hesap verebilirlik temelinde özerklik, performans odaklılık, ihtisaslaşma ve çeşitlilik ilkeleri çerçevesinde kalite odaklı rekabetçi bir yapıya dönüştürülmesi Yükseköğretimde kalite güvencesi sisteminin oluşturulması Yükseköğretim kurumlarının sanayi ile iş birliği içerisinde teknoloji üretimine önem veren, çıktı odaklı bir yapıya dönüştürülmesinin teşvik edilmesi Yükseköğretim kurumlarının çeşitlendirilmesi
On Birinci Kalkınma Planı	2019-2023	Yükseköğretimde çeşitliliğinin artırılması Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyona Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesinin kapsamının genişletilmesi Sadece kadın öğrencilerin kabul edildiği kadın üniversitelerinin kurulması Yükseköğretim sisteminin küresel rekabet gücü olan, kalite odaklı ve dinamik bir yapıya kavuşturulması Yatay ve dikey kariyer basamaklarına yönelik lisansüstü düzeyde mesleki uzmanlık ve gelişim programlarının açılması Öncelikli sektörler başta olmak üzere plan döneminde doktora mezun sayısı yıllık ortalamasının artırılması Kontenjanların sektörel ve bölgesel beceri ihtiyaçları, üniversitelerin kapasiteleri, arz-talep dengesi dikkate alınarak belirlenmesi

Tablo 4’te özellikle yükseköğretimin farklılaştırılmasına yönelik dört farklı planda çeşitli ifadeler rastlanmaktadır. Altıncı Kalkınma Planı’nda gelişmiş üniversitelerin diğer gelişmekte olan üniversitelere hizmet vermesi planlanmıştır. Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda detaylı bir biçimde öncü sektörler belirtilmiştir. Ayrıca, farklılaşmaya yönelik ilk defa “üniversitelerin tasarımılanması” ve “uzmanlaşma” ifadeleri başlıklar hâlinde yer almıştır. Onuncu Kalkınma Planı’nda “yükseköğretimde çeşitlilik”, “ihtisaslaşma”, “kalite”, “üniversite-sanayi iş birlikleri”, “rekabet” konuları ele alınmıştır. On Birinci Kalkınma Planı’nda “yükseköğretimde çeşitliliğin artırılması”, “yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projelerinin kapsamının genişletilmesi” (Kalkınma planlarındaki hedefler doğrultusunda 2016 tarihinde beş üniversite ile hayata geçirilen projeler 2022 tarihi itibarıyla yirmi iki üniversiteye ulaşmıştır.), “üniversitelerin bölgesel beceri ihtiyaçlarına göre eğitim vermesi” konularına yer verilmiştir.

Yükseköğretimde bölgesel kalkınma ve ihtisaslaşma projeleri, kalkınma planlarında belirtildiği şekliyle bölgeler arası eşitsizliği gidermeye çalışmakta, bölgelerin refah seviyesini yükseltmektedir. Bu yönleriyle yerel unsurlar da işe katılmakta, bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Benzer doğrultuda, kalkınma planlarında yükseköğretime özel bir şekilde önem verilmesi ve ayrıcalık tanınması da üniversitelerin kurumsal ve bölgesel olarak gelişmelerine neden olacaktır.

Yükseköğretim kurumlarının, öncül kuruluşlar olarak diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliğine giderek, yeni ve uygulanabilir misyon ve vizyon değerleri yaratarak, bilimsel olarak yaptıkları hizmetlerle bölgesel kalkınmada önemli bir yer kaplamaktadır. Bu bağlamda, üniversitelerin kuruldukları bölgelerdeki faaliyetlere ilişkin alan yazında “bölgesel kalkınma” kavramıyla ilgili tarama yapılmış ve birtakım araştırmaların yapıldığı belirlenmiştir. Bölgesel inovasyon yaklaşımları küreselleşme çağında önem kazanmasıyla bu yaklaşımlar içinde yeni bir sistem olarak ortaya çıkan akıllı uzmanlaşma stratejisi ile birlikte iş birlikçi çalışma kümelerini kapsayan birtakım çalışmalar yapılmıştır. Bir araştırmada akıllı uzmanlaşma stratejisinin temel unsurları belirtilerek bölgesel gelişim stratejileri için tanımlar ve gerekli politikalar açıklanmıştır (Kutgi & Maden, 2018). Farklı bir araştırmada ise üniversite-sanayi-devlet ilişkilerinin sarmal uygulaması bir model ile çalışılarak bölgesel endüstri kümelenmeleri incelenmiştir (Akın, 2019).

Kargı (2009), küresel ölçekte, yirmi birinci yüzyılda, bölgelerin kendi iç dinamiklerine odaklanan, sosyal aktörlere kalkınma politikaları kapsamında daha fazla yer veren ve çağdaş dünyanın ihtiyaçları doğrultusunda uluslararası nitelikler taşıyan yeni paradigmanın

bölgesel kalkınma politikalarını şekillendireceğini ifade ederek eğitimde büyük dönüşüm ve değişimlerin yaşanacağını öngörmüştür. Tekin (2015) tarafından yapılan bir araştırmada, her ekonominin bölgeleri arasındaki dinamikleri etkinleştirmek, bölgesel kalkınmasını sağlamak ve sürdürmek için kamu politikalarından faydalandığı belirtilmiş; Arslan'ın (2005) çalışmasında ise ulusal kalkınma planlarında öngörülen politikaların yerel ihtiyaçlara cevap verebilmesi ve yerel eylemlere dönüştürülmesi için “bölgesel planlama” kavramının önemi vurgulanmıştır. Türkiye’de bölgeler arasındaki farklılıkları ve bölgelerin özelliklerini teorik olarak inceleyen başka bir araştırmada dengeli, sürdürülebilir ve toplumun her kesimince hissedilen bir kalkınma hamlesini gerçekleştirmek için çeşitli önerilerde bulunulmuştur (Tutar & Demiral, 2007). Kalkınma planlarında yükseköğretimin yapısına ilişkin farklı çalışmalar hazırlandığı belirlenmiştir. Bu araştırmalardan bazıları kalkınma ve eğitim (Taş, 2007), eğitimin planlanması (Küçüker, 2012), eğitim yapılarının analizi (Aslan & Yılmaz, 2021), yükseköğretim politikaları (Çakır, 1993) şeklinde sıralanmaktadır.

2.4. Yükseköğretimde Yeniden Yapılandırma

Küreselleşmenin ve bilgi toplumunun yaygınlaşmasının bir sonucu olarak yükseköğretime dönük tüm sistemler de genişlemekte ve yükseköğretimden talep edilen fonksiyonlar ise sürekli değişmektedir. Bu sebeplerden ötürü üniversitelerin bu çeşitli türdeki fonksiyonları gerçekleştirebilmek için belirli zamanlar içerisinde kendilerini yenilemek zorunda kaldıkları farklı süreçlere tabi olmaları kaçınılmazdır. Bu süreçlere yükseköğretimin küresel ölçekte yapısal gelişimi, yükseköğretimin ulusal ölçekte yapısal gelişimi, ulusal ölçekte yükseköğretimin yeniden yapılandırılması, yükseköğretimde yeniden yapılandırma biçimleri ve yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya yönelik yeniden yapılandırma katkı sağlamaktadır.

2.4.1. Küresel Ölçekte Yükseköğretimin Yapısal Gelişimi

Yükseköğretim kurumları olarak kademelendirilen üniversiteler eğitim kademeleri içinde özel bir yere ve ayrıcalığa sahip olmakla beraber yirmi birinci yüzyıldaki konumuna ve olgunlaşma evresine girmesine kadar pek çok sosyokültürel durumlardan geçmiştir. Üniversitelerin tarih sahnesinde ilk yeri salt bir eğitim kurumu olarak nitelendirilirken farklı zamanlar içerisinde meydana gelen yeni durumlar ve ihtiyaçlar neticesinde araştırma kurumları ve toplumsal fayda üreten kurumlar hâline dönüşmüştür. Güncel gelişmeler

ışığında üniversitelerin global, bölgesel ve yerel ölçekteki rolleri yeniden tanımlanarak üniversitelerin topluma sağlamış olduğu katma değer ön plana çıkmaya başlamıştır.

Küresel rekabet anlayışının hız kazanması, üniversitelerin kamusal anlamda desteklenmesi, hükümet politikalarının merkezindeki öğelerinden biri hâline gelmesini zorunlu kılmaktadır. Dünyada bütün hükûmetlerin yanı sıra özel sektör ve girişimci teşebbüsler ise ülkelerindeki üniversitelerin dünya çapındaki bilim sahnesine yeterli bir biçimde çıkabilmesi yönünde birtakım gayretler içerisine girmektedir. Bu bağlamda, küresel ölçekte yükseköğretimin meydana geliş şekillerinin tarihî süreç açısından incelenmesiyle üniversitelerde uygulanmaya başlayan yeni paradigmaların daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.

Üniversitelerin ilk kuruluşu, on birinci yüzyılın son zamanlarında ve on ikinci yüzyıl orta çağ Avrupa'sında gündeme gelmiştir. Etimolojik olarak incelendiğinde, “üniversite” kavramının kökeni, “universitates” kavramının evrilmesi ile oluşan Latince “universitas” kelimesidir. Bu bağlamda, genellikle öğrencilerin veya öğretmenlerin bir loncası anlamında kullanılan kavram yaygın şekli ile “corporation” (dernek, kurum) anlamında kullanılmıştır ve kentleşme süreciyle birlikte bu kelime evrensel anlamında kullanılmaya başlanmıştır (Antalyalı, 2007; Erdem, 2016).

Üniversite, toplum ile sürekli etkileşim içinde bulunmaktadır ve zamanlar içerisinde üniversiteler de toplum ile beraber değişmektedir. Bu bağlamda toplumsal fayda sağlamak üzere faaliyette bulunan üniversitelerin evrensel bir yapının niteliklerini taşıdığını ifade etmek mümkündür. Bu nedenlerden dolayı üniversitelerin tarihsel süreç içerisinde geçirmekte olduğu toplumsal ve yapısal tüm değişikliklerden etkilenmesini göz önünde bulunduran Wissema (2009) bu değişimlere göre sınıflandırmada bulunmuş ve dönemsel olarak üniversiteleri nesillere ayırmıştır. Orta çağ üniversitesi (birinci nesil üniversite), Humboldt tipi üniversite (ikinci nesil üniversite) ve üçüncü nesil üniversite olarak nitelendirilmektedir (Alan, 2016). Ayrıca, ikinci nesil üniversiteler, Kıta Avrupası modeli, üçüncü nesil üniversiteler Anglosakson modeli olarak; birinci nesil üniversite, “eğitim üniversitesi”, ikinci nesil üniversite, “araştırma üniversitesi”, üçüncü nesil üniversite, “girişimci üniversite” ve dördüncü nesil üniversite, “dönüştürücü tematik üniversite” olarak da nitelendirilmektedir (Çiftçi, 2015; Günay, 2018; Wissema, 2009).

Orta çağ Avrupa'sında kurulan ilk üniversiteler Bologna, Paris ve Oxford Üniversiteleri olup, ilk sırada Bologna Üniversitesi bulunmaktadır (Akyüz, 2011; Alan, 2016; Antalyalı, 2007). Bu üniversitelerden sonra kurulan Montpellier, Padua, Orleans ve Cambridge

Üniversiteleri ile beraber en eski yedi üniversite tarihte önemli bir yere sahip olmuştur. Bu üniversitelerin karakteristik özellikleri olarak “uzmanlaşma” ortaya çıkmaktadır (Antalyalı, 2007).

Birinci nesil üniversiteler, bir nevi öğrenci ve eğitimcileri toplumsal anlamda örgütlenmesini sağlayan meslek, ticaret ya da şirket tipi örgütlenmeler benzeyen bir yapı olarak ortaya çıkarak bilim üretmek amacı gütmemişlerdir. Bu bağlamda, kuruluş şekli ile bazen yalnızca ilk basit yapısını ve geleneklerini değil, varoluşunu dahi kazara oluşan bazı şartların kombinasyonuna borçludur denilebilir. Başka bir deyişle öğrencilerin üniversiteleri daha iyi bir konum ve ayrıcalık tanınması bakımından desteklemeleri ile ön plana çıkmışlardır (Rashdall, 1895; Wissema, 2009)

İkinci nesil üniversiteler, Humbolt tipi üniversiteler olarak adlandırılmakta ve Wilhelm von Humboldt’un adıyla anılan Berlin Üniversitesi (1810) ile dönem karakterize edilmektedir (Alan, 2016). Bir yandan dinî otoriteyi temsil eden papalık ve diğer yandan sivil otoriteyi temsil eden Kutsal Roma İmparatorluğu olmak üzere, iki güç odağının etkisi altındaki bir ortamda Bologna ve Paris’te doğduğu ifade edilen üniversitenin üzerindeki kilise etkisi 16. yüzyıldan itibaren azalarak yerini devletin etkisine bırakmaya başlamıştır. Humbolt tipi üniversiteler; ulus devletler dünyasının üniversitesi olarak da tabir edilmektedir (Arap, 2010). Benzer bir biçimde, üniversitelerin ulus devletin yönetimine hizmet eden, ulusal kültür ve değerlerin oluşumuna katkıda bulunan kurumlar olarak görülmesinin dayanaklarının bu döneme ait olduğunu ileri sürülmektedir (Scott, 2004).

Üçüncü nesil üniversiteler, Amerika tipi üniversiteler olup, ortaya çıkışları on dokuzuncu yüzyılın sonlarına rastlamakla birlikte yirminci yüzyılda ise etkilerini göstermeye başlamıştır. Bu tipteki üniversiteler özünde, on yedinci ve on sekizinci İngiliz üniversiteleri, on dokuzuncu yüzyılda ise Alman üniversitelerinden etkilenecek örgütlenmiştir (Antalyalı, 2007). Üçüncü nesil üniversite yaklaşımı, yirminci yüzyılın başından itibaren hemen hemen dünyadaki tüm üniversitelere yayılmış ve yükseköğretim kurumlarında yapısal olarak önemli ölçüde değişimlere neden olmuştur. Amerika tipi üniversitelerin en belirgin özellikleri; eğitim, araştırma, bilginin kullanılması, değer yaratma, modern ve disiplinler arası bilim anlayışı, profesyoneller, bilim adamları ve girişimci iş birlikleri, küresel yönelim içerisinde profesyonel yönetim yaklaşımını benimsemeleridir (Wissema, 2009).

Alan yazın incelendiğinde Wissema’nın yaklaşımının esas alınarak kabul görmekte olduğu belirlenmiş, gelecek nesil üniversitelere yönelikse “4. nesil üniversite” kavramının

kullanıldığı belirlenmiştir. 4. nesil üniversiteler nitelendirmesi ile üniversitelerin tematik yönü ve toplumdaki dönüştürücü özelliği ön plana alınmakta (Ayten & Göver, 2020; Erdem, 2016), belirgin bir stratejik yaklaşım türü olarak ortaya çıkan ve çevresini proaktif olarak şekillendirmekte olan üniversiteler vurgulanmaktadır (Zuti & Lukovics, 2015). Ayrıca, 4. nesil üniversiteler ile 3. nesil üniversiteler arasında belirgin bir farkın olmadığını, bu nesildeki üniversitelerin 3. nesil üniversitelerin ileri bir sınıflandırması şeklinde olduğunu savunan görüşler bulunmaktadır (Saklı & Akbulut, 2017). Şekil 10’da Wissema’nın (2009, s. 29) nesillere göre sınıflandırması, Ayten ve Göver (2020) tarafından uyarlanmış olup aşağıda sunulmuştur.

	Birinci nesil üniversiteler	İkinci nesil üniversiteler	Üçüncü nesil üniversiteler
Tipik örnekleri	Orta çağ üniversiteleri	Humbolt tipi üniversiteler	Girişimci üniversiteler
Görüldüğü dönemler	1100-1700	1700-2000	2000 ve sonrası
Temel işlevi	Eğitim verme	Eğitim ve araştırma	Toplumla bütünleşme
Temel rolü	Mevcut bilgiyi ve düzeni korumak	Araştırma yoluyla bilimde ilerleme sağlamak	Bilgiyi kullanmak ve toplumda değer üretmek
Eğitim dili	Latince	Ulusal diller (Özellikle Almanca)	İngilizce
Kullanılan yöntem	Skolastik	Bilimsel, disiplinler	Bilimsel, interdisipliner
Kurumsal niteliği	Yerel	Ulusal	Uluslararası/Küresel

Şekil 10. Wissema’nın nesillere göre üniversiteleri sınıflandırması. Wissema, 2009; Ayten & Göver, 2020 kaynağından erişilmiştir.

Orta çağda kurulmuş olan birinci nesil olarak sınıflandırılan ilk üniversiteler gerek idari yapılanma biçimi yönünden gerekse eğitim sistemleri yönünden değerlendirildiğinde farklı özellikler barındırmakta olup bu özelliklerinden dolayı Avrupa’da kendilerinden sonra kurulan bütün üniversiteler için model oluşturmuşlardır (Küyel, 1970). Yükseköğretim yönetimlerinin etkin bir biçimde kurumsal bir yapı kazanması Humbolt’un düşünce ve görüşlerine dayanmakta olup belirlediği üniversite sisteminde yer alan araştırma ve öğretimin birliği ilkesinin ise günümüzdeki üniversiteleri kalıcı bir şekilde etkilendiği gözlemlenmektedir. İkinci nesil olarak sınıflandırılan bu üniversite şeklinde, üniversiteyi şekillendiren iki temel olgu ortaya çıkmış, bunlardan ilki üniversite dışında meydana gelen başlayan bilim devrimi olmaktadır diğer olgu ise öteki ulus devletlerin doğması ve

ulusçuluğun gelişmesi olarak tespit edilmiştir (Çiftçi, 2015). Üçüncü nesil üniversitelerde ise devletin artık üniversite hizmetlerinin sağlayıcısı olma durumundan daha çok düzenleyicisi olma fonksiyonunu üstlenmeye başlaması ön plana çıkmıştır. Ek olarak, üniversiteler mali sorunlarını gidermek üzere ihtiyaçlarını öğrencilerden ve girişimci üniversite olmanın gerekliliği olarak da üniversite-sanayi iş birliği çerçevesinde piyasaya yönelik bilim üretimi karşılığı piyasadan karşılamaya başlamıştır (Arap, 2010).

Yirminci yüzyıl sonu ve yirmi birinci yüzyıl başında, küresel bir dönemin yaşandığı post modern toplumda bilgi temel kaynak hâline gelmeye başlamıştır. “Bilgi Çağı”, “Bilgi Toplumu” olarak nitelendirilen bu kavramlar, bu yeni uygarlık anlayışını ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır (Drucker, 1994). Üniversite kurumları, bilgi üretme ve yaymada önemli bir role sahip olmuştur. Küresel ölçekte dünyadaki yükseköğretim kurumları tarihî gelişimine bakıldığında üniversitelerde bilginin kümülatif bir biçimde ilerlediği, yenileşme ve değişimin sürekli devam ettiği görülmektedir.

2.4.2. Ulusal Ölçekte Yükseköğretimin Yapısal Gelişimi

Yükseköğretimin Türkiye’deki yapısal gelişim süreci geniş bir tarihe sürece yayılmış ve pek çok farklı aşamadan geçmiş bulunmaktadır. Cumhuriyet Döneminden itibaren yükseköğretimde Alman ve Amerika Birleşik Devletleri yükseköğretim modellerinin etkisi ve izleri görülmektedir (Korkut, 2019). Alman ve Amerika Birleşik Devletleri üniversitelerinin yapısal özelliklerini karşılaştırmış ve üniversitelerin “eğitim öğretim” ve “araştırma” fonksiyonlarına sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda yapılan karşılaştırmada Alman üniversiteleri eğitim öğretim fonksiyonun yanı sıra araştırma fonksiyonunu varlık sebebi olarak görmekteyken Amerika Birleşik Devletleri üniversiteleri “Bilim kamu hayatını, kamu hayatı da bilimi etkilemelidir.” görüşünden hareket etmektedirler. Ayrıca, Alman üniversitelerine göre mesleğe eleman yetiştirme görevi yerine getirilirken bile bilimsel davranışı ön planda tutmak gerekir ve ancak böyle bir yaklaşımla uygulamada yenilikler yapılabilir, Amerikan üniversitelerine göre ise üniversitelerin eğitim öğretim ile araştırma fonksiyonundan ziyade toplum sorunlarına eğilmeleri ve bu sorunlara çözüm aramaları gerektiği ifade edilmiş, toplumda meydana gelen yeni ihtiyaçların ve bilimdeki en yeni paradigmaların programların esin kaynağı olması gerektiği belirtilmiştir. Bahsi geçen etkiler ise “Humbolt modeli” ve “girişimci üniversite modeli” diye tabir edilen modellerin yansıması olarak ifade edilmektedir (Arap, 2010).

Şekil ve düzenleme açısından üniversitelerin yapılanmasında 1933, 1946 ve 1981 tarihindeki düzenlemeler dönüm noktası olarak sayılmış ve reform olarak nitelendirilmiştir (Ataunal, 1994; Baskan, 2001). Humbolt modelinin yansımaları bu üç önemli yapısal düzenlemede de varlığını sürdürmeye devam etmiştir. 1981 tarihindeki düzenlemelerde 1933 ve 1946 reformları birkaç adım daha ileriye taşınmış ve farklı karakteristik unsurlar gözetilmiştir. 1950 tarihinden itibaren bölge üniversitelerine sıklıkla Amerikan bilim adamlarının çağrılmasıyla birlikte “girişimci üniversite modeli”nin temeli atılmış ve Türkiye’de ise 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile birlikte bu model hayata geçirilmiştir (Tekeli, 2003; Türel, 2004; Widmann, 2000, s. 59). Girişimci üniversite modeli, özellikle 1981 ve sonrasında yapılan diğer düzenlemelerde de ön plana çıkmış, bu modelin uygulamaları ve çıktıları netleşmeye başlamıştır. Böylelikle, kamu kaynaklarının etkin olarak kullanılması, özel sektörün teşvik edilmesi ve girişimcilik ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bu modelin belirgin özelliklerinden biri olan kitle eğitimi sağlamak amacıyla üniversite sayısı hızlıca artırılmış ve Türkiye’de mevcut olan üniversite sistemlerinin Amerika Birleşik Devletleri’ndekine benzer biçimde “şirket” gibi görev yapmasını, “modern işletmecilik yöntemleri” ile yönetilmesini sağlamıştır (Li & Lin, 2015; Ngok, 2008; Siemianska & Walczak, 2012; Timur, 2000, s. 351-353, 366).

Türkiye’de yükseköğretimin ilk üniversite oluşumu, Osmanlı İmparatorluğu zamanında ilk defa kurulan, 1845 tarihinde ortaya çıkan ve “bilim yurdu” anlamını taşıyan Darülfünun (Koçer, 1987; Timur, 2000, s. 81) ilk olarak 1863’te açılabilmiş ve 1869’da Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nde yapılan düzenlemeler ile kurumsal bazda eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmeye başlamıştır (Baskan, 2001; Koçer, 1987; Timur, 2000, s. 81). Darülfünun ilerleyen zamanlar içerisinde Darülfünun-ı Sultanî (1874-1882) ve Darülfünun-ı Şâhâne (1900-1908) adları ile tekrar açılmış ve tam anlamıyla bu eğitim kurumları üniversite oluşumuna yönelik işlevleri yerine getirememişlerdir (Dölen, 2008). Darülfünun, Ekim 1919 Nizamnamesi ile “ilmî muhtariyet” kazanarak 1924’te tüzel kişiliğe sahip olmuştur (Akyüz, 2011, s. 358). Darülfünunun bilimsel açıdan yetersiz kalması ve topluma faydalı çalışmalarda bulunamamasına üzerine kurumsal anlamda iyileştirme çalışmalarına başlanmıştır. Modern anlamda üniversitelerin ilk kuruluşu ve köklü değişiklikler 1933 yılında çıkarılan 2250 sayılı Üniversiteler Kanunu ile olmuştur.

1933 Reformu düzenlenirken İsviçre’den Prof. Albert Malche getirilerek bir rapor hazırlanmış ve hazırlanan raporun düzenlemesi ile 1933 tarihinde Darülfünunun faaliyetlerine son verilmiş ve yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. (Günay & Günay,

2017; Hirsch, 1950, s.229-295; YÖK, 2019). Bu reform ile birlikte üniversitelere bilimsel ve yönetim özerkliği ile kamu tüzel kişiliği verilmemesine rağmen akademik kariyer düzenlemeleri, üniversite bütçelerinin düzenlenmesi, araştırma birimleri, araştırmalar, araç-gereçler, eğitim öğretim faaliyetleri ve üniversite-halk yakınlaşması için konferanslar düzenlenmesi gibi yenilikler getirilmiştir (Namal & Karakök, 2011; Yazar & Averbek, 2018). İstanbul'da reform çalışmaları yürütülürken, Ankara'da 1925'de Hukuk Mektebi, 1933'te Yüksek Ziraat Enstitüsü, 1935'te Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1936'da Siyasal Bilgiler Fakültesi kurulmuştur (Akyüz, 2011, s. 359; YÖK, 2019).

1933 ile 1946 yılları arasında üniversitelerin yapıları gereği öğretime dayalı bir yapıda olmadığını, bilimsel araştırmalara yeterince ağırlık verilmediğini ifade etmek mümkündür. Bu sebeplerden ötürü üniversitelerde 1946'da yeniden reform çalışmaları başlatılmış ve 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu çıkarılmıştır (Üniversiteler Kanunu, 1946). Üniversiteler Kanunu ile üniversitelere özerklik ve tüzel kişilik yeniden kazandırılarak üniversitelerin bilimsel özelliklerini arttırmaları gerektiği vurgulanmış, aynı zamanda resmî makamlar ile iş birliği hâlinde ülkenin gelişmesine katkıda bulunmaları gerektiği ifade edilmiştir. Bu ifade ile üniversitelerin diğer kurum ve kuruluşlarla birlikte ortak hareket etmesinin önü açılmıştır. 1946 yılında, önceki reformların etkisi ile 1933, 1944 ve 1946 tarihlerinde ilk aşamada sırasıyla İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi olmak üzere üniversiteler kurulmuştur. Bu üniversitelerin kurulmasından sonra sırasıyla, 1955'te Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Ege Üniversitesi, 1957'te Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 1958'te Atatürk Üniversitesi (1958) kurulmuştur (Akyüz, 2011, s. 360; YÖK, 2019). 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun esas alındığı temel ilkeler şu şekilde ortaya çıkmaktadır: “(i) yükseköğretimin bütünlüğünün ve ortaöğretimle ilişkisinin kurulması, (ii) yükseköğretimde fırsat ve imkân eşitliği, (iii) kaynakların etkin bir biçimde kullanılması, (iv) yükseköğretim planlamasının örgütlenmesi, (v) öğretim ve öğrenim özgürlüklerinin güvence altına alınması.” (Baskan, 2001).

1961 Anayasası, mad. 120 ile üniversitelerin kuruluş şartları ve oluşum biçimleri kavramsal düzeyde ilk defa tanımlanmıştır. Üniversitelerin ancak devlet eliyle ve kanunla kurulabileceği, üniversitelerin bilimsel ve idarî özerkliğe sahip kamu tüzel kişileri olduğu belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1961). Ek olarak, 1971'de yapılan değişiklikte ise çeşitli düzenlemeler yapılarak üniversitenin özerkliği azaltılmış, ayrıca üniversitelerin çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine ve kalkınma planı ilkelerine göre yürütülmesi esaslarının kanunla düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

1973'te 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu yayımlanmış, kanunda üniversitelerle ilgi detaylı tanımlar yapılmış ve yükseköğretimle ilgili kuruluşlar belirtilmiştir (Üniversiteler Kanunu, 1973). Bu kanun ile Türkiye'deki üniversite sayısı 11'e yükselmiştir. Üniversiteler Kanununun çeşitli maddelerinde ulusal kalkınma ve gelişmeye dönük maddeler bulunmaktadır. İlgili maddeleri “(i) yükseköğrenime dayanan mesleklerde türlü bilim ve uzmanlık kolları için iyi hazırlanmış, bilgi ve tecrübe sahibi vatandaş olarak yetiştirmek, (ii) çağdaş bilim ve teknoloji gereklerinin devlet kalkınma planı hedefleri doğrultusunda kendi insan gücü ve maddi kaynaklarını en rasyonel, etkili, verimli ve ekonomik şekilde kullanılması, (iii) memleketi ilgilendiren bütün bilimsel ve teknik sorunları çözmek için araştırma ve inceleme faaliyetlerinin genişleteceği, aynı doğrultuda millî bilim ve araştırma kurumları ile yabancı veya uluslar arası benzer kurumlarla iş birliği yapılması” şeklinde belirtmek mümkündür (Üniversiteler Kanunu, 1973). 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun esas alındığı temel ilkeler şu şekilde ortaya çıkmaktadır: “(i) yükseköğretimin bütünlüğünün ve ortaöğretimle ilişkisinin kurulması, (ii) yükseköğretimde fırsat ve imkân eşitliği, (iii) kaynakların etkin bir biçimde kullanılması, (iv) yükseköğretim planlamasının örgütlenmesi, (v) öğretim ve öğrenim özgürlüklerinin güvence altına alınması” (Baskan, 2001).

Üniversiteler Kanunu ile benzer doğrultuda, 1963-1967 dönemindeki Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; doğrudan insan gücü gereksinmelerine göre planlanmış olan yükseköğretimin temel işlevinin ekonominin ihtiyaç duyduğu yüksek nitelikli iş gücünü yetiştirmek olarak belirlenmiştir (DPT, 1963; Küçüker, 2012). Bu bağlamda, üniversitelerde uzmanlaşma için gerekli yasal zemin koşullarının farklı belgelerde birbirleriyle uyumlu bir şekilde oluşturulduğu ifade etmek mümkündür. 1968-1972 tarihleri arasındaki İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde yükseköğretimin insan gücü yetiştirmede ve bilimsel araştırmada en yüksek seviyeye sahip eğitim kademesi olduğu belirtilerek üniversiteler arası iş birliğinin önemi ve yüksekokul mezunlarının iş hayatına entegre edilmeleri gerektiği ifade edilmiştir (DPT, 1968). 1973-1977 tarihleri arasındaki Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde ise diğer planların tersine yükseköğretim kurumlarının üretim ve teknolojiye uzak bir yapı içerisinde oldukları vurgulanmıştır (DPT, 1973; Yazar & Averbek, 2018).

6 Kasım 1981'de yeniden reform hareketlerine girişilmiş ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu yayımlanarak üniversitelerde üçüncü defa köklü bir biçimde yeniden düzenlemeler yapılmıştır (Yükseköğretim Kanunu, 1981). Bu tarihe kadar olan süreçte ise üniversiteler tek yapı ve tek amaçtan ziyade farklı değerler, normlar ve kavramlar ortaya çıkarmıştır. Bu yasa ile çağdaş bilim teknolojinin gerekleri kullanılmaya başlanmış, kalkınma planları

hedeflerine göre insan gücü yetiştirmek ve kaynakların ussal biçimde kullanılmasını sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca, yükseköğretim sisteminin Kıta Avrupası modelinden uzaklaşarak yönetim biçimi olarak Anglosakson sisteminin temel ilkeleri baz alınmıştır (Gürüz, 2001, s.305). Bu kanun ile üniversiteler, bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip kurumlar olarak tanımlanmış, idari özerklik kaldırılmıştır (Yükseköğretim Kanunu, 1981).

2547 sayılı Kanun ile üniversitelerin yönetsel özerklikleri kaldırılmış, kısmen seçim kısmen atama ile üst yönetim organları/üst kurul olan Yükseköğretim Kurulu, Yükseköğretim Denetleme Kurulu, Üniversitelerarası Kurul, Öğrenci Seçme ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin oluşturulması esasına dayandırılmıştır. Yükseköğretim kurumları, YÖK içerisinde toplanarak akademi kurumları üniversitelere bağlanmıştır. Ayrıca, eğitim enstitüleri kurumları ise eğitim fakültelerine biçimine çevrilmiştir ve konservatuvarlar ile meslek yüksekokulları [MYO] üniversitelere dayalı hâle getirilmiştir. Bu yapılanma şekli ile kurul tüm yükseköğretimden sorumlu tek kuruluş hâline gelmiştir (<https://www.yok.gov.tr/kurumsal/tarihce> kaynağından erişilmiştir).

Ayrıca, üniversite rektöründen fakültelerin dekan ve bölüm başkanlarına kadar tüm idari yapının atama ile belirlenmesi kararı alınmıştır (Yükseköğretim Kanunu, 1981). Alınan bu kararlar doğrultusunda devletin üniversite üzerindeki denetim gücü daha da artırılmış olup aynı doğrultudan hareketle Yükseköğretim Kurulunun üniversiteler üzerindeki yetki ve görevleri de oldukça artırılmıştır (Başar, 1997).

Yükseköğretim Kurulu, yükseköğretimin yapılanmasındaki en üst kuruluş olarak tanımlandığından dolayı yetki ve görevleri 18 Ekim 1982'de kabul edilen 1982 Anayasası mad. 131 ile güvence altına alınmıştır. Kurulun başlıca görevleri; “Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmaktır.” şeklinde ifade edilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). Ek olarak, 1982 Anayasası, mad. 130'da ise yükseköğretimin yapılanması anayasal düzeyde tekrar düzenlenerek daha detaylı ve kapsamlı hâle getirilmiştir. Bu maddeye göre, “Yükseköğretim; çağdaş eğitim öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim öğretim, bilimsel

araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ÷lkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu t÷zel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur.” şeklinde belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

1982 Anayasası’nda kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabileceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda kanun ile üniversitelerin ÷lke sathına dengeli bir biçimde yayılmasını gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yükseköğretimde yapılan 1982 düzenlemeleri ile vakıf üniversiteleri açılarak yükseköğretim sistemine ivme kazandırılmıştır. Aynı zamanda ÷lke genelinde, üniversitelerin insan gücü yetiştirme işlevini yerine getirmesi ve bölgelerin kalkınmasına katkı sağlamaları amacıyla yeni kurulan üniversite sayısında artışlar gerçekleşmiştir. 1981’den itibaren yapılan farklı düzenlemeler ile üniversite sayısı artırılmış ve ÷lke geneline yayılmıştır. Türkiye’de 2022 tarihi itibarıyla 207 yükseköğretim kurumu faaliyette bulunmaktadır. Bu üniversiteler içerisinde 129 devlet üniversitesi, 74 vakıf üniversitesi ve 4 vakıf meslek yüksekokulu bulunmaktadır (YÖK, 2021). Üniversite sayısının artması beraberinde yeniden yapılandırmanın zorunluluk hâline geldiğinin bir göstergesi olarak ifade edilebilir.

2.4.3. Yükseköğretimde Yeniden Yapılandırma Biçimleri

İnsanlık tarihi boyunca her toplumun sürekli bir dinamizm içinde sürekli değişim göstermesi kaçınılmaz bir gerçeklik olarak ortaya çıkmaktadır. Hiçbir toplum hareketsiz olmayıp gerek kültürel anlamda gerekse toplumsal alanlarda değişmenin gözle görülür etkileri bulunmaktadır. Değişme, önceki bir durum veya oluş tarzındaki başkalaşımalar olarak tanımlanmakta, tüm toplumların doğasında bulunmaktadır. Aynı zamanda bu başkalaşımaların altında her zaman bir şeyler bulunmakta olup değişen nesneler ve olgular önceden var olan tarzların bir yeniden formasyonunu ve bileşimini sembolize etmektedir (Fichter, 2002; İçli, 2002).

Her toplumda toplumsal değişmelere yön veren, değişmelerin aracı olan ve değişmenin koşulu olan toplumsal kurumlar vardır. Bu toplumsal kurumlar içerisinde eğitim, yapı ve işlevleriyle önemli bir etkiye sahiptir (Tezcan, 1995). Eğitimde meydana gelen değişmeler toplumsal yapının diğer parçalarını değiştireceği gibi kurumsal bazda da sürekli ortaya çıkan değişmelerin etkisinde kalmaktadır. Yükseköğretim kurumları bu değişmelerin en etkili biçimde sunulduğu yerlerdir. Tarihî süreçte üniversitelerde meydana gelen değişimlerdeki

etki unsurları ise sosyokültürel yapıdaki değişimler ve farklı toplumlarda ortaya çıkan yeni gereksinimlerdir. Şekil 11’de tarihî süreçte yükseköğretimde meydana gelen bu değişimler sunulmuştur. (Ayten & Göver, 2020).

	İlk çağ	Orta çağ	Endüstri çağı	Modern çağ
Toplum tipi	Antik toplumlar	Feodal toplumlar	Sanayi toplumu/Kapitalist toplumlar	Bilgi toplumları
Dönemi	MÖ 3200-MS 375	5.-15. yüzyıl	18.-20. yüzyıl	20. yüzyıl sonrası
Belirleyici olgu	Yazının icadı	Dinî düzen	Rönesans ve reform hareketleri, Sanayi devrimi	SSCB ve Doğu Blokunun çöküşü, Bilişim devrimi
Amaç	İdeal toplumsal düzeni bulma	Düzeni koruma	Üretim/Kârı artırma	Ortak sorunlara çözüm üretme
Ana faaliyet	Beden ve ruh gelişimi	Eğitim (Öğrenme)	Araştırma/Geliştirme (Düşünme/Analiz)	İş birliği (Stratejik Düşünme/Sentez)
Temel soru	Nasıl	Ne	Niçin	Nasıl
Temel aktivite	Dinleme ve anlama	Okuma ve yazma	Tabiatı gözleme ve tabiata müdahale	Proje üretme, sorun çözme, iş birliği yapma
Temel figür/aktör	Filozoflar ve din adamları	Din adamları	Öğretim elemanları ve öğrenciler	Öğrenciler
İletişim	Tek yönlü	Tek yönlü	Tek yönlü	Çift yönlü
Kullanılan yöntem	Kişi odaklı	Öğretim elemanı odaklı	Araştırma odaklı	Teknoloji odaklı
Kullanılan materyal	Papirus, tablet, stylos	Kâğıt ve kalem	Kâğıt, kalem ve laboratuvar malzemeleri	Bilgisayar, internet ve sosyal medya
Eğitim ortamı	Tabiat	Derslikler	Derslik ve laboratuvarlar	Teknoloji destekli sınıflar, laboratuvarlar ve AR-GE merkezleri
Eğitim	Ücretsiz	Ücretsiz	Ücretli+Ücretsiz	Ücretli+Ücretsiz

Şekil 11. Tarihî süreçte yükseköğretimde meydana gelen değişimler. Ayten, A. M., & Göver, İ. H. (2020). Değişen yükseköğretim sistemini sosyokültürel ve mekânsal bağlamlarda yeniden düşünmek. Yükseköğretim Dergisi, 10(2), 141-152 kaynağından erişilmiştir.

Şekil 11’de temel fonksiyonu eğitim hizmeti vermek olan üniversitelerin içerisinde bulundukları toplumun ve kültürün yansıması olarak farklı coğrafi bölgelerde, isim ve görünümünde ortaya çıktıkları görülmektedir. Tarihin başlangıcında feodal toplumlar eğitim amaçlı üniversite yapılandırmasına giderken sanayi toplumlarında ise araştırma

amaçlar üniversiteler ortaya çıkmaktadır. Modern çağda toplum yapısının bilgi toplumuna evrilmesiyle birlikte girişimci ve yenilikçi üniversiteler kurulmaya başlamıştır. Bu bağlamda üniversitelerin yüklendiği rol ve fonksiyonları büyük ölçüde değişerek dönüşümden geçmiş bulunmaktadır. Üniversiteleri değişime götüren temel faktörler ise “(i) Finansman gereksinimleri, (ii) Üniversiteler ile sanayiler arasında gerçekleştirilen iş birlikleri, (iii) Küreselleşme, (iv) Ulusal bazdaki hükûmet oluşumlarının değişmekte olan yeni bakış açıları, (v) Multidisipliner araştırma türlerinin yaygınlaşması, (vi) Öğrenci sayısında zamanla meydana gelen artışlara yönelik oluşan tepkiler, (vii) Bazı hükûmetlerin kendilerine özgü araştırma kuruluşlarını kendi içlerinde geliştirmeleri” şeklinde belirtilmektedir (Wissema, 2009, s. 13-16).

Anglosakson ülkeleri (Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere) ve Kıta Avrupası ülkeleri (Almanya, Fransa, İsveç, Hollanda) yüzlerce yıl süren üniversitelerin değişiminde öncü olan ve ağırlığı bulunan ülkelerdir. Yirminci ve yirmi birinci yüzyılda tüm dünyada geçerli olan yükseköğretim biçimleri şu şekillerde ortaya çıkmaktadır: “(i) Araştırma üniversiteleri, (ii) Geniş kitlelere yönelik eğitim yapan kitlesel eğitim üniversiteleri, (iii) Kısa süreli mesleki ve teknik yükseköğretim kurumları, (iv) Uzaktan eğitim kurumları, (v) Kâr amacı gütmeyen vakıflarca kurulan yükseköğretim kurumları, (vi) Kâr amaçlı ve ticari yükseköğretim kurumları, (vii) Şirketlerin bünyelerindeki eğitim birimleri” (Gürüz, 2001). İfade edilen bu sınıflandırma biçimlerine göre üniversitelerin yedi farklı türde kurulduğu ve bu farklı yapılanma türleriyle toplumsal değişimlere entegre olduklarını ifade etmek mümkündür.

Küreselleşme, yükseköğretimin dönüşümde önemli bir unsur olarak görülmektedir ve endüstrileşme çağının sonrasında çoğulcu, dünya çapındaki postmodern döneme ilişkin bir algılama biçimi olarak nitelendirilmektedir (Erdem, 2016). Küreselleşmenin amacı, genellikle dünya üzerinde ekonomik faaliyetler ile oluşturulan yeni pazar ekonomisini geliştirmektir. Ayrıca, küreselleşme modern bilimin ve yeni teknolojilerin bir sonucudur. Küreselleşme ekonomik güce dayanan tek bir olgu değildir aynı zamanda siyasi, kültürel, teknolojik ve ekonomik olmak üzere dört boyutu bulunmaktadır (Karlsen, 2002; McBurnie, 2002). Bu boyutlar açısından özellikle ekonomik anlamdaki küreselleşme üniversite yapılarının değişmesindeki en etkili faktör olmuştur. Bu boyutuyla küreselleşme, kapitalizmin dünya ölçeğinde yaygın hâle gelmesi ve tüm dünyanın tek pazar hâline getirilmesine yönelik girişimleri artırmıştır.

Yükseköğretimin dönüşümüne katkıda bulunan başlıca küresel unsurlar üç farklı kategoride sınıflandırılmaktadır. Bu unsurlar şu şekilde ifade edilmektedir: “(i) Ulus devletin hâlihazırdaki toplumsal ve ekonomik gelişimdeki can alıcı rolünün, yükseköğretimi ulusal bilince katkıda bulunan ulusal bir servet olarak algılayan görüşüyle birlikte çöküşü, (ii) Devlet tarafından finanse edilecek kamu sektörü faaliyetlerine dair yeni bir bakış açısı içeren, refah devletin işlevlerinin yeniden belirlenmesi, (iii) Dünya çapında, kamu sektörünün tamamının şirket kültürü tarafından işgal edilmesidir.” (Kwiek, 2002). Bu doğrultudan hareketle yükseköğretim ne özgün bir kamu sektörü olarak görülmektedir, ne de yükseköğretim reformu konusunda yaşanan problemler Orta ve Doğu Avrupa’ya özgüdür. Bu sorunlar küresel sorunlar olarak görülmekte, daha önce yükseköğretimle hiç ilgilenilmediği kadar ve Uluslararası Para Fonu [IMF], OECD gibi farklı küresel örgütler tarafından çözüm aranmaktadır.

Küresel değerlerin ön plana çıkması eğitime yansımış ve küreselleşme bilgi toplumuna geçişte köprü vazifesi görmüştür. Bilgi toplumunun özelliği ise tek doğruya ve mutlak mantığa dayanan pozitivist bakış açısından, pozitivism sonrası bir döneme geçilmiş olması ve bilimsel bilginin mutlak gerçekliği yansıtmıyorsa, ezberletilmesinin bir anlamı olmadığı yönündeki anlayış biçimidir (Özden, 2002). Bilgi toplumu, bilginin temel güç ve başlıca sermaye kaynağı olduğu toplumdur ve bu toplum türünde bilgi amaç olarak değil araç olarak görülmekte, toplumsal hayatın bütün aşamasını aydınlatan bir hayat biçimi ve hayatı yönlendiren başlıca güç olarak ifade edilmektedir (Fındıkçı, 1998). Bilgi toplumunda bilginin üretildiği ve dönüştürüldüğü yerlerin başında üniversiteler bulunmaktadır.

Küreselleşmenin yaygınlaşmasıyla beraber bölgesel iş birlikleri önem kazanmaya başlamıştır. Bölgesel iş birlikleri ise ekonomi alanında başta olmak üzere eğitimde ve özellikle yükseköğretimde değişmelere sebep olmuştur neden olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri, Meksika ve Kanada arasında imzalanan ve 1 Ocak 1994 tarihinde yürürlüğe giren Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması [NAFTA] yükseköğretimdeki değişimin itici gücü olarak görülmüştür (Didou, 2002, s. 81).

NAFTA çerçevesinde başlatılan programların en önemli etkileri Amerika Birleşik Devletleri modeline uygun bir akreditasyon sistemi, akademik diplomaların karşılıklı tanınması, uluslararası profesyonel rekabetin gelişmesi şeklinde olmuştur. Yükseköğretimi küreselleşme çok farklı yönlerden etkilemiştir. Bu etkileri; ekonomik faydacılık, bütçe azalması ve mali baskılar, teknoloji destekli öğretme ve uluslararası öğrenci pazarı hacminin genişlemesiyle birlikte bu hizmeti gerçekleştirenlere yönelik oluşturulan kurallar şeklinde

belirtmek mümkündür (Yang & Vidovich, 2002). Bu bağlamda gelişmiş ülkelerdeki yükseköğretim sistemleri de küreselleşmeden etkilenmiş, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yükseköğretim kurumlarının yükseköğretimde azalan kaynaklar ve yükselen maliyetler gündeme gelmiş, böylelikle bazı kesimler tarafından yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasında yönlerini iş çevreleri bakış açısına çevirmiş oldukları belirlenmiştir. Tablo 5'te küresel ölçekte meydana gelen değişimlerin üniversiteler üzerindeki yapısal etkileri gösterilmiştir (Erdem, 2006).

Tablo 5.

Küresel Ölçekte Meydana Gelen Değişimlerin Üniversiteler Üzerindeki Yapısal Etkileri

Küresel değişimlerin üniversiteler üzerindeki yapısal etkileri		
1	Devlet ve üniversiteler arasındaki ilişkinin değişmesi	Piyasa ekonomisinin kamu yönetimini etkilemesi
2	Üniversite özerkliğinin kamuya hesap verme sorumluluğu eksenine yönelmesi	Üniversitelerin kendine finansman sağlayan toplumun tüm kesimlerine karşı hesap vermesi
3	Bilişim teknolojisinin araştırmalarda, eğitim öğretim hizmetlerinin sunulmasında ve sanal eğitimde etkin olarak kullanılması	Eğitim teknolojisinin örgün, uzaktan ve sanal yüksek öğretim programlarında yürütülmesi
4	Üniversitelerin uluslararası olması	Üniversitelerin uluslararası düzeyde öğrenci ve araştırmacıları kendisine çekmede rekabet etmesi
5	Üniversitelerin öğrenci-öğretmen topluluğundan öte bilgi toplumu ve ekonomisinin kaynağı ve karmaşık bir işletme olarak görülmesi	Üniversitelerin piyasaya uyumlu bölümlere ağırlık vermesi
6	Pragmatik üniversiteye doğru bir yönelmenin olması	Akademisyenlerin üniversite içindeki ve dışındaki piyasalara uzmanlıklarını pazarlama ihtiyacı duyması
7	Kamu yükseköğretim kurumlarının rakiplerinin ortaya çıkması	Özel ulusal kurumlar, özel yabancı kurumlar, ulusal ve yabancı ortaklı sertifika merkezleri, ulusal ve yabancı sanal eğitim sağlayıcılar, karma eğitim hizmeti veren kesimler
8	Yükseköğretimin ticarileşmesi	Üniversitelerin müşteri merkezli şirketler hâline gelmeye başlaması ve kamu üniversitelerinin daha girişimci olması ihtiyacının ortaya çıkması
9	Bilginin pazar mantığı çerçevesinde alınıp satılır bir meta olarak görülme başlanması	Pazar merkezli fikirlere odaklanmış üniversite kavramının ortaya çıkması

Üniversitelerin yükseköğretim hizmeti sunan bir eğitim kurumu olarak, ulusal ve uluslararası arenalarda her türlü eğitsel, sosyal, ekonomik, siyasal ve teknolojik değişmelere adapte olması gerekmektedir. Tablo 5'te belirtildiği üzere yirminci ve yirmi birinci yüzyılın en önemli paradigmaları, üniversitelerin kamu sektörü tarafından yönetilen ticari merkezler hâline gelmesi ve bilginin ticari anlamda kullanılarak üniversitelerin pazarlama odaklı girişimci yapılara bürünmesidir. Bu bağlamda üniversitelerin güçlü planlamalar yaparak

değişimi başlatmaları ve bu değişimi yönetmeleri kaçınılmaz hâle gelmektedir. Finansal zorunluluklar, değişen toplum ihtiyaçları, teknoloji ve piyasa güçleri üniversiteyi değişim ve dönüşüme zorlayan faktörlerdir (Erdem, 2016). Aksi takdirde zamanla uluslararası hâle gelen yükseköğretimde kurum olarak sıradanlaşıp sıradan herhangi bir üniversite olarak kalacakları aşikârdır (Ataünal, 1994; Kotler & Murphy, 1981).

Yirminci ve yirmi birinci yüzyılda küresel ölçekte gözlenen daha iyi bir eğitim sistemi ve yükseköğretim arayışları devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yükseköğretim kurumları sadece bilim yapma anlayışından uzaklaşmış ve toplumda ortaya çıkan sorunların çözümünden kendilerini sorumlu görmeye başlamıştır. Bu bağlamda, disiplinler arası duvarlar yıkılmış, yerine üniversite yapıları, vakıfları, dernekleri, şirketleri birçok kuruluşuyla çok kurumlu bir yapı hâline gelmeye başlamıştır. Bu sebeplerden dolayı üniversiteler “girişimcilik” işlevlerini de yüklenmeye başladıklarında “multiversite” hâline gelmiştir (Arroyo-Vazquez, Van der Sijde & Jiménez-Sáez, 2010, Erdem, 2016; Saban & Saban, 2016). Küreselleşmenin gitgide yaygınlaşması ve uluslararası rekabetin hız kazanmasından sonra üniversite ile sanayi arasında artan iş birlikleri üzerine girişimci üniversiteler ön plana çıkmaya başlamıştır. Böylelikle bilgi toplumuna yönelik yükseköğretim anlayışı meydana gelmiş, üniversiteler faaliyet alanlarına girişimciliği eklemiş ve üniversite bünyesindeki akademik kadrolarını bu anlayışa dayanarak oluşturmaya başlamış ve araştırmalarını ticari hâle getirmiştir.

2.4.3.1. Girişimci Üniversite Modeli

Girişimci üniversite modeli, üçüncü nesil üniversitelerin ortaya çıkardığı bir yaklaşımdır. Üçüncü nesil üniversitelerin özellikleri: “(i) temel bilimsel araştırmalar, (ii) disiplinler ötesi araştırma, (iii) ortaklarla iş birliği, açık üniversiteler, (iv) uluslararası ve rekabetçi piyasaya yönelik işleyiş, (v) çok kültürlü organizasyonlar, (vi) yaratıcılığın rolü, tasarım fakültelerinin rol oynaması, (vii) kozmopolit üniversite, (viii) bilginin kullanımı, (ix) devlet doğrudan fon sağlamaması, devlet müdahalesi söz konusu olmaması” şeklinde ifade edilmektedir (Wissema, 2009). Girişimci olmanın özellikleri öncü olmak, yenilikle birlikte yaratıcılık, rekabetçi düşünme yetisi, risk almak ve değişimdir ve hızla değişmekte olan iç ve dış çevre ise üniversitelerin fonksiyonlarını ve stratejik düşüncelerini çok yoğun bir şekilde etkilemekte ve bu kurumları girişimci üniversite olmaya doğru yönlendirmektedir (Odabaşı, 2006).

Girişimci üniversitelerin hedefleri, misyonu ile üniversitelerin bazı faaliyet alanlarında ticari faaliyetlere katılması ve öğretilen bilgilerin pratik olarak hayata geçirilmesini sağlayarak girişimci özellikleri olan bireyler yetiştirmektir (İbicioğlu, Taş & Özmen, 2010; Schutte, 1999). Hemen her ülkede üniversitedeki buluşların patent, lisans ve araştırma gelirleri ile korunması, üniversitelerce oluşturulan şirketler ve ortaklıklar yoluyla yeni kaynakların yaratılması, ulusal ve bölgesel kalkınmaya, zenginleşmeye katkılarının artırılması ve yaşam boyu eğitim gibi konularda üzerinde tartışmalar olmakta ve sorunlar yaşanmaktadır (Çiftçi, 2015). Girişimci üniversitelerin amaçları; “(i) Mezunlarını sadece iş arayan değil, iş yaratıcısına dönüştürebilmek, (ii) Girişimciliği disiplinler arası araştırma konusu hâline getirebilmek, (iii) Araştırmaların sadece akademik yayınlara yönelik değil, aynı zamanda toplum ve ekonomideki yeniliklerin kaynağını ve yeni işletmeler için iş fikirleri geliştirmede başlangıç noktasını oluşturmasını sağlayabilmek” şeklinde ifade etmek mümkündür (Schulte, 2007).

Girişimci üniversite modeli birlikte üniversitelerin doğrudan piyasaya girmesi, kâr amaçlı faaliyet göstermesi söz konusu olmakta, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu [TÜBİTAK] Teknoloji Transfer Ofisi ve üniversitelerin kendi bünyelerinde açmış oldukları teknoloji, bilgi transfer ofisleri/merkezleri, kuluçka merkezleri, girişimcilik kurulları, kalite kurulları gibi yeni yapı biçimleri oluşturmaktadırlar (Alan, 2016; Etzkowitz & Zhou, 2008; Özer, 2011). Üniversiteler bahsi geçen amaçlar ve kurullarıyla birlikte yeniden yapılandırma süreçlerine girmektedir. Bu modele göre yapılandırmalarını şekillendiren üniversiteler bağlı bulundukları bölgelerin potansiyelini değerlendirmekte, araştırma ve geliştirme yolu ile hem üniversiteye hem de bölgeye katkı sunmaktadır. Ayrıca, üniversiteler kendi kaynaklarını oluşturarak bulundukları yerlerde yeni istihdam alanları yaratmaktadırlar.

Üniversitelerin girişimci üniversite modelini benimsemesi için “güçlü bir yönetim merkezi, kalkınmaya uygun geniş bir periferi, çeşitlendirilmiş gelir kaynakları, akademik teşvik ve entegre girişimci kültür” ortamını yaratmaları gerekmektedir (Kwiek, 2008, s. 10). Ek olarak, “girişimci üniversiteler aktif, rekabet gücüne sahip, yüksek kaliteli, yerel iş çevreleriyle birlikte çalışan, iş çevreleriyle pazar odaklı iş birliği geliştirebilen, başarılı öğrencileri ve akademisyenleri kendilerine çeken bir yapıda olması ve güçlü eğitim kadrosuna sahip olması” gerektiği belirtilmektedir (Mautner, 2005). Üniversiteler böylelikle yalnızca yüksek kalite vasfı bulunan çıktılarını pazara sunmak için değil ayrıca pazarda yer alabilmek ve tüm güçleriyle varlıklarını devam ettirebilmek için rekabet etmektedir.

Girişimci üniversiteler stratejik planlarında gerçekleştirdikleri tüm faaliyetlere yer vermek zorundadır. Bu bağlamda girişimci üniversitelerde ortaya çıkan girişimci davranış, üniversite misyonunun bir parçası olarak akademisyenler ve öğrenciler tarafından özümsemeli ve içselleştirilmelidir (Kirby, 2006). Bu nedenlerden dolayı girişimci üniversitelerin bulunduğu bölgelere en üst düzeyde katkı sunabilmesi için öncelikle akademik personelin süreci iyi kavraması, desteklemesi ve üniversitenin sürece katılmak için uygun teşvikleri vermesi gerekir (Renault, 2006, s. 237). Girişimci üniversiteler misyonlarını ve vizyonlarını tespit ederken mevcut durumlarını analiz etmeli; amaç, hedef ve faaliyetleriyle birlikte geleceği planlamalıdır. Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarının ortaya çıkarılması da bu yaklaşımların ürünlerinden biri olarak görülmektedir.

2.4.3.2. Dönüştürücü Tematik Üniversite Modeli

Dönüştürücü tematik üniversite modeli dördüncü nesil üniversite yaklaşımı sonucu ortaya çıkmıştır ve yükseköğretim kurumlarının belirli bir stratejik yaklaşımı olması ve çevresini proaktif olarak biçimlendirmesi temel nitelikleri arasında sayılmaktadır (Wissema, 2009; Zuti & Lukovics, 2015). Modern dönemde pozitivist paradigmaların çıkış noktası Newtoncu bilim anlayışının sebep-sonuç ilişkisini kurmaya dayalı olması düşüncesinden kaynaklanmaktadır (Fırat, 2006). Pozitivist (akılcı) anlayıştaki bilimsel yöntem şekli ise bilinmek istenilen tüm nesnelere uygulanması ve bu nesnelerin bilimsel açıklama için araştırılması gerektiğini savunmaktadır. Üniversitede uzmanlaşmayı ve belli bir alanda disiplinler derinliği ortaya çıkaran yaklaşım pozitivism yaklaşımıdır. Kuantum fiziği, pozitivismin aksine, hangi sonuçların daha olası olabileceğini kestirmeye çalışmakta, yapılan kestirimlerin doğru olmayabileceğinin üstünde durmaktadır (Çağlar, 2008; Karaduman, 2010). Bu bakış açıları zamanla tartışılmaya başlanmış ve yeni bir yaklaşım türü olarak pozitivist ötesi (yorumlamacı) anlayış kabul görmeye başlamıştır. Pozitivism ötesi yeni paradigmada ise geleceğin ve yönün belirsiz olması, yalnızca olasılıkların bilinebilmesidir (Erdem, 2016). Ayrıca, doğadaki ilişkiler doğrusal olmayıp karşılıklı nedensellikten söz edilmektedir. Bu yaklaşımların hepsi yükseköğretim sistemindeki değişikliklerde ve yeniden yapılandırmalarda esas alınan yeni paradigma türleridir.

Yirmi birinci yüzyılda üniversitelerin ekonomik hesap verilebilirlik özelliği bulunmakla birlikte topluma hesap verilebilirlik ilkesinden hareketle toplumu aydınlatmaları,

değiştirmeleri ve dönüştürmeleri beklenmektedir. Bu modelde, hem belirli bir alanda yoğunlaşan ve o alanla ilgili diğeri disiplinlerle birlikte etkili çalıştığı için “tematik” hem de kendi alanlarıyla elde ettiği bilgileri etkili işe koşarak içinde bulunduğu toplumu dönüştürdükleri için de “dönüştürücü” özelliklerinin ön plana çıkmasıdır (Erdem, 2016). Eğitim üniversitesi, sosyal bilimler üniversitesi gibi üniversite yapılanmaları bu modele göre tasarlanmıştır.

2.4.3.3. Eklektik (Mode 2) Üniversite Modeli

Yirmi birinci yüzyılda yeni ortaya bir diğeri yaklaşım türü olan eklektik (Mode 2) üniversite modeli farklı disiplinlerin bir arada ve disiplinlerarası sınırların esnek olduğu bir anlayışa dayanmaktadır. Bu yaklaşım türünde daha önce ifade edilen üniversitelerin eğitim, araştırma ve topluma hizmet fonksiyonlarının yanı sıra dördüncü bir boyut olan disiplinlerarası yönelim ve eğilimlerin eklenmesidir. Pozitivist ya da akılcı dünya görüşüne dayanan paradigma ile disiplin ve disipliner derinlik bu modelin dayandığı anlayış biçimleridir (Clark, 1983; Schwartz & Ogilvy, 1979). Bu üniversite modelinde bilinen pek çok disiplinin ortadan kalktığı, yeni adlar altında matris şekilde örgütlenmiş yeni disiplinlerin ortaya çıktığı üniversite yapıları söz konusudur (şimşek & Adıgüzel, 2012).

Eklektik (Mode 2) üniversite modelinde üç yaklaşım türü ön plana çıkmaktadır. Bunlar, “(i) *Disiplinlerarası yaklaşımlar*, iki veya daha fazla disiplinin ortaklaşa olarak belirli kavram, yöntem, işlem, terminoloji ve bilgi tabanının bütünleştirilmesi yoluyla birbirleriyle etkileşime girmesi, (ii) *Çokdisiplinlilik yaklaşımı*, birbiriyle ilgisiz gibi görünen birden fazla disiplinin aralarında organik bir bağ veya odaklanmış iş birliği oluşturma kaygısı taşımadan yan yana getirilmesi, (iii) *Disiplinlerötesi yaklaşım*, akademik olmayan uygulayıcılar ve akademiklerin birlikte çalışarak gerçeki bir sorun tanımlama, araştırma ve çözümleri geliştirme girişimidir” (şimşek & Adıgüzel, 2012). Bu modeldeki bütüncül anlayış, bütünün parçaların toplamından daha geniş ve daha farklı olmasıdır (Patton, 1987). Disiplinlerarası öğretim sürecindeki temel amaç ise belirli bir disiplinin bilgilerini transfer etmekten ziyade çeşitli disiplinlerin bilgilerinin belirli bir amaç doğrultusunda kullanılmasıdır (Yıldırım, 1996). Amerika’daki Duke Üniversitesi, California Üniversitesi, Arizona Devlet Üniversitesi (Feller, 2007; Lawler, 2004) ve Kanada’ki British Columbia Üniversitesi bu modelin yaklaşımlarını esas almaktadır. Türkiye’de ise yükseköğretimde misyon

farklılaşması ve ihtisaslaşma projesine tabi olan üniversitelerde de bu modelin yaklaşımları benimsenmiştir.

Eğitim yönetimde geleneksel uygulamalardan ziyade yeni paradigmaları kullanmak yükseköğretim kurumlarının gelişmesini ve ilerlemesini sağlamaktadır. Yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasına ilişkin alan yazın taranmış ve birtakım araştırmalara ulaşılmıştır. Bir araştırmada üniversitelerin yeniliklere açık olması, örgütsel değerlerini oluşturması ve 1, yükseköğretim içindeki ve dışındaki öğrenmeleri arttırmaları gerektiği belirtilmiştir (Wiley & Hilton, 2009). Böylelikle, dinamik uzmanlaşmanın iş piyasası dinamizmi ile birleşerek rekabet olgusunun geleneksel yapıdaki üniversitelerde rekabet ortamı yaratacağı ifade edilmiştir. Başka bir araştırmacı tarafından ise yükseköğretim sisteminin yeniden yapılandırılmasıyla ilgili bir model geliştirilmiştir (Altınsoy, 2011).

Yükseköğretimde yeniden yapılanma sürecine ilişkin farklı bir model geliştiren Sakınc ve Bursalıoğlu (2012) yükseköğretimde küresel değişimin önemini ifade etmiş, araştırmasında “girişimci üniversite modeli” tartışılarak üniversitelerin girişimciliğe ait politikalar ile etkinliği ve sürdürülebilirliği bakımından bölgelerinde daha aktif rol oynayacaklarını belirtmişlerdir. Diğer bir araştırmada, yükseköğretimin yapılandırılmasında Türkiye toplumu ve ekonomisinin dünyadaki gelişmelerle birlikte değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiş, üniversitenin amacı, misyonu, rekabet gibi unsurlara dayanan farklı bir model daha geliştirilmiştir (Açıkgöz, 2012). Yükseköğretimde politika önerilerinin verildiği bir diğer araştırmada ise öncelikli olarak kurumsal bazda yeterliliklerin ve iyileştirmelerin yapılması gerektiği, daha sonra bu yaklaşımla yükseköğretimde globalleşmenin sağlanacağını ifade edilmiştir (Erdoğan, 2014).

2.4.4. Ulusal Ölçekte Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması

2000’li tarihlerden itibaren küresel ve ulusal ölçekte yeniden yapılandırma çalışmaları başlamış, özellikle Türkiye’de değişim süreçleri başlamış, yükseköğretimde belirli alanlarda devamlı genişlemeler ortaya çıkmış ve farklı türlerde gelişmeler yaşanmıştır. YÖK’ün Türk Yükseköğretimin Bugünkü Durumu (YÖK, 2000) adlı raporu yayınlanmıştır. Bu raporda ifade edildiği üzere Türkiye’deki dönüşüm sürecinin; “(i) büyüme ve kurumlar arasındaki işlevsel çeşitlilik, (ii) mali darboğaz, (iii) yükseköğretimde serbest pazar ekonomisi yönelimleri, (iv) bütçe sistemi, idari ve mali mevzuat, (v) kalite, verimlilik ve kişisel olarak

topluma karşı sorumlu kılınma ve (vi) yapısal değişiklik çalışmaları” ile mümkün olacağı belirtilmiştir.

YÖK tarafından bir ülkenin yükseköğretim sisteminin nasıl olmasını gerektiği açıkça tasvir edilmektedir. Bu yapılanma biçimi “(i) araştırma üniversiteleri, (ii) kitlesel eğitim yapan üniversiteler, (iii) kısa süreli mesleki eğitim yapan kurumlar, (iv) uzaktan öğretim kurumları, (v) ticarî amaçla uzaktan öğretim yapan kuruluşlar ve (vi) şirketlerin bünyelerindeki eğitim birimleri” olmak üzere altı temel türdeki kurum ve kuruluştan oluşan bir yapı olarak tanımlanmıştır (YÖK, 2000). YÖK, yeni yüzyılda ihtiyaç hâline gelen araştırma-üretim yapılarının ulusal bir AR-GE sistemi kurulması ile mümkün olacağını; özel kuruluşların AR-GE birimleri, kamu AR-GE kuruluşları ve yükseköğretim kurumlarının birbirlerini tamamlar nitelikte olması gerektiğini ifade etmiştir.

YÖK tarafından 2000 yılında yapılan düzenlemeler günümüzdeki yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmanın temelini oluşturmaktadır. Bu düzenlemelerdeki yaklaşımlar incelendiğinde; coğrafi sınırların öneminin azaldığı, buna bağlı olarak devletçilik yerine serbest pazar ekonomisinin önem kazandığı, özelleştirmenin arttığı ifade edilmektedir. Diğer yaklaşımlar ise rekabetin her alanda ön plana çıkması, global dünyada yükseköğretim sisteminin eğitim öğretim, araştırma-geliştirme ve toplum hizmetleri işlevlerinin ülke ekonomisinin itici gücü olacağının varsayılmasıdır. Ayrıca bu düzenlemeler içerisinde üniversitelerin bilgi toplumuna geçiş aşamasında bilgi ekonomisinin beyni olacak bilgi fabrikalarına dönüşmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Türkiye’de 2001 yılında 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yasası çıkarılmıştır. Böylelikle, teknoparklar özel ayrıcalık kazanmışlar ve üniversitelerin ulusal yenilik sistemleri içindeki kritik bir öneme sahip olmuşlardır. ODTÜ ve TÜBİTAK-MAM ile başlayan bu süreç, 2006 yılı başında Türkiye’deki 22 üniversitenin teknoloji geliştirme bölgeleri oluşturmalarına yol açmıştır (YÖK, 2007). Aynı sene içinde Türkiye, Bologna sürecine dâhil olmuş ve kalite güvencesi sistemleri ayrıcalıklı bir yere sahip olmuştur. Ayrıca Bologna reformları kapsamında verilen teşvikler ve yürütülen faaliyetler 2005 tarihinden itibaren hız kazanmaya başlamıştır (YÖK, 2019). Bu sürecin temeli ise, yirminci yüzyılın sonlarına doğru Amerika Birleşik Devletleri’nde Girişimci Üniversite Modelinin öne çıkması ve ardından Kıta Avrupası ülkelerinde yaygınlaşması sebebiyle 1998’de Alman, Fransız, İngiliz ve İtalyan eğitim bakanları tarafından “Sorbonne Deklarasyonu” nu imzalanmasıdır. Bu gelişmeyi izleyen 19 Haziran 1999’da Avrupa’daki 31 ülkenin eğitim

bakanları tarafından imzalanan Bologna Deklarasyonu ile uluslararası düzeyde rekabet gücüne sahip bir Avrupa Yükseköğretim Alanı [AYA] oluşturulmuştur (YÖK, 2005).

AYA (Bologna süreci) ile birlikte farklı alanlarda birtakım çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu çalışmalar; “diploma ve akademik derecelere şeffaflık getirilmesi, Amerika Birleşik Devletleri sistemine benzer şekilde lisans, yüksek lisans ve doktora aşamalarının benimsenmesi, öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliğinin teşvik edilmesi, öğretim, yetiştirme ve araştırmaya dayalı entegre programlar geliştirilmesi, akademik değerlendirme ve kalite kontrol sistemleri kurulmasında Avrupa düzeyinde iş birliği yapılması” temel ilkeler olarak benimsenmiştir. Türkiye, 18-19 Mayıs 2001’de Sokrates ve Leonardo gibi eğitim programlarının etkin olarak yürütülmesinde büyük payı olan Bologna Deklarasyonu’na imza atan ülkeler arasından tam üye olarak kabul edilmiştir (YÖK, 2005).

Bologna reformları ile ilgili destek ve faaliyetlerde başlangıç aşamasında 2004 tarihinde kurulan Ulusal Bologna Uzmanları Ekibi, bu süreçlerin uygulanması bakımından ve aynı zamanda bu faaliyetleri artırmak maksadıyla Türkiye’de önemli çalışmalarda bulunmuştur, 2005 tarihinde de ulusal bir “Kalite Güvencesi” [KG] sistemi kurulması için reform faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir. 6 proje aşaması 2019’a kadar YÖK ve Türkiye Ulusal Ajansı [UA] organizatörlüğünde sona erdirilmiştir. Ekip, iç ve dış alanlar üzerinde çalışmalar yapmış, KG prosedürlerine yönelik farkındalık oluşturmak ve bu süreçte üniversitelerin niteliklerini tespit etmek üzere ders yükü ve program öğrenme çıktıları ile birlikte iş yükü temelli kredi sistemini [AKTS] tanıtımının sağlanması amacıyla saha ziyaretleri, atölye çalışmaları, konferanslar, araştırmalar, seminerler düzenleyerek projelerin hayata geçirilmesinde önemli katkılar sağlamıştır (YÖK, 2019).

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Erasmus+ Programı kapsamında onaylanan ve “Türk Yükseköğretim Sisteminde AYA Reformlarının Uygulanması ve Sürdürülebilirliği [TURQUAS]” adını taşıyan proje 2016 tarihinden başlayarak 2019 tarihine kadar YÖK tarafınca yürütülmüştür. Projenin ana hedef grupları “öğretim üyeleri, öğrenciler ve idari personel, işverenler, YÖK’ün ilgili birimleri ve akreditasyon ajansları” olarak belirlenmiş, diğer paydaşlar Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], Mesleki Yeterlilik Kurumu [MYK] ve UA katkıda bulunmuştur. Ayrıca diğer taraftan, AKTS etiketi alan Türk üniversitelerinin sayısı 2009’dan bu yana AYA ülkeleri arasında ilk sırada bulunmaktadır (YÖK, 2019).

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi [TYYÇ] 2010’da YÖK Genel Kurul Kararı ile tamamen onaylanmıştır. TYYÇ oluşturulmasına yönelik çalışmalar, 2006’da başlatılmış,

ulusal düzeyde YÖK koordinasyonunda bir komisyon ve çalışma grupları tarafından organize edilmiş ve yürütülmüştür. Yükseköğretim yeterliliklerinin uygun kalite güvence süreçleri aracılığıyla TYYÇ'ye dâhil edilmesi, 2014'te MYK tarafından koordine edilmiştir. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin [TYÇ] Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi [AYÇ] ile referanslama süreci 2014'te MYK tarafından başlatılmıştır. YÖK, MEB, bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, AB düzeyindeki ilgili kurumlar, sendikalar, meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları, öğrenci konseyleri, yerli ve yabancı konu uzmanları ve akademisyenlerle iş birliği içerisinde yürütülmüştür. 29 Mart 2017'de Brüksel'de gerçekleştirilen toplantıda TYÇ'nin AYÇ'ye referans olduğuna karar verilmiştir.

Ulusal boyutta yükseköğretim kurumlarının kalite düzeylerinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacı ile çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Kalite; değişim, gelişim ve yeniden yapılanma kavramları ile doğrudan ilişkili bir kavramdır. Eğitimde kalite güvencesi; “sistemik yönetim ve değerlendirme sürecinin kurumca kabul edilmesi, başarının gözlenmesi, kaliteyi geliştirmek ve/veya çıktıların kalitesini sağlamayı başarma çabası” olarak nitelendirilmektedir (Bakioğlu & Baltacı, 2010, s. 6). Türkiye'de yükseköğretim kurumlarındaki kalite güvence sistemi ile ilgili ilk kurul olan YÖDEK, 2005'te “Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği” ile belirtilen sorumluluklar dâhilinde bağımsız bir Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu olarak görev yapmıştır.

2006 yılında üniversiteler arasında iş birlikleri kurulmuştur. Atatürk Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi arasında ön lisans, lisans ve lisansüstü öğretim, araştırma ve geliştirme ve sosyal ve kültürel etkinlik konularında geniş bir iş birliğini içeren bir protokol imzalanmıştır. İstanbul'daki üniversitelerin bir kısmı da ortak bir doktora programı yürütmeye başlamıştır (YÖK, 2007).

YÖK, 2007'de Türkiye'nin “Yükseköğretim Stratejisi” adlı yeni bir rapor hazırlayarak; dünya ve Türkiye'deki yeni eğilimlere göre yükseköğretimden sisteminden beklentileri açıklamıştır (YÖK, 2007). Rapora göre; “yükseköğretimde yığınlaşmanın ortaya çıkması, yükseköğretimin küreselleşmesi, finansmanı, özelleşmesi, üniversite özerkliği ve hesap verilebilirlik” konularına değinilmiştir. Ayrıca, “yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon, yükseköğretimin yönetimi ya da yönetişimi ve az sayıda araştırma

üniversitelerinin ön plana çıkması” gibi yeni nesil üniversite modellerine dair açıklamalarda bulunulmuştur.

Yükseköğretim Kurulu, 2014 yılında “Yükseköğretim Politikalarında Yeni YÖK” adlı bir kitapçık yayımlamış; ülkenin öncelikleri ve dünyadaki eğilimleri dikkate alarak üniversitelerde kalite çalışmaları ve nitelikli insan gücü yetiştirmek için birtakım kurum içi mevzuatta düzenleme yapmıştır. Bu amaçlara yönelik olarak Yeni YÖK’ün “kalite eksenli büyüme, ihtisaslaşma, öncelikli alanlar, nitelikli bilgi ve nitelikli insan gücü, yetki devri ve politika üreten yeni YÖK” gibi kavramlar temelinde şekillendirdiği birçok proje ve çalışma uygulamaya geçilmiş, Türk yükseköğretim sistemi “seçkin” bir bakış açısıyla yeniden tasarlanmıştır (YÖK, 2014).

2014’teki yükseköğretimde yapısal değişiklik için ana projeler oluşturulmuştur. Bu projeler 4 ana başlık altında açıklanmıştır. Tablo 6’da yükseköğretimdeki yapısal değişiklikler sunulmuştur (YÖK, 2014).

Tablo 6.

Yükseköğretimdeki Yapısal Değişiklikler

Yükseköğretimdeki yapısal değişiklikler
1 Kalite kurulunun kurulması
2 Misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma
a) Bölgesel kalkınma öncelikli üniversiteler
b) Araştırma üniversiteleri
3 100/2000 Projesi ve doktora derecesine sahip insan kaynaklarının nicelik ve nitelik olarak artırılması
4 Hedef odaklı uluslararasılaşma

Tablo 6’da gösterilen yükseköğretimdeki yapısal değişiklikler aşağıda belirtildiği biçimlerde açıklanmaktadır:

(i) *Kalite kurulunun kurulması (Kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerinin kurumsallaşması)*: Kalite merkezli büyümenin esas alınması ve bu sistem ile birlikte tüm yapısal süreçlerin geliştirilebilmesi ve iyileştirebilmesi için temel araçlardan biri olarak kabul edilmesidir. “Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Yönetmeliği” olarak adlandırılan ve 23.07.2015 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren yeni bir yönetmelik ile YÖDEK yürürlükten kaldırılmış ve Yükseköğretim Kalite Kurulu YÖK bünyesinde kurularak kalite yönetimi sistemi yeniden yapılandırılmıştır. Temmuz 2017’de yürürlüğe giren mevzuatla Yükseköğretim Kalite Kurulu, idari ve mali özerkliğe sahip bir kamu kurumu hâline gelmiştir (YÖK, 2019). Yükseköğretim Kalite Kurulu, “eğitim ve araştırma faaliyetlerinin kalite düzeylerini ulusal ve uluslararası kalite standartlarına uygun olarak

yükseköğretim kurumlarının idari hizmetleri ile birlikte değerlendirmek ve akreditasyon kuruluşlarının tanınması ve yetkilendirilmesi” süreçlerini kuruluş yönetmeliğine uygun olarak yürütmekle sorumludur. Bu bağlamda kurulun, yükseköğretim kurumlarının eğitim öğretim, araştırma, yayın, akademik başarı, proje geliştirme gibi çeşitli faaliyetlerinde kullandıkları tüm süreçlerde etkin olarak görev yaparak yükseköğretimin amaç ve stratejilerine hizmet ettiğini ifade etmek mümkündür.

(ii) *Misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma*: Yeni YÖK, üniversitelerin birbirinin aynısı olmaması, üniversitenin geniş kapsamlı yapısından uzaklaşmadan üniversitelerin belli alanlarda odaklaşması, farklı değerler üretebilmesi, bölgelerine katkı sağlaması, araştırma kapasitesi yüksek olanların bu kapasitelerini artırmaları amacıyla “Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesi”ni 2017 tarihinde başlatmıştır.

(a) *Bölgesel kalkınma öncelikli üniversiteler*: Bölgelerinde “tarım ve havza bazlı kalkınma, hayvancılık, sağlık ve çevre, jeotermal, tekstil, dericilik ve seramik” alanlarında faaliyetlerde bulunan, bölgesel kalkınma hedefine göre seçilen ve belirlenen 5 üniversite “pilot üniversite” olarak faaliyetlerine başlamıştır. 2022 tarihi itibarıyla bu proje türüne 22 üniversite dâhil olarak projenin kapsamı genişletilmiştir.

(b) *Araştırma üniversiteleri*: “Nitelikli bilgi üretme, araştırma yetkinliği yüksek doktoralı insan kaynağı yetiştirme, ürettikleri patent, proje, alınan atıflar, uluslararası sonuç üreten iş birlikleri, ulusal ve uluslararası destekler, 100/2000 Projesi’ndeki performansı” kriterlerine bağlı olarak 5 üniversite faaliyetlerine başlamıştır. 2022 tarihi itibarıyla bu proje türüne 10 üniversite dâhil olarak projenin kapsamı genişletilmiştir.

(iii) *100/2000 Projesi ve doktora derecesine sahip insan kaynaklarının nicelik ve nitelik olarak arttırılması*: “Araştırma kabiliyetine sahip doktoralı insan kaynağını arttırmak, disiplinler, kurumlar ve ülkeler arası iş birliğini güçlendirmek” üzere “100 Öncelikli Alanda 2000 Öğrenciye Doktora Burs Programı” uygulamaya konulmuştur. Ek olarak, bu alanlara yönelik araştırma görevlisi tahsisi ve yurt dışı eğitim olanakları sağlanmıştır. Devlet üniversitelerinde uzmanlaşma alanlarına dayalı rekabetçi bir ortam yaratılması, öncelikli alanlarda bilgi üretilmesi ve bu proje kapsamında üniversitelerin teşvik edilmesine yönelik 2016’dan itibaren belirlenen tematik alanlarda burslar verilmeye başlanmıştır. Ayrıca, yükseköğretim destek bursu ile de Türkiye’nin sosyoekonomik kalkınması ve refahının stratejik planında belirlenen öncelikli alanlarda öğrencilere burs imkânı sağlanmıştır (YÖK, 2019).

(iv) *Hedef odaklı uluslararasılaşma*: “Bilim hayatının genişlemesi, küresel gelişmelerin takip edilmesi ve kurulan ağlar ile her boyutta değişime ayak uydurmak” sebebiyle ilk defa “Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi” hazırlanmıştır.

Yeni YÖK ana projelerin dışında; 1982-2014 yılları arasında, 15 ülke ile iş birliği mutabakat zaptları ile mutabakat zaptları imzalamış, ilk defa İslam Üniversiteleri Rektörler Konferansı düzenlemiş, yabancı öğrenci burs programları kurgulamış ve öncelikli alanlar için “Proje Tabanlı Uluslararası Değişim Programı” oluşturulmuştur. Ayrıca; “Türk Yükseköğretim Sisteminde Avrupa Yükseköğretim Alanı Reformlarının Uygulanması ve Sürdürülebilirliği” başlıklı “TURQUAS Projesi” başlatılmış, Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA) 2018 yılı ülke karnesinde ciddi iyileşme sağlandığı belirtilmiştir (YÖK, 2014). Eurostudent Projesine ise Türkiye 2018’de dâhil olmuştur (YÖK, 2019).

2014’deki yapısal değişikliklerle oluşturulan ana projelerin dışında eğitim öğretim hedefine yönelik kararlar da alınmıştır. Aynı zamanda yükseköğretimde yenilikçi girişimler, projeler, düzenlemeler ile birlikte uygulamaya geçirilmiştir ve Yeni YÖK kavramının gerekçeleri ortaya konulmuştur. Bu bağlamda hayata geçirilen projeler ile birlikte yükseköğretim de bölgelerin kalkınmasına vesile olmuştur. Yapılan yeni düzenlemeleri aşağıdaki gibi kategorilerde incelemek mümkündür (YÖK, 2014):

(i) *Hedef odaklı araştırma görevlisi tahsisi*: Öncelikli alanlarda öğretim elemanı eksikliğini gidermek için üniversitelerin ilave atama izni yoluyla %20 oranında kadro tahsis edebilmesidir.

(ii) *Akademik teşvik sistemi*: 2015’ten itibaren öğretim elemanlarının proje, araştırma, yayın, tasarım, sergi, patent, atıf, uluslararası tebliğ ve ödül gibi faaliyetleri dikkate alınarak akademik puanlama esasına göre teşvik edilmesidir.

(iii) *YÖK Ödülleri*: Yükseköğretimde 2017’den itibaren YÖK üstün başarı ödülleri, “kurumsal ödül” olarak “topluma hizmet”, “uluslararası iş birliği”, “üniversite-sanayi iş birliği” ve “yerel kalkınmaya katkı” olmak üzere dört kategori biçiminde verilmeye başlanmış ve “bireysel ödül” olarak ise fen ve mühendislik, sağlık bilimleri, sosyal ve beşeri bilimler alanında olmak üzere başarılı bulunan doktora tezleri esas alınmıştır.

(iv) *Proje tabanlı uluslararası değişim programı*: Ülke kalkınmasında öneme sahip öncelikli alanlar için yükseköğretim kurumları tarafından hazırlanan projeler kapsamında yurt dışındaki yükseköğretim kurumları ile iş birliği kurularak öğrenci ve öğretim elemanlarının hareketliliğini desteklemek amaçlanmıştır.

(v) *Yükseköğretim dergisi*: 2016'dan itibaren yükseköğretim alanındaki küresel ve ulusal düzeydeki bilimsel gelişmeler yoluyla paylaşım yapılabilmesi amacı ile yükseköğretimin paydaşları için erişime açılmasıdır.

Yeni YÖK tarafından yapılan diğer yeni düzenlemeler ise şunlardır (YÖK, 2014): “Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS), YÖK-TEBİP (temel bilimlerde üstün başarı sınıfları), YÖKDİL Sınavı (alana özgü yabancı dil sınavı), doktora sonrası araştırmacı istihdamı (post-doc), ücretli araştırma izni, emekli öğretim üyelerinin sözleşmeli olarak istihdam edilmesi, denklik ve tanınmada yeni gelişmeler, vakıf yükseköğretim sisteminde düzenlemeler, yükseköğretimde engelsiz eğitim ve erişim çalışmaları alanında yapılan düzenlemeler” olmuştur. Yeni YÖK, mezun-istihdam ilişkisine yönelik düzenlemeler yaparak yükseköğretimde paydaşlarla iş birliği içerisine girmiştir. Bu sebeple 2017’de “(i) *Yükseköğretim Eğitim Programları Danışma Kurulu*: Kontenjan planlaması, (ii) *MYO Koordinasyon Kurulu*: Beceri odaklı insan kaynağı yetiştirilmesi, bu okullardaki programların izlenmesi ve programların sanayinin ihtiyaçlarına göre geliştirilmesi” amacıyla iki kurul oluşturulmuştur. Bu kurullarda ilgili bakanlıklar, kuruluşlar ve özel sektör temsilcisi olarak TOBB’un da yer alması planlanmıştır.

Bölgesel kalkınma için merkezî planlama ve kaynak kullanımının rasyonel hâle getirilmesi gerekmektedir. Etkili ve verimli bir biçimde iç ve dış paydaşlar ile birlikte hareket edilmesi ise zorunlu hâle gelmektedir. Bu bağlamda, yeni YÖK’te üniversite-sanayi iş birliğine yönelik olarak birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler (YÖK, 2014):

(i) *MYO’ların organize sanayi bölgelerinde açılmasının teşvik edilmesi*: MYO’da yetişen insan kaynağı profilinin daha fazla sanayi ve iş dünyası odaklı olması gerekirken bu okulların iş dünyası ile ilişkileri zayıf olduğu gözlemlenmiş; yapılan düzenlemelerle organize sanayi bölgelerinde (OSB) kurulmuş olan MYO’lardaki öğrenci sayıları da dikkate alınarak buralarda kurulan MYO’lara eğitim desteği verilmeye başlanmıştır.

(ii) *İş yeri odaklı eğitimin teşvik edilmesi*: Fen ve mühendislik programlarındaki öğrencilerin beceri odaklı yetkinliklerini yeterince kazanamamasının istihdamlarında sorunlara yol açmasından dolayı gerçekleştirilen düzenlemeler ile fen ve mühendislik öğrencilerinin son yıllarında bir dönem süreyle iş yerinde eğitim almasının teşvik edilmesidir.

(iii) *Bilimsel araştırma projelerinde lisansüstü öğrencilerin bursiyer olarak desteklenmesi*: Küresel rekabet için temel unsur olan insan kaynağına ödeme yapılması amacı ile bu

projelerde görev alacak tezli yüksek lisans ve doktora öğrencilerine karşılıksız burs olarak ödeme yapılmasıdır.

(iv) *Üniversitelerde sermaye şirketi statüsünde teknoloji transfer ofisleri kurulması*: Orta üstü ve yüksek teknoloji ürünlerinin geliştirilmesi sürecinde üniversitelerde proje tabanlı bilgi üretimi, bilginin teknolojiye dönüşümü ve teknolojinin ticarileştirilmesi konusu önem kazanmıştır. 2017'deki yasal düzenleme ile devlet üniversitelerinin sermaye şirketi statüsünde teknoloji transfer ofisi kurabilmesi, böylelikle başta sanayi olmak üzere iş dünyası ile iş birliği geliştirmeleri sürecine önemli katkılar sağlanması amaçlanmıştır.

(iv) *YÖK-Aselsan doktora programları*: ODTÜ, İTÜ, Gebze Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesinden oluşan 4 araştırma üniversitesinde güçlü alanlar tespit edilmiş, ASELSAN mühendislerinin kendi çalışmakta olduğu ileri teknoloji projelerinin bu güçlü alanlara transfer edilebilmesine yönelik YÖK ile ASELSAN arasında lisansüstü eğitim programları için bir protokol imzalanmıştır.

YÖK'ün yeni iş birlikçi uygulamalarından biri olan “Orta Doğu'da Akademik Mirası Koruma Projesi” Ortadoğu'da süregelen savaş nedeniyle yok edilen bilim merkezlerinin ve bilim tarihinin önemli unsurlarının ortaya konması amacıyla yapılandırılmıştır. Bu proje T.C. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde ve TRT, THY ve AA desteğiyle YÖK tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Bu projelerin dışında; OECD, ENQA, EQAR, EUA, Presidency for Turks Abroad and Related Communities, UAK, ÖSYM, TÜBA, TÜBİTAK, MEB, Dışişleri Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, UA bazı paydaş kurumlar olarak ilan edilmiştir (YÖK, 2019).

Yeni YÖK tarafından akademik personel ve öğrenciler için uluslararası hareket ve eğitim imkânların arttırılması amacıyla birtakım yeni girişimler ve destek programları oluşturulmuştur. 2014-2019 yılları arasında bu programların kapsamı genişletilmiştir. Uluslararasılaşmaya yönelik oluşturulan programlar ise şu şekillerde ortaya çıkmıştır (YÖK, 2019): “(i) *Uluslararası destek programları*: Mevlana değişim programı, proje tabanlı uluslararası değişim programı, PAK-TÜRK araştırmacı hareketliliği burs programı, uluslararası öğrencilere yönelik YÖK bursu, Suriyeli öğrencilerin Türk yükseköğretimine entegrasyonu uluslararası iş birliği, (ii) *Ulusal destek programları*: 100/2000 YÖK doktora Bursu, YÖK Destek Bursu, YÖK-TEBİP Bursu, YÖK Türkoloji Bursu, Farabî Değişim Programı, YUDAB Programı”dır. Ek olarak, Pilot devlet üniversitelerin belirlenmesi ve

uluslararasılaşma bağlamında desteklenmesine yönelik 20 üniversiteyi içeren bir liste hazırlanmıştır.

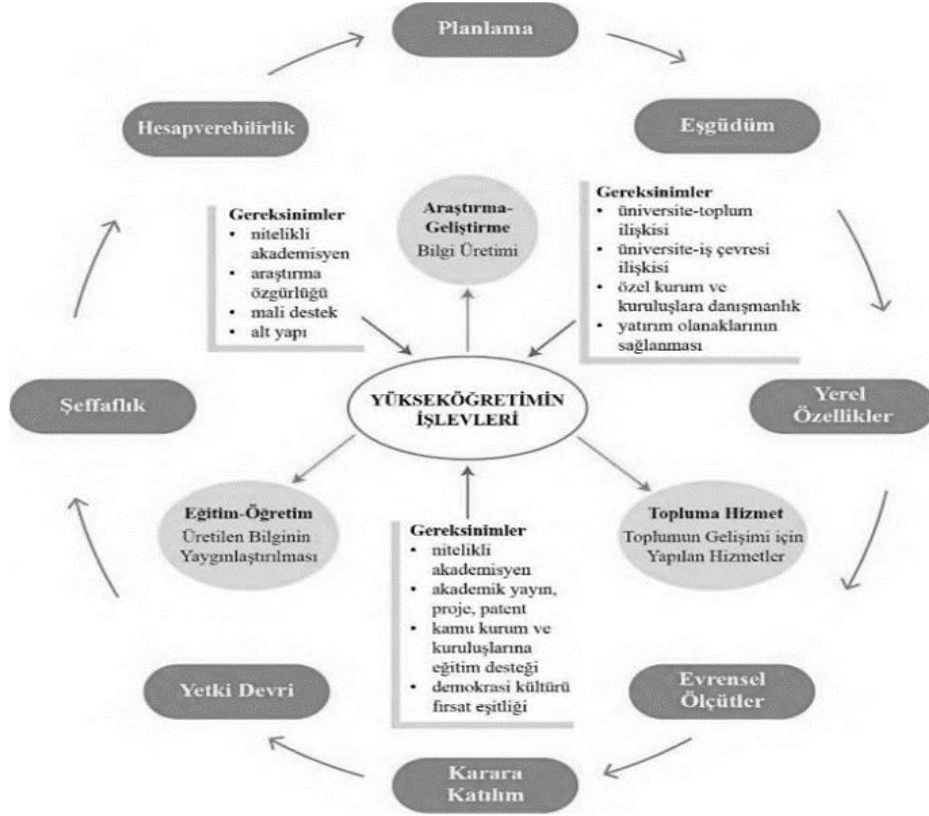
2014'teki yükseköğretim kurumlarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin önemli bir gelişme ise yeni YÖK'ün dijital teknolojilerde yaşanan değişimlerin yükseköğretimdeki öğrenciler, öğretim elamanları ve kurumlara yansması amacıyla “YÖK dijital sistem çalışmaları ve veri paylaşımı” uygulamalarını başlatmasıdır. Bu uygulamalar eşliğinde Türk yükseköğretim sistemi dünyadaki diğer üniversitelerdeki teknolojiye entegre olmuştur (YÖK, 2014). YÖK ATLAS uygulaması da 2016'da hayata geçirilmiş, yükseköğretimin girdi, süreç ve çıktı göstergelerinden oluşan önemli bir veri ve bilgi kaynağı hâline gelmiştir (YÖK, 2019).

Türkiye'deki 2000'li yılların başında oluşturulmaya başlanılan yeniden yapılandırma süreci 2022 yılına kadar artarak devam etmiştir. 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel ölçekte salgın ilan edilmiştir. YÖK bu olağanüstü süreçler için üniversitelerdeki eğitimi kitlesel halde çevrimiçi açık dersler ve uzaktan eğitim programları uygulamaya koymuştur (<https://covid19.yok.gov.tr/Sayfalar/HaberDuyuru/pandemi-gunlerinde-turk-yuksekogretimi.aspx> kaynağından erişilmiştir). Bu süreçte üniversiteler farklı yazılım modellerini kullanarak uzaktan eğitim sistemine entegre olmuştur. 2019-2020 eğitim öğretim yılının bahar dönemi, 2020-2021 eğitim öğretim yılının güz ve bahar dönemleri olmak toplam üç dönem arka arkaya bu uygulamalar devam etmiştir. 2021-2022 güz döneminde ise salgının seyrinin azalmasıyla birlikte üniversiteler tekrar açılmış ve aktif olarak faaliyetlerine devam etmiştir.

2.4.5. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmaya Yönelik Yeniden Yapılandırma

Küresel ölçekte yaşanan değişim ve gelişmeler Türkiye'deki yükseköğretim sistemini de etkilemiş, yükseköğretimdeki yeniden yapılanmanın ve dolayısıyla yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşması uygulamalarına geçilmesine katkıda bulunmuştur. Tarihsel süreç içerisinde üniversitelerin yapılarında farklılıklar olsa da yükseköğretimin fonksiyonları bakımından birbirine benzer özellikleri bulunmaktadır. Yükseköğretimin işlevleri: “(i) Eğitim öğretim fonksiyonu, üretilen bilginin yaygınlaştırılmasını sağlayarak çağın yeterliklerine sahip insan gücü yetiştirilmesi, (ii) Araştırma- geliştirme fonksiyonu, entelektüel birikim ile insanlığın gelişimi için bilginin yaratılması, (iii) Topluma hizmet fonksiyonu, toplumun farklı kesimlerine, çeşitli kurum ve kuruluşlara yönelik hizmet içi

eğitim, sağlık hizmeti, seminer, kurs, konferans ve sanatsal etkinliklerin düzenlenmesi” şekillerinde ortaya çıkmaktadır (Özalp, 2008). Üniversitelerin fonksiyonları ve ihtiyaçları göz önüne alındığında bütüncül bir yaklaşımla izlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Şekil 12’de yükseköğretimin işlevlerine göre yapılandırılması gösterilmiştir.

Şekil 12. Yükseköğretimin işlevlerine göre yapılandırılması. Ceylan, Ö. Ö., & Toprakçı, E. (2015). Türkiye’de yükseköğretimin yeniden yapılandırılması için öneriler. Türkbilim Araştırmaları Dizisi, 4, 205-248 kaynağından erişilmiştir.

Şekil 12’de görüldüğü üzere yükseköğretimin yapılanması ve yönetimde bütüncül politikaların belirlenmesi, stratejik planların yapılması, kaynak sağlama gibi pek çok açıdan üniversitelerin fonksiyonlarını yerine getirmede faydalı olacağı açıktır (Fielden, 2008; Yamamoto, 2018; Yavuz, 2012). Yükseköğretim sistemin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi, toplumun refahıyla birlikte ülkenin kalkınmasına neden olacaktır ve bundan dolayı yükseköğretimin fonksiyonlarını en üretken biçimde yerine getirmesi ve ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir (Ceylan & Toprakçı, 2015). Yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasında iç ve dış paydaşların ortak bir bakış açısına sahip olmaları ve birlikte hareket etmeleri üniversiteleri yerel ve evrensel düzeyde ileri noktalara taşıyacaktır.

Türkiye’deki yükseköğretim sisteminin oldukça geniş ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu karmaşık yapı sisteminin referans alındığı asıl unsurlar üniversitelerin fonksiyonlarıdır. Daha detaylı ve kapsamlı olan yükseköğretim sistemlerinde yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası unsurlarla birlikte üniversite yapılandırılmasında farklılıklara yer verilmesi ve iş birliği ve rekabetin önem kazanmasıdır.

Toplum yapıları değiştiği ve geliştiği sürece, üniversite yapılarının da aynı doğrultuda farklı roller üstleneceği açıktır. Üniversitelerin rolü UNESCO tarafından şu şekilde tanımlamaktadır: “Sosyal gelişmede, ekonomik büyümede, rekabet edebilir mal ve hizmetlerin üretiminin desteklemesinde, kültürel kimliğin şekillenmesi ve korunmasında, sosyal bağın sürdürülmesinde ve nihayet yoksulluğa karşı mücadelede ve barış kültürünün desteklenmesinde yükseköğretim, yeri doldurulamaz bir unsurdur” (Günay, 2007; UNESCO, 2010). Bologna süreçleri çerçevesinde yapılan 28-30 Mayıs 2003 tarihleri arasında Graz’da yapılan EUA toplantısında Graz Deklarasyonu açıklanmış ve bu deklarasyona göre üniversitenin rolleri Tablo 7’de gösterilmiştir (Kuyumcu & Erdoğan, 2008)

Tablo 7.

Graz Deklarasyonu’na Göre Üniversitelerin Roller

Graz Deklarasyonuna göre üniversitelerin rolleri	
1	Üniversitelerin kamu sorumluluğu olarak kalmasını sağlamak
2	Araştırmayı yükseköğretimin ayrılmaz bir parçası olarak görmek
3	Sağlam kurumlar oluşturarak akademik kaliteyi yükseltmek
4	Hareketliliği ve sosyal boyutu geliştirmek
5	Kalite güvencesi içinde bir Avrupa için bir politika çerçevesinin geliştirilmesini desteklemek.
6	Üniversiteler olarak reformun merkezinde olmak

2007 tarihinde İrlanda’da Uluslararası Üniversiteler Birliği, Yükseköğretim Kurumsal İdaresinde OECD Programları, İrlanda Üniversiteler Birliği, Dublin Teknoloji Enstitüsü “Yirmi Birinci Yüzyılda Yükseköğretim-Misyonların Çeşitliliği” başlıklı uluslararası bir konferans düzenlemiştir. Konferansta ele alınan başlıca konular; “dünyada özellikle yükseköğretime yoğun kitlesel başvuruların artması ile, devlet, vakıf, özel, mesleki, teknolojik, uzaktan eğitim gibi yeni üniversite tanımlarının ortaya çıktığı ve artık tek tip bir üniversiter kurumdan bahsedilemeyeceği; üniversitelerin yapılanmasında; tematik odaklanmanın, akıllı uzmanlaşmanın, bazı üniversitelerin araştırmaya yoğunlaşmasının, diğerlerinin bulundukları bölge ekonomisine ve kalkınmaya katkı sunmasının veya eğitim ağırlıklı çalışmaların yapılmasının önemi ve gerekliliği” şeklinde ifade edilmiştir (YÖK,

2020). Bu konferansta alınan kararlar yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projeleri ile üniversitelerin yeniden yapılandırılmasında dikkate alınan önemli kriterler olmuştur. Ayrıca, Avrupa Birliği, “Avrupa 2020 [Europe, 2020]: Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme Stratejisi”ni benimsemiş ve üç öncelik bu stratejinin temelini oluşturmuştur. Bu stratejiler “(i) *Akıllı büyüme*: Bilgi ve inovasyona dayanan bir ekonominin geliştirilmesi, (ii) *Sürdürülebilir büyüme*: Kaynakları daha verimli kullanan, daha çevreci ve daha rekabetçi bir ekonominin teşvik edilmesi, (iii) *Kapsayıcı büyüme*: Yüksek istihdamı besleyen, sosyal ve bölgesel kaynaşmayı sağlayan bir ekonominin desteklenmesi (European Commission, 2010).

Türkiye’deki yükseköğretimin sorunlarından yola çıkılarak YÖK tarafından sistem iyileştirmeleri ve yapılandırmalar üzerine “Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi” adlı raporu yayımlanmıştır (Çelik & Gür, 2014; Çoban, 2012; YÖK, 2007). Bu raporda ifade edilen “yükseköğretim sisteminin yönetim yapısı konusunda stratejik seçimler” şeklindeki başlığına göre yükseköğretim kurumları için önem arz eden başlıca temel ilkeler açıklanmıştır. Bu ilkeler: “(i) akademik özgürlük, (ii) yönetsel özerklik, (iii) üretkenlik, (iv) kalite, (v) etkin kaynak kullanımı, (vi) mali özerklik, (vii) saydamlık, (viii) farklılaşma, (ix) esneklik, (x) katılım, (xi) toplumla ilişkiler” biçimindedir. Bu yapılanma türlerinde yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesinin temelleri de atılmış olmaktadır.

YÖK’te 2007 ve 2011 tarihleri arasında yükseköğretimde reform konuları tekrar gündeme alınmıştır. 10 Mart 2011’de YÖK tarafından bir basın açıklaması yapılmış ve yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasına olan gereksinim vurgulanmıştır (YÖK, 2011). Bu açıklamaya göre, YÖK yeniden yapılandırmada yükseköğretim kurumlarının çeşitlendirilmesi ve etkin bir kurumsal özerklik ile hesap verebilirlik mekanizmasının kurulması gerektiğini ifade etmiştir.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2015’te Bingöl Üniversitesinde ve Ordu Üniversitesinde ilk defa yerel-bölgesel kalkınmada üniversitelerin rolünü kapsayan bir toplantı dizisi gerçekleştirmiştir. 2016’da YÖK’ün ana projelerinden biri olarak bölgesel kalkınmada misyon odaklı çalışmalar başlatılmış, proje 2016’da hayata geçirilmiş ve 2022 yılında 22 üniversiteye ulaşmıştır (YÖK, 2020). Bu projelerin başarılı olabilmesi ve bölgenin ekonomik yönden gelişebilmesi için bölgenin dışardan sürekliliği kesilmeden güçlü bilgi kaynakları ile desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu desteği ve ilişki ağını bölgeye

sağlayacak en önemli kurumların başında ise üniversiteler gelmektedir. Şekil 13’de bilgi akışının dinamikleri gösterilmiştir.

Şekil 13. Bilgi akışının dinamikleri. Yükseköğretim Kurulu. (2020). Yükseköğretimde yeni YÖK projeleri: Yükseköğretimde ihtisaslaşma ve misyon farklılaşması- bölgesel kalkınma odaklı üniversiteler. Ankara: Yükseköğretim Kurulu kaynağından erişilmiştir.

Şekil 13’e göre toplumda üniversitelerden birtakım beklentiler ortaya çıkmış, küresel bilgilerin akademik köprülerle perifer bölgelere transferi biçiminde gerçekleştirilmiştir. Bölgeyi iyi tanıyan, kültürünü hisseden ve başarı odaklarını görebilen bir grup akademisyen ve araştırmacı köprü akademisyen olarak görev yapmaya başlamıştır ve bilgilerini bulundukları coğrafi bölgelerdeki akademi dışındaki paydaşlarına aktarmıştır. Üniversitelerin belirlemiş olduğu misyon anlayışlarını ve stratejik planlarını hem üniversite içinde kurumsal bazda hem de bölge halkı ve yerel yönetimle paylaşarak bu yönde ortak inanç oluşturmaları yönünde çabaları olmuştur.

Bölgesel misyon odaklı projesindeki temel amaçlardan birisi üniversite rektörlerinin, rektör yardımcılarının bölgede yeni inovasyonlar yaratılabilmesi konusunda liderlik etmeleridir. Ayrıca rektörlerin ve yardımcılarının bulundukları bölgenin belirli alanlarda vizyoner bir bakış açısıyla geliştirilmesine katkıda bulunmalarıdır. Bu bağlamda üniversite yönetimi bölgedeki diğer aktörlerin de aktif bir rol almalarını teşvik etmektedir. Tablo 8’de yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesine dâhil olacak üniversitelerin ilk aşama değerlendirme kriterleri sunulmuştur.

Tablo 8.

Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesine Dâhil Olacak Üniversitelerin İlk Aşama Değerlendirme Kriterleri

Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmanın ilk aşama değerlendirme kriterleri	
1	Bölgenin mevcut durumuna yönelik parametreler
2	Üniversitenin mevcut durumuna yönelik parametreler
3	Üniversite-bölge ilişkisini ölçmeye yönelik parametreler

Tablo 8'e göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmasına üniversitelerin dâhil olabilmeleri için gerekli olan koşullar belirtilmiştir. Üniversiteler projeye seçilmeden önce YÖK tarafından ön eleme aşamasından geçmek durumundadır. Öncelikle bölgenin mevcut durumu incelenmekte, daha sonra üniversitenin mevcut durumu değerlendirmeye alınmakta ve üniversite-bölge ilişkileri incelenmektedir. İlin nüfusu, GSYİH, yükseköğretim kurumundaki akademisyenlerin performansları, kurulu bulunan merkezler, kurum içi değerlendirme raporları, yükseköğretime erişim, fayda analizi, yerleşim durumları, girişimcilik, faaliyetler, projeler, işletmeler detaylı bir şekilde incelenmekte ve YÖK'e sunulmaktadır. İlk aşama değerlendirmesi başarılı bulunan yükseköğretim kurumları yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecine girmektedir. Bu süreçte üniversiteler, süreç ilanı, niyet beyanı, ilk aşama değerlendirme, özdeğerlendirme raporları, ikinci aşama değerlendirme, üçüncü aşama değerlendirme ve tüm bu süreçlerin sonunda YÖK tarafından kabul alan üniversitelerin sonuçlarının ilanı ile faaliyetlerine resmî olarak başlamaktadır.

Tablo 9'da yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmanın dayandığı üniversite modelleri sunulmuştur.

Tablo 9.

Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmanın Dayandığı Üniversite Modelleri

Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmasının dayandığı üniversite modelleri		
1	Girişimci Üniversite Modeli	Eğitim, araştırmanın yanı sıra ekonomik gelişme sağlama Ürettikleri bilgileri ticarileştirmesi Akademisyenler için yeni bir iş kültürü yaratması
2	RIS3 Modeli (Regional Innovation System- Bölgesel İnovasyon Sistemi)	Bölgenin bilgi altyapısını ön planda tutarak interaktif inovasyon işlemlerini gerçekleştirmek Coğrafi-yerel yakınlığı kullanarak bilginin üretilmesi ve bu bilgileri firmalara, tedarikçilere, kamu kuruluşlarına, üniversitelere transfer etmesi
3	Mode 2 Üniversite Modeli	Heterojen, disiplinlerarası ve yeni tip bilimsel yönetim yaklaşımı Sosyal alanlarla ilgili bir yöneme dayanması Kapsamlı ve karmaşık bir model olması
4	Katılımcı Bağlantılı Üniversite Modeli	Üniversitelerin yerel gelişme ile ön plana çıkması Bulundukları bölgede sanayi ve topluma yönelik çeşitli faaliyetler geliştirmesi Bölgesel kimliğin şekillenmesinde aktif bir rol üstlenmesi

Tablo 9’da yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmanın dayandığı üniversite modellerine bakıldığından 4 farklı ve yenilikçi modelin esas alındığı görülmektedir. Yükseköğretimin yeniden yapılandırılması başlığı altında bu modellerin özellikleri belirtilmiştir. Ayrıca, RIS 3 modeli ve katılımcılı bağlantılı üniversite modellerinde yerel ve bölgesel özelliklerin ön plana çıkması, teknoloji transferleri, üniversite-sanayi-toplum ilişkileri önem arz etmektedir. Girişimci üniversite modelinde ticarileşme, Mode 2 üniversite modelinde ise çok disiplinli yaklaşımlar esas alınmaktadır.

Üniversiteler, yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projelerine dâhil olarak topluma liderlik yapmakta, aynı zamanda gerçekleştirmiş oldukları ileri seviyedeki araştırmalar ile ulusal ve küresel ölçekteki eğitim faaliyetlerine yön vermektedirler. Bu projelerde disiplinlerarası yaklaşımlar ve farklı üniversite modellerinin yaklaşımları esas alınmaktadır. Projelerin yasal zeminlerinin oluşturulmuş olup devamlılığını sağlamak üzere üniversitelerde yönetim ve yürütme kurulları oluşturulmakta, farklı projeler üretilmekte, yeni birim ve merkezler açılmakta, üniversite iç ve dış paydaşlarla etkileşimini sürdürmektedir. Sonuç olarak çok katmanlı ve karmaşık yapıya sahip olan bu proje ile üniversiteler ayrıcalıklı konumlara sahip olmakta, misyonlarıyla, vizyonlarıyla, amaçlarıyla, değerleriyle, ihtisaslaşma alanlarıyla birlikte stratejik planlarında yer alan tüm faaliyetleriyle yöresel, bölgesel, ulusal ve uluslararası alanlarda ön plana çıkmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın yöntem bölümünde araştırmanın modeli ve deseni açıklanmıştır. Ayrıca araştırmada kullanılan tanımlayıcı istatistikler, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizi ve çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler belirtilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli ve Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalar; sosyal yaşamı ve insanla ilgili problemleri kendine özgü metotlarla sorgulayarak anlamlandırma sürecidir (Creswell, 2007). Bu araştırma dayanağını insanların yaşadığı dünyayı tüm yönleri ile anlama ve tanımlama çabalarından almaktadır (Malterud, 2001; Myers, 2000).

Pozitivist paradigmalarda evrenin görülme biçimi etkileşimi olmayan, kendi içinde tekdüze, farklı ve kendine özgü sistemlerin bir toplamı değildir, aksine değişkenlik, çeşitlilik ve karşılıklı etkileşim bütün sistemin ve görüngülerin doğal özelliği olarak belirtilmektedir (Balcı, 2016). Sistemler, belirli süreçler içerisinde kendilerine özgü özellikler geliştirmektedir. Ayrıca, basitten karmaşığa doğru hiyerarşik bir sınıflandırma yapmak yerine sistemleri karşılıklı sınırlılık, etkileşim ve hareketleri sürdüren belli bir düzen içerisinde değerlendirmek mümkündür.

Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama araçları kullanılmaktadır. Araştırmada algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül olarak belirlenmesine yönelik nitel bir süreç izlenmektedir. Ayrıca, araştırma konusuna

odaklanarak araştırılan kavramların anlamlarını çeşitli yönlerden ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Punch, 2005; Yıldırım & Şimşek, 2011). Araştırma konusu, belirli bir projenin kapsamına yönelik yeni bir sistemin oluşumunu içerdiğinden dolayı bu model tercih edilmiştir.

Durum çalışmaları; bir birey, bir kurum, bir grup, bir ortam şeklinde olabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği bir yöntemdir. Açıklayıcı durum çalışmaları ise keşfedici ve tanımlayıcı durumları içermektedir. Ayrıca, çoklu durum çalışmaları; oldukça kapsamlı, konuları değişkenlik gösteren, kendi doğal ortamında ve belli bir zamanda derin ve açıklayıcı bilgiler sunan bir yöntemdir (Yin, 2003). Araştırma konusu, belirli bir projenin ele alınma ve uygulanma biçimlerini içerdiğinden dolayı çok katmanlı bir yapıya sahiptir ve bu araştırma yöntemi ile birlikte çoklu durumların özellikleri incelenmiştir.

3.2. Tanımlayıcı İstatistikler

2014'te YÖK; kalite eksenli büyüme, ihtisaslaşma, öncelikli alanlar, nitelikli bilgi ve nitelikli insan gücü, yetki devri ve politika üretimi konularında bir kitapçık yayımlamıştır. Bu kitapçıkta, üniversite sayılarının artmasıyla birlikte birbirine benzeyen ve aynı misyona sahip üniversitelerin sistemin gerilemesine sebep olduğu ifade edilmiştir. Bu sebepten dolayı üniversitelerin belli alanlarda odaklaşması, farklı değerler üretebilmesi, bölgelerine katkı sağlaması amacı ile “Misyona Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesi”nin başlatıldığını açıklamıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2014). Yeni YÖK politikaları kapsamında geniş misyon, akıllı uzmanlaşma ve bölgesel kalkınmanın öneminin vurgulanmıştır. Şu parametrelere göre üniversite seçimi yapılmıştır: “(i) üniversitenin mevcut durumuna yönelik parametreler, (ii) bölgenin mevcut durumuna yönelik parametreler, (iii) bölge-üniversite ilişkisine yönelik parametreler, (iv) üniversitelerin gerçekleştirdikleri faaliyetler ve çıktıları” (Yükseköğretim Kurulu, 2014).

2015'te Kalkınma Bakanlığı ortaklığında “Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyona Farklılaşması ve Uzmanlaşması” başlıklı Türkiye Yükseköğretim Sistemi'ndeki reform eylem planının bir parçası olarak YÖK tarafından başlatılmıştır. YÖK, süreci yakından takip etmek ve tüm taraflarla sistematik ve sürdürülebilir bir çalışma ortamı sağlamak için çeşitli kurum ve kuruluşlarla iş birliği yoluna gitmiştir. Hazine ve Maliye

Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, YÖK’ün yanı sıra alan uzmanı akademisyenlerin temsilcilerinden oluşan bir komite kurulmuştur (YÖK, 2019).

2006 yılından sonra kurulan 40 üniversitenin 24’ü projeye başvurmuştur. Komite tarafından yapılan diğer parametreler ve bölgesel normalleşme çalışmaları ile birlikte üç kategori şeklinde: “(i) bölgenin mevcut durumu, (ii) üniversitenin potansiyelleri, (iii) bölge-üniversite ilişkileri” altında değerlendirme yapılmıştır. YÖK Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmasının süreç değerlendirmeleri Şekil 29’da gösterilmiştir.

Tablo 10.

Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesine Dâhil Olacak Üniversitelerin Süreç Değerlendirmeleri

Aşama	YÖK Bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma süreç değerlendirmeleri
1	Süreç ilanı
2	Niyet beyanı
3	İlk aşama değerlendirme
4	Öz değerlendirme raporları
5	İkinci aşama değerlendirme
6	Üçüncü aşama değerlendirme
7	Sonuçların ilanı

YÖK tarafından Tablo 10’daki süreçler izlenerek son aşamada 5 üniversite, yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projeleri için ilk olarak "pilot üniversite" olarak belirlenmiş ve 2016 tarihinde ilan edilmiştir. Pilot üniversiteler, bölgelerinin sosyoekonomik gelişimine katkıda bulunacak projeler üzerinde çalışarak bütçe planıyla birlikte bir eylem planı hazırlamıştır. Komite, periyodik olarak projelerin durumu hakkında geribildirim almak ve ilgili üniversitelere geziler planlamak suretiyle süreci yakından izlemektedir (YÖK, 2019).

YÖK’ün bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve projesine kabul edilen 22 üniversite bulunmaktadır. 2021-2022 eğitim öğretim yılında Yükseköğretim Kuruluna bağlı olarak kurumsal düzeyde hizmet veren üniversiteler faaliyetlerine devam etmektedir. Bu üniversitelerin projeye dâhil oldukları yıllar ve ihtisaslaşma alanları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11.

Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve Projesine Dâhil Olan Üniversiteler

	Üniversiteler	İhtisaslaşma alanları	Kabul yılı
1	Bingöl Üniversitesi	Tarım ve Havza Bazlı Kalkınma	2016
2	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Tarım ve Hayvancılıkta Farklılaşarak Bütünleşik Kalkınma Modeli	2016
3	Düzce Üniversitesi	Çevre ve Sağlık	2016
4	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Tarım ve Jeotermal	2016
5	Uşak Üniversitesi	Deri, Tekstil ve Seramik	2016
6	Aksaray Üniversitesi	Spor ve Sağlık	2018
7	Kastamonu Üniversitesi	Ormancılık ve Tabiat Turizmi	2018
8	Muş Alpaslan Üniversitesi	Hayvancılık	2018
9	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Çay	2018
10	Siirt Üniversitesi	Tarım ve Hayvancılık	2018
11	Artvin Çoruh Üniversitesi	Tıbbi-Aromatik Bitkiler	2020
12	Bartın Üniversitesi	Akıllı Lojistik ve Bütünleşik Bölge Uygulamaları	2020
13	Hitit Üniversitesi	Makine ve İmalat Teknolojileri	2020
14	Kırklareli Üniversitesi	Gıda	2020
15	Yozgat Bozok Üniversitesi	Endüstriyel Kenevir Alanında İhtisaslaşma	2020
16	Giresun Üniversitesi	Fındık	2021
17	Iğdır Üniversitesi	Katma Değeri Yüksek Tarımsal Ürünler	2021
18	Munzur Üniversitesi	Stratejik Hammaddeler ve İleri Teknoloji Uygulamaları	2021
19	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Doğal ve Kültürel Miras Turizmi	2021
20	Batman Üniversitesi	Enerji	2021
21	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	Hassas Tarım ve Yenilikçi İşletme Teknolojileri	2021
22	Gümüşhane Üniversitesi	Madencilik	2021

Tablo 11’de YÖK çatısı altında faaliyetlerini sürdüren toplam 22 üniversitenin 2016-2021 yılları arasında bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesine dâhil oldukları belirlenmiştir. Projeye ilişkin 2016’da “Bingöl Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Uşak Üniversitesi” olarak dâhil olan toplam 5 üniversite pilot üniversite seçilerek faaliyetlerine başlamıştır. Proje sürecine, 2018’de “Aksaray Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Muş Alpaslan Üniversitesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Siirt Üniversitesi” olarak dâhil olan toplam 5 üniversite; 2020’de “Artvin Çoruh Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Hitit Üniversitesi, Kırklareli Üniversitesi, Yozgat Bozok Üniversitesi” olarak dâhil olan toplam 5 üniversite; 2021’de “Giresun Üniversitesi, Iğdır Üniversitesi, Munzur Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Batman Üniversitesi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi” olarak dâhil olan toplam 7 üniversite daha kabul almıştır.

3.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme, evrende incelenen problemle ilgili olarak kendi içinde benzeşik farklı durumların belirlenerek çalışmanın bu durumlar üzerinde yapılmasıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2017). Bu yöntem ile farklı sosyoekonomik özelliklere sahip bölgelerdeki kurumların seçilmesi ile çeşitlilik sağlanır.

Araştırmada çalışma grubunu belirlemek amacıyla seçkisiz olmayan örnekleme yaklaşımları kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme, tabakalı amaçsal örnekleme ve ölçüt örnekleme türlerinden çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu bilgiler doğrultusunda; “(i) *amaçlı örnekleme*, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılması, (ii) *tabakalı amaçsal örnekleme*, belli alt grupların özelliklerinin gösterilmesi, betimlenmesi ve bu gruplar arasında karşılaştırma yapılması, (iii) *ölçüt örnekleme*, bir araştırmada gözlem birimlerinin belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşmasıdır” (Büyüköztürk vd., 2017).

Araştırmanın bilimsel ölçütlere uygun olarak yürütülmesini sağlamak için örneklem büyüklüğü tespit edilmiştir. Örneklem büyüklüğünü etkileyen farklı etmenler bulunmaktadır. Bu etmenler: “(i) ölçülmek istenen özellik açısından evrenin benzeşik olması, (ii) kontrol edilemeyen önemli değişkenlerin sayısı, (iii) veriler çözümlenirken örneklemin bölüneceği alt küme sayısı, (iv) örnekleme türü, (v) evren değerini temsilde aranan güven düzeyi ile sapma miktarı, (vi) kestirilmek istenen evren değer türü, (vii) araştırma için var olan olanaklar” şeklinde açıklanmaktadır (Karasar, 2005) Bu etmenler göz önünde bulundurularak örneklem grubu belirlenmiştir.

Araştırmada örnekleme yansıtılacak çeşitlilik durumlarına araştırmanın amacı gözetilerek karar verilmiştir. Yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarının belirlenmesine yönelik projeler YÖK tarafından oluşturulmuş ve resmî olarak 5 üniversite pilot üniversite olarak kabul edilmiştir. Projelerin yürütülmesi bakımından, süreçlerin başlangıcında kabul edilen farklı üniversitelerde misyon farklılaşmaları ve ihtisaslaşma alanlarında birtakım faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın amacı ile tutarlı olarak belirlenen farklı durumlar arasındaki ortak ya da ayrılan yönler ile örüntülerin ortaya çıkarılması ve bu yolla problemin geniş bir çerçevede betimlenmesi sağlanmıştır.

Türkiye’de 2016 tarihinde YÖK üniversitelerin değişik tematik alanlar ve değişik misyonlar üzerinden yapılanmaları gerektiği düşüncesinden hareketle hazırlıklara başlamış, öncesinde ise 2015’de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, TÜBİTAK yetkilileri ile görüşmeler yapmış, belirli kriterler kabul edilmiş ve toplu olarak üniversitelere duyuruda bulunmuşlardır. Bu kapsamda projenin kabulünü alan, ilanı edilen ve duyuruda bulunulan üniversiteler resmî olarak faaliyetlerine başlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; YÖK’ün bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve projesine kabul edilen ilk 5 üniversite oluşturmaktadır. Ayrıca, bu üniversiteler “pilot üniversite” olarak nitelendirilen, projenin başlangıç aşamasında yer alan ve daha sonradan projeye dâhil olan üniversitelere yapmış oldukları pilot uygulamalarla örnek teşkil eden üniversitelerdir. Bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve projesine tabi olan pilot üniversiteler Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12.

Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve Projesine Dâhil Olan Pilot Üniversiteler

Üniversiteler	İhtisaslaşma alanları	Kabul yılı
1 Bingöl Üniversitesi	Tarım ve Havza Bazlı Kalkınma	2016
2 Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Tarım ve Hayvancılıkta Farklılaşarak	
3 Düzce Üniversitesi	Bütünleşik Kalkınma Modeli	2016
4 Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Çevre ve Sağlık	2016
5 Uşak Üniversitesi	Tarım ve Jeotermal	2016
	Deri, Tekstil ve Seramik	2016

Tablo 12’de YÖK tarafından kabul edilen bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanları projesine dâhil olan toplam 5 üniversiteye yer verilmiştir. Bu üniversitelerin hepsi 2016’da kabul almış ve aynı yılın içinde ihtisaslaşma alanları da tespit edilmiştir. Harf sıralamasına göre üniversitelerin ihtisaslaşma alanları ise şu şekilde belirtilmiştir: “Bingöl Üniversitesi, tarım ve havza bazlı kalkınma; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, tarım ve hayvancılıkta farklılaşarak bütünleşik kalkınma modeli; Düzce Üniversitesi, çevre ve sağlık; Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, tarım ve jeotermal; Uşak Üniversitesi, deri, tekstil ve seramik”.

Bu araştırma ile pilot üniversitelerin faaliyet ve uygulamalarıyla derinlemesine bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. İstatistikî bilgiler çalışma kapsamına alınmış, uygulamalarda karşılaşılan sorun ve görüşler için nitel veri analizinden yararlanılmıştır. Analizde, yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanları

projesine tabi olan pilot üniversitelerin bağlı bulunduğu il ve üniversitelerin mevcut özellikleri, üniversitelerin örgütlenme biçimleri, mevzuatları, faaliyetleri ve çıktıları ile birlikte değerlendirilmiştir.

3.4. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarına yönelik faaliyetlerin incelenmesi amacıyla yükseköğretim kurumları olan üniversiteler ve bu üniversitelerde görev yapan akademisyenlerden veri toplanmıştır. Nitel araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Bu yaklaşım, eş anlı olarak sabit seçenekli cevaplama ve ilgili alana derinlemesine ulaşabilme özellikleri taşıdığı için tercih edilmiştir.

Formu oluşturmak için öncelikle alan yazın taranmış, daha sonra mevzuatlar, planlar, kurum bazında araştırmalar yapılmıştır. Yükseköğretim Kurulu, Bingöl Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi ve Uşak Üniversitesinin kurumsal web sayfaları incelenmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, ana bölümler ve alt bölümler hâlinde kurgulanmış, her bölümde ilgili ifadeler ve sorulara yer verilerek çizelge biçimine dönüştürülmüştür. İfadeler oluşturulurken sade ve anlaşılır olmasına, bir ifadenin birden fazla yargı ve düşünce ifadesini içermemesine ve Türkçenin yazım kurallarına dikkat edilmiştir. Oluşturulan çizelge örneği, eğitim yönetimi disiplin alanından beş akademisyen, ölçme ve değerlendirme disiplin alanından bir akademisyen olmak üzere toplam altı kişinin uzman görüşü ile değerlendirilmiştir. Formun dilbilgisi düzeltmeleri yapıldıktan sonra örneklem grubunda yer alan Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinden iki akademisyen ile pilot uygulama yapılmıştır. Öneriler doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, üç ana bölüme ayrılarak düzenlenmiştir. Formun birinci bölümünde “Kentsel ve Kurumsal Bilgiler” yer almakta olup 11 farklı ifadeden oluşan sorular bulunmaktadır. Formun ikinci bölümünde “Kişisel Bilgiler” ifade edilmekte olup 7 farklı ifadeden oluşan sorulardan meydana gelmektedir. Formun üçüncü bölümünde ise “Kuramsal Bilgiler” yer almakta olup 38 farklı ifadeden oluşan sorular belirtilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu akademisyenlere yöneltilen toplam 56 ifadeyi içeren bir metin şeklinde düzenlenmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın istatistiksel verilerini değerlendirmek üzere Yükseköğretim Kurulu, Türkiye İstatistik Kurumu, Bingöl Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi ve Uşak Üniversitesinin yasal belgeleri, planları ve istatistikleri kullanılmıştır. Araştırmanın nitel verilerini toplamak için, araştırmacının doktora tezini yürüttüğü Gazi Üniversitesinden etik kurul izni çıkarılmıştır (EK 2). Gazi Üniversitesi, Bingöl Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi ve Uşak Üniversitesinden araştırma izinleri alınmıştır (EK 3, EK 4, EK 5, EK 6, EK 7, EK 8).

Araştırma izinleri tamamlandıktan sonra yarı yapılandırılmış görüşme formunun uygulama aşamasına geçilmiştir. 2021-2022 eğitim öğretim yılında faaliyetlerini sürdüren Bingöl Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi ve Uşak Üniversitesine mensup akademisyenlere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır (EK 1). Araştırmanın tüm aşamaları için gönüllü katılım esas alınmıştır.

Uygulama öncesinde katılımcılardan uygun oldukları bir zaman için randevu talep edilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılara örnek görüşme formu verilmiştir. Araştırmacı, katılımcıların belirttiği zaman dilimi içinde görev yaptıkları üniversitelere giderek görüşmeyi gerçekleştirmiştir. Araştırmaya katılan akademisyenlerden yüz yüze ve bilgisayar ortamında görüntülü görüşme yoluyla cevaplar alınmıştır. Aynı zamanda bütün katılımcılara bu görüşmelerin herhangi bir kimse ya da kurumla paylaşılmayacağı, araştırmanın amacı dışında kullanılmayacağı, isim-soy isim ve kişisel bilgilerinin araştırma raporunda yer almayacağı, katılımcıların bir kod ile temsil edilecekleri belirtilmiştir. Uygulama için özellikle üniversitelerindeki misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projelerinde aktif olarak görev yapan proje koordinatörleri, proje yöneticileri ve proje yürütücüleri seçilmiştir. Yaklaşık 40 akademisyen ile görüşme talebinde bulunulmuş fakat akademisyenlerin iş yüklerinin yoğunluğu sebebiyle toplam 25 akademisyen ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Araştırmacı görüşme sırasında katılımcılara yönlendirici herhangi bir soru ifade edilmemiş, aynı zamanda yönlendirici bir durum ya da tutum içerisine girilmemiştir. Sorular proje alanlarındaki yetkin akademisyenlere yöneltildiğinden dolayı görüşmeler olumlu ve olağan akışında gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, katılımcılardan almış olduğu önerileri ise görüşme formlarına eklemiştir. Tüm görüşmeler yaklaşık 45 ile 60 dakika arasında değişen sürelerde gerçekleştirilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmanın geçerliğini sağlanması için bilgiyi toplama aşamaları ve analiz etme süreçleri detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Araştırmada betimsel analiz ve içerik analizi bir arada kullanılmıştır. Betimsel analizin aşamaları şu şekilde gerçekleşmektedir: “(i) analiz için kuramsal bir çerçeve hazırlama, (ii) temalara veriyi işleme, (iii) bulguları tanımlama, (iv) bulguları yorumlama aşaması”. Bu araştırma biçiminde bulguların sunumunda katılımcıların görüşlerine doğrudan yer verilmektedir.

İçerik analizi, çeşitli kaynakların kullanılmasıyla birlikte birbirine benzeyen nitel verilerin, belirli bir tema ve kavram çerçevesinde bir araya getirilip nicel analizler yapılması, bu verilerle anlam çıkartıp okurların anlayabileceği şekilde düzenlenmesi ve bu doğrultuda yorumlamanın yapılmasıdır (Salanda, 2011). İçerik analizinde güvenilirlik, aynı yöntem ile değişik zamanlarda aynı ya da benzer sonuçlara ulaşılması olarak ifade edilmektedir (Gökçe, 2006). İçerik analizinin güvenilirliği genellikle kodlama işlemine bağlı olup kategorilerin tespit edilmesi ve açık seçik bir şekilde tanımlanmasına dayanmaktadır (Tavşancıl & Aslan, 2001)

Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmasına ilişkin projede yer alan üniversitelerin kurumsal bilgileri için bir yandan tanımlayıcı istatistikler belirlenirken, diğer yandan katılımcılarla görüşmeler devam etmiştir. Görüşmeler sırasında alınan ses ve görüntü kayıtları çözümlenerek bilgisayar ortamına yazılı olarak aktarılmış ve tablo haline getirilmiştir. Görüşmelerde ifade edilen düşüncelerin dil bilgisi açısından kontrolü yapılmıştır. Çok uzun ifade edilen bazı görüşler ile imla hatası içeren cümleler katılımcının düşünce akışını bozmayacak şekilde düzeltilmiştir.

Katılımcılardan elde edilen 120 sayfalık görüş içeren veri seti doküman analizine uygun hâle getirilmiştir. Bütün katılımcıların her birinden elde edilen verilerin analizi yapılmıştır. Her bir alt problem altında yer alan sorulara verilen cevaplar ayrıştırılmış ve kodlama işlemine başlanmıştır. Alt problemlerin amacına uygun olarak değerlendirme yapmak için veriler birkaç defa okunmuştur. Öncelikle geçici kodlar belirlenmiş, daha sonra eleme işlemi yapılarak gerçek kodlar oluşturulmuştur. Veri analizi devam ederken oluşturulan kodların bir kısmı sabit kalırken, bazı kodlar ise analiz sürecinden çıkarılmıştır.

Pilot üniversiteler ve bu üniversitelerde görev yapan akademisyenler katılımcı olarak belirlenmiştir. Akademisyen olan katılımcılar, özellikle misyon farklılaşması ve ihtisaslaşması projesinde aktif olarak görev yapan kişilerden seçilmiş olup ayrıca yaş, cinsiyet, eğitim, kadro türü, görev türü gibi değişkenlerde çeşitlilik göz önünde bulundurulmuştur. Bu bağlamda; çalışma grubunun üniversite katılımcıları, Bingöl Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Uşak Üniversitesi ve akademisyen olan katılımcıları ise bu üniversitelerde görev yapmakta olan 25 akademisyenden oluşmaktadır. Akademisyenlere “A” şeklinde kodlar verilmiş ve katılımcı sayısına göre sıralanmıştır. Yükseköğretim kurumlarına ise “Y” şeklinde kodlar verilmiş ve üniversitelerin alfabetik sıralamasına göre numaralandırılmıştır.

Verilerin sunumunda katılımcı görüşleri için doğrudan alıntılama ile gösterilmiş, elde edilen veriler frekansları ile birlikte tabloda belirtilmiştir. Kavramların tekrarlanma sıklığına bağlı olarak birbirinden farklı kavramlar ortaya çıkarılmış, bu kavramlar arasındaki benzerlik ve farklılıklardan yola çıkılarak elde edilen analiz sonuçlarına göre yorumlayıcı bir yaklaşım ile değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde nitel araştırma modeline göre elde edilen verilere yer verilmiştir. Akademisyenlerin görüşlerine göre öncelikle bulgular belirtilmiş, daha sonra yorumlanmıştır. Alt problemlere uygun olarak verilerin içerikleri sırasıyla sunulmuş ve analizi gerçekleştirilmiştir.

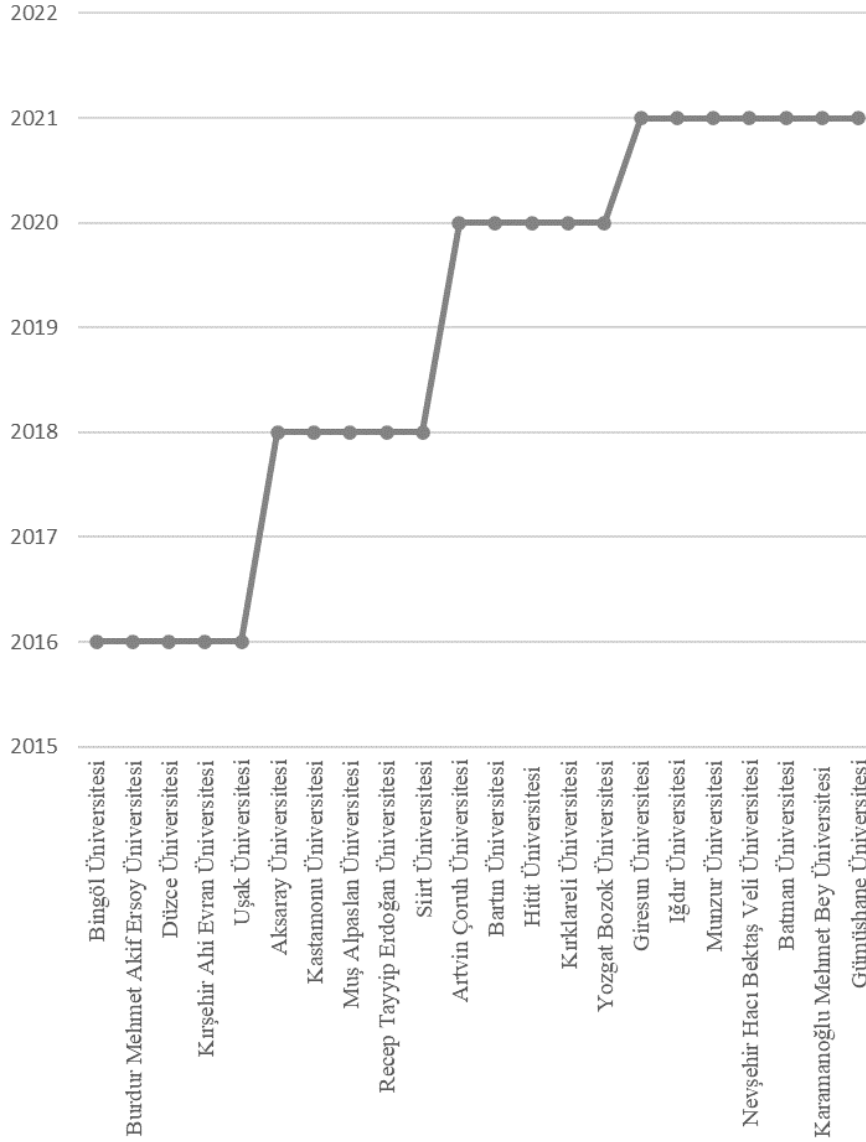
4.1. Nitel Araştırmadan Elde Edilen Bulgular

Araştırmada mevcut bulunan on alt problemin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular sırasıyla aşağıda belirtilmektedir.

4.1.1. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesine Dâhil Olan Üniversiteler ile Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerin Sosyoekonomik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan birinci alt problem “Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesine dâhil olan üniversiteler ile üniversitelerin bağlı bulunduğu illerin sosyoekonomik özellikleri nasıldır?” şeklindedir. Bu alt probleme yönelik bulgular kurumsal bilgi ve belgelerden uyarlanıp aşağıda sunulmuştur.

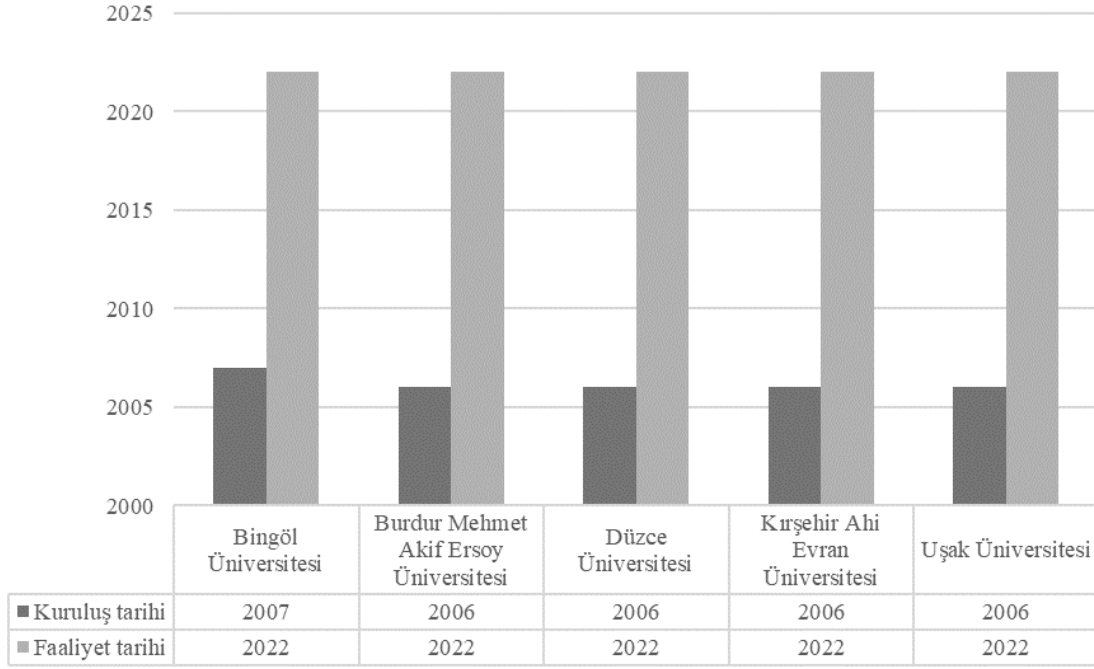
4.1.1.1. Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesindeki Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Şekil 14. Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesindeki Üniversitelere Göre Dağılımına İlişkin Çizgi Grafiği. Yükseköğretim Kurulu. (2020). Yükseköğretimde yeni YÖK projeleri: Yükseköğretimde ihtisaslaşma ve misyon farklılaşması- bölgesel kalkınma odaklı üniversiteler. Ankara: Yükseköğretim Kurulu kaynağından erişilmiştir.

Şekil 14'te Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesine dâhil olan tüm üniversitelere yer verilmiştir. Projede aktif olarak 22 üniversitenin bulunduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde, 5 pilot üniversitenin 2016'da projeye dâhil olduğu belirlenmiştir. Pilot üniversiteler, projenin başlangıç aşamalarında yer almış ve diğer üniversitelere öncülük etmiştir. Projenin kapsamı genişletilmiş ve bu süreçleri 17 üniversite kapsamıştır.

4.1.1.2. Pilot Üniversitelerin Kuruluş Tarihlerinin Dağılımına İlişkin Bulgular

Şekil 15. Pilot Üniversitelerin Kuruluş Tarihlerinin Dağılımına İlişkin Sütun Grafiği. Yükseköğretim Kurulu. (2020). Yükseköğretimde yeni YÖK projeleri: Yükseköğretimde ihtisaslaşma ve misyon farklılaşması- bölgesel kalkınma odaklı üniversiteler. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.

Şekil 15’te bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesine dâhil 5 pilot üniversitenin kuruluş tarihleri gösterilmiştir. 4 üniversite aynı tarihte kurulmasına rağmen, bir üniversitenin bir sene sonra kurulduğu belirlenmiştir. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi 2006 tarihinde kurulmuş olup 2022 yılı itibarıyla 16 yıldır yükseköğretim faaliyetlerine devam etmekteyken Bingöl Üniversitesi, 2007 tarihinde kurulmuş olup 15 yıldır yükseköğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Pilot üniversiteleri Türkiye’deki diğer üniversitelerin kuruluş tarihleri göz önüne alındığında yeni üniversiteler olarak nitelendirmek mümkündür.

4.1.1.3. Pilot Üniversitelerdeki Akademik Personel Sayısının Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 13.

Pilot Üniversitelerdeki Akademik Personel Sayısının Dağılımı

Kategoriler	Frekans (f)
Bingöl Üniversitesi	708
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1072
Düzce Üniversitesi	1300
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	969
Uşak Üniversitesi	861

Yükseköğretim Kurulunun Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sisteminden 08.04.2022 tarihinde uyarlanmıştır.

Tablo 13'te pilot üniversitelerin akademik personel sayılarının dağılımı incelendiğinde, Bingöl Üniversitesi %14,42 oranında (n=708), Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi %21,83 oranında (n=1072), Düzce Üniversitesi %26,47 oranında (n=1300), Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi %19,73 oranında (n=969), Uşak Üniversitesi %17,53 oranında (n=861) olarak tespit edilmiştir. Toplam akademik personel sayısı, tüm üniversitelere göre orta düzeyde dağılım göstermektedir. Akademik personel sayısı en fazla Düzce Üniversitesinde, en az Uşak Üniversitesinde bulunmaktadır.

4.1.1.4. Pilot Üniversitelerdeki Öğrenci Sayısının Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 14.

Pilot Üniversitelerdeki Öğrenci Sayısının Dağılımı

Kategoriler	Frekans (f)
Bingöl Üniversitesi	15.650
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	31.554
Düzce Üniversitesi	28.142
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	18.680
Uşak Üniversitesi	28.519

Yükseköğretim Kurulunun Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sisteminden 08.04.2022 tarihinde uyarlanmıştır.

Tablo 14'te pilot üniversitelerdeki öğrenci sayılarının dağılımı incelendiğinde, Bingöl Üniversitesi %12,77 oranında (n=15.650), Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi %25,74 oranında (n=31.554), Düzce Üniversitesi %22,96 oranında (n=28.142), Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi %15,24 oranında (n=18.680), Uşak Üniversitesi %23,27 oranında (n=28.519) olarak tespit edilmiştir. Toplam öğrenci sayısı, tüm üniversitelerde farklı düzeylerde dağılım

göstermektedir. Öğrenci sayısı en fazla Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde, en az Bingöl Üniversitesinde bulunmaktadır.

4.1.1.5. Pilot Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerin Sosyoekonomik Göstergelerine İlişkin Bulgular

Tablo 15.

Pilot Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerin Sosyoekonomik Göstergeleri

İl	Bölge	Nüfus	Kişi başına GSYİH (TL)	Sosyoekonomik gelişmişlik skoru	Sosyoekonomik gelişmişlik kademesi	Sosyoekonomik gelişmişlik il sıralaması
Bingöl	Doğu Anadolu	283.112	27.322	-1,208	6	71
Burdur	Akdeniz	273.716	42.289	0,211	3	32
Düzce	Karadeniz	400.976	43.749	0,200	3	34
Kırşehir	İç Anadolu	242.944	33.772	-0,085	4	43
Uşak	Ege	373.183	43.783	0,278	3	29

Türkiye İstatistik Kurumunun İstatistik Veri Portalı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının SEGE araştırmasının sonuçlarından 11.04.2022 tarihinde uyarlanmıştır.

Tablo 15’te pilot üniversitelerin bağlı bulunduğu illerin sosyoekonomik göstergeleri incelendiğinde, özellikle her bölgeden farklı bir ilin belirlendiği ve seçildiği görülmektedir. Bingöl, Doğu Anadolu bölgesinde; Burdur, Akdeniz bölgesinde; Düzce, Karadeniz bölgesinde; Kırşehir, İç Anadolu bölgesinde; Uşak, Ege bölgesinde konumlandırılmıştır. İllerin nüfusları düşük düzeyde dağılım göstermektedir. Nüfusun en fazla bulunduğu il 400.976 oranla Düzce, en az bulunduğu il 242.944 oranla Kırşehir olarak tespit edilmiştir. Kişi başına TL bazında GSYİH en fazla 43.783 TL miktarla Uşak, en az 27.322 TL miktarla Bingöl olarak ortaya çıkmıştır. Sosyoekonomik gelişmişlik skoru göstergelerine göre, illerin düşük düzeyde seyreden oranlarda dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Tablodaki iller arasından sosyoekonomik skurun gerçekleştiği il en yüksek 0,211 oranla Burdur, en düşük 1,208 oranla Bingöl olarak tespit edilmiştir. İllerin sosyoekonomik gelişmişlik kademeleri en yüksekten en düşüğe sıralandığında “1 ile 6” arasında değerler almaktadır. Bu değerlendirme ölçütüne göre, tabloda belirtilen illerin sosyoekonomik gelişmişlik kademelerinin düşük oranlarda dağılım gösterdikleri belirlenmiştir. Sosyoekonomik gelişmişlik kademesi en yüksek düzey olarak bulunan ve 3. kademede yer alan Burdur, Düzce ve Uşak illeri olmasına karşın en düşük düzey olarak bulunan ve 6. kademede yer alan Bingöl’dür. Sosyoekonomik gelişmişlik il sıralaması, Türkiye’de bulunan 81 il baz alınarak derecelendirilmektedir ve tabloda belirtilen illerin genellikle 30.-70. sıralar arasında bulundukları, orta ve düşük düzeylerde dağılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu sıralamalar

göz önüne alındığında en yüksek gelişmişlik seviyesine sahip olan il 29. sıradaki Uşak, en düşük gelişmişlik seviyesine sahip olan il 71. Sıradaki Bingöl'dür.

4.1.2. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesini Yürüten Akademisyenlerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan ikinci alt problem “Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesini yürüten akademisyenlerin sosyodemografik özellikleri nasıldır?” şeklindedir. Bu alt probleme yönelik bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.1.2.1. Akademisyenlerin Görev Yaptıkları Üniversitelerdeki Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 16.

Akademisyenlerin Görev Yaptıkları Üniversitelere Göre Dağılımı

Pilot üniversiteler	Üniversitenin kodu	Akademisyenin kodu	Katılımcı Sayısı (n)
Bingöl Üniversitesi	Y1	A3, A8, A9, A15	4
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Y2	A17, A22	2
Düzce Üniversitesi	Y3	A1, A6, A12, A13, A14	5
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Y4	A2, A4, A5, A7, A10, A16, A20, A21, A23, A24, A25	11
Uşak Üniversitesi	Y5	A11, A18, A19	3

Tablo 16’da araştırmaya katılan akademisyenlerin görev yaptıkları üniversitelerin dağılımı gösterilmiştir. Toplam katılımcı sayısı 25 (n=25) akademisyenden oluşmaktadır. Bingöl Üniversitesi %16, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi %8, Düzce Üniversitesi %20, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi %44, Uşak Üniversitesi %12 oranında araştırmaya katılımda bulunmuştur. Katılım oranı olarak en fazla Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinden, en az katılım ise Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinden gerçekleştirilmiştir.

4.1.2.2. Akademisyenlere Yönelik Demografik Verilere İlişkin Bulgular

Tablo 17.

Akademisyenlere Yönelik Demografik Veriler

Akademisyen	Ünvan	Eğitim	Cinsiyet	Yaş
A1	Öğr. Gör.	Yüksek Lisans	Erkek	52
A2	Prof. Dr.	Doktora	Kadın	51
A3	Doç. Dr.	Doktora	Erkek	38
A4	Doç. Dr.	Doktora	Erkek	52
A5	Doç. Dr.	Doktora	Erkek	50
A6	Doç. Dr.	Doktora	Kadın	43
A7	Öğr. Gör.	Yüksek Lisans	Erkek	29
A8	Dr. Öğr. Üyesi	Doktora	Erkek	37
A9	Doç. Dr.	Doktora	Erkek	38
A10	Prof. Dr.	Doktora	Erkek	55
A11	Doç. Dr.	Doktora	Erkek	39
A12	Doç. Dr.	Doktora	Erkek	36
A13	Öğr. Gör.	Yüksek Lisans	Erkek	48
A14	Prof. Dr.	Doktora	Erkek	48
A15	Doç. Dr.	Doktora	Erkek	50
A16	Öğr. Gör.	Yüksek Lisans	Erkek	40
A17	Doç. Dr.	Doktora	Erkek	39
A18	Öğr. Gör.	Yüksek Lisans	Kadın	29
A19	Öğr. Gör.	Yüksek Lisans	Kadın	39
A20	Öğr. Gör.	Yüksek Lisans	Kadın	31
A21	Dr. Öğr. Gör.	Doktora	Kadın	32
A22	Dr. Öğr. Üyesi	Doktora	Kadın	31
A23	Dr. Öğr. Üyesi	Doktora	Erkek	55
A24	Prof. Dr.	Doktora	Erkek	55
A25	Prof. Dr.	Doktora	Erkek	52

Tablo 17’de çalışma grubunda yer alan toplam 25 akademisyene ilişkin demografik özellikler belirtilmektedir. 25 akademisyenin %20’si (n=5) prof. dr., %36’sı (n=9) doç. dr., %12’si (n=3) dr. öğretim üyesi, %4’ü (n=1) dr. öğretim görevlisi, %28’i (n=7) öğretim görevlisi olarak üniversitelerde görev yapmaktadır. Araştırmaya katılan akademisyenlerin %72’si (n=18) doktora, %28’i (n=7) yüksek lisans mezunudur. Araştırmada %72 (n=18) erkek, %28 (n=7) kadın akademisyen yer almaktadır Akademisyenlerin yaşları ise 29-55 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları $\bar{x}=42$ olarak tespit edilmiştir.

4.1.2.3. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki Görevlerine İlişkin Bulgular

Tablo 18.

Akademisyenlerin Üniversitelerdeki Görevlerine Yönelik Veriler

Akademisyen	Üniversite	Kadro türü	Projedeki görevi
A1	Y3	Akademik personel	Proje yönetim ekibi üyesi Proje koordinatör yardımcısı
A2	Y4	Akademik personel	Proje yönetim kurulu üyesi Proje koordinatörü Proje uygulama ve araştırma merkezi müdürü
A3	Y1	Akademik personel	Proje değerlendirme alt komisyonu üyesi Proje yürütücüsü
A4	Y4	Akademik personel	Proje yürütme ekibi üyesi Proje yürütücüsü
A5	Y4	Akademik personel	Proje yürütme kurulu ekibi üyesi Proje yürütücüsü
A6	Y3	Akademik personel	Proje yönetim ekibi üyesi Proje koordinatör yardımcısı
A7	Y4	Akademik personel	Proje koordinatör yardımcısı
A8	Y1	Akademik personel	Proje koordinatör yardımcısı
A9	Y1	Akademik personel	Proje yönetim kurulu üyesi Proje uygulama ve araştırma merkezi müdürü
A10	Y4	Akademik personel	Proje yürütme kurulu üyesi
A11	Y5	Akademik personel	Proje koordinasyon kurulu başkanı Proje uygulama ve araştırma merkezi müdürü
A12	Y3	Akademik personel	Proje yönetim ekibi üyesi Proje koordinatör yardımcısı
A13	Y3	Akademik personel	Proje yönetim ekibi üyesi Proje koordinatör yardımcısı
A14	Y3	Akademik personel	Proje uygulama ve araştırma merkezi müdürü
A15	Y1	Akademik personel	Proje yönetim kurulu üyesi Proje koordinatörü
A16	Y4	Akademik personel	Proje yürütme ekibi üyesi Proje yürütücüsü
A17	Y2	Akademik personel	Proje yürütme kurulu üyesi Proje uygulama ve araştırma merkezi müdürü
A18	Y5	Akademik personel	Proje koordinasyon kurulu başkan yardımcısı Proje uygulama ve araştırma merkezi müdür yardımcısı
A19	Y5	Akademik personel	Proje koordinasyon kurulu başkan yardımcısı Proje uygulama ve araştırma merkezi müdür yardımcısı
A20	Y4	Akademik personel	Proje yönetim kurulu üyesi Proje koordinatör yardımcısı Proje uygulama ve araştırma merkezi müdür yardımcısı
A21	Y4	Akademik personel	Proje yürütme ekibi üyesi Projede uzman
A22	Y2	Akademik personel	Proje yürütme kurulu üyesi Proje uygulama ve araştırma merkezi müdürü
A23	Y4	Akademik personel	Proje yürütme kurulu üyesi Proje uygulama ve araştırma merkezi müdürü
A24	Y4	Akademik personel	Proje koordinatörü Proje uygulama ve araştırma merkezi müdürü
A25	Y4	Akademik personel	Proje yönetim kurulu üyesi Proje sorumlu koordinatörü

Tablo 18’de araştırmaya katılım gösteren 25 akademisyenin görev yaptıkları üniversitelere yönelik veriler sunulmuştur. Bütün katılımcılar akademik personel olarak görevlerini yürütürken 6 akademisyen ise aynı zamanda kurum bünyesinde yönetici olarak görev

yapmaktadır. Araştırmaya katılan bütün akademisyenler aktif ve etkin bir biçimde proje ile ilgili görevlerde yönetici ve yürütücü olarak görev almaktadır.

4.1.3. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarını Tanımlama Biçimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan üçüncü alt problem “Akademisyenler yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarını nasıl tanımlamaktadır?” şeklindedir. Bu alt problemi daha detaylı ve derinlemesine incelemek amacıyla öncelikle kurumsal bilgilerin bulgularına yönelik analizler gerçekleştirilmiş, daha sonra ise akademisyen görüşlerine yönelik analizlere yer verilmiştir.

4.1.3.1. Pilot Üniversitelerin Stratejik Planlarında Belirtilen Misyon İfadelerine İlişkin Bulgular

Tablo 19.

Pilot Üniversitelerin Stratejik Planlarında Belirtilen Misyon İfadelerinin Dağılımı

Pilot Üniversiteler	Pilot üniversitelerin stratejik planlarında belirtilen misyon ifadeleri
Bingöl Üniversitesi	1 Bölge ve ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikte bireyler yetiştirmek. 2 Akademik faaliyetlerini il ve bölge halkının yaşam boyu öğrenme anlayışı doğrultusunda genişletmek. 3 Yerel sorunların çözümü için yapılan araştırma faaliyetlerini, aynı zamanda evrensel bilgi birikimine katkıda bulunacak şekilde gerçekleştirmek. 4 Eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetlerini Tarım ve Havza Bazlı Kalkınma modelinde öncü olacak şekilde tasarlayarak ilin ve bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimine katkıda bulunmak. 5 Akademik ve idari personeli için teşvik edici ve verimli bir eğitim, öğretim ve çalışma ortamı sağlamak.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1 Çağın gerektirdiği yetkinliklerle donatılmış, uygulamalı eğitim ile meslek edinmiş, girişimci ve sosyal becerileri yüksek bireyler yetiştirmek. 2 Bilimsel araştırma geliştirme faaliyetleri ile bölgesel ve ulusal sorunlara yönelik çözümler sunmak. 3 Paydaş iş birlikleri ile bölgenin kalkınmasını amaçlayan projeler üretmek.
Düzce Üniversitesi	1 Değişim ve gelişime açık, erdemli bilim, meslek, sanat insanları ve liderler yetiştirmek. 2 Çevre ve sağlık teknolojileri başta olmak üzere bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde iş birlikleri kurmak. 3 Sürdürülebilir kalkınmaya öncülük etmek. 4 Yenilikçi, girişimci, spesifik olarak çevre ve sağlık alanlarında evrensel bilgi ve değerler üretmek.
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1 Millî ve evrensel değerleri benimsemiş, çağın gerektirdiği teknik ve insani becerilere sahip nitelikli insan yetiştirmek. 2 Paydaşlarla iş birliği ve sürekli iyileştirmeyi esas alarak yürüttüğü araştırmalar ve geliştirdiği kalite sistemleri ile bölgenin ve ülkenin kalkınmasına katkı sağlamak.
Uşak Üniversitesi	1 Nitelikli eğitim öğretim faaliyetleriyle evrensel değerlere bağlı, öz güven sahibi, donanımlı bireyler yetiştirmek. 2 Toplumun ve bölgenin gelişimine yönelik ihtisaslaşma alanlarında projeler üreterek sürdürülebilir kalkınmaya öncülük etmek.

Bingöl Üniversitesi, 2018; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 2022; Düzce Üniversitesi, 2020; Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, 2022; Uşak Üniversitesi, 2020 kaynaklarından 10.04.2022 tarihinde uyarlanmıştır.

Tablo 19’da pilot üniversitelerin stratejik planlarında yer verilen misyon ifadeleri belirtilmiştir. 5 üniversite toplam 16 farklı ifade ile misyon bildirgesini ilan etmiştir. Üniversiteler ilan etmiş oldukları misyon bildirimlerinde yükseköğretimin eğitim öğretim, araştırma, topluma hizmet işlevlerine yönelik ifadeleri metinlerinde düzenledikleri, aynı zamanda yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya dönük ifadelere de yer verdikleri ortaya çıkmaktadır.

4.1.3.2. Pilot Üniversitelerin Misyon İfadeleri ile İlgili Kategorilere İlişkin Bulgular

Tablo 20.

Pilot Üniversitelerin Misyon İfadelerine İlişkin Kategoriler

Misyon ifadelerine ilişkin kategoriler	Üniversitelerin kodları (n)
1 Eğitim öğretim	Y1, Y5
2 Araştırma	Y1, Y2, Y4
3 İnsan yetiştirme	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5
4 Bölgesel kalkınma ve bölgesel katkı	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5
5 İhtisaslaşma	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5
6 Evrensel	Y1, Y3, Y4, Y5
7 Ulusal	Y1, Y2, Y3, Y4
8 İş birliği	Y2, Y4
9 Değişim ve gelişim	Y1, Y3, Y4, Y5
10 Bilgi üretme	Y1, Y3
11 Sosyal, ekonomik, toplumsal, kültürel	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5
12 Yerel sorunlar	Y1, Y2

Tablo 20’de pilot üniversitelerin misyon ifadelerine ilişkin 12 kategori üretilmiştir. Bu kategoriler “eğitim öğretim, araştırma, insan yetiştirme, bölgesel kalkınma ve bölgesel katkı, ihtisaslaşma, evrensel, ulusal, iş birliği, değişim ve gelişim, bilgi üretme, sosyal, ekonomik, toplumsal, kültürel ve yerel sorunlar” şeklindedir. 5 üniversitenin tümünde “bölgesel kalkınma ve katkı, ihtisaslaşma, insan yetiştirme, sosyal, ekonomik, toplumsal, kültürel” ifadelerine yer verilmiştir. Bu ifadeler, misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarıyla tamamen örtüşmektedir. Eğitim öğretim, iş birliği, bilgi üretme ve yerel sorunlar en az ifade edilen ifadeler olmuştur.

4.1.3.3. Pilot Üniversitelerin Misyon İfadelerine İlişkin Kelime Bulutu Bulguları

Şekil 16. Pilot üniversitelerin misyon ifadelerine yönelik kelime bulutu. Bingöl Üniversitesi, 2018; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 2022; Düzce Üniversitesi, 2020; Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, 2022; Uşak Üniversitesi, 2020 kaynaklarından 10.04.2022 tarihinde uyarlanmıştır.

Şekil 16’da pilot üniversitelerin misyon ifadelerine yönelik kelime bulutunda projeye dâhil olan üniversitelerin misyon metinlerinde “yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma” ile ilgili toplam 32 ifadeye yer verildiği görülmüştür. Kelime bulutu incelendiğinde en sık tekrar eden ifadelerin “bölgesel, ihtisaslaşma, sürdürülebilir kalkınma, katkı, kalite, öncülük, girişim, yenilikçi, gelişim, proje” olduğu görülmektedir. Diğer ifadeler ise misyon metinlerinde genellikle bir kez tekrar etmektedir. Kelime bulutunda stratejik planlarda yer verilen misyon ifadelerinin tamamıyla üniversitelerin misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarıyla uyumlu olduğu belirlenmiştir.

4.1.3.4. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki Misyon Tanımları ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler görev yaptıkları üniversitelerin misyon tanımlarına yönelik görüşlerini ifade etmiştir. Bazı akademisyenler misyon tanımlarını ise A1 “özgün ve yeterli”, A3 “son derece başarılı”, A4 “çağın gerekliliklerini karşılıyor ve pilot üniversite kavramıyla örtüşüyor.”, A5 “Kapsamlı ve yeterli buluyorum.”, A8 “olumlu”, A9 “Misyon farklılaşması

ve ihtisaslaşma için uygun buluyorum.”, A10 “misyonuna uygun ve hedefleri doğrultusunda hareket eden”, A14 “mükemmel”, A15 “uygun”, A18 “beğeniyorum”, A19 “modern ve ilerici”, A7 ve A21 “tam olması gerektiği gibi, yerinde” biçiminde ifade etmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda özetlenmiştir.

“Miyon tanımlamamızda, yetiştirdiğimiz insanların, bilimsel ve teknik becerisi yanı sıra manevi değerlere sahip olmasının vurgulanmasını oldukça önemsiyorum, özellikle tıp alanında bu değerlerin birlikte olması çok önemli.” A2

“Tam anlamıyla yazılanların ve yapılanların birbiriyle örtüştüğü daha uygun bir miyion olamazdı.” A6

“Bizim üniversitemizin miyion tanımında özellikle bölgenin gelişimi vurgusu oldukça önem taşımaktadır. Üniversitemiz bulunduğu bölgenin sorumluluğunu üstlenmiş ve gösterdiği ilgiyi miyionuna taşımıştır.” A11

“Üniversitemizin miyion tanımına göre hedefler gerçekleştirilmektedir. Bu projelerle bölgeye uyum sağlanmaktadır. Ayrıca, tek tip miyion tanımından uzaklaşmak gerekir. Üniversiteler güçlü yönlerini ortaya çıkarmalı, kurumsal farklılığa kanalize olmalıdır.” A12

“Üniversite, gelişime açık olmalı, yenilikçi olmalı, bölgesel kalkınmaya katkı sağlamalı ve iş birliklerine önem vermelidir. Kendi üniversitemizin tanımlaması baz alındığında her kelimesi ile miyionumuzu açık ve net olarak ifade etmektedir.” A13

“Belirlenen miyion üniversitemizin gelecek hedeflerine uygun bir şekilde oluşturulmuştur. Eğitim öğretim ve bölgesel katkıyı önceleyen kapsamlı bir tanım olarak buluyorum.” A16

“Üniversitemizin gayet evrensel bir miyion tanımı bulunmaktadır, buna ilaveten özellikle son kısımdaki “bölgesel ve ulusal sorunlara yönelik çözümler sunmak” ifadesiyle ihtisaslaşma konusuna vurgu yapıldığını düşünüyorum.” A17

“Üniversitemiz amaçlarını gerçekleştirmek ve planlarını geliştirmek üzere miyion tanımlarını oluşturmuştur. Ayrıca, temel değerleri, talepleri gösteren ve varlık sebeplerini işaret eden, bunları açıkça ifade eden bir miyion tanımına sahiptir.” A20

“Net, anlaşılır, varlık sebebini açıklayan, kendine özgü ve faaliyetlerini yeterli düzeyde açıklayan bir miyionu bulunmaktadır. Üniversitemizin miyionunu kendimize hatırlattığımızda bu miyiona katkı sağlamak için çaba gösterme adına motive edici buluyorum.” A22

“Üniversitemiz bölgesel kalkınma odaklı ihtisas üniversitesi olması sebebiyle geleneksel üniversitelerden farklı bir miyionu var. Eğitim ve araştırmanın yanında bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Yapmış olduğu araştırmalarla çıktıları topluma yönelik ve dönük olan büyük projelere geçiş var. Onun için de üniversitemizin konumu bölgesel kalkınma odaklı olarak en son stratejik planımızda da yer aldı. Hedefimiz burada bütün miyionumuz ve vizyonumuzla bölgesel kalkınma odaklı projelerin gerçekleştirilebilmesi, hayata döndürebilmesi ve bölgesel-ülkesel kalkınmaya katkı sağlanmasına yöneliktir ama bunun yanında eğitim ve temel olan araştırma faaliyetleri de vazgeçilmez bir parçamızdır. Bütün bunların en üst seviyede gerçekleştirilebilmesi için üniversitemizin bütünleşik kalite yönetim sistemi hatta eğitimde kalite sistemi de bu çalışmaların performansının yüksek seviyede gerçekleşmesini sağlıyor.” A23

“Miyionumuzda belirtilen evrensel değerler, topluma hizmet gibi genel ifadelerden ziyade kaliteli öğrenci yetiştirme konusundaki ifadesini daha güzel ve önemli buluyorum.” A24

“Bizler yeni stratejik planımızı yaptık. Miyionumuzu ve vizyonumuzu güncelledik. Hakkaten iyi bir miyionumuzun ve vizyonumuzun oluştuğunu düşünüyorum. İçerisinde hem bölgesel kalkınmaya işaret eden hem yenilikçiliğe, girişimcilğe işaret eden bir miyion oldu. Zaten bizim farklılaşma stratejilerindeki öncelikli alanlar olarak belirlediğimiz iki husus vardır. 1. Kalite çalışmaları yapmak, 2. Bölgesel kalkınmaya vereceğimiz destektir. Bu ikisi üzerine yoğunlaştığımız için miyion ve vizyonumuz da bunları ifade etmektedir.” A25

4.1.3.5. Pilot Üniversitelerin Stratejik Planlarında Belirtilen Vizyon İfadelerine İlişkin Bulgular

Tablo 21.

Pilot Üniversitelerin Stratejik Planlarında Belirtilen Vizyon İfadelerinin Dağılımı

Pilot üniversiteler	Pilot üniversitelerin stratejik planlarında belirtilen vizyon ifadeleri
Bingöl Üniversitesi	Bulunduğu bölgenin Tarım ve Havza Bazlı kalkınmasına öncü olacak şekilde maddi ve beşerî kaynaklarını etkin kullanarak ilin ve bölgenin sosyal, ekonomik, kültürel varlıklarına değer katma konusunda diğer üniversitelere örnek olan; başta kendi coğrafyasında olmak üzere ulusal ve uluslararası alanda tercih edilen bir üniversite olmak
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Araştırma geliştirme ve akademik kapasitesi sayesinde üretilen bilgiyi; paydaş iş birlikleri ile yerel kalkınma projelerine dönüştüren, yetiştirdiği araştırmacı ve insan kaynağı ile bölge ve ülkesinin gelişimine ışık tutan ve katkı sağlayan yenilikçi ve girişimci bir üniversite olmak
Düzce Üniversitesi	Katma değeri yüksek uluslararası bilimsel çalışmalarıyla çevre ve sağlık teknolojileri alanında öncü; nitelikli eğitimi ve ürettiği evrensel değerlerle bölgenin sosyal ve ekonomik kalkınmasına öncülük eden yükseköğretim kurumu olmak
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Sürekli iyileştirme ve paydaş memnuniyetini esas alan, bölgesel kalkınma ve ihtisaslaşmayı önceleyen, ulusal ve uluslararası düzeyde araştırmalar yürüten, nitelikli öğrencilerin tercih ettiği, geliştirdiği eğitim ve kalite yönetim sistemleri ile model alınan bir üniversite olmak
Uşak Üniversitesi	Eğitim ve araştırma alanlarında mükemmelliğe önem veren, bilgi üreten, ihtisaslaşma alanında tasarım geliştiren, geleceğe yön veren girişimci bireyler yetiştiren ve toplumsal gelişime liderlik eden bir üniversite olmaktır.

Bingöl Üniversitesi, 2018; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 2022; Düzce Üniversitesi; 2020; Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, 2022; Uşak Üniversitesi, 2020 kaynaklarından 10.04.2022 tarihinde uyarlanmıştır.

Tablo 21’de pilot üniversitelerin vizyon ifadelerini bir paragraftan oluşan metinler şeklinde düzenledikleri görülmektedir. Vizyon ifadeleri tamamıyla yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarıyla örtüşmektedir. Aynı zamanda üniversitelerin vizyon ifadelerinin misyon ifadelerine uyumlu olarak hazırlandığı tespit edilmiştir.

4.1.3.6. Pilot Üniversitelerin Vizyon İfadeleri ile İlgili Kategorilere İlişkin Bulgular

Tablo 22.

Pilot Üniversitelerin Vizyon İfadelerine İlişkin Kategoriler

	Vizyon ifadelerine ilişkin kategoriler	Üniversitelerin kodları (n)
1	Bölgesel kalkınmada öncü olma	Y1, Y2, Y3, Y4
2	Lider olma	Y5
3	Katma değer üretme	Y1, Y3
4	Yenilikçi ve girişimci olma	Y2, Y3, Y4, Y5
5	Model olma	Y1, Y4
6	İş birlikçi olma	Y2
7	Kalite	Y4
8	Eğitim ve araştırmaya önem verme	Y2, Y3, Y4, Y5
9	İhtisaslaşmanın sağlanması	Y1, Y4, Y5
10	Geleceğe yön verme	Y5

Tablo 22’de pilot üniversitelerin vizyon ifadelerine ilişkin 10 kategori üretilmiştir. Bu kategoriler “bölgesel kalkınmada öncü olma, lider olma, katma değer üretme, yenilikçi ve girişimci olma, model olma, iş birlikçi olma, kalite, eğitim ve araştırmaya önem verme, ihtisaslaşmanın sağlanması, geleceğe yön verme” şeklindedir. Üniversitelerin bu kategoriler içerisinde en fazla “bölgesel kalkınmada öncü olma, yenilikçi ve girişimci olma, eğitim ve araştırmaya önem verme” şeklinde ifadeler oluşturduğu tespit edilmiştir. Üniversitelerin bu kategoriler içerisinde en az “lider olma, iş birlikçi olma, kalite, geleceğe yön verme” şeklinde ifadelere yer verdiği belirlenmiştir.

4.1.3.7. Pilot Üniversitelerin Vizyon İfadelerine İlişkin Kelime Bulutu Bulguları

Şekil 17. Pilot üniversitelerin vizyon ifadelerine yönelik kelime bulutu. Bingöl Üniversitesi, 2018; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 2022; Düzce Üniversitesi, 2020; Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, 2022; Uşak Üniversitesi, 2020 kaynaklarından 10.04.2022 tarihinde uyarlanmıştır.

Şekil 17’de pilot üniversitelerin vizyon ifadelerine yönelik kelime bulutunda projeye dâhil olan üniversitelerin vizyon metinlerinde “yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma” ile ilgili toplam 28 ifadeye yer verildiği görülmüştür. Kelime bulutu incelendiğinde en sık vurgu yapılan ifadelerin “bölgesel kalkınma, ihtisaslaşma, ulusal, uluslararası, girişimci, model olma, yenilikçi” olduğu görülmektedir. Diğer ifadeler ise vizyon metinlerinde çoğunlukla bir kez tekrar etmektedir. Kelime bulutunda stratejik planlarda yer verilen vizyon ifadelerinin tamamıyla üniversitelerin misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarıyla uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

4.1.3.8. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki Misyon ve Vizyon İfadeleri ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler görev yaptıkları üniversitelerin misyon ve vizyon ifadelerine yönelik görüşlerini belirtmiştir. Bu doğrultudan hareketle A1 “*Varılması istenilen hedefler*”, A2 “*Bir üniversitenin misyonu ne kadar sağlam kavramlar üzerine kurulursa vizyonu o kadar başarılı olur.*”, A3 “*Üniversitenin toplum ve devlet içindeki sorumluluğunu ifade etmektedir.*”, A5 “*mevcut durum ve gelecek hedeflerini ifade etmektedir.*”, A8 “*İhtisaslaşmanın öneminin vurgulanması*”, A9 “*Misyon ile mevcut durum korunmaya çalışılırken vizyon ile geleceğe yönelik çalışmalar yapılır.*”, A10 “*özü ve hedefi*”, A14 “*Misyon; görevi, vizyon; gelecek perspektifi*”, A18 “*Geleceğe yönelik çalışma prensiplerini önemsemek ve geleceğe yatırım yapmak*”, A19 “*Gelişmekte olan bir kurum olduğunun göstergesidir.*”, A21 “*Kuruluş amacının temelidir.*” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda özetlenmiştir.

“Bana göre her üniversitenin mevcut durumunu ve gelecekteki hedeflerini belirlemesi gerekir. Bu bağlamda da üniversitelerin gerçekçi misyon ve ulaşılabilir vizyonları olmalıdır.” A4

“Bu üniversite kalkınmamış bölgelerde ise kalkınmamış şehirlerin problemlerine en iyi درمان bazen üniversitelerin öncülüğüdür. Misyon ve vizyon buna göre mihenk taşı sayılıp oluşturulmalıdır.” A7

“Bir üniversite için misyon, sürekli ve doğru biçimde başlangıç amaç ve hedeflerine uygun olarak uygulanacak görevleri ifade etmelidir. Üniversite için vizyon ise, misyon çerçevesinde yapılacak çalışmaların sürekliliğinin sağlanması ve gelecek planlamasını ifade etmelidir.” A11

“Hedeflere ve başarıya ulaşmak için yol gösterici motivasyon haritası olarak düşünebiliriz.” A13

“Gelecek ile ilgili önemli hedefleri olduğu; öğrencisine, personeline ve çevresine değer verdiği anlamına gelir.” A16

“Üniversitenin hangi değerler üzerine inşa edildiğini, sadece eğitim öğretim dışında başka hangi tür amaçlarının olduğunu ifade eder.” A17

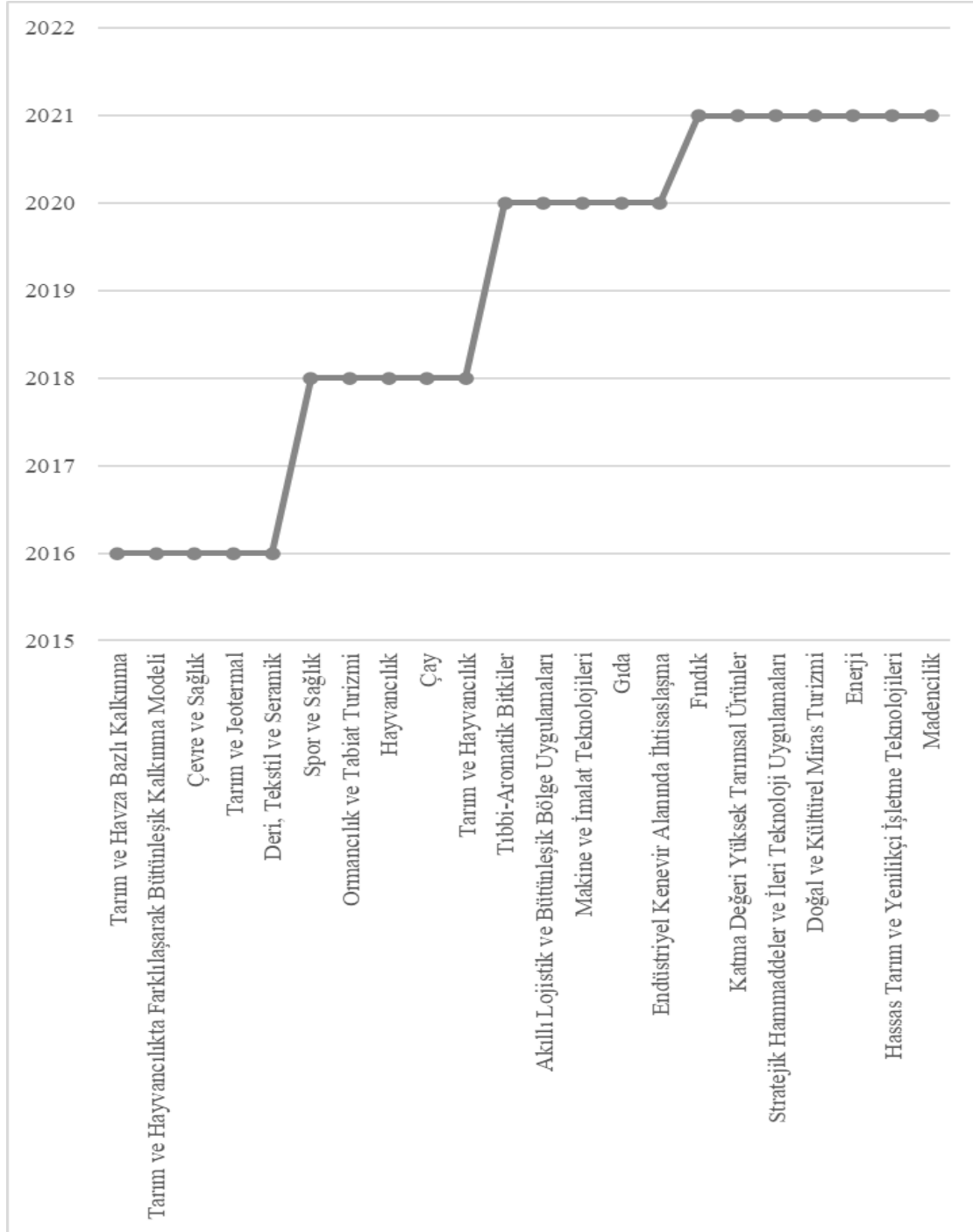
“Kurumun mevcut durumda niçin var olduğunu, neye hizmet ettiğinin bilincinde ve geleceğe dair hedeflerini belirlemiş olduğunun bir göstergesidir.” A20

“Geleceğe projeksiyon tutar ve atılacak adımlara ya da kararlara rehberlik eder. Stratejik planlama yaparken misyon ve vizyonuna katkı sağlayan amaç, hedef ve faaliyetlerin belirlenmesine kaynaklık eder. Bazen yolda temel amaçlardan sapılabilir. Üniversiteler kendilerine sık sık misyon ve vizyonlarını hatırlattıklarında projelerini, araştırmalarını, yatırımlarını, gelişim unsurlarını, insan kaynağı planlamalarını daha efektif şekilde yönetebilirler.” A22

“Üniversite niçin kuruldu, görevleri nedir, amacı nedir sorularına istinaden üniversite görev ve amacını biliyor ona göre alt tabakadan duvarını örmeye başlıyor ve öğrencisini yetiştiriyor.” A24

“Misson şu anda yapmakla görevli olduğumuz işlemlerin aslında optimum düzeyde yaptığımızı ifade eden üst düzey bir misyon olmalıdır. Aslında üniversitenin bütün yaptığı işlemlerinde misyonunu gerçekleştiriyor olması gerekir. Şu andaki ya da yakın gelecekteki süreç içinde yaptığımız şeylerin misyonda karşılığını bulması gerekir. Misyon daha idealize edilen bir çalışma alanıdır. Misyonla, görevleriniz ile siz şu anda ya da hemen yakın gelecekte yapacağınız şeyleri yakalamaya çalışırsınız. Misyonu bir yol haritası, rehber gibi düşünebiliriz. Amaç, hedefler ve görev rehberi diyelim. Vizyon ise bugün yaptığımız bu çalışmaların orta ve uzak gelecekte aslında neye evrilmek, neye dönüşmek daha doğrusu üniversitenin neye dönüşmesini istiyorsak hayallerimizi yazdığınız bir alandır. Vizyon, bugün yaptığınız bu çalışmaların yarınki hedefinize yönelik yeniden gözden geçirmenizi sağlar. Vizyon o açıdan, 15-20 yıl sonra üniversitenizin geleceği nokta ile ilgili kendinize aslında bir misyon ve vizyon alanı biçtiğiniz, faaliyet alanı biçtiğiniz bir metindir, bir belgedir. O yüzden vizyonumuzun da çok değerli olduğunu düşünüyorum. Bize kalite çalışmalarında da örnek, uygulanabilir bir üniversite olma vizyonu çiziyor. Bu açıdan da vizyonumuzu çok uygun buluyorum.” A25

4.1.3.9. Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarının Dağılımına İlişkin Bulgular

Şekil 18. Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarına Göre Dağılımına İlişkin Çizgi Grafiği. Yükseköğretim Kurulu. (2020). Yükseköğretimde yeni YÖK projeleri: Yükseköğretimde ihtisaslaşma ve misyon farklılaşması- bölgesel kalkınma odaklı üniversiteler. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.

Şekil 18’de Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesine dâhil olan üniversitelerin ihtisaslaşma alanlarının hepsi bir arada gösterilmiştir. 5 pilot

üniversitenin tarım, hayvancılık, çevre, sağlık, jeotermal, deri, tekstil ve seramik alanında ihtisaslaşmalarının sağlanması öngörülmüştür. Tablo incelendiğinde, 22 üniversitenin ihtisaslaşma alanlarında aynı alanlar olduğu gibi farklı alanların da olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, bazı üniversitelerde bir alanda bazı üniversitelerde ise iki farklı alan ile birlikte ihtisaslaşma yoluna gidilmiştir. Tabloya göre, 6 üniversitede “tarım” alanında ihtisaslaşma, 3 üniversitede “spesifik tarım ürünleri”, 5 üniversitede “yenilikçi teknolojik uygulamalar”, 3 üniversitede “çevre ve turizm”, 2 üniversitede “sağlık”, 2 üniversitede “hayvancılık” ihtisaslaşma alanları olarak belirlenmesine karşın diğer 2 üniversitede “enerji” ve “madencilik” alanları da ihtisaslaşma alanları olarak kabul edilmiştir.

4.1.3.10. Akademisyenlerin Üniversitelerindeki Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 23.

Akademisyenlerin Görüşleri Doğrultusunda Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmaya Yönelik Oluşturulan Kategoriler

Misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya yönelik kategoriler	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
Bölgesel kalkınmaya katkı	A2, A3, A5, A6, A9, A11, A12, A13, A14, A18, A20, A22, A23	13
Ülkenin kalkınmasına katkı	A7, A9, A13, A14, A18, A23	6
Uzmanlaşma	A1, A9, A5, A14, A16, A20, A22	7
Farklılaşma	A2, A8, A18, A21, A22, A23, A24, A25	8
İş birlikleri kurma	A5, A11	2
Liderlik	A9, A10, A16	3
Rekabet	A5, A16	2
Tekdüze yapıların kırılması	A2, A3, A13, A20, A23, A25	6

Tablo 23’te akademisyenlerin misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya yönelik görüşlerine ait kategoriler belirtilmektedir. Bu kategoriler 8 ayrı biçimde düzenlenmiştir. Akademisyenlerin görüşlerine göre “Bölgesel kalkınmaya katkı” %52 (n=13), “Ülkenin kalkınmasına katkı” %24 (n=6), “Uzmanlaşma” %28 (n=7), “Farklılaşma” %32 (n=8), “İş birlikleri kurma” %8 (n=2), “Liderlik” %12 (n=3), “Rekabet” %8 (n=2) ve “Tekdüze yapıların kırılması” %24 (n=6) oranında belirlenmiştir. Misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya yönelik oluşturulan kategoriler içerisinde en fazla “Bölgesel kalkınmaya

katkı” olarak tespit edilmiş, en az ise “iş birlikleri kurma” ve “rekabet” olarak ortaya çıkmıştır.

Akademisyenler görev yaptıkları üniversitelerdeki misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya yönelik görüşlerini şu şekillerde ifade etmektedir: A1 “uzmanlık”, A4 “*Misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmanın üniversitelerin vizyonlarına ulaşmalarını kolaylaştıracağını düşünüyorum.*”, A5 “*üniversitelerin bağlı bulunduğu şehir ya da bölgelerde çeşitli katkıların sağlanması, üniversitelerin spesifik alanlarda uzmanlaşmaya yöneltilmesi, rekabetin artırılmasıdır.*”, A6 “*eğitim- öğretimin ön planda olduğu, beraberinde bilimsel çalışmalar ışığında yapılan işbirliklerinin bulunmasıyla ile ve bölgeye sağladığı katkıları yansıttığı*”, A7 “*Kanada, Singapur, Avrupa üniversitelerinin bazılarında uygulanan sistem gelişmekte olan ülkeler için bir umut ışığı olabilir.*”, A8 “*Diğer üniversitelerden farklılaşmanın önemli bir adımı*”, A10 “*misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma konusunda liderlik ve farkındalık oluşturmaları*”, A14 “*Üniversitenin belli alan veya alanlarda uzmanlaşarak hem bulunduğu yöreye hem de ülkenin gelişmesine katkı yapması*”, A18 “*Diğer üniversitelerden farklılaşarak belli bir alanda gelişmesi sanayiye, öğrenciye, şehre, ülkeye ve dünyaya katkı sağlaması*”dır. Diğer görüşler de aşağıda özetlenmiştir.

“Türkiye genelinde tek tip misyon ve vizyon oluşmasını önlemek için bölgesel farklılıklara göre misyonlar oluşturulmalı ve ihtisaslaşmalar bu yönde geliştirilmelidir.” A2

“Misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmanın sağlanması ile tek tip üniversite yapısı kırılmış olmaktadır. Bölgesindeki kalkınma potansiyelini kullanarak üretimin artırılmasını sağlayacaklardır. Ancak bunun için iyi bir akademik ve idari planlamanın yapılması şarttır.” A3

“Misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma ile belirli bir alanda üniversitenin uzmanlaşması ve öncelikle bölge olmak üzere ülkeye bu alanda öncü hizmet sunmasıdır.” A9

“Üniversiteler uluslararası bilimsel kriterlere sahip olmalarının yanı sıra bulundukları bölgenin sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel yapısına yönelik çalışmalarda bulunmalıdır. Misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmanın sağlanması durumunda üniversite bulunduğu bölgeye değer katacak, seviyesini yükseltecek, iş birlikleri ile uzmanlaşacaktır.” A11

“Üniversitenin bulunduğu şehrin veya bölgenin gelişimine katkı sağlayan bir süreçtir. Bu amaçla öncelikle şehrin ya da bölgenin güçlü yönlerini tanımak ve bu yönde ilerlemek gerekir.” A12

“Yeni nesil üniversitelerin ülke ve dünya için yapabilecekleri eğitim ve bilimle sınırlanmamalıdır. Misyon farklılaşması ve tanımlanan ihtisaslaşma görevi ile bölgeden başlayarak tüm dünya için sürdürülebilir ve katkı sağlayıcı işler yapılabilir. Üniversitenin şehirle ve özellikle halkla bütünleşmesini kolaylaştırarak bölgenin bilinen ve bilinmeyen değerlerini ortaya çıkararak kalkınmaya öncülük etmesidir.” A13

“Misyonun farklılaşması; kurumun daha önce uygulanmamış ve rekabet edebilme özelliği olan ürünler ortaya koymasındır. İhtisaslaşma; bir kurumun belli bir konu hakkında öncülük ederek uzmanlaşmasıdır.” A16

“Üniversitelerin temel amaçları olan eğitim öğretim, AR-GE ve danışmanlık gibi faaliyetler dışında başka bir temel amaç da edinmesi gerektiğini düşünüyorum.” A17

“Misyon farklılaşması; benimsenen disiplinlerin nitelik ve niceliklerinin sınırlarını genişleterek ivme kazandırılması, uzmanlaşma ise alanında girişimlerin gerçekleşmesidir.” A19

“Misyon farklılaşması; tekdüze yapılardan kurtulup bulunduğu bölgeye katkı sağlamak amacı ile yapılan araştırmaların ürün ve hizmetlere dönüştürülmesi ile ilgili stratejilerin olumlu ve yenilikçi olarak değiştirilmesidir. İhtisaslaşma; bölgenin potansiyeli doğrultusunda konuda uzmanlaşmak için yapılan çalışmalardır.” A20

“Üniversitenin misyonunun farklılaşması; diğer üniversitelerden farklı bir misyonunun olduğunu akla getirir. Ayrıca üniversitenin yetkin, özgün olması ve gelişim katetmesi demektir. İhtisaslaşmanın tesis edilmesi; fark yaratmaktır.” A21

“Misyon farklılaşması: Bir üniversitenin diğer üniversitelerden farklılaşarak bulunduğu çevreyi, sahip olduğu fiziksel ve insan kaynaklarını dikkate alarak verimli olabileceği kendine farklı misyon ve hizmet alanı belirlemesidir. Misyon farklılaşmasıyla birlikte her üniversite kendi hizmet alanlarında hizmet üretmek bir değer üretmektedir. Dolayısıyla bu da yükseköğretimde çeşitliliğe imkân vererek yüksek öğretimde kaliteyi sürdürülebilir kılmaktadır. Misyon farklılaşması yerel kalkınmaya da fayda sağlamaktadır. Misyon farklılaşmasıyla birlikte üniversiteler bölgesel ve ülke sorunlarına dinamik cevaplar üretmesi toplumun gelişimi açısından önem arz etmektedir. İhtisaslaşmanın tesis edilmesi: İhtisaslaşma herhangi bir konuda uzmanlaşmak anlamına gelmektedir. Üniversitelere ihtisaslaşmanın tesis edilmesi; bir üniversite belirlenen hizmet alanına odaklanarak uzmanlaşması ve ihtisaslaştığı alanda güçlenerek başarı performansını arttırmasını ifade etmektedir.” A22

“...2015 yılında YÖK, Cumhurbaşkanlığı, TÜBİTAK ve Kalkınma Bakanlığı çerçevesinde bir istişare ile üniversitelerde misyon farklılaşmasına gidilme ihtiyacı doğdu. Bunun sebebi suydı: Geleneksel üniversite modellerinde eğitim, araştırma, bilgi üretimi söz konusuydu ama dünyada üniversitelerin ülkelerin kalkınmasında daha fazla katkı sağlaması gerekiyordu. Dünyadaki bazı üniversiteler bunu yapmaya başlamışlardı. Bizim ülkemizde de üniversitelerin bölgesel kalkınmaya daha fazla katkı sağlaması amacıyla misyon farklılaşması yoluna gidildi...” A23

“Misyon farklılaşması, belirli bir konuda görev farklılaşması gibidir ve bu ifade YÖK tarafından çeşitli üniversitelere verilmiştir. Buradaki amaç bölgesel kalkınmaya yardımcı olmaktır. İhtisaslaşma da benzer şekilde üniversitelerin uzmanlaşmasıdır.” A24

“Misyon farklılaşması, bölgesel kalkınma odaklı projelerin esasını temsil etmektedir. Misyon farklılaşması; aynı amaçla kurulan ya da aynı hizmeti yürüten yükseköğretim kurumlarının aslında bölgesel dinamiklerini, yerel dinamiklerini de kullanarak bölgeyle birleşerek bu bölgede, bölgenin imkanlarını, potansiyellerini kullanmanın getirdiği bazı farklılaşmaları ifade ediyor. Sizin bu farklılaşmaları üst düzeyde yürütecek bir ihtisaslaşmayı sağlamanız lazım. Sonuçta işte diyelim ki bizim burası hem tarım bölgesi hem de sağlık alanında jeotermal kaynağın bulunduğu bir alan. Bu alanlar buranın değerleriydi ve buranın potansiyeliydi. Sonuçta üniversitemiz bu alandaki yeterliliklerini artırarak, ihtisaslaşmasını güçlendirerek bu alanda çok daha yeni projelerle üniversitenin yolunu ve önünü açmış oldu. Bu açıdan baktığımızda misyon farklılaşması ihtisaslaşmayı getirecektir, ihtisaslaşma da misyon farklılaşmasını gerçekleştirecektir.” A25

4.1.3.11. Akademisyenlerin Üniversitelerin Misyonu ile İhtisaslaşma Alanı Arasındaki İlişkisi İle İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler görev yaptıkları üniversitelerin misyonu ile ihtisaslaşma alanı arasındaki ilişkisine yönelik görüşlerini belirtmiştir. Bu doğrultudan hareketle A1 “*Varılması istenilen hedeflere gidilen yol ya da yollar bütünü*”, A2 ve A4 “*Tam olarak örtüşüyor.*”, A5 “*Her ikisinde de bölgenin ve ülkenin kalkınmasına katkı sağlamak hedeflenmektedir.*”, A8 “*Gıda*

mühendisi olduğum için arı ürünleri doğrudan benim alanımla ilgilidir ve misyonla ihtisaslaşma alanları birbirine uymaktadır.”, A10 “uyumlu ve direkt ilişkili”, A14 “mükemmel” şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde diğer görüşler ise aşağıda belirtilmiştir.

“Üniversitemiz iki dönemdir ihtisaslaşma alanında öncü bir kurum hâline gelmiştir. Misyonumuzu da bu doğrultuda oluşturma içgüdüğü ve diğer pozitif alanları yadsımadan ilerleyen süreçler ışığında başarılı olunması isten bile değildir.” A7

“Üniversitemiz misyonunu yüksek oranda ihtisaslaşma alanı üzerine yoğunlaştırmıştır. Bu anlamdaki ilişkiyi çok doğru buluyorum.” A11

“İhtisaslaşma görevi sonrasında doğru şekilde güncellenmiştir. Değer üretmenin önemi bir kez daha vurgulanmıştır.” A13

“Doçentlik temel alanım bölgesel çalışmalar üzerinedir. Üniversitemizin ihtisaslaşma alanı tarım ve hayvancılık uygun olarak belirlenmekle birlikte bölgesel kalkınma alanım itibarıyla üniversitemizin ihtisaslaşma projesine somut katkılar sunabildiğim kanaatindeyim.” A17

“Doğrudan ilişkili olduğunu ve özellikle bölgesel olarak avantajlı olduğunu düşünüyorum.” A19

“Üniversitemiz ihtisaslaşma alanlarına yönelik projelerini yürütmektedir. Burdur ilinin lokomotif sektörlerinden ve ili en önemli kalkındırma güçlerinden biri hayvancılık sektörüdür. Üniversitemizin ise köklü bir veteriner fakültesi bulunmaktadır. Misyonumuz da yürüttüğümüz faaliyetlere uymaktadır. Veteriner fakültemiz başta olmak üzere ihtisaslaşma alanı ile ilgili tüm fakülte ve nitelikli insan gücünün bilgi birikimi, deneyim ve araştırmalarının Burdur ilinin hatta daha ötesinde Türkiye’de hayvancılık sektörünün gelişimine yönlendirilmesi hem bölgesel hem de ulusal düzeyde sektöre ışık tutacağını düşünüyorum.” A22

“Üniversitemizin misyon tanımları, eğitim, araştırma, topluma hizmet ve ek olarak bölgesel kalkınmaya katkı ile ihtisaslaşma alanlarıyla tam olarak bağdaşmaktadır.” A24

“Üniversitemizin potansiyeli ve yerel değerleriyle ön plana çıkması sonucunda misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma arasında karşılıklı olarak ilişki bulunmaktadır.” A25

4.1.3.12. Akademisyenlerin Üniversitelerin Uzmanlaşması ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler görev yaptıkları üniversitelerin uzmanlaşmasına yönelik görüşlerini ifade etmiştir. Bu bağlamda A1 “*Bilim o kadar ilerledi ki en güncel ve ihtiyaç duyulan anda üniversitelerin uzmanlaşması gerekir.*”, A4, A6, A15 ve A18 “*Her üniversitenin uzmanlaşması gerekmez ve bu zaten mümkün değil. Her üniversite her konuda uzman olamaz*”, A5 “*Kesinlikle gerekli, uzmanlaşma belli bir alanda daha etkin bir şekilde ilerlemeyi sağlamakta.*”, A8 “*Özellikle yeni kurulan üniversitelerin mutlaka farklılaşması gerektiğini düşünüyorum.*”, A10 “*Gereklidir çünkü diğer üniversitelerden farkındalığının ön plana çıkarılmasını sağlar.*”, A14 “*Uzmanlaşma, üniversitede katma değer yaratmada önemli bir etkidir.*”, A21 “*Alanında yetkin akademisyenler olması adına uzmanlaşma önemlidir.*” şeklinde belirtmiştir. Benzer şekilde diğer görüşler ise aşağıda belirtilmiştir.

“Ben fiziksel tıp ve rehabilitasyon alanında tıp doktoruyum. Uzmanlaşma özellikle kendi alanımda oldukça önemli. Çok geniş bir rehabilitasyon alanında uzmanlaşma sonucu hem akademik hem de sağlık hizmetlerinin nitelik ve niceliği artacaktır.” A2

“Bölgesinin kalkınmasına ve oradaki istihdamın artırılması için gereklidir. Ancak üniversite farklı alanlarda da çalışmalarına devam etmelidir.” A3

“Gereklidir. Ülkede en önemli kıtlık kalifiye insan azlığıdır. Uzmanlaşma kavramı geniş olsa da genel olarak aynı durumu özetlemek için kullanılır; kalifikasyon.” A7

“Belirli bir alanda bir üniversitenin uzmanlaşması o alanda üniversiteyi tanınır hâle getirir. Ayrıca belirli alanda uzmanlaşma ülkeye daha kolay hizmet sağlamaktadır.” A9

“Üniversitede uzmanlaşma kesinlikle gereklidir. Birbirine yakın birçok üniversite çok benzer bölümlerle benzer eğitimleri vermektedir. Bu durum yetiştirdikleri öğrencilere ve yer aldıkları ekosisteme yeterli katkıyı sağlamamaktadır. Oysaki uzmanlaşma yoluna giren üniversiteler bulundukları bölgenin imkân ve şartlarına göre altyapısını yönlendirecek ve yerelde kalkınmaya, gençlerin doğru yönlendirilmesine ve ülkenin refahına katkıda bulunacaktır.” A11

“Bu vazgeçilmez bir süreçtir. Bir insanın her alanda başarılı olamayacağı düşünüldüğünde üniversitelerin de bölgeye bağlı olarak güçlü yönleri mutlaka vardır. Bu güçlü taraflarını ortaya koyarak uzmanlaşmak gerekir. Sağlık, ekonomi, fen bilimleri, mühendislik vs.” A12

“Kesinlikle gereklidir! Her ilin ve bölgenin dinamikleri farklılık göstermektedir. Üniversitenin sağlayacağı katkılar, bu dinamikleri doğru analiz edilerek ve sonuçlarına odaklanarak artırılabilir.” A13

“Uzmanlaşma üniversiteler için kaçınılmazdır çünkü üniversiteler bilim üreterek hayatın her alanıyla ilgili verilerin olduğu yerlerdir ve en önemlisi mesleklerinde uzman kişiler yetiştirmek için varlardır. Bunu yapabilmesi için de ilk önce üniversitelerin uzmanlaşması gerekir.” A16

“Bence gereklidir. Adam Smith'in Ulusların Zenginliği kitabından beri yaklaşık 250 yıllık iktisat biliminde ülkelerin, bölgelerin, firmaların uzmanlaşmasının rekabet gücü kazandırıcı bir unsur olduğunu belirtilmektedir. Aynı şey üniversiteler için de geçerlidir diye düşünüyorum. Belli alanlarda uzmanlaşmış, ihtisaslaşmış üniversitelerin marka değerinin yükseleceğini düşünüyorum.”

“Gereklikten çok uzmanlaşan üniversitelerin katma değer sağlayacağını ve misyon dâhilinde yapılandırıldığında bölge ve ülke bazında daha verimli sonuçlar elde edileceğini düşünüyorum.” A19

“Uzmanlaşmak kaliteyi arttırmak adına önem arz etmektedir. Bir üniversitede birçok fakülte olabilir. Ancak üniversite misyon ve vizyonunu belirleyerek bir alana yoğunlaşmalıdır. Mevcut kaynaklarının ağırlığını bu alana tahsis ederek, bu alanda AR-GE faaliyetlerini yürütüp ortaya kalkınmaya katkı sağlayacak ürünler koymalıdır.” A20

“Bence uzmanlaşma önemlidir, çünkü kalite detaylarda gizlidir. Kalite genel manada nihai tüketicinin isteklerine uygunluk derecesini ifade eder ama eğer detayları göremezse ya da fark edemezse bu büyük gelişmelerin, büyük hamlelerin, sıçramaların, hamlelerin yapılması mümkün hâle gelmez, rutinde gezer. Onun içinde ihtisaslaşma bu kapsamda önemli bir yol açıcı olarak gözüktür. Aynı zamanda nitelikli insan gücünü de doğurur. O alandaki altyapı, altyapının içerisine makine teçhizatından proje ve araştırmalarına kadar nitelikli insan gücü ve nitelikli araştırma gücüyle üretkenliği sağlayan, bütün unsurlarıyla birlikte geniş kapsamlı bir şekilde ihtisaslaşma ortaya çıkar.” A23

“Türkiye’de 209 tane üniversite var. Herkes yani üniversiteler, hep aynı konuları çalışmamalı. Bölgenin kalkınmasına hizmet edebilecek konuda çalışılmalı. Bundan dolayı özellikle jeotermal enerjinin bölgede olması, tarımın bölgede önemli olmasından üniversitemiz tarım ve jeotermal alanlarında pilot üniversite olarak seçilmiştir.” A24

“Kesinlikle gereklidir. Bir üniversiteyi bırakın hatta fakültelerde gereklidir. Ben tıp fakültesi dekanıyım. Biz zaten uzmanlaşmayı öyle görüyoruz. Biz GETAT’ın uygulamalarını kurduk. Bu projenin önü açık. Böylece Kayseri ve Ankara ile de yarışabiliriz. Her bir bölgenin, her bir ilin potansiyelleri farklı ve uzmanlaşan üniversiteler aslında şehirle bütünleşiyorlar, halkla bütünleşiyorlar, toplumsal katkıyı sağlıyorlar. Hakaten işe yarayan, halka dokunan ürünler ortaya çıkarabiliyorlar ki zaten üniversitenin amacı budur.” A25

4.1.4. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcındaki Hazırlık Aşamalarını İfade Etme Biçimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan dördüncü alt problem “Akademisyenler yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinin başlangıcındaki hazırlık aşamalarını nasıl ifade etmektedir?” şeklindedir. Bu alt problemle ilgili olan akademisyen görüşlerine ilişkin bulgular aşağıda belirtilmiştir.

4.1.4.1. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcında Üniversitelerde Etkili Buldukları Özelliklere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 24.

Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcında Üniversitelerinde Etkili Buldukları Özelliklere Yönelik Görüşleri

Kategoriler	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
Yasal ölçütler	A1, A4, A7, A11, A18, A19, A23, A24	8
İlin ve bölgenin özellikleri	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	25
Coğrafi özellikler	A2, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A14, 16, A17, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	19
Üniversitenin akademik ve yönetsel yapısı	A3, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	21
Üniversitenin fiziki altyapısı	A2, A3, A8, A9, A12, A13, A14, A17, A19, A20, A23, A24, A25	13
Üniversitenin ürün yetiştirme kapasitesi	A5, A6, A7, A10, A12, A13, 18, A20, A21	9

Tablo 24’te akademisyenlerin görüşlerine göre ihtisaslaşma sürecinin başlangıcındaki kendi görev yaptıkları üniversitelerde etkili buldukları özelliklere ilişkin bulgular belirtilmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda 8 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler ise “yasal ölçütler” %32 (n=8), “ilin ve bölgenin özellikleri” %100 (n=25), “coğrafi özellikler” %76 (n=19), “üniversitenin akademik ve yönetsel yapısı” %84 (n=21), “üniversitenin fiziki

altyapısı” %52 (n=13), “üniversitenin ürün yetiştirme kapasitesi” %36 (n=9) oranında belirlenmiştir. Akademisyenler ihtisaslaşma sürecinin başlangıcında tamamıyla ve en fazla ilin ve bölgenin özelliklerinin etkili olduğunu ifade ederken, en az etkili olan özelliğin ise yasal ölçütler olduğunu belirtmiştir.

4.1.4.2. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Alanları Belirlenirken Öncelikli Olan Kriterlere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler ihtisaslaşma alanları belirlenirken öncelikli olan kriterlere yönelik görüşlerini belirtmiştir. Bu bağlamda A1 “*çağdaşlık ve güncellik*”, A2 “*bölgenin doğal kaynakları, iklim ve lojistik özellikleri*”, A3 “*bölgenin potansiyeli (coğrafyası, demografik yapısı, halkın en önemli gelir uğraşları vb.) ve üniversitenin sahip olduğu uzman personel durumu*”, A4 ve A8 “*Üniversitenin bulunduğu ilin ve bölgenin özellikleri incelenmeli. Örneğin; tarımsal yapı, ekonomik yapı gibi.*”, A5 “*ülkenin ihtiyaçları ve stratejik ürünler*”, A7 “*Sadece bölgenin değil ülkenin kalkınmasına yardımcı olabilecek her branş alan olabilir.*”, A9 ve A14 “*bölgenin ve ülkenin ihtiyacı, ithalat, ihracat, ekonomik boyut*”, A10 “*üniversitenin bulunduğu coğrafi koşul, akademik yapı, yönetim ve ulaşılabilirlik*”, A17 “*1.Üniversitenin mevcut akademik-teknik altyapısı, fakülteleri, araştırma merkezleri, birimleri, 2. Bölgenin hakim ekonomik faaliyetleri, karşılaştırmalı üstünlükleri, dinamikleri, avantajları, potansiyelleri*”, A19 “*Bölge endüstrisi göz önünde bulundurulmalıdır.*” şeklinde ifade etmiştir.

4.1.4.3. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Alanları Belirlenirken Bulundukları İlin Demografik Özelliklerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler ihtisaslaşma alanları belirlenirken bulundukları ilin demografik özelliklerine yönelik görüşlerini belirtmiştir. Bu doğrultudan hareketle A5, A14 ve A17 “*yüksek düzeyde etkili*”, A8 ve A9 “*önemli değil*”, A10 “*direkt ilişkili*”, A13 “*Bilimi bölgenin dinamikleriyle harmanlayarak öncelikle iktisadi katkı sunmaktadır.*”, A19 “*Bu konunun benimsenen disipline göre değişiklik göstereceğini düşünüyorum.*” şeklinde ifade etmiştir. Belirtilen diğer görüşler ise aşağıda sunulmuştur.

“Şu anki projemde de yaşadığım gibi bölgenin demografik özellikleri oldukça önemli geriatrik hasta nüfusu, engelli ve rehabilitasyona ihtiyacı olan nüfus sayısı, toplam bölge nüfusu önemli veriler.” A2

“Çok önemli buluyorum. Bölgesel kalkınmanın dinamikleri bence demografik yapı ile yakından ilgilidir.” A4

“Birçok yatırımcının ve hatta yatırıma gücü olmayan vatandaşın bile kollarını sıvayıp üniversitenin yürüttüğü ihtisaslaşma alanlarına eğilerek gerçekleştireceği her eylem ilin bütün sosyoekonomik yapısına katkıda bulunur.” A7

“Bölgesel kalkınmada ilin demografik özellikleri önemlidir. Bu özelliklere yer alan nüfusun mevcut durumu analiz edilebilir, potansiyeli ve gelecekte yönlenmesi gereken alanlar belirlenebilir.” A11

“Şehrin demografik özellikleri bölgesel kalkınma için önemlidir. Çünkü şehrin sahip olduğu imkânları tanımadan gelişmek mümkün değildir. Bölgelerin yalnızca coğrafi özellikleri değil aynı zamanda demografik özellikleri de göz önünde bulundurularak stratejik plan ve programlar yapılmaktadır. Bütün bu unsurlar bölgesel kalkınmayı etkilemektedir.” A22

4.1.4.4. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcında Üniversitelerdeki Altyapılara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler ihtisaslaşma sürecinin başlangıcında üniversitelerinde oluşturulan altyapılara yönelik görüşleri belirtmiştir. Bu doğrultudan hareketle A2 “*Akademik, fiziki, bütçesel altyapı ve destek olmalıdır.*”, A5, A8, A14, A15, A20, A21 ve A22 “*Laboratuvar altyapısının güçlü olması, araştırma olanakları, uzman akademik kadroların çeşitliliği ve sayısının fazla olmasıdır.*”, A10 “*Güçlü ve deneyimli kadrolara sahip olunmalı.*”, A12 “*AR-GE laboratuvarları güçlendirilmelidir.*” şeklinde belirtmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda ifade edilmiştir.

“İhtisaslaşma için üniversiteler bulundukları bölgenin potansiyeline göre çalışma ve araştırma alanı seçmelidir. Daha sonra belirlenen hedefleri gerçekleştirmek için personel ve altyapısını şekillendirmelidir.” A3

“Bence söz konusu altyapıları üniversitelerin tek başına hazırlaması zor. Her anlamda YÖK sınırsız destek vermelidir.” A4

“Böyle bir altyapı hiçbir zaman olmuyor maalesef. Bu işe gönül vermiş kişilerle başlanılan yolda ancak belirli mesafeler kat ediliyor. En başta gönül vermek, inanmak ve ana hedefleri belirlemek gerekli. Sonrası zaten kendiliğinden geliyor.” A6

“Laboratuvar altyapısı dâhil genel olarak ihtisaslaşma olacak alana özel, hangar, hizmet binası, sera, hayvan besi yeri vb. altyapılara ihtiyaç duyulmaktadır.” A7

“AR-GE ve ÜR-GE çalışmalarının yapılabileceği ortamlar oluşturulmalı. Sürece ne kadar çok araştırmacı dâhil edilirse ihtisaslaşma o kadar kolay olacaktır.” A9

“Üniversiteler bölgesinin dinamiklerini harekete geçirecek bir oluşum sağlamalıdır. Bölgesindeki diğer altyapı olanaklarından da faydalanarak israftan ve tekrardan kaçınarak tüm bölgeye fayda sağlayacak bir altyapı sağlamalıdır.” A11

“Organizasyon yapılanması ve görev tanımlamalarının açıkça belirlenmesi başlangıç için yeterli olacaktır. Kurumun yeterliliği mutlaka ölçümlenmeli ve strateji kurgusu yapılmalıdır.” A13

“Üniversiteler donanım, yazılım ve uzman personel olarak altyapısını güçlendirmesi gerekmektedir. Bunun yanında yapılan işlerin denetlenmesi adına şeffaf ve ölçülebilir olması önemlidir.” A16

“İhtisaslaşan alan ile ilgili son dönemin teknolojisini, donanım ve yazılımlarını, ilgili alanda tecrübeli hocalarını barındırması gerekir.” A18

“Dijital altyapısı gelişkin, kadro olarak sektör deneyimli, endüstri akımlarını takip eden, inovasyon çalışmalarına destekçi, proje enerjisi yüksek olmalıdır.” A19

“İhtisaslaşma yüksek seviyeden bir hedef koymak dolayısıyla burada özverili, gönüllü çalışacak akademisyenlerin bulunması çok önemli. Öbür taraftan ihtisaslaşmaya ve bu alanda çalışmaya özendirici desteklemelerin de olması gereklidir. Bunlar sağlandığında bu alanda verimli çalışmalar çok rahatlıkla yürütülebilecektir.” A23

“Bizim mevcut durumumuz bir atasözü var; göç yolda dizilir diye öyle olmuş. Yönerge, görev atamaları olmuş yalnız altyapımız buna uygun değilmiş. Çünkü mevcut projelerde altyapı projelerimizde var yani altyapı derken yeterince alet ekipmanız yok. Bir proje yazıldığında, alet ekipmanı da yazılıyor. Dolayısıyla proje bir taraftan yürürken, altyapıdaki eksiklikler de gideriliyor. Ama bu altyapımız olsaydı, bu para daha etkin kullanılabilirdi.” A24

“İhtisaslaşma için altyapı öncelikle esnek olmalı. Çünkü her bir üniversitenin bulunduğu ortam farklı. Kırşehir’de farklı bir altyapıya ihtiyacımız vardı bizim. Bizim avantajımız bir pilot üniversiteye başlamadan önce FTR binasını yaptırmıştık. İlin potansiyeli değerlendirilmiş ve jeotermal su var diye bir FTR hastane yapılmasına karar verildi ve yapıldı. Daha doğrusu yeni bir bina ile daha fazla fiziki koşullar oluşturuldu, daha ileri teknolojiler kullanıldı. Bu bakımdan pilot üniversite projelerimiz ile ciddi kolaylıklar sağlanmış oldu. İhtisaslaşmada bize avantajlar sağladı. Altyapımız vardı, yetişmiş bir ekibimiz vardı. Böylelikle biz ihtisaslaşmayı bir ileri noktaya taşıyan yeni bir proje yazmış olduk.” A25

4.1.4.5. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşması İçin Yaptıkları Hazırlıklarına İlişkin Görüşlere Ait Bulgular

Akademisyenler üniversitelerin ihtisaslaşması için yaptıkları hazırlıklarına yönelik görüşleri belirtmiştir. Bu bağlamda A1 “*Altyapı çalışmaları ve gereken asgari insan gücü alımını gerçekleştirdik.*”, A2 “*Hastanenin altyapı projesinin hazırlanmasından çalışacak uzman insan kaynaklarının alınmasına kadar planlamalarla ihtisaslaşma sürecine hazırlandık.*”, A4 “*Proje fikirleri üretildi.*”, A5 “*Seracılığın bölgede ve ülkede gelişimine katkı sağlayacak proje önerileri hazırlandı.*”, A7 “*Norm dışı kadrolar açıldı. Yeni öğretim görevlileri alındı. Bir adet hizmet binası, bir adet hangar yapıldı. Projede bahsi geçen tam otomasyonlu sera binası inşa edildi.*”, A9 “*Koordinasyon Merkezi kuruldu. AR-GE ve ÜR-GE laboratuvarları kuruldu.*”, A10 “*Durum değerlendirmesi yapıldı. Üniversitenin yapısı ve hedefleri dikkate alındı.*”, A13 “*Raporlar hazırlandı.*”, A14 “*Merkezler kurulup yönetmelikler hazırlandı.*”, şeklinde belirtmiştir.

4.1.4.6. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanları Belirlenirken Esas Alınan Yasal Dayanaklara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 25.

Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanları Belirlenirken Esas Alınan Yasal Dayanaklara Yönelik Görüşleri

Kategoriler	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
YÖK Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması Projesi	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	25
Kalkınma Bakanlığı Rapor Eylem Planı	A1, A2, A3, A4, A7, A10, A12, A13, A17, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24	16
YÖK Pilot Üniversite Seçim Komitesi Raporları	A4, A5, A6, A7, A8, A9, A11, A12, A13, A14, A18, A19, A20, A22, A23, A24, A25	17
Kurumsal Strateji Planları	A2, A3, A8, A9, A11, A12, A13, A17, A18, A21, A22, A23, A24, A25	14
Diğer Yasal Belgeler	A1, A7, A10, A14	4

Tablo 25’te akademisyenlerin görüşlerine göre kendi görev yaptıkları üniversitelerdeki ihtisaslaşma alanları belirlenirken esas alınan yasal dayanaklara ilişkin bulgular belirtilmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda 5 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler ise “YÖK Misyon farklılaşması ve ihtisaslaşması projesi” %100 (n=25), “Kalkınma Bakanlığı rapor eylem planı” %64 (n=16), “YÖK Pilot üniversite seçim komitesi raporları” %68 (n=17), “kurumsal strateji planları” %56 (n=14), “diğer yasal belgeler” %16 (n=4) oranında tespit edilmiştir. Akademisyenler üniversitelerinde tamamıyla ve en fazla YÖK’ün misyon farklılaşması ve ihtisaslaşması projesinin esas alındığını belirtirken, en az ise diğer yasal belgelerin esas alındığını ifade etmiştir.

4.1.4.7. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcındaki Üniversitelerde Oluşturulan Kurumsal Mevzuata İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler ihtisaslaşma sürecinin başlangıcındaki üniversitelerde oluşturulan kurumsal mevzuata yönelik görüşlerini belirtmiştir. Bu bağlamda A1 “*Strateji Geliştirme Daire Başkanlığımız ve üniversite yönetimimiz gereken değerlendirmeleri yapıyorlar.*”, A2 “*Jeokarem UYGAR Yönetmeliği oluşturduk.*”, A5 “*Koordinatörlük kuruldu, yönetmelik*

oluşturuldu.”, A7 “Artan çalışan sayısı sebebiyle çalışanları mağdur etmeyecek önlemler içeren değişiklikler olarak bilimsel çalışma ortamı, izin oryantasyonu gibi düzenlemeler yapıldı.”, A10 “Mevzuatlarda yeni düzenlemeler yapıldı.”, A13 “Raporlar hazırlandı.”, A14 “Yönetmelikler hazırlandı.”, A17 “Akademik Teşvik Yönetmeliği değiştirildi, ihtisaslaşma alanında yayın yapacak ve proje üretecek akademisyenlere ilave teşvikler düzenlendi. Yeni araştırma merkezleri kuruldu.” şeklinde ifade etmiştir.

4.1.5. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmaya Yönelik Üniversitelerin Yapılarını Örgütsel ve Yönetimsel Olarak Açıklama Biçimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan beşinci alt problem “Akademisyenler yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya yönelik üniversitelerin yapılarını örgütsel ve yönetimsel olarak nasıl açıklamaktadır? şeklindedir. Bu alt problemle ilgili olan akademisyen görüşlerine ilişkin bulgular aşağıda belirtilmiştir.

4.1.5.1. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki İhtisaslaşma Sürecini Yönetme Şekillerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler üniversitelerinin ihtisaslaşma sürecini yönetme biçimlerine yönelik görüşlerini belirtmiştir. Bu bağlamda A1 “Öncelikle amaca uygun yapılanmaya gidilerek yönetilmektedir.”, A5 “Pilot üniversite tarım ve jeotermal koordinatörlüğüne bağlı projeler üzerinden yönetiliyor.”, A10 “Üst yönetimin bilgi, tecrübe ve deneyimi ile yönetiliyor.”, A14 “Belirlenen uzmanlık konularında faaliyetler yürüterek yönetiyoruz.” şeklinde ifade etmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda belirtilmiştir.

“Yılbaşı faaliyet planlamaları ve yıl boyunca uygulamalar yıl sonu değerlendirme ve ulaşılamayan hedefler için önlemler alma şeklinde yürütülüyor.” A2

“Hiyerarşik bir düzende her adım iş akışlarına yansıtılmış ve kalite koordinatörlüğü ile değerlendirilmiş bir halde yürütülmektedir.” A7

“Kurulan koordinatörlük birimi ve bağlı alt birimlerle yönetim kolaylaşmaktadır. Rektörümüz lider yönetici özelliği ile her süreci çok yakından takip etmekte ve gerektiğinde acil müdahalelerde bulunmaktadır.” A13

“Proje Yürütme Kurulu düzenli aralıklar sürekli toplantılar yapmaktadır. Tüm projeler, "Proje İzleme ve Değerlendirme Sistemi" aracılığıyla her ay takip edilmektedir. Sürecin dinamik olması nedeniyle, ihtisaslaşma alanı ile ilgili konularda yeni projeler de eklenebilmektedir. Projelerde yaklaşık 140 akademisyen görev almaktadır ve üniversite yönetimi, araştırma merkezi müdürleri, proje yürütücüleri ve ekipleri ile doğrudan iletişim hâlinindedir.” A17

4.1.5.2. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki İhtisaslaşma Sürecinde Yetkili Birimlerine Yaptıkları Görevlendirmelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler ihtisaslaşma sürecinde üniversitelerindeki yetkili birimlerine verilen görevlendirmelere yönelik görüşlerini ifade etmiştir. Bu doğrultudan hareketle A1 “İlgili yasal düzenlemeleri ve üniversitemizin kapasitesini baz aldık.”, A5, A10 ve A19 “Yetkili birimlere görevlendirmeler yapılmıştır. Uzmanlık alanı kriter olarak alındı.”, A13 “Genel olarak Ziraat Fakültesi, Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Basın Müşavirliği görevlendirilmiştir.”, A14 “Yapılacak işlere göre personel nitelikleri belirlenip seçimler yapıldı.” şeklinde ifade etmiştir.

4.1.5.3. Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Oluşturdukları Kurullara İlişkin Bulgular

Tablo 26.

Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarına Yönelik Oluşturulan Kurullar

Pilot üniversiteler	Misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarına yönelik oluşturulan kurullar
Bingöl Üniversitesi	1 Yönetim Kurulu 2 Yürütme Kurulu
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1 Yürütme Kurulu 2 Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü 3 Sektör Meclisi
Düzce Üniversitesi	1 Koordinatörlük
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1 Yönetim Kurulu 2 Yürütme Kurulu
Uşak Üniversitesi	1 Yönetim

Tablo 26’da pilot üniversitelerin misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarına yönelik oluşturdukları kurullarda çeşitlilik gözlenmektedir. Bingöl Üniversitesi ve Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi ihtisaslaşmaya ilişkin yönetim kurulu ile yürütme kurulu ile birlikte ikili yapılanma biçimine gitmiştir. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi kurul, müdürlük ve meclis, Düzce Üniversitesi koordinatörlük ve Uşak Üniversitesi ise yönetim olarak örgütlenme biçimleri oluşturmuştur.

4.1.5.4. Üniversitelerde İhtisaslaşma Sürecinde Oluşturulan Birimlere İlişkin Bulgular

Tablo 27.

Pilot Üniversitelerin Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarına Yönelik Oluşturulan Birimler

Pilot üniversiteler	Misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarına yönelik oluşturulan birimler
Bingöl Üniversitesi	1 Pilot Üniversite Koordinasyon Merkez Birimi
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1 Tarım ve Hayvancılık Kalkınma Projesi Koordinatörlüğü
Düzce Üniversitesi	1 Çevre ve Sağlık Teknolojilerinde İhtisaslaşma Koordinatörlüğü
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1 Pilot Üniversite Tarım ve Jeotermal Koordinatörlüğü
	2 Pilot Üniversite Sağlık Koordinatörlüğü
Uşak Üniversitesi	1 Deri, Tekstil ve Seramik Sektörlerinde İhtisaslaşma Koordinasyon Merkezi

Tablo 27’de pilot üniversitelerin misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarına yönelik oluşturdukları ve açtıkları birimlerin birbirine benzer nitelikte olduğu görülmektedir. İhtisaslaşmaya ilişkin 3 üniversite koordinatörlük, 2 üniversite ise koordinasyon merkezi şeklinde bir yapılanma biçimini tercih etmiştir. Koordinatörlük yapısını oluşturan üniversiteler, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi; koordinasyon merkezini oluşturan üniversiteler Bingöl Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi’dir. Ek olarak, Kırşehir 2 farklı koordinatörlük kurmuştur.

4.1.5.5. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinde Üniversitelerde Açılan Birimler Arasındaki İş Birliklerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler ihtisaslaşma sürecinde üniversitelerinde açılan birimler arasındaki iş birliklerine yönelik görüşlerini ifade etmiştir. Bu doğrultudan hareketle A3, A6, A8, A17 “Birimler birbiri arasında yakın ve sıkı bir iş birliği içerisinde”, A5 “Kamu ve özel sektörle iş birliği içerisinde çalışma konularımızı belirliyoruz.”, A7 “Hocalar ve bilgi bazında iş birliği yapılmaktadır. İdari birimlerle de inşaat ve yapı bakım onarım işleri iş birliği yapmaktadır.” şeklinde belirtmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda sunulmuştur.

“Projelerin ekipleri değişmekte ve alanında uzman ekipler oluşturulmaktadır. Bu aşamada farklı fakültelerden ve farklı birimlerden akademisyenler projelerde yer alabilmektedir.” A19

“İhtisaslaşma süreçlerinin aktif bir biçimde yönetmek üzere veterinerlik fakültesi işe koyulmuştur. Daha sonra bütüncül politikalar izlenmiş, sürece farklı fakülteler ve birimler de dâhil olmuştur.” A22

4.1.5.6. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinde Üniversitelerdeki Uygulama ve Araştırma Faaliyete Geçme Durumuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 28.

Akademisyenlere Göre Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin Faaliyete Geçme Durumu

Kategoriler	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
Uygulama ve araştırma merkezleri faaliyete geçmiştir.	A1, A2, A3, A4, A5, A7, A10, A11, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	21
Uygulama ve araştırma merkezleri geçmemiştir.	A6, A8, A9, A12	4

Tablo 28’de akademisyenlerin görüşlerine göre kendi görev yaptıkları üniversitelerdeki uygulama ve araştırma merkezlerinin faaliyete geçme durumuna ilişkin bulgular belirtilmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda 2 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler ise “Uygulama ve araştırma merkezleri faaliyete geçmiştir.” %84 (n=21) ve “Uygulama ve araştırma merkezleri faaliyete geçmemiştir.” %16 (n=4) oranında belirlenmiştir. Akademisyenlerin büyük çoğunluğu üniversitelerinde üretim merkezlerinin faaliyete geçtiğini belirtirken, çok az sayıda akademisyen ise üretim merkezlerinin faaliyete geçmediğini ifade etmiştir.

4.1.5.7. Akademisyenlere Göre İhtisaslaşma Sürecinde Üniversitelerde Açılan Uygulama ve Araştırma Merkezleri ile İlgili Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler ihtisaslaşma sürecinde üniversitelerindeki açılan uygulama ve araştırma merkezlerine yönelik görüşlerini belirtmiştir. Bu bağlamda A1 “Endüstriyel üretim merkezimiz vardır.”, A5 “Termal Seralarda Kümelenme Projesi”ne yönelik AR-GE serası açıldı.”, A7, A10, A23, A24 ve A25 “7 Kompartmanlı termal sera ve kaba yem hangarı açılmıştır.”, A11 “Deri, Tekstil ve Seramik Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi açılmıştır.”, A13 “MARKA Kalkınma ajansı desteği ile Kozmetik Ürünler Dolum/Üretim Merkezi açılmıştır.”, A14 “DÜTAGAM, DAGEM gibi birimler açılmış olup bu birimler üniversitenin web sayfasında ilan edilmiştir.” şeklinde ifade etmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda sunulmuştur.

“Altı yeni araştırma merkezi kurulmuştur: Bu birimler: 1. Tarım ve Hayvancılıkta Standardizasyon ve Belgelendirme Merkezi, 2. Genetik ve Embriyo Teknolojileri Merkezi, 3.

Hayvancılık Sektöründe Dijital Teknolojiler Merkezi, 4. Hayvancılık Yenilikçi Projeler Merkezi, 5. Süt Ürünleri ve Teknolojileri Merkezi, 6. Tarım Hayvancılık ve Gıda Araştırmaları Merkezi şeklinde açılmıştır.” A17, A22

4.1.6. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinde Yaşanan Gelişmelere İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan altıncı alt problem “Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinde yaşanan gelişmeler nasıldır?” şeklindedir. Bu alt problemle ilgili olan akademisyen görüşlerine ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.1.6.1. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Gerçekleştirdikleri Projelere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler üniversitelerindeki gerçekleştirdikleri projelerine ilişkin görüşlerini belirtmiştir. Bu bağlamda A1 “*Bölgemizin doğal ürünleri, arıcılık ve hayvancılıkla ilgili projeler üretilmiştir.*”, A2 ve A18 “*BAP*”, A8 “*34 adet proje verilmiştir.*”, A5 “*3 adet tarım, 3 adet sağlık alanında proje üretilmiştir.*”, A4 ve A6 “*Bölgenin yapısı ile hedeflerimize uygun ve bölgenin ihtiyaçlarına cevap verebilecek projeler üretildi.*”, A7 “*BAP ve TÜBİTAK projeleri çoğunlukta olmak üzere hocalarımız her sene her proje için üçer adet proje yürütmektedir.*” A10 “*Sağlık, tarım ve jeotermal projeleri hayata geçirilmiştir.*”, A12 ve A14 “*Avrupa Birliği, KOSGEB, MARKA, TÜBİTAK projeleri ve BAP gerçekleştirilmiştir.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda belirtilmiştir.

“Yeni ürün geliştirme projeleri oluşturulmuştur. Üreticilerin üretimde daha iyi olabilmeleri için eğitim programları türünde projeler oluşturulmuştur. Ekolojik tarımı ön plana çıkaran projeler geliştirilmiştir.” A3

“Altyapının güçlendirilmesi için kurumsal projeler oluşturuldu. Her araştırmacının başvuru yapabileceği BAP birimi üzerinden yürütülen proje çağrıları yapıldı. Mevcut durumda ürün odaklı projeler istenmektedir.” A9

“İnovatif Deri Ürünleri Tasarımı ve Prototip Geliştirme Projesi, Türkiye’deki Tarımsal Atıkların Değerlendirilmesi ile Yüksek Safılıkta Formik Asit Üretim Yönteminin Geliştirilmesi ve Muhtemel Pilot Üretim Tesisinin Tasarım ve Simülasyonu, Yüksek Mukavemetli ve Hafif Aradolgulu Kumaş Kompozitler İçin En Uygun Hibrid İplik Tasarımlarının Geliştirilmesi, Oturma Davranışlarının İncelenmesine Yönelik Akıllı Koltuk Kılıfı Tasarımı, Düşük Maliyetli İplik Düzgünsüzlük Test Cihazı Tasarımı, Seramik Kaplama Endüstrisine Yönelik Dijital Tasarım ve Prototip Geliştirme hayata geçirilmiştir.” A11

“Terme Sahasında Jeotermal Kaynağın Temini ve Proje Sahalarına İletimi Projesi, Termal Seralarda Kümelenme Projesi, Kaba Yem Üretim Projesi, Ceviz Odaklı Kalkınma ve Gelişim Projesi, Jeotermal Kaynaklı Rehabilitasyon Merkezi (JEOKAREM) Projesi, Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp (GETAT) Projesi, Sporcu Sağlığı Araştırma, Uygulama ve Termal Rehabilitasyon Merkezi (SAUTER) Projesi, Pilot Üniversite Projelerinin Eğitim ve Tanıtım Projesi olmak üzere 8 proje hayata geçirildi.” A16, A20, A21, A23, A24, A25

“1. Çiftçi Eğitimi, 2. Hayvan Yetiştiriciliği, 3. Hayvancılığa Dayalı Sanayi başlıklarında (3 eksende), 11 amaç dâhilinde 30 civarında proje yürütülmektedir.” A17

“Resmî kurum ve kuruluşlar ile yapılan giysi tasarım ve şartname yazımı projeleri oluşturuldu. Akabinde özel sektörde kurumsal firmalar ile devam eden projeler gelişti. Bu projeler devam etmektedir.” A19

“Tarım ve hayvancılıkta farklılaşmaya dayalı bütünleşik kalkınma modeli, üniversite öncülüğünde Burdur ili yerli hayvan ırklarının geliştirilmesi, genetik ıslah ile nitelikli ırkların kazandırılması, hayvan sağlığının korunması, et-süt veriminin artırılması, hayvansal sanayiye dayalı katma değer yaratılması amaçları ile üç ana eksene oturtulmuştur. Bunlar; 1. Çiftçi Eğitimi ve Çiftlik Yönetimi, 2. Hayvan Yetiştiriciliği, 3. Hayvancılığa Dayalı Sanayidir.” A22

“Bu alanda 8 tane proje oluşturuldu. Bu projelerin 3’ü sağlık alanında, 3 tanesi tarım alanında, 7. projemiz termal su iletim projesiydi, 8. projemiz de bütün projelerin ortak paydasında bulunduğu eğitim, tanıtım ve yayın projesiydi. Bu projelerle ilgili çeşitli uygulama ve araştırma merkezleri açılmıştır ve yenilerin açılması içinse hazırlıklarımız devam etmektedir. Tarımla ilgili projelerin bir üst kademesi olarak, daha ileri seviyede bizim üniversitenin koordinatörlüğünde Ankara Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi ortaklığında İleri Sera Teknolojileri ve Üretim Teknikleri Uygulama ve Araştırma Merkezi ile ilgili olarak 2021 yılının başında kuruldu ve uygulamaya girildi. Şu anda ülke genelinde ve uluslararası rekabette de öne çıkacak şekilde bu alandaki kapsamlı araştırmaların yürütüleceği bir altyapı oluşturulmuştur ve bu kapsamda çalışmalarımız devam etmektedir.” A23

4.1.6.2. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Gerçekleştirdikleri Projelerin Mevcut Durumlarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler üniversitelerindeki gerçekleştirdikleri projelerin mevcut durumuna yönelik görüşlerini belirtmiştir. Bu doğrultudan hareketle A1 “*Hâlen sürdürülmekte olan çeşitli projelerimiz bulunmaktadır.*”, A4 “*Yürüttüğüm proje sorunsuz ilerliyor. Projenin hedeflerine ulaşacağını söyleyebilirim.*”, A5 “*Yürütücüsü olduğum "Termal Seralarda Kümelenme Projesi" Şubat 2020’den bu yana aralıksız AR-GE çalışmalarına devam ediyor.*”, A7 “*5 Pilot Tarım ve Jeotermal Projesinden biri tanıtım olmak üzere, diğer dördünden jeotermal ilettime ait proje tamamlanmış olup, sera ve kaba yeme ilişkin projelerde sona doğru yaklaşmaktadır.*”, A14 “*Sürekli yeni projelere başlıyoruz.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer görüşler ise aşağıdaki gibidir:

“Yaklaşık olarak dördüncü senemizi tamamlıyoruz. Tüm projelerimizde somut çıktılar elde ettik. Lisans antlaşmaları, sözleşmeler yapıldı. Uygulama ve Araştırma Merkezlerimizde uzmanlarımız çalışmaya devam ediyor. Ayrıca, teşvik sistemleri kuruldu. Projelerin sürdürülebilirliği teminat altına alınmıştır.” A22

“Sadece ana projelerimiz değil, araştırmaya yönelik değil uygulamaya yönelik projeler de var. Mesela kaba yem projesi her yıl farklı lokasyonlarda, farklı çiftçilerle yeni uygulamalar şeklinde devam etmektedir. Şu an uygulamada 5700 dekarı geçmiş durumdayız.” A23

4.1.6.3. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Üretmiş Oldukları Ürünlere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler ihtisaslaşma sürecinde üniversitelerindeki üretmiş oldukları ürünlere yönelik görüşlerini belirtmiştir. Bu bağlamda A1 “Doğal bölgesel ürünler üretilmiştir.”, A3 “Gıda ve farmakolojik yeni nesil ürünler üretilmektedir.”, A5 “Ürün geliştirme çalışmaları devam ediyor.”, A14 “Kozmetik, gıda takviyeleri, malç, kompost, tıbbi mantar üretimi yapılıyor.”, A13 “Tıbbi aromatik bitkilerden kozmetik ürünler ve arı ürünleri üretilmektedir.” şeklinde ifade etmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda belirtilmiştir.

“Serada üretimi yapılan kavun, domates, soğan, patates, ceviz gibi birçok üründen kaba yem ürünlerine kadar pek çok ürün ve tarım malzemesi üretilmiştir.” A7

“1. 11 Sanayi kuruluşu ile protokol, 2. 30 Farklı sanayi kuruluşu ile iş birliği, 3. 4 Farklı yabancı üniversite ile ikili iş birliği anlaşması imzalamıştır. Ayrıca, 112 Acil, UMKE, PTT, OGM gibi kurumların personel kıyafetlerinin tasarımı, teknik özellikleri üniversitemiz tarafından yapılmaktadır.” A11

“Mobil mikroskop, hızlı tanı kitleri, süt sığırcılığı işletmeleri belgelendirme programı, küçükbaş iyi sürü programı, çiftlik izleme ve yönetim sistemi, üniversite işletmesinde üretilen süt ürünleri vb. pek çok ürün üretilmeye devam etmektedir.” A17

“Tasarım alanında yeni ürünler sürekli geliştirilmektedir. Özellikle tekstil alanında yapılan tasarımlar uluslararası standartlardadır.” A19

“1. Cep telefonuna entegre mobil mikroskop ve tanılama, 2. Yatalak buzağılar için tekerlekli araba üretilmesi, 3. Bölge için örnek ahır-çiftlik modeli (MAKÜ Çiftliği) kurulmuştur. 4. Süt Ürünleri ve Teknolojileri Uygulama ve Araştırma Merkezinde peynir, yoğurt, kaymak, ayran, manda sütü, manda kaymağı, manda yoğurdu üretilmesi, 5. Tavuk çiftliğinde gezen tavuk yumurtası ve arı kovanlarından bal üretilmesi, 6. Köy modelleri kapsamında, damızlık hayvanların seçilmesi, yetiştirilmesi, soy kütüğü için ıslah amaçlı kayıtların tutulması, coğrafi işaretli kökez yoğurdunun üretilmesi, 7. On iki farklı çeşitte yem bitkilerinin yetiştirilmesi, kaba yemin üretilmesi, 8. Tanı kitlerinin üretilmesi, 9. Yüksek verime sahip yerli boğanın yetiştirilmesidir.” A22

4.1.6.4. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde İş Birliğinde Bulundukları Yükseköğretim Kurumlarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 29

Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde İş Birliğinde Bulundukları Yükseköğretim Kurumlarına Yönelik Görüşleri

Kategoriler	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
Pilot üniversiteler	A4, A5, A6, A10, A11, A12, A14, A15, A16, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	17
Diğer üniversiteler	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A22, A23, A24, A25	19

Tablo 29’da akademisyenlerin görüşlerine göre kendi görev yaptıkları üniversitelerin ihtisaslaşma sürecinde iş birliğinde bulundukları yükseköğretim kurumlarına ilişkin bulgular belirtilmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda 2 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler ise “pilot üniversiteler” ile iş birliği %68 (n=17), “diğer üniversiteler” ile iş birliği %76 (n=19) oranında belirlenmiştir. Akademisyenler üniversitelerin en fazla diğer yükseköğretim kurumlarıyla iş birliği yoluna giderken, en az ise pilot üniversitelerle iş birliği yoluna gidildiğini belirtmiştir.

4.1.6.5. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde İl ya da Bölgede İş Birliğinde Bulundukları Kurumlara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 30.

Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde İl ya da Bölgede İş Birliğinde Bulundukları Kurumlara Yönelik Görüşleri

Kategoriler	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
Kurum	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	25
Kuruluş	A2, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	21
Sanayi bileşenleri	A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A20, A21, A22, A23, A24, A25	20
Özel sektör bileşenleri	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A9, A10, A12, A13, A14, A15, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	21
Vakıf	A6, A8, A9, A13, A15, A16, A17, A20, A23, A24, A25	11
Dernek	A2, A4, A5, A12, A14, A16, A17	7
Sivil toplum kuruluşları	A5, A6, A8, A9, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A21, A22, A23, A24, A25	17
Gönüllü kişiler	A2, A3, A4, A9, A10, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A22, A23, A25	14

Tablo 30’da akademisyenlerin görüşlerine göre kendi görev yaptıkları üniversitelerin ihtisaslaşma sürecinde il ya da bölgedeki iş birliğinde bulundukları kurumlara ilişkin bulgular belirtilmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda 8 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler ise “kurum” %100 (n=25), “kuruluş” %84 (n=21), “sanayi bileşenleri” %80 (n=20), “özel sektör bileşenleri” %84 (n=21), “vakıf” %44 (n=11),

“dernek” %28 (n=7), “sivil toplum kuruluşları” %68 (n=17), “gönüllü kişiler” %56 (n=14) oranında belirlenmiştir. Akademisyenler üniversitelerin ihtisaslaşma sürecinde il ya da bölgede en fazla kurumlarla iş birliğine yoluna giderken, en az ise derneklerle iş birliği yoluna gidildiğini ifade etmiştir.

4.1.6.6. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Gerçekleştirdikleri Tanıtım Faaliyetleri ve Duyurulara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler ihtisaslaşma sürecinde üniversitelerinde gerçekleştirdikleri tanıtım faaliyetleri ve duyurulara yönelik görüşlerini ifade etmiştir. Bu doğrultudan hareketle belirtmiştir. Bu bağlamda A1 “*Farkındalık faaliyetleri ve sürekli eğitim faaliyetleri düzenlenmiştir.*”, A2 “*Bilimsel organizasyonlar yapılmıştır ve halka yönelik tanıtım faaliyetlerinde bulunulmuştur.*”, A14 “*Tüm paydaşlar ile diyaloglara geçilmiştir.*”, A19 “*Firmalar ile birebir toplantılar yaptık. Zafer Kalkınma, UTSO vb. ile iş birliği hâlinde ilerledik.*”, A5 ve A20 “*Yerel ve ulusal televizyonlarda, gazetelerde ve kurumsal web sayfalarımızda tanıtım faaliyetleri yapılmıştır.*” şeklinde belirtmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda sunulmuştur.

“Basın ve yayın müşaviri, bizzat ayrı bir proje oluşturularak pilot projelerin tanıtımı projesi yürütücüsü olarak atandı. Bu kapsamda bütün tanıtım faaliyetleri basın müşaviri üzerinden yürütüldü.” A7

“Bölgeye yönelik olarak bütün köy kooperatifleri ile birlikte ortak faaliyetler yapmak ve bu kooperatiflerin etkinliklerinin artırılması için pek çok toplantı yapılmıştır. Burdur ilindeki et ve süt işletmelerine ziyaretler yapılarak yapılacak olan projeyle ilgili bilgi verilip destekleri talep edilmiştir. Tarım hayvancılık fuarlarına katılım sağlanmıştır. Yerel ve ulusal televizyon kanallarında projenin tanıtımları yapılmıştır.” A22

4.1.6.7. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Karşılaştıkları Engel ve Zorluklara İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler üniversitelerin ihtisaslaşma sürecinde karşılaştıkları engel ve zorluklara yönelik görüşlerini ifade etmiştir. Bu bağlamda A2, A5 ve A20 “*İhtisaslaşma konularında uzman yeterli akademik personelin olmaması ve altyapı yetersizliğidir.*”, A4 “*Üniversitemiz ilk pilot üniversitelerden biri. Bence başlangıçta gerekli yönetmelik ve yönergelerin olmaması veya yetersizliği en önemli zorluklar. Bu eksiklikler bu kapsamda yürütülen projelerin hızlı ilerlemesini engelliyor.*”, A8 “*Program çıktı hedeflerinin yüksek tutulmasını zorluk olarak belirtebilirim.*”, A10 “*Bürokratik zorluklar yaşandı.*”, A14 ve A21 “*İlk*

etapta altyapı eksikliği söz konusu olmaktadır.”, A19 “Bölge sanayicilerinin önyargılı olması, projeyi farklı değerlendirme çabaları vb. denilebilir.” şeklinde belirtmiştir. Diğer görüşlere ise aşağıda yer verilmiştir.

“Bütün idari yapı tekrar dizayn edilmiş, bütün idari yapıya eğitimler ve seminerler düzenlenmek zorunda kaldığı gibi, akademik personeller de bilgilendirilme amacıyla bu seminerlere dâhil olmuştur. İhtisaslaşmanın gerekliliği bazı çalışanlar tarafından yadsınabilir, eski sistemin savunucuları çıkabilir. Bu tür gerçeklerle başa çıkmak da başlı başına bir zorluk oluşturur.” A7

“Üniversitemiz ilk ihtisaslaşma sürecine giren üniversitelerden olduğu için önünde herhangi bir rol model bulunmamaktaydı. Bu durum bazı işlerin yavaş yürümesine sebep olmuştur. Yeni ihtisaslaşmaya geçen üniversiteler üniversitemize ziyaretler düzenleyerek bu sorunların çözümünü daha kolay atlabilmektedir.” A9

“İlk tanımlaması yapılan üniversite olmamız nedeniyle güçlük ve zorlukla karşılaştığımızı düşünmüyorum. Bazı birimlerimizin çalışmaların başlangıcında duyarsız kalmaları şaşırtsa da doğru organizasyonun kurgulanmasında başta rektörümüz olmak üzere kurmay ekip iyi iş çıkarmıştır.” A13

“Halka ve sanayiye kabul ettirmek oldukça zor. Halkın üniversiteye inancı özellikle küçük şehirlerde oldukça düşük. Kendini kabul ettirmesi kolay olmuyor. Ayrıca üniversite ve ihtisaslaşma birim yöneticilerinin vizyonları bu konuda çok önemli. Gelişime ve değişime açık olmaları gerekmektedir.” A18

“İhtisaslaşma süreci birçok üniversite için bir durum farklılığı ortaya koyduğundan dolayı bazı güçlükleri beraberinde getirmiş olabilir. Ama Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi olarak biz o zorluklarla fazla karşılaştığımızı söyleyemem. Yine de zorluk olarak karşımıza çıkan bazı durumlar söz konusu oldu. Mesela biz Kırşehir’de üniversitenin Kırşehir’in gelişmesine daha fazla katkıda bulunmasına yönelik başta rektörümüz ve yönetim kadrosunun bu alandaki özel gayretleriyle bölgeye yönelik proje geliştirilmesi çalışmaları 2015-2016 yıllarında başlamıştır. Bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılığı gündeme girdiğinde zaten bu duruma hazırlıklıydık. Üniversite olarak altyapı, bir nevi bakış açısı, araştırmalar ve bu yönde bir ön hazırlığımız vardı. Yine de bölgesel kalkınma odaklı ihtisaslaşma sürecine geçildiğinde politika olarak YÖK tarafından ani bir geçiş oldu fakat mevzuat yönünden bu geçişteki açıklık mevzuat yönüyle kapatılmadı. Yani, mevzuat altyapısı hazırlanmadan bir geçiş oldu. Böyle olunca da biz mevcut cari mevzuatla hareket ederek bir taraftan önümüzü açmak, diğer taraftan da bölgesel kalkınmaya yönelik büyük projelerin gerçekleştirilmesiyle ilgili çalışmalarımızı yürüttük. Hem mevzuatı geliştirdik hem de sahadaki uygulamaları gerçekleştirdik.” A23

“İlk sene bütçenin geç gelmesi fakat yazılı bir yönetmeliğinin olmaması en büyük sıkıntı olmuştur. Bu sorun hala devam etmekte olup paranın nasıl kullanılacağı, hangi kaynaklara aktarılacağı hususunda sorunlar bulunmaktadır. Bizler tarım-jeotermal sorumluları olarak bir yönerge çıkardık. Yönerge daha ziyade alımların nasıl yapılacağı ile ilgilidir. Harcama yetkisi olarak da mali koordinatörlük atandı. Fakat alımlarda ciddi anlamda sıkıntılar yaşıyoruz. Özellikle ihaleye bağlı alımlarda süreçler uzamaktadır. Tarımla uğraşınca bazı alımlar zamanında yapılamazsa, gübre alınamadı diyelim yetiştiricilik yapamıyorsunuz. Böylelikle ekonomik zararlar da söz konusu oluyor. Bu mali sorunlar zaman zaman idari personel ile akademik personeli karşı karşıya getirebiliyor.” A24

“Aslında bu alanın en büyük engel ve zorluğu çalışma usul ve esasları belirlenmeden kuruldu. Üniversiteler biraz el yordamıyla çalışma usul ve esasları kendileri belirlediler. Farklı uygulamalar ortaya çıktı. Kimisi BAP üzerinden gitti, kimisi koordinatörlük üzerinden gitti. Bu tür farklılıklar olunca tabii ki herkes birbirinden iyi örnekler almaya çalıştı fakat başlangıçta herkes zorlandı. Paranın nasıl harcanacağından tutun da bizim içeriye verdiğimiz projelerin dışında yeni projeler ortaya çıktı. Bu projelerin nasıl geçeceği ya da geçmeyeceği gibi sıkıntılar ortaya çıktı. Aslında bu iş çok dinamik bir süreç. Bazı şeyleri belki yoldayken öğrendik. Bizden sonraki pilot üniversiteler daha rahat oldular, daha az sıkıntı çektiler diye düşünüyorum. Ayrıca, ben hala TÜBİTAK’ın yeterli desteği vermediğini düşünüyorum. Özellikle projelere yazmadığımız yeni yeni projeler ortaya çıktı. Bunları karşılamak için bütçemiz yok. Halbuki bu pilot üniversite çağrıları çıkmış olsaydı devam projelerini belki verebilirdik.” A25

4.1.7. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin İnsan Gücü Yetiştirmeye Katkılarına İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan yedinci alt problem “Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinin insan gücü yetiştirmeye katkıları nasıldır?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.1.7.1. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarında Açılan Eğitim Programlarının Düzeylerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 31.

Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarına Yönelik Açılan Eğitim Programlarının Düzeylerine Yönelik Görüşleri

Kategoriler	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
Doktora düzeyi	A2, A3, A5, A6, A8, A9, A12, A14, A15, A17, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	18
Yüksek lisans düzeyi	A1, A4, A7, A10, A11, A12, A14, A15, A16, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	17
Lisans düzeyi	A7, A12, A19, A21, A22, A23, A24, A25	8
Ön lisans düzeyi	A4, A11, A15, A18, A21, A22, A25	7
Herhangi bir düzeyde program açılmamıştır.	A5, A9, A13, A16, A17	5

Tablo 31’de akademisyenlerin görüşlerine göre kendi görev yaptıkları üniversitelerdeki ihtisaslaşma alanlarında açılan eğitim programlarının düzeylerine ilişkin bulgular belirtilmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda 5 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler ise “doktora düzeyi” %72 (n=18), “yüksek lisans düzeyi” %68 (n=17), “lisans düzeyi” %32 (n=8), “ön lisans düzeyi” %28 (n=7), “Herhangi bir düzeyde program açılmamıştır.” %20 (n=5) oranında belirlenmiştir. Akademisyenler üniversitelerin ihtisaslaşma alanlarına yönelik en fazla doktora düzeyinde eğitim programı açıldığını belirtirken, en az ise ön lisans düzeyinde eğitim programı açıldığını ifade etmiştir.

4.1.7.2. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarıyla İlgili Mezun Verilme Durumuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 32.

Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarıyla İlgili Mezun Verilme Durumuna Yönelik Görüşleri

Kategoriler	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
İhtisaslaşma alanlarına yönelik mezun verilmiştir.	A3, A4, A7, A9, A10, A11, A12, A14, A17, A18, A19, A20, A22, A23, A24, A25	16
İhtisaslaşma alanlarına yönelik mezun verilmemiştir.	A2, A5, A13, A16	4

Tablo 32’de akademisyenlerin görüşlerine göre kendi görev yaptıkları üniversitelerdeki ihtisaslaşma alanlarında mezun verilme durumuna ilişkin bulgular belirtilmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda 2 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler ise “İhtisaslaşma alanlarına yönelik mezun verilmiştir.” %64 (n=16), “İhtisaslaşma alanlarına yönelik mezun verilmemiştir.” % (n=4) oranında belirlenmiştir. Akademisyenler üniversitelerinde en fazla ihtisaslaşma alanlarındaki eğitim programlarına yönelik mezun verildiğini ifade ederken, en az ise mezun verilmediğini belirtmiştir.

4.1.7.3. Akademisyenlerin Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerde Mesleki Yeterlilik Belgesi Vermesi Durumuna İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 33.

Akademisyenlerin Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerde Mesleki Yeterlilik Belgesi Verilmesi Durumuna Yönelik Görüşleri

Kategoriler	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
Üniversiteden mesleki yeterlilik belgesi verilmiştir.	A8, A12, A13, A14, A18, A19, A21, A22, A23, A24, A25	11
Üniversiteden mesleki yeterlilik belgesi verilmemiştir.	A2, A17	2

Tablo 33’te akademisyenlerin görüşlerine göre kendi görev yaptıkları üniversitelerin bağlı bulunduğu illerde mesleki yeterlilik verilmesi durumuna ilişkin bulgular belirtilmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda 2 kategori oluşturulmuştur. Bu kategorilerden en fazla “Üniversiteden mesleki yeterlilik belgesi verilmiştir.” %64 (n=11), en az ise “Üniversiteden mesleki yeterlilik belgesi verilmemiştir.” %16 (n=2) şeklinde belirlenmiştir.

4.1.7.4. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarındaki Personel Alımlarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 34.

Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Alanlarına Yönelik Personel Alımlarına Yönelik Görüşleri

Kategoriler	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
Öğretim üyesi (Prof. Dr., Doç. Dr., Dr. Öğr. Üyesi)	A4, A5, A8, A12, A14, A15, A17, A19, A20, A21, A22, A24, A25	13
Uzman (Öğr. Gör.)	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A22, A23, A24, A25	22
Araştırma Görevlisi	A7, A9, A11, A12, A15, A17, A18, A22, A23, A24, A25	11
Uzman	A1, A4, A5, A6, A7, A8, A13, A14, A17, A19, A23, A25	12
Araştırmacı	A2, A18	2
Diğer personel	A3, A4, A7, A10, A11, A14, A19, A25	8

Tablo 34’te akademisyenlerin görüşlerine göre kendi görev yaptıkları üniversitelerdeki ihtisaslaşma alanlarına göre personel alımlarına ilişkin bulgular belirtilmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda 8 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler ise “öğretim üyesi (Prof. Dr., Doç. Dr., Dr. öğr. üyesi)” %52 (n=13), “uzman (öğr. gör.)” %88 (n=22), “araştırma görevlisi” %44 (n=11), “uzman” %48 (n=12), “araştırmacı” %8 (n=2), “diğer personel” %32 (n=8) oranında tespit edilmiştir. Akademisyenler üniversitelerin ihtisaslaşma alanlarına yönelik en fazla uzman (öğr. gör.) alımı yapıldığını ifade ederken, en az ise araştırmacı alımı yapıldığını belirtmiştir.

4.1.8. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Bölgesel Kalkınmaya Katkılarına İlişkin Bulgular

Araştırmada yer verilen sekizinci alt problem “Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinin bölgesel kalkınmaya katkıları nasıldır? Bu alt probleme ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.1.8.1. Akademisyenlerin Bölgesel Kalkınmada Üniversitelerin Rolüne İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler bölgesel kalkınmada üniversitelerin rolüne yönelik görüşlerini ifade etmiştir. Bu doğrultudan hareketle A2 “Üniversite akademik planlamayı ve yol haritasını iyi planlanmalı ve buradan çıkan sonuçları gerçek yaşama aktararak hayat bulmasını sağlamalıdır.”, A3 “Üniversiteler üstlenecekleri misyon ile bulundukları bölgenin lokomotif olmalıdır. Mevcut sorunların çözümü için çalışmalıdır.”, A4 “AR-GE ve araştırma sonuçlarının ortak uygulaması şeklinde olmalıdır.”, A5 “Eğiten, üreten ve öğreten olmalıdır.”, A1 ve A7 “Öncülük olmalıdır. Üniversiteler devletin gölgesidir.” A8 “Lokomotif gibi olmalıdır.”, A9 “İlgili alanda AR-GE ve ÜR-GE çalışmaları yaparak, bunları üreticiye sunarak üretimin güvenli bir şekilde artmasına yön vermektir.”, A13 “Bilimi bölgenin dinamikleriyle harmanlayarak öncelikle iktisadi katkı sunmaktadır.”, A14 “Bulunduğu yöre halkına kılavuzluk etmelidir.”, A16 “Bölgesel kalkınmaya her zaman destek olmalıdır.”, A18 “Eğitim kalkınmanın temelini oluşturduğu için üniversiteler büyük bir role sahiptir.”, A21 “Araştırma, geliştirme, ürün çıkarma, bunları tanıtma ve bölgede uygulanabilir hâle getirmektir.” şeklinde belirtmiştir. Diğer görüşlere ise aşağıda yer verilmiştir.

“Adı üzerinde bölgesel kalkınma. Yetiştirdiği öğrencilerle, ürettiği değerlerle, halka sağladığı destekler ile bölge halkının ve ülkenin kalkınmasında rol oynamalı.” A6

“Özel sektör ve kamu iş birliğinin artması, üreticilere yol göstermesi, ilave katma değer sağlaması, AR-GE’nin öneminin ve uygulanabilirliğinin ortaya çıkmasına katkı sağlar.” A10

“Bölgesel kalkınmada üniversitenin rolü bölgeye öncü olma, yereldeki kronik sorunları çözme ve bölgenin ihtiyaçlarına yönelik çözümler üretme şeklinde olmalıdır.” A11

“Üniversitelerin görevi bu süreçte yöre insanlarına rehberlik etmektir. Bölgesel kalkınmada bölgenin güçlü yönleri ortaya çıkarılacağı ve geliştirileceği düşünüldüğünde üniversite, yöreye hizmet konusunda yönlendirici olmalıdır. Eğitimler, bilgilendirmeler, danışmanlıklar yapmalıdır.” A12

“Bölgesinin sorunlarına somut çözümler üretebilen, yerelde paydaşlarla yüksek iş birliği düzeyine sahip, aktörler arası köprü görevi gören, sosyal, kültürel, bilimsel faaliyetleri ile kentin ve bölgenin gelişimine katkı sağlayan, hazırladığı plan, proje, programlar ile bölgesel gelişmenin dinamiklerini ortaya koyan ve şekillendiren bir role sahip olmalıdır.” A17

“Araştırma ve geliştirme çalışmaları açısından ileri görüşlü ve girişimci olmalı, bu alanda çalışmalar yapan akademisyenleri bireysel veya ekip olarak desteklemeli, uygun koşulları sağlamalıdır.” A19

“Üniversiteler bölgesel ve ulusal alanda ekonomik kalkınmada önemli bir rol oynar. Bir bölgenin gelişmesinin temel kaynağı bilgidir. Bu bilginin kaynağı olarak da üniversiteler önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla üniversiteler, hâli hazırda var olan bilgileri kullanılabilir hâle getiren, yeni bilgileri aktaran, yeni ürün ve hizmetleri ortaya koyan ya da danışmanlık yapan bir role sahip olmalıdır. Bu sayede rekabetçi ve yenilikçi gelişmelerle bölge kalkınmasına katkı sağlar.” A20

“Üniversiteler, şehirlerde ya da bölgelerde o yerlerin aktörü olmalı, bölgesel kalkınmaya katkı sunmalıdır. Bilimsel olarak üretken olmalı, yerel düzeyde bölgenin sorun, istek ve taleplerini karşılamalıdır.” A22

“Üniversite aslında bölgesel kalkınmada orkestra şefi gibidir. Bölgenin kalkınmayla ilgili ihtiyaçlarının ortaya çıkarılmasında buralardan en kısa sürede, en yüksek ekonomiye katkının sağlanabileceği yolların ortaya konmasıdır. Bu alanda araştırmaların yapılarak bilginin üretilmesi, üretilen bilginin toplumsal faydaya dönüştürülmesi yani teknolojiye dönüştürülmesi ve nihai kullanıcıların hizmetine sunulması noktasında kurum, kuruluşlarla ve üniversiteyle iş birliği hâlinde çıktılarının ortaya konması ve paylaşılmasıdır.” A23

“Üniversiteler bölgesel kalkınmada öncü olmalıdır. Bilinmeyen vatandaşla bildirmek veya vatandaşın kalkınmasına ve refahına fayda sağlayacak uygulamaları önce göstermeli, sonra da uygulamalıdır.” A24

“Bölgesel kalkınmada üniversitelerin rolü rehber olmaktır. İhtisaslaşacak alanları belirleyip o alanlarda yeterlilikler oluşturmaktır. Yeterliliklerin sonuçta direkt olarak bölgesel kalkınmada bir motor görevi göreceği, kılavuz görevi göreceğini söyleyebiliriz.” A25

4.1.8.2. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmanın Bölgesel Kalkınmaya Sağladığı Katkılarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 35.

Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Üniversitelerinin Bölgesel Kalkınmaya Sağladığı Katkılarına Yönelik Oluşturulan Kategoriler

MFİ Üniversitelerinin bölgesel kalkınmaya sağladığı katkılar	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
Üretimin artması	A1, A3, A6, A7, A9, A11, A12, A15, A16, A18, A19, A20, A22, A23, A25	15
Yeni ürünlerin ortaya çıkması	A3, A4, A5, A6, A7, A12, A16, A18, A20, A21, A22, A23, A25	13
Marka şehir olma	A2, A5, A11, A23	4
Üreticilerin yetiştirilmesi	A2, A3, A7, A8, A10, A12, A16, A20, A22, A23, A25	11
Katma değer yaratma	A3, A10, A11, A12, A20, A22, A23, A25	8
Geliri artırma	A3, A11, A12, A14, A19, A21	6
İstihdamı artırma	A2, A7, A11, A12, A16, A23, A25	7
Toplumsal farkındalık oluşturma	A3, A8, A17, A21, A22	7
Rekabeti sağlama	A11, A21	2

Tablo 35’te akademisyenlerin görüşlerine göre misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma üniversitelerinin bölgesel kalkınmaya sağladığı katkılarına yönelik oluşturulan kategoriler belirtilmektedir. Bu kategoriler 9 ayrı biçimde düzenlenmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda “Üretimin artması” %60 (n=15), “Yeni ürünlerin ortaya çıkması” %52 (n=13), “Marka şehir olma” %16 (n=4), “Üreticilerin yetiştirilmesi” %44 (n=11), “Katma değer yaratma” %32 (n=8), “Geliri artırma” %24 (n=6), “İstihdamı artırma” %28 (n=7),

“Toplumsal farkındalık oluşturma” %28 (n=7) ve “Rekabeti sağlama” %8 (n=2) oranında tespit edilmiştir. Akademisyenlere göre misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma üniversitelerinin bölgesel kalkınmaya sağladığı en fazla katkı “Üretimin artması”, en az sağladığı katkı ise “Rekabeti sağlama” şeklinde ortaya çıkmıştır.

Akademisyenler üniversitelerindeki misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmanın bölgesel kalkınmaya sağladığı diğer katkılar şu şekillerde belirtilmektedir: A1 “Üretim bazında daha iyi ve güzel çalışmalar yapılmaktadır.”, A2 “İhtisaslaşma sayesinde kalifiye hizmet alımı ve tanınırlığı artmıştır.”, A4 “İldeki hayvancılık işletmelerinin kaba yeme bakış açılarında olumlu değişimler meydana gelmiştir.”, A5 “Kırşehir seracılık konusunda marka bir şehir olma yolunda ilerlemektedir.”, A8 “Halka yönelik farkındalık artmıştır.”, A9 “İhtisaslaşma alanında üretim yapan üreticiler ile sıkı ilişkiler kurulmuştur.”, A10 “İlave katma değer yaratmıştır ve eğitime katkıları olmuştur.”, A11 “Var olan işletme yapılarının kurumsal hâle gelmesi, istihdam olanaklarının artırılması, ihracat yapmak, rekabet unsurlarının artışı, markalaşma, sürdürülebilir ve ekolojik sistemlerin geliştirilmesi, ekonomik kalkınma, bölgeye yönelik gelirin artması gibi çok sayıda katkıda bulunmuştur.”, A13 “İlgili raporlarda detaylıca belirtilmiştir.”, A14, “Halkı gelir getirici konularda bilinçlendirmiştir.”, “A15 “Arıcılık sektörü gelişmiştir.”, A16 “Çiftçi yetiştirilmesi, ürünlerde verimliliği arttırıcı çalışmalar gibi katkılar sağlamıştır.”, A17 “Farkındalık sağlamıştır ve belli sorunlara somut çözümler üretilmiştir.”, A19 “Ekonomik kalkınma ve dışa bağımlılığın azaltılmasıdır.” Diğer görüşler de aşağıda ifade edilmiştir.

“Bölgede iyi bir farkındalık artmıştır Üreticiler tarafından üretilen ürünlerin daha kaliteli üretilmesi için çabaları artmıştır. Ürünlerin piyasa değeri üreticileri memnun edecek seviyeye yaklaşmıştır. Tüketicilerin ürünler hakkındaki bilgisi artmıştır.” A3

“Bölge halkının sanayi ile buluşması sağlanmış, üreticilerin bilimin ışığında ürettiği ürünlerin doğrudan alıcılara ulaştırılmasıyla bölge kalkınmasına katkıda bulunulmuştur.” A6

“Kırşehir ili çevresinde çiftçilerimiz kaba yem üretimine daha sıcak bakmaya başlamış, hiç denemedikleri tritikaleyi denemeye başlamışlardır. Ayrıca, termal sera çalışmaları sayesinde karakurta çok büyük miktarda yatırım çekilmiştir.” A7

“Şehrimiz kendi güçlü yönlerini tanımıştır. Halk sadece mevcut geçim kaynakları ile değil farklı yollarla da geçimlerini devam ettireceklerini anlamıştır. Üstelik katma değeri yüksek ürünlerle... Bitki yetiştiriciliği konusunda bilinçlendirilmiştir.” A12

“Öncelikle üniversitenin sanayi tarafından kabul görmesi çok zor olmuştur. Ancak bu kritik eşik aşıldıktan sonra tasarım alanında başarımız kanıtlanmıştır. Uşak ilindeki sanayicilere artık gelip talepte bulunmuştur. Ayrıca 112 ACİL, PTT, UMKE, OGM gibi resmî kuruluşların çalışma kıyafetleri tarafımızca tasarlanmış ve bilinirliğimiz artmıştır.” A18

“İhtisaslaşma sayesinde sağlık alanında bölge halkına kaliteli hizmetler verilmektedir. Ayrıca bölge çiftçilerinin katma değeri yüksek ürünler yetiştirmesi adına eğitimler ve danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır.” A20

“Jeotermal ve tarım alanında ihtisaslaşma, farkındalık oluşturma, bölgedeki paydaşlara yeni bir bakış açısı getirme, rekabeti geliştirme, olmayan yeni iş kollarının temelini atmada tetikleyici rol üstlenme gibi katkılar sağlamıştır.” A21

“Bu kapsamda çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. İş birliklerine önem verilmektedir. Köy modelleri diye adlandırdığımız bir sistem kuruldu. Ulusal çapta iş birlikleri yapıldı. Sektörde yer alan paydaşlara dönük bilinçlendirme ve yetiştirme eğitimleri düzenlendi. Bu faaliyetler bir yandan devam ederken diğer taraftan ıslah çalışmaları yürütülmüştür. A22

“Üniversitemizde ihtisaslaşma üzerine hayvancılıkta, kırmızı ette bir marka şehir olma yolunda ilerleyen Kırşehir’de hayvancılığın kaba yemin açığının karşılanmasında çok önemli bir ivme kazanmıştır. 2017 yılında çiftçilere kaba yem yetiştiriciliği ile ilgili yürüttüğümüz projelerle çiftçi arazilerinde kuru tarım alanlarında uygulamaya başlamışlardır. Daha önce bu yemin yetiştirileceğini bilmiyorlardı, böylelikle görmüş oldular ve projeye bir kez dâhil olan çiftçimiz hem aynı köy içindeki komşu çiftçilere yaygınlaşması hem de sürdürülebilir bir şekilde kendileri bundan sonra proje haricinde devam edecek şekilde yaygınlaşma hızlandı. Bu önemli bir etkiydi. Bir de Kırşehir’de tritikale yetiştiriciliği yapılmıyordu ama bugün TÜİK [Türkiye İstatistik Kurumu] istatistiklerine girecek şekilde Kırşehir’de tritikale yetiştiriciliği yapılıyor. Bir iki sene önce 800 dekar civarında ama her yıl bu alanda üretim artıyor. Bir de seracılık alanında katkılar var. Öncesinde bölgemizde az sayıda sera vardı fakat jeotermal kaynak açısından da önemli jeotermal kaynaklarından birisiyiz. İlimizde Karakurt bölgesinde 470 dekar alanda özel sektörün seracılık girişimine üniversitemiz vesile oldu. 2020 yılında üretime başladılar ve ikinci etap sera yapımı da devam ediyor. Bunların hepsi üniversitemizin girişimiyle oldu. Ayrıca 100 tane İşkur üzerinden gelen işçiye seracılık eğitimi verildi, bunların hepsi istihdam alanı buldu ve özel sektörde seracılıkta çalışmaya başladılar. Ceviz odaklı bölgesel kalkınma projesi içerisinde de cevizin coğrafi işaretli ürün olarak tescil alınmasına vesile olundu. Öbür taraftan yeni ceviz klonlarının bölgeye uyumu kapsamındaki çalışmalar da bu proje içinde gerçekleştirildi.” A23

“Tarım alanında ciddi bir katkı sağladığını söyleyebilirim. Zaten bir özel şirketle anlaşıldı. Özel şirket Karakurt’ta ciddi bir yatırım yaptı. Oradaki elemanların yetiştirilmesini ve eğitimini biz yaptık, onların istihdamını onlar yaptılar. Biz onlara şu anda danışmanlık hizmetine devam ediyoruz. Ek olarak, Fizik Tedavi Hastanemizi açtık. Hem yüksek okulda hem de hastanede elemanların istihdamlarını sağladık. Kaplıcalardan faydalanan hasta sayısında artış oldu. GETAT’ı açtık. Burada da ciddi katkılar oldu. Bunu, merdiven altında, ehliyetsiz ve hijyenik olmayan koşullar altında yapılanların önemli bir kısmını hastaneye çekti. Hacamat, kupa tedavisi, ozon tedavisi yapılıyor, sülük tedavisi ve fitoterapi de yakında başlayacak. Bu alanda ciddi eleman istihdam ettik, ciddi eğitimler aldırдық. Şu an çok yeterli bir GETAT merkezimiz var. Uygulamalarımızı da artırmaya çalışıyoruz.” A25

4.1.8.3. Akademisyenlerin Üniversitelerdeki İhtisaslaşma Alanlarının Bölgesel İhtiyaç ve Beklentileri Karşılmasına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler üniversitelerindeki ihtisaslaşma alanlarının bölgesel ihtiyaç ve beklentileri karşılamasına yönelik görüşlerini belirtmiştir. Bu bağlamda A1 “Yüzde yüz mükemmelliye ulaşamaz ama olması için çalışılmalı.”, A2 “Şu an pandemi geride bırakılırsa yeterlidir.”, A4 “Tam olarak yeterlidir.”, A8 “Arıcılık alanında önemli mesafe kat etmiştir.”, A10 “Etkin olup yapılan projelerin çıktıları uygulanmaya başlamıştır.”, A14 “İhtisaslaşma alanı üniversitenin bulunduğu çevrenin niteliklerine göre belirlenmiştir.” şeklinde ifade etmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda sunulmuştur.

“Gıda güvenliği bütün ülkelerin üzerinde durdukları dünyanın önemli bir problemidir. Tarım ve gıda alanında yapılan bilimsel çalışmalar güvenilir ürün elde etmek için önemlidir. Dolayısıyla üniversitemizin ihtisaslaşma alanları gerek bölge gerekse ülke için gıda güvenliği açısından yeterlidir.” A3

“İhtisaslaşma alanımız bölge ihtiyaç ve talepleri için oldukça yeterli. Bölgemiz jeotermal kaynaklar bakımından zengin olduğu için seracılık konusunda büyük bir potansiyel bulunmaktadır.” A5

“Mevcut proje ve çalışmalara bakıldığında tam anlamıyla yeterli olduğunu söyleyebiliriz. Sağlık turizmi konusunu gelişmeye açık alan olarak düşünmekteyim.” A13

“Evet karşılamaktadır. Burdur ili ve çevresi tarım ve hayvancılık sektörünün hâkim olduğu bir bölgedir. Bölgede hayvancılığa ilişkin pek çok sorun tanımlanmıştır. Üniversitemiz, yürütmekte olduğu projelerle bunların pek çoğuna çözüm aramaktadır. Bununla birlikte, hayvancılık sektörünün üretmiş olduğu atıkları geri dönüşümüne yönelik hazırlanan proje henüz hayata geçirilememiştir, bu alanda yetersiz kalmıştır.” A17

“Karşılamaktadır. Özellikle tekstil alanında oldukça yüksek potansiyelde cevap vermesi söz konusu olmuştur, ivme giderek yükselmekte ve bölge dışına taşarak yurt çapında gelişme göstermektedir. Deri konfeksiyon alanında ise çok yavaş gelişim göstermektedir.” A19

4.1.9. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılmasına Sağladığı Katkılara İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan dokuzuncu alt problem “Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinin bölgesel kalkınmaya katkıları nasıldır? Bu alt probleme ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.1.9.1. Akademisyenlerin İhtisaslaşmanın Sağlanmasında Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler ihtisaslaşmanın sağlanmasında üniversitelerin yeniden yapılandırılmasına yönelik görüşlerini ifade etmiştir. Bu doğrultudan hareketle A1 “*Varılması istenilen hedef veya hedeflere yönelik üniversitelerin yeniden yapılanması şarttır.*”, A2 “*Çok önemli olduğunu düşünüyorum. Hem fiziki hem de akademik altyapı ihtisaslaşma alanı doğrultusunda olmalıdır.*”, A4 “*Mutlaka gerekli olduğunu düşünüyorum. Eski yapıyla pilot üniversite kavramını bir arada düşünmek zor.*”, A5 “*İhtisaslaşma liyakatı daha önemli kıldığı için yapılanma bunun üzerine kurulacaktır.*”, A8 “*Gerekli atamalar yapılmalıdır.*”, A9 “*Belirli sorunlara üniversite aracılığıyla daha kolay çözümler bulunabilir.*”, A10 “*Gereklik olduğunu düşünüyorum.*”, A13 “*Doğru işe doğru kişi ve uzman başarı için çok önemlidir.*”, A14 “*İhtisaslaşma alanına özgü kadroların oluşturulması katma değer yaratmada oldukça faydalı sonuçlar verecektir.*”, A18 “*İlgili alana ayak uydurması,*

teknolojiye, dijitalleşmeye adapte olması gereklidir.”, A20 “Eğer bir konuda ihtisaslaşma sağlanacaksa yapının o alanda uzman kişilerce ve yönetimce yürütülecek şekilde yapılanması gerektiği kanaatindeyim.” A21 “Bulunan mevcut şartlara göre değişir. Yeniden yapılanma için gerekli altyapının olması gerekir.” şeklinde belirtmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda sunulmuştur.

“Üniversiteler kurulma aşamasında ihtisaslaşmaya göre yönlense çok daha ideal olacaktır. Ancak yeniden yapılanma yoluyla da kuruluş aşamasında edindiği imkânları bölgesinin önceliklerine göre düzenleyerek yönlenebilir. İhtisaslaşmaya yönelik yapılanma oldukça önemlidir.” A11

“Yapılanma ihtisaslaşmaya uygun değilse üniversitelerin tüm birimleriyle birlikte yeniden yapılanması gereklidir. Temel olarak yapının, sistemin ve iş akışlarının ihtisaslaşmaya uygun olması önemlidir.” A16

“İhtisaslaşma alanında yeni akademik ve idari birimler kurulmalı, alanında uzman akademik personeller alınmalı ve yetiştirilmeli, bilimsel çalışmaların ihtisaslaşma alanına yönlendirilmesini teşvik edici sistemler geliştirilmelidir. Üniversite mevcut ve yeni akademik, idari, teknik, bilimsel kapasitesini bu alana giderek artan şekilde yönlendirmelidir.” A17

“Ülkenin metropol sayılabilecek bölgelerinde yer alan, köklü ve ihtisaslaşma adına süregelen çalışmaları olan bir üniversite ile coğrafi olarak daha sakin, yeni yapılanan, kadro açısından beslenmesi gereken kurumlar arasında farklıdır.” A19

“Üniversiteler tekdüze bir biçimde kuruldu ve kurulan üniversiteler aynı özelliklere sahipti. O yüzden birbirine benzer çok sayıda üniversite olmuştu. İhtisaslaşma ise yeniden bir organizasyonu gerektiriyor, yeni yapılanmaları gerektiriyor. İhtisaslaştığınız alanla ilgili araştırma ve işlemlerin yapılacağı bir organizasyonu zorlamanız gerekiyor. Biz bu organizasyonu yapmış olduk. İhtisaslaşma için yeni açılan okullarımız ve birimlerimizle her şey müsait. Altyapı hazır. Binalar olunca fiziki olarak, altyapı da olunca insan kaynağını da rahatlıkla istihdam edebiliyorsunuz. Yeni yapılanmaların yine de her zaman gözden geçirilmesi gerekiyor. Mesela koordinatörlükler kuruldu. Sonra UYGAR kurduk. Hem araştırmasını yapsın hem uygulamasını yapsın. Sonuçta bu tür organizasyonlar gerekiyor.” A25

4.1.9.2. Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılmasına Sağladığı Katkılarına İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 36.

Akademisyenlerin İhtisaslaşma Sürecinin Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılmasına Sağladığı Katkılarına Yönelik Görüşleri

Kategoriler	Akademisyenin kodu	Katılımcı sayısı (n)
Üniversitede yapısal dönüşüm sağlaması	A1, A2, A3, A4, A7, A9, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21	17
Üniversitenin bütçesi	A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A15, A16, A18, A19, A21, A22, A23, A24, A25	16
Üniversitenin fiziki koşulları	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A10, A11, A12, A13, A14, A16, A17, A20, A21, A22, A23, A24, A25	19
Üniversitede uzmanlığa dayalı ürün yetiştirme	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	25
Üniversiteye öğretim üyesi ve uzman alınması	A3, A4, A8, A9, A10, A11, A12, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	17
Üniversitedeki akademik performansın yükseltilmesi	A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A12, A13, A14, A15, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25	20
Üniversitede program açılması	A5, A8, A9, A12, A15, A17, A19, A23, A24, A25	10
Üniversiteye öğrenci alımı	A1, A4, A9, A10, A13, A17, A18	7

Tablo 36’da akademisyenlerin görüşlerine göre kendi görev yaptıkları üniversitelerdeki ihtisaslaşma sürecinin yeniden yapılandırılması katkılarına ilişkin bulgular belirtilmiştir. Akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda 8 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler ise “üniversitede yapısal dönüşüm sağlaması” %68 (n=17), “üniversitenin bütçesi”, %64 (n=16), “üniversitenin fiziki koşulları” %76 (n=19), “üniversitede uzmanlığa dayalı ürün yetiştirme” %100 (n=25), “üniversiteye öğretim üyesi ve uzman alınması” %68 (n=17), “üniversitedeki akademik performansın yükseltilmesi” %80 (n=20), “üniversitede program açılması” %40 (n=10), “üniversiteye öğrenci alımı” %28 (n=7) oranında tespit edilmiştir.

Akademisyenler ihtisaslaşma sürecinde üniversitelerinde tamamıyla ve en fazla uzmanlığa dayalı ürün yetiştirildiğini belirtirken, en az ise öğrenci alımının gerçekleştiğini ifade etmiştir.

4.1.10. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Üniversitelerdeki Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Süreçlerini Değerlendirme Biçimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada yer alan onuncu alt problem “Akademisyenler üniversitelerindeki misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma süreçlerini nasıl değerlendirmektedir?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.1.10.1. Akademisyenlerin Üniversitelerin İhtisaslaşma Sürecinde Yapmayı Planladıkları Diğer Faaliyetlere İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler ihtisaslaşma sürecinde üniversitelerinde yapmayı planladıkları diğer faaliyetlere yönelik görüşlerini belirtmiştir. Bu doğrultudan hareketle A2 “*Bilimsel kongre düzenlenmesi, mevcut olmayan bölümlerin açılmasıdır.*”, A3 “*İhtisaslaşma alanının paralelinde bölge insanına ve üreticisine hitap edecek yeni alanlarda çalışmalar yapılacaktır.*”, A4 “*Kaba yem üretim projesinin yaygın etkisini arttırmaya yönelik saha çalışmaları planlıyoruz.*”, A5 “*Çeşit ve anaç ıslahı, mikrobiyal uygulamalar vb. çalışmalar yapılacaktır.*”, A6 “*Çevre ve sağlık alanında gerçekleştirilen ve gerçekleştirilecek faaliyetlerimiz var.*”, A8 “*Kongre, sempozyum, çalıştay düzenleyeceğiz.*”, A9 “*ÜR-GE çalışmalarının artırılmasıdır.*”, A10 “*AR-GE, eğitim, danışmanlık faaliyetlerini artırmayı düşünüyoruz.*”, A14 “*Yeni projeler oluşturacağız, yeni iş birliklerinde bulunacağız.*”, A15 “*Farkındalık programları yapmayı planlıyoruz.*”, A16 “*Projelerin tanıtımına yönelik yerel ve ulusal basınla daha aktif çalışmalar yapacağız.*”, A18 “*Tasarım alanı ile ilgili çalışmalar yapacağız.*”, A21 “*Yeni çalışmalarımız henüz hazırlık safhasındadır.*”, A19 “*Tekstil alanında baskı, dokuma, giysi ve 3D alanında var olan çalışmalarınızı geliştirerek devam ettirmeyi planlıyoruz.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda belirtilmiştir.

“Kırsal anlamda kalkınmayı artırıcı çalışmalar yapmaya devam etmek, rekabet ortamının artırılması, yenilikçi ve girişimci tasarım faaliyetleri yürütmek, yüksek katma değere sahip başka ürünler üretmek, verilen eğitimlerin sayısını arttırmak gibi başka faaliyetler planlıyoruz.” A11

“Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği, bitkisel ürünler (kozmetik ürünler, takviye edici gıda vs.) devam eden çalışmalar. Devam eden ve planlanan çalışmalarla firmalarla yapılan sözleşmeler,

çiftçilere bitki yetiştirme eğitimleri, ürünlerin firmalarla alım garantisi, katma değeri yüksek ürünlere dönüştürme, ithal ürünlerin sayısını düşürme, ihracatı arttırma...” A12

4.1.10.2. Akademisyenlerin İçerisinde Bulundukları İhtisaslaşma Sürecini Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerine Ait Bulgular

Akademisyenler içerisinde bulundukları ihtisaslaşma sürecine yönelik değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu bağlamda A1 “İhtisaslaşma sürecinde olumlu yönde gelişmeler yaşanmıştır.”, A5 “Diğer üniversitelere göre daha ileride olduğumuzu düşünüyorum.”, A7 “Gayet başarılı ve kurallara uygun ilerlemektedir.”, A8 “Zorlu bir süreç olarak geçmektedir.”, A9 “Bu alanda diğer üniversitelere öncülük yapılmaktadır.”, A14 “Mükemmeldir.”, A15 “İyi durumdayız.”, A16 “Hedefler doğrultusunda önemli başarılar elde edildi.”, A20 “Yapılanma konusunda eksiklikler bulunsa da belli bir yol alındığı kanaatindeyim.”, A21 “Daha güzel işlerin olacağına inanıyorum.”, A24 “Bu kapsamdaki üniversiteler arasından en iyilerinden birisiyiz, hatta en iyisi olduğumuzu ifade edebilirim.” şeklinde ifade etmiştir. Diğer görüşler ise aşağıda belirtilmiştir.

“İhtisaslaşma sürecine giren ilk beş üniversiteden birisiyiz. Coğrafi, demografik, güvenlik, sanayileşme gibi konularda dezavantajlı bir il olmasına rağmen üniversitemiz yaptığı doğru hamlelerle avantaj sağlamıştır. Birçok üniversiteden daha iyi durumda olduğumuz söylenebilir.” A3

“Diğer üniversitelerle karşılaştırıldığında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin lider konumda olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim.” A4

“Ülkemizde ilk defa yapıldığı için ortaya çıkan veya çıkması muhtemel problemlerin çözümüne yönelik çalışmalar yaparak geçmektedir.” A10

“Üniversitemiz bu konuda oldukça başarılıdır. İhtisaslaşma üniversitesi olarak açıklanmasından yaklaşık dört yıl geçmesine rağmen oldukça önemli adımlar atılmış, programa örnek oluşturabilecek bir seviyeye ulaşmıştır.” A11

“Diğer üniversitelerde de değerli çalışmalar devam etmektedir. Ancak üniversitemizde bu anlamda çok ciddi çalışmalar yapılmıştır ve devam etmektedir. Bitkisel ürünler, kozmetik ürünler ve arı ürünleri konusunda önemli aşamalar aşılmıştır. Üniversitemize ait marka tescilleri yapılmıştır. Bu markalarla yirmiye yakın somut ürün üretilmiştir. Bu ürünlerin üretimi ile ilgili AR-GE çalışmaları devam ederken diğer taraftan ürün üretimi için üretim merkezi kurulumu devam etmektedir.” A12

“Diğer pilot üniversiteler ile sürekli iletişim hâlindeyiz. Üniversitemizde, ihtisaslaşma üniversiteleri çalıştayını düzenledik. Diğer üniversiteler ile mevcut durum ve gelecek iş birlikleri potansiyelleri hakkında bilgi edindik. Üniversitemizin ihtisaslaşma çalışmaları konusunda oldukça iyi bir konumda olduğumuzu söyleyebilirim.” A17

“Uşak Üniversitesi seçtiği alanlarda ihtisaslaşarak bu projedeki konumunu açık ara fark ile muhafaza etmektedir.” A19

“Üniversitemiz bağlamında ihtisaslaşma sürecinin güçlü bir kadro ile somut projeler ve çıktılar elde ederek yürütüldüğünü söyleyebilirim. Üniversitemiz bölgeye ve hayvancılık sektörüne katkı sağlamak için tüm imkanlarını, birçok projesini eğitim öğretim faaliyetleri ve AR-GE’yi ihmal etmeden hayvancılık sektörüne yönlendirmiş durumdadır.” A22

“Biz 2016 yılında, 2006 yılından sonra kurulan üniversiteler içerisinde 41 üniversitenin başvurusu içinde ilk 5 üniversite olarak bölgesel kalkınma odaklı ihtisaslaşma projelerine dâhil

olduk. Pilot üniversite olarak YÖK tarafından kabul edildik. Bu ilk 5 üniversite içerisinde de uygulamalarımızla gerek mevzuat geliştirme yönüyle olsun gerek proje uygulamaları yönüyle olsun çıktılar en güçlü olan üniversite olduğumuzu söyleyebilirim. İlk 5 üniversiteden sonraki üniversiteler de biz Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde yapılan bölgesel uygulamalarda, bölgesel kalkınma projelerini gerek yerinde görmek gerekse tecrübelerimizden faydalanmak için zaman zaman üniversitemize ziyaretler ve teknik ziyaretler düzenlenmektedir. Bu da üniversitemizin bu alandaki çalışmalarının öncü olduğunun bir göstergesidir diyebilirim.” A23

“Bölgenin değerleriyle ya da potansiyelleriyle iyi uyduğumuzu düşünüyorum. Stratejik plan yapılırken misyonumuzun ve ihtisaslaşma alanımızın iyi belirlendiğini düşünüyorum. Rektör beyin liderliğinde pilot üniversite olarak başvuru yaptığımızda bütün argümanlar belirlenmiş, yerel potansiyeller net olarak ortaya konulmuş, üniversite de bu alanda çalışmaya karar vermiş ve sonra YÖK’ün pilot üniversite uygulaması ortaya çıkmıştır. Oradaki tecrübe hemen pilot üniversite oluşumuna yansıtılmıştır. Biz bölgeyle çok çabuk uyuştuk, zaman kaybetmeden hemen hızlıca çalışmalarımıza başlamış olduk. Ciddi anlamda tüm projelerimizde ilerlemeler sağladık. Bizi daha ön plana çıkaran, bizi daha başarılı kılan özelliğimiz de bunlar olmuştur.” A25

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde çözümleme sonucunda ortaya çıkan bulguların tartışması yapılmış ve sonuçlar değerlendirilmiştir. Sonuçlar ve öneriler birbirleriyle tutarlıdır. Ayrıca araştırma bulgularından elde edilen sonuçların alan yazındaki kuramsal bilgiler ve yükseköğretimde gerçekleştiren uygulamalarla tamamen örtüştüğü belirlenmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuçlar

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar, alan yazın ve gerçekleştiren uygulamalarla tamamen örtüşmektedir.

5.1.1. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesine Dâhil Olan Üniversiteler ile Üniversitelerin Bağlı Bulunduğu İllerin Sosyoekonomik Özelliklerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt problemi “Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesine dâhil olan üniversiteler ile üniversitelerin bağlı bulunduğu illerin sosyoekonomik özellikleri nasıldır?” şeklindedir. Birinci alt probleme yönelik 5 farklı türde bulguya ulaşılmış ve bu bulguların sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda YÖK tarafından 2016 tarihinde başlatılan “Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesi”nde aktif bir biçimde 22 üniversitenin yer aldığı, araştırma kapsamındaki 5 üniversite olan “Bingöl Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Uşak

Üniversitesi”nin ise pilot üniversiteler olduğu ve bu yöndeki faaliyetlere öncü oldukları belirlenmiştir (YÖK, 2014, 2019, 2020).

Pilot üniversitelerden birisi olan Bingöl Üniversitesi 2007 tarihinde kurulmuş; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi ise 2006 tarihinde kurulmuştur. Türkiye 2022 yılı tarihi itibarıyla 209 üniversite bulunmaktadır ve proje kapsamındaki üniversiteleri “yeni” üniversiteler olarak nitelendirmek mümkündür. Bazı araştırmalar bu yöndeki bulgunun sonuçlarını desteklemektedir (Arap, 2010; Çelik & Gür, 2014; Doğan, 2013).

Pilot üniversitelerin akademik personel sayıları incelendiğinde en fazla akademisyenin Düzce Üniversitesinde, en az akademisyenin ise Uşak Üniversitesinde bulunduğu tespit edilmiştir. Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projelerinin yürürlükte bulunan norm kadro ve mali teşvik düzenlemeleriyle üniversitelerin bünyesindeki öğretim elemanı açığı giderilebilir ve akademisyen sayısı artırılabilir (Devlet Yükseköğretim Kurumlarında Öğretim Elemanı Norm Kadrolarının Belirlenmesine ve Kullanılmasına İlişkin Yönetmelik, 2018).

Pilot üniversitelerdeki öğrenci sayısının dağılımına göre pilot üniversitelerde yaklaşık 15.000 ile 30.000 arasında öğrencinin eğitimlerine devam ettiği ve öğrenci sayısının en fazla Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde, en az ise Bingöl Üniversitesinde bulunduğu ortaya çıkmıştır. Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma yoluyla üniversiteler cazibe merkezi hâline gelecek ve spesifik disiplin alanlarında nitelikli öğrenciler yetiştirilecektir. Alan yazında bu sonuçları doğrulayan birtakım çalışmalar bulunmaktadır (Ayten & Göver, 2020; Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019; Erdem, 2006; İbicioğlu, Taş & Özmen, 2010; Kalkınma Bakanlığı, 2013; Schutte, 1999; Tezcan, 1995).

Pilot üniversitelerin bağlı bulunduğu illerin sosyoekonomik göstergeleri incelendiğinde, Bingöl’ün Doğu Anadolu bölgesinde, Burdur’un Akdeniz bölgesinde, Düzce’nin Karadeniz bölgesinde, Kırşehir’in İç Anadolu bölgesinde, Uşak’ın Ege bölgesinde yer aldığı belirtilmiştir. Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda belirtilen illerin nüfus, kişi başına GSYİH, sosyoekonomik gelişmişlik skoru ve sosyoekonomik gelişmişlik il sıralamasının Türkiye ortalamalarının gerisinde kaldığı ve çok düşük oranlarda seyrettiği tespit edilmiştir. Türkiye sınırları içerisinde pek çok geri kalmış bölge ve il bulunmakta olup (Çelikkaya, Yaman, Dağlı & Çapık, 2018) bu yerleşim yerlerinin refah seviyelerinin yükseltilmesi için

üniversitelerin desteklerine ihtiyacı bulunmaktadır (Aslan & Yılmaz, 2021; Çakır, 1993; Dalgı, Tunç & Kaya, 2009; Ural, 2021).

5.1.2. Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesini Yürüten Akademisyenlerin Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt problemi “Yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesini yürüten akademisyenlerin sosyodemografik özellikleri nasıldır?” şeklindedir. İkinci alt probleme yönelik 3 farklı türde bulguya ulaşılmış ve bu bulguların sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Erişilen sonuçlar doğrultusunda akademisyenlerin görev yaptıkları üniversitelere göre dağılımı incelenmiş, katılım oranı en yüksek Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinden ve en az ise Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinden gerçekleştiği belirlenmiştir. Akademisyenlere yönelik demografik veriler ele alındığında katılımcıların öğr. gör, Dr. öğretim üyesi, Doç. Dr., Prof. Dr. ünvanlarına sahip oldukları, eğitimlerinin yüksek lisans ve doktora mezuniyetinden oluştuğu, en fazla erkek katılımcıların araştırmaya tabi oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca akademisyenlerin bütünüün üniversitelerde etkin ve aktif biçimlerde projelerde yönetici ve yürütücü olarak görev aldıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın sağlıklı yürütülmesi ve doğru sonuçlara ulaşılabilmesi için tüm akademisyenlerin yüksek düzeyde eğitilmiş, donanımlı, alanında yetkin kişilerden oluşan profiller çizmesi araştırmaya olumlu yönde katkıları sağlamıştır.

5.1.3. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Alanlarını Tanımlama Biçimlerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Akademisyenler yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarını nasıl tanımlamaktadır?” şeklindedir. Üçüncü alt probleme yönelik 12 farklı türde bulguya ulaşılmış ve bu bulguların sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Pilot üniversitelerin stratejik planlarında belirtilen misyon ifadelerinin dağılımı incelenmiş, 5 üniversitenin toplam 16 farklı ifade ile misyon bildirgesini ilan ettikleri belirlenmiştir (Bingöl Üniversitesi, 2018; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 2022; Düzce Üniversitesi, 2020; Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, 2022; Uşak Üniversitesi, 2020). Üniversitelerin stratejik planlarında belirlemiş olduğu misyonların, tam anlamıyla

yükseköğretimde misyon farklılaşmasına hizmet ettiği açık bir şekilde görülmektedir. “Bölgesel kalkınmaya katkı, eğitim-araştırmaya önem verme, girişimcilik, gelişme, öncü olmak, evrensellik” gibi özellikler bu misyon ifadelerinde öne çıkan ifadelerdendir. Bu ifadelerin çeşitli araştırmalarda sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Akademisyenlerin üniversitelerindeki misyon tanımları ile ilgili görüşleri alınmış ve akademisyenlerin tamamen misyon tanımlarını “yeterli ve özgün” buldukları ifade edilmiştir. Alan yazında bu bulgularla örtüşen araştırmalar (Kreber & Mhina, 2006; Miller & Dess, 1996).

Pilot üniversitelerin misyon ifadelerine ilişkin kategoriler oluşturulmuş ve 12 ayrı kategori üretilmiştir. Bu kategorilerden olan “bölgesel kalkınma ve bölgesel katkı, insan yetiştirme, ihtisaslaşma, sosyal, ekonomik, toplumsal, kültürel” ifadeleri proje kapsamındaki tüm üniversitelerin ortak paydada birleştiği anlayışları yansıtmıştır. Pilot üniversitelerin misyon ifadelerine yönelik kelime bulutu oluşturulmuş ve toplam 32 kelime üretilmiştir. Kelime bulutu incelendiğinde en sık tekrarlanan ifadelerin “bölgesel, ihtisaslaşma, sürdürülebilir kalkınma, katkı, kalite, öncülük, girişim, yenilikçi, gelişim, proje” olduğu ortaya çıkmıştır. Alan yazında üniversitelerin misyon ifadelerinin birbirine benzer nitelikler taşıdığı sıklıkla ifade edilmekte (Arabacı & Şener, 2014; Aydın, 2021; Genç, 2012; Özdem, 2011; Öztürk, 2020) ve küresel çağda, bilgi toplumuna ayak uydurmak için çağdaş üniversitelerin bu anlayıştan uzaklaşması; misyon farklılaşmalarıyla yeni anlayışları benimsenmesi gerektiği belirtilmektedir (Acar, 2012; Yıldız, 2016).

Pilot üniversitelerin stratejik planlarında belirtilen vizyon ifadeleri ele alınmıştır. Proje kapsamındaki bu üniversitelerin vizyon ifadelerinin tamamıyla ihtisaslaşma alanlarıyla örtüştüğü ve vizyon ifadelerinin misyon anlayışlarına uygun olarak düzenlendiği tespit edilmiştir (Bingöl Üniversitesi, 2018; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 2022; Düzce Üniversitesi, 2020; Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, 2022; Uşak Üniversitesi, 2020). Pilot üniversitelerin vizyon ifadelerine ilişkin kategoriler oluşturulmuş ve 10 ayrı kategori üretilmiştir. Bu kategorilerden olan “bölgesel kalkınmada öncü olma, yenilikçi ve girişimci olma, eğitim ve araştırmaya önem verme” ifadelerinin en sık vurgu yapılan ifadeler olduğu belirlenmiştir. Pilot üniversitelerin vizyon ifadelerine ilişkin kategoriler oluşturulmuş ve toplam 28 kelime üretilmiştir. kelime bulutu incelendiğinde en sık vurgulanan ifadelerin “bölgesel kalkınma, ihtisaslaşma, ulusal, uluslararası, girişimci, model olma, yenilikçi” olduğu tespit edilmiştir.

Alan yazında bu bulgularla örtüşen birtakım çalışmalar bulunmaktadır (Barutçugil, 2013; Güzelcik, 1999; Özer, 2015; Scott, Jaffe & Tobe, 1993; Ülgen ve Mirze, 2010).

Akademisyenlerin üniversitelerindeki misyon ve vizyon ifadeleri ile ilgili görüşleri ele alınmıştır. Akademisyenlerin misyon ve vizyon değerlerini açık ve net bir şekilde ifade ettikleri görülmüştür. Aynı zamanda üniversitelerinin misyon ve vizyon anlayışlarını “uygun” buldukları sonucuna varılmıştır. Misyon ve vizyonu, birbirlerini destekleyen ve tanımlayan bir kültürün beslenmesi olarak görmek ve üniversitelerin stratejik planlarında öne çıkan önemli unsurlar olarak konumlandırmak gerekir (Davies-Glaister, 1997; Durna & Eren, 2002; Emekçi, 2019; Erçetin, 2000; Hayward & Ncyiyana, 2011).

Pilot üniversitelerin misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarına göre dağılımı incelenmiştir. Projede yer alan 22 üniversitenin çok sayıda ihtisaslaşma projelerine dâhil olduğu belirlenmiştir. 5 pilot üniversitenin ise “tarım, hayvancılık, çevre, sağlık, jeotermal, deri, tekstil ve seramik” alanında ihtisaslaşmalarının sağlanması öngörülmüştür. Akademisyenlerin üniversitelerin uzmanlaşmasına yönelik görüşleri ele alınmıştır. Bu bağlamda akademisyenlerin uzmanlaşmayı genellikle belirli bir alanda yetkin olma şeklinde ifade ettikleri belirlenmiştir. Alan yazında bu doğrultuda farklı araştırmalara rastlanılmış ve üniversitelerin uzmanlaşmadan ziyade misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma politikalarına dâhil iseler “akıllı uzmanlaşma”ya yönelmeleri gerektiği belirlenmiştir (Altınsoy, 2011; Baskan & Sincer, 2014; Kumral & Güçlü, 2015).

Akademisyenlerin misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya yönelik görüşleri alınmış ve bu bağlamda 8 kategori oluşturulmuştur. Akademisyenlerin bu oluşturulan kategoriler içerisinde sıklıkla “Bölgesel kalkınmaya katkı, ülkenin kalkınmasına katkı, uzmanlaşma, farklılaşma” alanlarını vurguladıkları tespit edilmiştir. Ek olarak, akademisyenlerin büyük bir çoğunluğu ise üniversitelerinin misyon ve vizyon ifadeleri arasındaki ilişkilerin tam ve uyumlu olduğunu belirtmiştir. Alan yazındaki birçok araştırmada bu bulguların sonuçları tam anlamıyla örtüşmektedir (Arabacı, 2007; Demir & Yılmaz, 2010; Demirbolat, 2005; Kılıç, 2010; Özdem, 2011; Özmen, Özmen & Sakarya, 2013; Taş, Çiçek & Yastıoğlu, 2019).

5.1.4. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Başlangıcındaki Hazırlık Aşamalarını İfade Etme Biçimlerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Akademisyenler yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinin başlangıcındaki hazırlık aşamalarını nasıl ifade etmektedir?” şeklindedir. Dördüncü alt probleme yönelik 3 farklı türde bulguya ulaşılmış ve

bu bulguların sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Akademisyenlerin ihtisaslaşma sürecinin başlangıcında üniversitelerinde etkili buldukları özelliklere yönelik görüşleri alınmış ve 6 farklı kategori oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan bütün akademisyenler misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinde “ilin ve bölgenin özellikleri”nin etkili olduğunu ifade etmiştir. Benzer biçimde akademisyenlerin büyük çoğunluğu ise “üniversitenin akademik ve yönetsel yapısı” ile “coğrafi özellikler”in etkili olduğunu ileri sürmüştür.

Akademisyenlerin ihtisaslaşma alanları belirlenirken bulundukları ilin demografik özelliklerine ilişkin görüşleri alınmıştır. Akademisyenlerin misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinde genellikle ihtisaslaşma alanları belirlenirken ilin demografik özelliklerinin önemli bir paya sahip olduğu ifade edilmiştir.

Akademisyenlerin üniversitelerin ihtisaslaşma alanları belirlenirken esas alınan yasal dayanaklara ilişkin görüşleri alınmış ve 5 kategori oluşturulmuştur. Bu bağlamda akademisyenlerin tamamı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinde “YÖK Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması Projesi”nin esas alındığını belirtmiştir. Aynı zamanda kurumsal strateji planlarından, onuncu kalkınma planından ve on birinci kalkınma planından faydalandıklarını dile getirmişlerdir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019; Kalkınma Bakanlığı, 2013).

5.1.5. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşmaya Yönelik Üniversitelerin Yapılarını Örgütsel ve Yönetmel Olarak Açıklama Biçimlerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın beşinci alt problemi “Akademisyenler yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmaya yönelik üniversitelerin yapılarını örgütsel ve yönetsel olarak nasıl açıklamaktadır?” şeklindedir. Beşinci alt probleme yönelik 7 farklı türde bulguya ulaşılmış ve bu bulguların sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Akademisyenler üniversitelerinin ihtisaslaşma sürecini yönetme biçimlerine, misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanları kapsamında yetkili birimlerine yaptıkları görevlendirmelere, oluşturdukları kurullara, oluşturulan birimlere, açılan birimler arasındaki iş birliklerine, uygulama ve araştırma merkezlerinin faaliyete geçme durumuna, uygulama ve araştırma merkezlerine dair görüşlerini ifade etmiştir. Bu bağlamda; üniversitelerin bünyesinde pek çok uygulama ve araştırma merkezinin açıldığı, yönetim kurulu, yürütme kurulu ve koordinatörlüklerin kurulduğu, üniversitelerin bütünleşik bir sistem içerisinde süreci yönettikleri, alanında

uzman ve yetkin akademisyenlere görevlendirme yaptıkları ve tüm birimler arasında etkili bir iş birliğinin gerçekleştiği belirtilmiştir. Bu bağlamda üniversitelerin bütüncül politikalara göre yönetilmesi ve tüm birimler arasında eş anlı organizasyonun sağlanmasının gerekliliği açık bir şekilde görülmektedir (Ergüder, 2012; Fielden, 2008; Küçükcan & Gür, 2009; Tuncer, 2012; Yavuz, 2012).

5.1.6. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinde Yaşanan Gelişmelere İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın altıncı alt problemi “Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinde yaşanan gelişmeler nasıldır?” şeklindedir. Altıncı alt probleme yönelik 7 farklı türde bulguya ulaşılmış ve bu bulguların sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Akademisyenlerin üniversitelerin ihtisaslaşma sürecinde gerçekleştirdikleri projelere, projelerin mevcut durumlarına, üretmiş oldukları ürünlere, iş birliğinde bulundukları yükseköğretim kurumlarına, il ya da bölgede iş birliğinde bulundukları kurumlara, tanıtım faaliyetleri ve duyurulara, karşılaştıkları engel ve zorluklara yönelik görüşlerini ifade etmiştir. Akademisyenler bu süreçte görev yaptıkları üniversitelerde pek çok sayıda projeyi hayata geçirmiş ve aynı şekilde çok sayıda ürün üretmiştir. Üniversiteler hem pilot ve diğer üniversitelerle, aynı zamanda çeşitli kurum, kuruluş, özel sektör ve sanayi bileşenleriyle iş birliği yoluna gitmiştir. Gerek kalkınma planlarında olsun gerek YÖK’ün resmî raporlarında olsun üniversitelerin çeşitli kurum ve kuruluşlarla iş birliğinde bulunması gerektiği üniversitelerin “topluma hizmet” işlevinin yerine getirilmesinde büyük önem arz etmektedir. Üniversiteler eğer misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma süreçlerini yürütüyorsa doğal olarak çeşitli iş birliklerinde bulunmaları kaçınılmazdır ve bu süreçlerin daha ileri uzantısı olan “bölgesel inovasyon sistemleri” süreçlerine girmeleri zorunlu hâle gelmektedir (Akın, 2019; Boschma, 2004; Didou, 2002; Hancıoğlu, 2017; Işık & Kılınç, 2012; Taş, 2017).

5.1.7. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin İnsan Gücü Yetiştirmeye Katkılarına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın yedinci alt problemi “Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinin insan gücü yetiştirmeye katkıları nasıldır?” şeklindedir. Yedinci alt probleme yönelik 4 farklı türde bulguya ulaşılmış ve bu bulguların sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda akademisyenler misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinde açılan eğitim programlarının düzeylerine, mezun verilme durumuna, mesleki yeterlilik belgesi verilmesi durumuna ve personel alımlarına yönelik görüşlerini ifade etmiştir. Bu süreç içerisinde pilot üniversitelerin en fazla doktora ve yüksek lisans düzeyinde yeni programlar açtığı, program açmayan üniversitelerin ise ihtisaslaşma alanlarıyla ilgili programları mevcut programlara entegre ettikleri ve mezun verdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, üniversitelerin çoğunluğunda halka yönelik mesleki yeterlilik belgesi verildiği de belirlenmiştir. Bu bağlamda pilot üniversiteler yeni istihdam alanı yaratmış ve üniversitelere öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve uzman alımları yapılmıştır. Bu araştırma bulgularından yola çıkılarak yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanlarının eğitimsel ve ekonomik anlamda pozitif çıktıların olduğu belirtilebilir (DPT, 2003, 2006; YÖK, 2001).

5.1.8. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Bölgesel Kalkınmaya Katkılarına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma sürecinin bölgesel kalkınmaya katkıları nasıldır?” şeklindedir. Sekizinci alt probleme yönelik 3 farklı türde bulguya ulaşılmış ve bu bulguların sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Erişilen sonuçlar doğrultusunda akademisyenler bölgesel kalkınmada üniversitelerin rolüne, misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmanın bölgesel kalkınmaya sağladığı katkılara, üniversitelerdeki ihtisaslaşma alanlarının bölgesel ihtiyaç ve beklentileri karşılamasına ilişkin görüşlerini belirtmiştir. Bu bağlamda akademisyenler, ihtisaslaşan üniversitelerin bölgesel kalkınmada rehber olduğu ve proje kapsamındaki faaliyetlerin bölgesel ihtiyaç ve talepleri karşıladığı ifade edilmiştir. Ayrıca, bu tarz projelerle bölgelerde üretimin arttığı, yeni ürünlerin ortaya çıktığı, halkın eğitildiği ve genel olarak toplumda

farkındalık oluşturulduğu ortaya çıkmıştır. Üniversitelerin bölgesel kalkınmaya katkıları oldukça yüksektir ve çeşitli araştırmalarda bu durum desteklenmektedir (Dünya Bankası, 2011; Krugman, 1997; Martin & Sunley, 2016; OECD, 2013; Tekin, 2015).

5.1.9. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Yükseköğretimde Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Sürecinin Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılmasına Sağladığı Katkıları İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Akademisyenlere göre yükseköğretimde misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma süreci üniversitelerin yeniden yapılandırılmasında ne gibi katkılar sağlamıştır?” şeklindedir. Dokuzuncu alt probleme yönelik 2 farklı türde bulguya ulaşılmış ve bu bulguların sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Ulaşılan bulgular doğrultusunda akademisyenlerin tamamı “üniversitede uzmanlığa dayalı ürün yetiştirme” şeklinde görüşlerini ifade etmiş, ayrıca akademisyenler üniversitelerin yeniden yapılandırılmasında en fazla “üniversitedeki akademik performansın yükseltilmesi” ve “üniversitenin fiziki koşulları”nın etkili olduğunu ifade etmiştir. YÖK kurulduğu tarih olan 1981’den beri birçok reform hareketlerine girişmiş ve bu çalışmaların meyvesini ise 2000li yılların başında toplamaya başlamıştır. Üniversiteler farklı coğrafi bölgelerde ve farklı sosyoekonomik çevrelerde kurulmaktadır. Bu durum eğitimde gitgide fırsat eşitsizliklerine sebep olmakta, aynı zamanda o ilin ya da bölgenin doğal zenginliklerinin ortaya çıkarılmasına engel olmaktadır. Bu bağlamda üniversitelerin tek tip oluşumları kırması, durumsallık ilkesine göre bulundukları yerlerde potansiyellerini ortaya çıkaracak yeni yapılandırmalara gitmesi gerekmektedir (Erdem, 2016; Sakınç & Bursalıoğlu, 2012; Wiley & Hilton, 2009; Wissema, 2009). Yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması geniş bir sürece yayılan, karmaşık ve kompleks özelliklere sahip olan yeni bir üniversite yapılandırma biçimidir. Bu sebeplerden dolayı üniversitelerin sadece yeniden yapılandırmaya gidilmesi yeterli olmamakta, proje kapsamındaki üniversitelerde “girişimci üniversite” (Çiftçi, 2015); “dönüştürücü tematik üniversite” (Erdem, 2016; Zuti & Lukovics, 2015), “eklektik üniversite” (Clark, 1983; Schwartz & Ogilivy, 1979; Şimşek & Adıgüzel, 2012), “RIS 3 üniversite” ve “katılımcılı bağlantılı üniversite” (YÖK, 2020) modellerine geçiş yapmalarında fayda bulunmakta ve yenilikçi modellere adapte olmaları gerekmektedir.

5.1.10. Akademisyenlerin Görüşlerine Göre Üniversitelerdeki Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Süreçlerini Değerlendirme Biçimlerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın onuncu alt problemi “Akademisyenler üniversitelerindeki misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma süreçlerini nasıl değerlendirmektedir?” şeklindedir. Onuncu probleme yönelik 2 farklı türde bulguya ulaşılmış ve bu bulguların sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Bu bağlamda akademisyenler üniversitelerin ihtisaslaşma sürecinde yapmayı planladıkları diğer faaliyetlere ve ihtisaslaşma sürecinin değerlendirilmesine yönelik görüşlerini ifade etmiştir. Akademisyenlerin sadece “misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma” projeleriyle yetinmedikleri, bu projelere bağlı ve bu projelerin haricinde yeni projeler üretmeye başladıkları tespit edilmiştir. 5 pilot üniversiteden, 25 akademisyenin yer aldığı araştırmada akademisyenler genellikle ihtisaslaşma süreçlerini olumlu ve başarılı olarak nitelendirmiştir. Bu doğrultudan hareketle bazı yükseköğretim kurumlarında uygulanan tüm misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projelerinin YÖK tarafından belirlenen tüm amaçlarına ulaştığını ifade etmek mümkündür (YÖK, 2020).

5.2. Öneriler

Araştırmada yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklıda misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmada üniversitelerin başarılı sonuçlar elde ettiği belirlenmiştir. Belirlenen sonuçlar doğrultusunda üniversitelere aşağıdaki gibi önerilerde bulunmak mümkündür.

- Projeye dâhil olan on yedi üniversite daha bulunmaktadır. Bu üniversiteler, ilk beş pilot üniversitenin tecrübe ve deneyimlerinden faydalanabilirler.
- Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin bünyesinde pilot üniversitelerin tanıtımı ve eğitimi projesi bulunmaktadır. Bu üniversitenin etkinliği artırılarak diğer üniversitelerle iş birliği güçlendirilebilir. Ayrıca, diğer üniversiteler bünyesinde de projelerin eğitimini yürütecek koordinatörlükler oluşturulabilir.
- Bazı üniversitelerde yönetim kurulu ve yürütme kurulunun yeteri kadar aktif olmadıkları görülmüştür. Üniversite yönetiminin özendirici yaklaşımı ile yöneticilik görevleri teşvik edilebilir.
- Yasal süreçlerde yaşanan engel ve zorlukların zaman içinde azaldığı ifade edilse de hâlâ birtakım yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Yasal zemin ve süreçlere yönelik işlemler hızlandırılabilir.

- Bazı üniversitelerin proje ile ilgili faaliyetleri tanıtmakta yetersiz oldukları belirlenmiştir. Faaliyetlerin kurum içi ve kurum dışında daha fazla tanıtımı yapılabilir.

- Projeler için üniversitelerin bütçesi kısıtlıdır. YÖK tarafından üniversitelere daha fazla finansal destek verilebilir, üretim merkezlerinin artırılması ve yeni ürünlerin üretilmesi için açılan birimlerin hayata geçirilmesi sağlanabilir.

- Üniversitelerde ihtisaslaşmaya yönelik daha fazla istihdam sağlanabilir ve ihtisaslaşmaya ilişkin eğitim programları güncellenip sayısı artırılabilir.

- Projenin etkinliğini artırmak üzere diğer üniversiteler, kurum ve kuruluşlar, dernekler, özel şirketler ve üreticilerle iş birliği daha sık gerçekleştirilmelidir.

- Altyapısı uygun olan üniversitelerin projelere dâhil olması sağlanarak projenin kapsamı daha fazla genişletilebilir.

- Üreticilere yönelik programlar düzenlenerek projelere katılım artırılabilir.

Belirlenen sonuçlar doğrultusunda uygulayıcılara aşağıdaki gibi önerilerde bulunmak mümkündür.

- Projeler uygulanmadan önce yükseköğretim kurumlarında yasal düzenlemelerin çerçevesi ve içeriği netleştirilebilir.

- Projelerin hayata geçirilmesinde diğer kurum ve kuruluşlarda görev yapmakta olan uzmanların katılımları sağlanabilir.

- Farklı kurum ve kuruluşlarla projelere dönük yapılan faaliyetler artırılabilir.

- Yükseköğretimde projelerin politika analizi gerçekleştirilebilir.

- Üniversitelerde projelerin izleme ve değerlendirme faaliyetleri düzenli aralıklarla takip edilebilir ve elde edilen çıktılarına göre değerlendirilebilir.

Belirlenen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara aşağıdaki gibi önerilerde bulunmak mümkündür.

- Araştırmada projeye sonradan dâhil olan diğer üniversitelerin yükseköğretimde gerçekleştirmiş oldukları misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma faaliyetleri incelenebilir.

- YÖK'ün araştırma üniversiteleri projesinin kapsam ve faaliyetlerine ilişkin çözümlemeler gerçekleştirilebilir.

- YÖK Anadolu projelerinin kapsam ve faaliyetlerine yönelik araştırma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abell, D. F. (2006). The future of strategy is leadership. *Journal of Business Research*, 59, 310-314.
- Acar, A. (2012). Yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasında temel bir karar: Çeşitlilik. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2, 32-34.
- Açıkgöz, Ö. (2012). Yükseköğretim üzerine bir değerlendirme: Yeniden yapılanma sürecinde bir sistem önerisine giriş [Özel sayı]. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2, 11-17.
- Akın, S. (2019). *Akıllı uzmanlaşma Fırat Teknokent örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Akış, E. (2011). Küreselleşme sürecinde bölgesel kalkınma yaklaşımındaki gelişmeler ve bölgesel kalkınma ajansları. *Journal of Economy Culture and Society*, 0(44), 237-256.
- Aktan, C. C. (2004). *Değişim çağında yönetim*. İstanbul: Sistem.
- Aktan, C. C. (2004). Nasıl bir üniversite? İstanbul: Değişim.
- Akyüz, Ö. F. (2001). *Değişim rüzgarında stratejik insan kaynakları planlaması*. İstanbul: Sistem.
- Akyüz, Y. (2011). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem.
- Alan, G. A. E. (2016). Türkiye’de yeni nesil üniversiteler. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(32), 105-118.
- Altbach, P. G. (2001). *International higher education: Reflections on policy and practice*. Massachusetts. Boston: Center for International Higher Education.
- Altinkurt, Y., & Yılmaz, K. (2011). İlköğretim ve ortaöğretim okullarının vizyon, misyon ve değerleri ile ilgili bir çözümleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 23.
- Altınsoy, S. (2011). Yeni devlet üniversitelerinin gelişimi: Sorunlar ve politika önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 98-104.

- Antalyalı, Ö. L. (2007). Tarihsel süreç içerisinde üniversite misyonlarının oluşumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6), 25-40.
- Anthony, S. O. (2012). Influence of vision and mission statement on organizational effectiveness: An appraisal of a private sector experience in Nigeria. *The Pacific Journal of Science and Technology*, 13(1), 389-397.
- Arabacı, İ. B. (2007). Stratejik planlamada amaç, misyon, vizyon ve örgütsel slogan gerçekleştirme düzeyini belirlemeye yönelik bir araştırma (Malatya MLO örneği). *A.Ü. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(3), 85-98.
- Arabacı, İ. B., & Şener, G. (2014). Üniversitelerin misyon ifadelerinin tematik olarak incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 701-716.
- Arap, S. K. (2010). Türkiye yeni üniversitelerine kavuşurken: Türkiye’de yeni üniversiteler ve kuruluş gerekçeleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 1-29.
- Arroyo-Vázquez, M., Van der Sijde, P., & Jiménez-Sáez, F. (2010). Innovative and creative entrepreneurship support services at universities. *Service Business*, 4(1), 63-76.
- Arslan, İ. K. (2005). Bölgesel kalkınma farklılıklarının giderilmesinde etkin bir araç: Bölgesel planlama ve bölgesel kalkınma ajansları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 275-294.
- Aslan, O., & Yılmaz, M. (2021). Türkiye Cumhuriyeti kalkınma planları kapsamında eğitim yapılarının analizi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 114-132.
- Ataünal, A. (1994). 21. yüzyıla girerken eğitim. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 111-116.
- Aydın, S. K. (2021). Üniversitelerde iç denetim ve iç denetçilerin misyon sorunu. *Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 9-22.
- Ayten, A. M., & Göver, İ. H. (2020). Değişen yükseköğretim sistemini sosyokültürel ve mekânsal bağlamlarda yeniden düşünmek. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 141-152. doi: 0.2399/yod.19.512935.
- Bakioğlu, A., & Baltacı, R. (2010). *Akreditasyon-eğitimde kalite*. Ankara: Nobel.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82.
- Balcı, A. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bart, C. K. (1996). High-tech firms: Does mission matter. *Journal of High Technology Management Research*, 7(2), 209-220.

- Barutçugil, İ. (2013). *Stratejik yönetim*. İstanbul: Kariyer.
- Baskan, G. A. (2001). Türkiye de yükseköğretimin gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 21-32.
- Baskan, G. A. ve Sincer, S. (2014). Yeni YÖK yasa tasarısı çalışmaları bağlamında Türkiye'deki yükseköğretim sisteminin değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(2), 67-72. doi: 10.5961/jhes.2014.090.
- Başar, E. (1997). Türk yükseköğretim sisteminin dünü, bugünü, yarını (Üniversitelerin ileriye dönük gelişmeleri üzerine görüş ve öneriler). *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 23-57.
- Bayar, F. (2008). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32, 25-34.
- Begg, I. (1999) Cities and competitiveness, *Urban Studies*, 36(5-6), 795-809.
- Berber, M. (2006). *İktisadi büyüme ve kalkınma*. Trabzon: Derya.
- Betz, F. (2010). *Yönetim stratejisi* (Ü. Şensoy, Çev.). Ankara: Tübitak.
- Bingöl Üniversitesi. (2018). *Stratejik Plan (2018-2022)*. Bingöl Üniversitesi, Bingöl.
- Boschma R. A. (2004) Competitiveness of regions from an evolutionary perspective, *Regional Studies*, 38(9) 1001-1014.
- Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi. (2022). *Stratejik Plan (2022-2026)*. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Buzlu, B. H. (2011). *Kalite yönetim sistemleri*. İzmir: Zeus.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. U., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Caseiro, N., & Santos, D. (2009). *Smart specialization strategies and the role of entrepreneurial universities*, United States of America: IGI Global.
- Celep, C., & Tülübaş, T. (2015). *Yükseköğretimin yönetimi*. Ankara: Nobel Akademik.
- Ceylan, Ö. Ö., & Toprakçı, E. (2015). Türkiye'de yükseköğretimin yeniden yapılandırılması için öneriler. *Türkbilim Araştırmaları Dizisi*, 4, 205-248.
- Clark, B. (1983). *The higher education system*. Berkeley, LA: California University.
- Clayton, S. (1999). *Strateji geliştirme* (O. Yıldırım, Çev.). İstanbul: Hayat.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. Ankara.

- Çağlar, N. (2008). Postmodern anlayışta siyaset ve kimlik. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 369-386.
- Çakır, T. (1993). *Planlı dönemde yükseköğretim politikaları ve uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çalı, H.H. (2011). Türkiye’de kalkınma ajanslarında denetim sorunu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 2011, 419-442.
- Çelik, M. Y. (2012). Boyutları ve farklı algılarıyla küreselleşme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 57-73.
- Çelik, Z., & Gür, B. (2014). Yükseköğretim sistemlerinin yönetimi ve üniversite özerkliği: Küresel eğilimler ve Türkiye örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(1), 18-27.
- Çelikkaya, S., Yaman, H., Dağlı, İ., & Çapık, E. (2018). Bölgesel politikaların kalkınma planlarındaki yeri ve zamana bağlı dönüşümü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(22), 21-31.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Çınar, N. F., & Tütünsatar, A. (2017). Bir kamu politikası olarak stratejik planlama ve üniversitelerde uygulama: Akdeniz Bölgesindeki farklı kuşaktaki üniversitelerin misyon ve vizyonları üzerinden bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(4), 1177-1188.
- Çiftçi, M. (2015). Girişimci üniversite ve üçüncü kuşak üniversiteler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27, 341-347.
- Dalgar, H., Tunç, H., & Kaya, M. (2009). Bölgesel kalkınmada yükseköğretim kurumlarının rolü ve Bucak örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 39-50.
- Davies, W. S., & Glaister, K. W. (1997). Business school mission statements-The bland leading the bland? *Long Range Planning*, 30(4), 594-604.
- Davoudi, S., & Ellison, P. (2006). *Bologna survey 2006*. United Kingdom: Oxford Brookes University.
- Demir, C., & Yılmaz, M. K. (2010). Stratejik planlama süreci ve örgütler açısından önemi. *Dokuz Eylül İ.İ.B.F. Dergisi*, 25(1), 69-88.
- Demirbolat, A. O. (2005). Eğitim yönetiminde stratejik planlama ve vizyon-misyon belirlenmesinde liderlik rolleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 30(135), 58-65.

- Devlet Yükseköğretim Kurumlarında Öğretim Elemanı Norm Kadrolarının Belirlenmesine ve Kullanılmasına İlişkin Yönetmelik. (2018, 2 Kasım). *Resmî Gazete* (Sayı: 30583).
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1963). *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)*. T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1968). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)*. T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1973). *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)*. T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1979). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)*. T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1984). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)*. T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1989). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)*. T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)*. T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)*. T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2003). *Kamu idareleri için stratejik planlama kılavuzu*. T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*. T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). *Kamu idareleri için stratejik planlama kılavuzu*. T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Didou-Aupetit, S. (2002). Küreselleşme, NAFTA ve Meksika’da yüksek öğretim sistemi: Konular, tehditler ve reformlar. (H. Koç, & G. T. Koç, Çev.). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(1), 81-92
- Dinler, Z. (2012). *Bölgesel iktisat*. Bursa: Ekin.
- Doğan, D. (2013). Yeni kurulan üniversitelerin sorunları ve çözüm önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 108-116.
- Doğan, H. (2008). Örgütlerde vizyon ve misyonların çalışanlarca kabulü ve Adnan Menderes Üniversitesi Örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 93-110.

- Dölen, E. (2008). II. Meşrutiyet döneminde Darülfünun. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 1-46.
- Drucker, P. F. (1994). *Kapitalist ötesi toplum*. İstanbul: İnkılâp.
- Drucker, P. F. (1996). *Yeni gerçekler*. (B. Karanakçı, Çev.). (5. Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Durgut, M. (2006). *Bölgesel üstünlük*. Yeni Tartışma Sunumu, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Isparta.
- Durna, U., & Eren, V. (2002). Kamu sektöründe stratejik yönetim. *Amme İdaresi Dergisi*, 35(1), 55-75.
- Dünya Bankası. (2011). *Dünya Gelişim Raporu*. Washington: The World Bank.
- Düzce Üniversitesi. (2020). *Stratejik Plan (2020-2024)*. Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Efil, İ. (1987). *İşletmelerde yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Örnek.
- Ekinci, C. E., Anasız, B. T., & Püsküllüoğlu, E. I. (2018). Yükseköğretim modelleri ve Türkiye yükseköğretim modelinin değerlendirilmesi. 3(2), 778-791.
- Elçi, Ş., Karataylı, İ., & Karaata, S. (2008). *Bölgesel inovasyon merkezleri: Türkiye için bir model önerisi*, 12(477). Ankara: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği.
- Emekçi, M. (2019). *Türkiye'deki üniversitelerin misyon ve vizyon ifadelerinin tematik olarak incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ortak Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Emekçi, M., & Doğan, S. (2020). Türkiye'deki üniversitelerinin misyon ve vizyon ifadelerinin tematik olarak incelenmesi. *Researcher*, 8(1), 161-203.
- Emini, F. T., & Ayaz, Ç. E. (2020). Yükseköğretim kurumlarının misyon bildirimlerinin inovasyon temelinde analizi. *Afyon Kocatepe İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 89-100.
- Ercan, N.Y. (2002). İçsel büyüme teorisi: Genel bir bakış. *Planlama Dergisi*, (Özel Sayı), 129-138.
- Erdem, A. R. (2013). Bilgi toplumunda üniversitenin değişen rolleri ve görevleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 3(2), 109-120.
- Erdem, A. R. (2016). Üniversite anlayışındaki değişim: Birinci nesil üniversiteden dördüncü nesil üniversiteye. *Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(16), 21-52.
- Erdoğan, A. (2014). Türkiye'de yükseköğretimin gündemi için politika önerisi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(1), 1-17. doi: 10.5961/jhes.2014.084.
- Erçetin, Ş. Ş. (2000). *Lider sarmalında vizyon*. Ankara: Nobel.

- Erdoğan, A. (2013). *Türk yükseköğretiminin yeniden yapılanma çalışmaları: Küresel eğilimler ve uluslararasılaşma çerçevesinde değerlendirmeler*. Ankara: Stratejik Düşünce Enstitüsü, Kırkambar.
- Ergen, H., & Çakıoğlu, V. (2018). Türkiye’de yükseköğretimin genişlemesinin ekonomik yönleri (1980–2016). *Yükseköğretim Dergisi*, 8(2), 207-233.
- Ergüder, Ü. (2012). Yeni bir yükseköğretim yasasına doğru başlıklı belge hakkında ön izlenimler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(Özel Sayı), 26-27.
- Erkan, V. (2008). *Kamu kuruluşlarında stratejik planlama: Türkiye uygulaması ve kuruluşlarda başarıyı etkileyen faktörler*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Etkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: from national systems and ‘mode 2’ to a triple-helix of university-industry-government relations. *Research Policy*, 29.
- Etzkowitz, H., & Zhou, C. (2008). Introduction to special issue, building the entrepreneurial university: A global perspective. *Science and Public Policy*, 35(9), 627-635.
- European Commission. (2010). *Communication from the commission Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels.
- Fındıkçı, İ. (1998). Enformasyon bilgi toplumu dünyası: Bilgi toplumunda eğitim ve öğretmen. *Bilgi ve Toplum Dergisi*, 83-91.
- Fırat, N. Ş. (2006). Pozitivist yaklaşımın eğitim yönetimi alanına yansımaları, alana getirdiği katkı ve sınırlılıkları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 40-51.
- Fichter, J. (2002). *Sosyoloji nedir*. (N. Çelebi, Çev.). Ankara: Anı.
- Fielden, J. (2008). *Global trends in university governance*. (Rapor No: 44244). Washington, DC: The World Bank.
- Foray, D., David, P.A., & Hall, B. Smart specialisation-The concept. *Knowledge Economists Policy*, 9(3).
- Genç, K. Y. (2012). Türk özel üniversitelerinin misyon açıklamalarının kalite ölçütleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 439-451.
- Gerçek, Z. (2011). Bütün, parçaların toplamından daha fazladır. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 39-42
- Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi kuramsal ve pratik bilgiler*. Ankara: Siyasal.

- Göransson, B., & Brundenius, C. (2011). Universities in transition: The changing role and challenges for academic institutions. In International Development Research Centre (Ed.), *Insight and innovation in international development* (pp. 3-10). New York: Springer.
- Güçlü, N. (2006). Örgütsel değişim yönetimi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(13), 240-254.
- Güler, A. (1994). *Türkiye 'de üniversite reformları*. Ankara: Adım.
- Gültekin, N., Çelik, A., & Nas, Z. (2008). Üniversitelerin kuruldukları kente katkıları. <http://www.e-sosder.com/dergi/24264-269.pdf> kaynağından 15.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Günay, D. (2007). Yirmi birinci yüzyılda üniversite. C. C. Aktan. (Ed.), *Değişim Çağında Yükseköğretim* içinde (s.78-79). İzmir: Yaşar Üniversitesi.
- Günay, D. (2011). Türk yükseköğretiminin yeniden yapılandırılması bağlamında sorunlar, eğilimler, ilkeler ve öneriler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(3), 113-121.
- Günay, D. (2018). Bir üniversite modeli önerisi: Yedinci nesil üniversite. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 100-109. doi: 10.32329/uad.484582.
- Günay, D., & Günay, A. (2017). Türkiye'de yükseköğretimin tarihsel gelişimi ve mevcut durumu. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(3), 156-178.
- Güner, S. (2005). Stratejik yönetim anlayışı ve kamu yönetimi. *Türk İdare Dergisi*, 446, 61-78.
- Gürüz, K. (2001). *Dünyada ve Türkiye'de yükseköğretim -Tarihçe ve bugünkü sevk ve idare sistemleri*. Ankara: ÖSYM.
- Güzeltik, E. (1999). *Küreselleşme ve işletmelerde değişen kurum imajı*. İstanbul: Sistem.
- Hancıoğlu, Y. (2017). Küresel inovasyon endeksi göstergeleri arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 352-365.
- Hayward, F. M. & Ncayiyana, D. J. (2011). Strategic planning for higher education. In P. G. Altbach (Ed.), *Leadership for world- class universities: Challenges for developing countries* (pp. 8-32). New York: Routledge.
- Hirsch, E. (1950). *Dünya üniversiteleri ve Türkiye'de üniversitelerin gelişmesi*. İstanbul: Ankara Üniversitesi.
- Işık, N., & Kılınç, E. C. (2012). İnovasyon sistemi yaklaşımı ve inovasyonun coğrafyası: Türkiye örneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 7(1), 170-183.

- Ivancevich M. J, Gibson, L. J., & Donnelly, J. (1990). *Fundamentals of management*. (7. Edition.) Boston: BPI-IRWIN, Homewood.
- Izgar, G. (2020). Okul yöneticileri ve öğretmenlerin stratejik plan, vizyon, misyon kavramlarına yönelik bilişsel yapıları ve algıları. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi* 2(1), 62-70.
- İbicioğlu, H., & Taş, S. & Özmen, İ. (2010). Üniversite eğitiminin girişimcilik düşüncesinin değişimine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir uygulama. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(1), 53-74
- İçli, G. (2002). *Sosyolojiye giriş*. Ankara: Anı.
- İktisat Terimleri Sözlüğü. (2004). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*. Ankara.
- Kapusuzoğlu, Ş. (2006). Yönetimde özdenetim. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 1-16.
- Karaduman, S. (2010) Modernizmden postmodernizme kimliğin yapısal dönüşümü. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 17(5), 2886-2899.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Kargı, N. (2009). Bölgesel kalkınma yaklaşımlarındaki gelişmeler ve Avrupa Birliği perspektifi altında Türkiye'nin bölgesel politika analizi, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 2(1), 19-40.
- Karlsen, G. E. (2002). Eğitim yönetişimi, küreselleşme ve demokrasi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(1), 93-104.
- Kavak, Y. (2011). Türkiye'de yükseköğretimde büyüme: Yakın geçmişe bakış ve uzun vadeli (2010-2050) büyüme projeksiyonları. *Yükseköğretim Dergisi*, 1(2), 95-102.
- Kayasü S., Pınarcıoğlu M., Yaşar S., & Dere S. (2003). Yerel / bölgesel ekonomik kalkınma ve rekabet gücünün artırılması: Bölgesel kalkınma ajansları. *İstanbul Ticaret Odası Yayınları*, 8.
- Kılıç, A., & Ayvaz, Ü. (2011). Üniversite-sanayi-devlet iş birliğinin sağlayıcısı olarak teknoparklar ve teknoloji transferi iş birliklerinde mevcut durum. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 10(2), 58-79.
- Kılıç, M. (2010). Stratejik yönetim sürecinde değerler, vizyon ve misyon kavramları arasındaki ilişki. *Sosyoekonomi Dergisi*, 6(13), 82-98.
- Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi. (2022). *Stratejik Plan (2022-2026)*. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.

- Kiper, M. (2010). *Dünyada ve Türkiye’de üniversite-sanayi iş birliği ve bu kapsamda üniversite-sanayi ortak araştırma merkezleri programı (ÜSAMP)*. Ankara: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı.
- Kirby, D. (2006). Creating entrepreneurial universities in the United Kingdom: Applying entrepreneurship theory to practice. *Journal of Technology Transfer*, 31(5), 599-603.
- Klemm, M., Sanderson S., & Luffman, G. (1991). Mission statement: Selling corporate values to employees. *Long Range Planning*, 24(3), 73-78.
- Kocabaş, C., & Alpaydın Y. (2018). Üniversite-sanayi iş birliği bağlamında teknoloji geliştirme bölgelerinin misyon ve vizyonlarının incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(2), 368-377. doi: 10.5961/jhes.2018.278.
- Koçer, H. A. (1987). *Türkiye’de modern eğitimin doğuşu*. Ankara: Uzman.
- Korkut, H. (2019). Türkiye’de üniversite açma politikası. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 25(1), 69-91.
- Kotler, P., & Murphy, P. E. (1981) *Strategic Planning for Higher Education Journal of Higher Education*. Ohio: Ohio State University.
- Köseoğlu, M. A., & Ocak, S. (2010). Misyon ifadelerinde kullanılan öğeler işletmelerin mülkiyet yapısına göre değişir mi: Özel ve kamu hastaneleri üzerine bir araştırma. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 13(1), 63-82.
- Kreber, C., & Mhina C. (2006). *The values we prize: a comparative analysis of mission statements. Higher Education Perspectives*, 3(1), 60-79.
- Krugman, P. (1997). *Development, geography and economic theory*. Cambridge: MIT.
- Kumral, N., & Güçlü, M. (2015). Akıllı uzmanlaşmaya yönelik bölgesel araştırma ve yenilik stratejisi hazırlama kılavuzu. *Daka*, 15(01), 1-35.
- Kutgi, D., & Maden, S. I. (2018). Bölgesel yenilik sistemlerinde yeni bir yaklaşım: Akıllı uzmanlaşma stratejisi ve teorik temelleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, 142-156.
- Kuyumcu, A., & Erdoğan, T. (2008). Yükseköğretimin Toplumsal Değişmeye Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 240-250.
- Kuzu, Ö. H. (2020). Dünya çapında üniversiteler bağlamında misyon-vizyon üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 10(1), 8-23. doi: 10.5961/jhes.2020.363.
- Küçükcan, T., & Gür, B.S. (2009). Türkiye’de yükseköğretim: Karşılaştırmalı bir analiz. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.

- Küçük, E. (2012). Türkiye’de kalkınma planları kapsamında yapılan eğitim planlarının analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 9-26.
- Küyel, M. T. (1970). Orta çağ felsefe tarihi ve S.İ.E.P.M. *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 8, 187-280.
- Kwiek, M. (2002). Yükseköğretimi yeniden düşünürken yeni bir paradigma olarak küreselleşme: Gelecek için göstergeler. (E. Akbaş, Çev.). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(1), 132-154.
- Kwiek, M. (2008). Academic entrepreneurship and private higher education in Europe (in a comparative perspective). Michael Shattock (Ed.), *Entrepreneurialism in universities and the knowledge economy, diversification and organisational change in european higher education* (pp. 63-81). New York: Open University.
- Lawler, A. (2004). Harvard joins reform movement. *Science*, 304, 810.
- Leonhard, E. (1995). Vizyonlar: Ekonomik yarış çağında en önemli itici güç. Ullrich, S. & Heinz, R. (Eds.), *Vizyon Yönetimi*. İstanbul: Evrim.
- Le Robert Micro (1994). *Dictionnaire d'apprentissage de la langue Française*. Paris.
- Li, J., & Lin, J. (2015). China’s move to mass higher education: An analysis of policy making from a rational framework. *The Worldwide Transformation of Higher Education*, 9, 269-295.
- Malterud, K. (2001). Qualitative research: Standards, challenges and guidelines. *Lancet*, 358(483-488).
- Martin, R., & Sunley, P. (2016). Paul Krugman’s geographical economics and its implications for regional development theory: a critical assesment, *Economic Geography*, 72(3), 259-292
- Mautner, G. (2005). The entrepreneurial university: a discursive profile of a higher education buzzword. *Critical Discourse Studies*, 2(2), 95-120.
- Mcburnie, G. (2002). Küreselleşme, GATS ve ulus-aşırı eğitim. (H. Koç, & G. T. Koç, Çev.). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(1), 169-190.
- Mészáros, R. (1999). Vital resources for global competition: Quality, adaptability, and the regional role. *Higher Education in Europa*, 24(1), 91-100.
- Metcalfe, A. S. (2009). The geography of access and excellence: Spatial diversity in higher education system design. *Higher Education*, 58, 205.
- Miller, A., & Dess, G. (1996). *Strategic management*. (2. Ed). America: McGraw Hill.

- Miller, F. (1998). Strategic culture change: The door to achieving high performance and inclusion. *Public Personnel Management*, 27(2).
- Myers, M. (2000). Qualitative research and the generalizability question: Standing firm with proteus. *The qualitative report*, 43(3-4).
- Namal, Y., & Karakök, T. (2011). Atatürk ve Üniversite Reformu (1933). *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 27-35.
- Ngok, K. (2008). Massification, bureaucratization and qu-esting for “world-class” status: Higher education in China since the mid-1990s. *International Journal of Educational Management*, 22(6), 547-564.
- Odabaşı, Y. (2006). Değişimin ve dönüşümün aracı olarak girişimci üniversite. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 1(1), 87-104.
- Ocak, M., & Karabulut, B. (2017). Türkiye-İngiltere üniversitelerinin vizyon ve misyon ifadelerinin içerik analizi ile karşılaştırılması. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(2), 113-130.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2012). *Draft Synthesis Report on Innovation Driven-Growth in Region: The Role of Smart Specialisation*. oecd.org/innovation/inno/smart-specialisation.pdf kaynağından 23.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2013). *Innovation-driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialisation*. oecd.org/sti/inno/smartspecialisation.htm kaynağından 23.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Okçabol, R. (2007). *Yükseköğretim sistemimiz*. Ankara: Ütopya.
- Özalp, S. G. (2006). *Yükseköğretimde yönetim sorunları*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özer, A. (2015). *21. Yüzyılda yönetim ve yöneticiler*. İstanbul: Adalet.
- Özer, M. A. (2010). İşletmelerin geleceği için yol haritası: Vizyon yönetimi. *Çimento İşveren Dergisi*, 6(24), 4-21.
- Özer, M., Gür, B., & Küçükcan, T. (2011). Kalite güvencesi: Türkiye yükseköğretimi için stratejik tercihler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 59-65.
- Özer, Y.E. (2011). Girişimci üniversite modeli ve Türkiye. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 85-100.

- Özdem, G. (2011). Yükseköğretim kurumlarının stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1869–1894.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde yeni sistem arayışları*. Ankara: Pegem A.
- Özgür, G. (2013). *Eğitim hizmetlerinde kalite*. Konya: Eğitim.
- Özipek, B. B. (2004). Akademik özgürlük. C. C. Aktan, (Ed.), *Nasıl Bir Üniversite?* (s. 23-48). İstanbul: Değişim:
- Özmen, H. İ., Özmen, F., & Sakarya, Ş. (2013). Beş yılda ne değişti?: Üniversitelerde stratejik planlama çalışmaları (Miyon ve vizyon ekseninde karşılaştırmalı bir analiz). *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi* 8(2), 27-39.
- Öztop, S. (2007). *Stratejik planlamanın belediyelere uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Öztürk, N. B. (2020). Vakıf üniversitelerinin web sayfalarındaki misyon ve vizyon ifadelerinde etik vurgular üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 469-488. doi: 10.20491/isarder.2020.856.
- Padaki, V. (2000). Coming to grips with organisational values. *Development in Practice*, 10, 3-4.
- Parlar, H. (2013). Bilgi toplumu, değişim ve yeni eğitim paradigması. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 193-209.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. California: Sage.
- Puiu, C., Stanciu, M., & Sirbu, M. (2009). Understanding the strategic planning process. *Revista Academiei Fortelor Terestre*, 1(53), 68-73.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş: Nicel ve nitel yaklaşımlar*. (Z. Etöz, Çev.). Ankara: Siyasal.
- Rashdall, H. (1895). *The universities of Europe in the middle* (1987). Oxford: Oxford Clarendon.
- Renault, C. (2006). Academic capitalism and university incentives for faculty entrepreneurship, *Journal of Technology Transfer*, 31(2), 227-239.
- Research and İnnovation Strategies for Smart Specialisation 3. (2012). *The guide on research and innovation strategies for smart specialisation (RIS 3)*. Luxembourg: European Union.
- Research and İnnovation Strategies for Smart Specialisation 3. (2018). *Research and innovation for smart specialisation (2018-2020)*. Castilla y Leon: European Union.

- Robinson, J. (1934). The economics of imperfect competition. *Journal of the Royal Statistical Society*, 97(4), 671-674. doi: 10.2307/2342203.
- Roersen, M. (2008). *Internationalizing Technopark*. Master Thesis, Universiteit Twente, Twente.
- Saban, A. İ., & Saban, A. (2016). Üniversitenin kuruluş ve öğretim amacı ne olmalıdır? Bir analiz çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 43-53.
- Sakınç, S., & Bursalıoğlu, S. A. (2012). Yükseköğretimde küresel bir değişim: Girişimci üniversite modeli. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), 92-99. doi: 10.5961/jhes.2012.037.
- Saklı, A. R., & Akbulut, H. T. A. (2017). Dünyada ve Türkiye’de üniversitelerin tarihi gelişimi. A. R. Saklı (Ed.), *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi öğrenci ve akademisyenleri ile Rize halkının karşılıklı algı ve beklentileri içinde* (s. 9-49). Ankara: Ofset.
- Salanda, J. (2011). *Fundamentals of qualitative research: Understanding qualitative research*. Newyork: Oxford University Press.
- Sarp, Nilgün. (2014). *Toplam kalite yönetimi uygulamaları*. Ankara: Siyasal.
- Scott, C. D., Jaffe, D.T., & Tobe, G. R. (1993). *Organizational vision, values and mission: building the organization of tomorrow*. Menlo Park, CA: Crisp.
- Scott, P. (2004). Ethics in and for higher education. *International Conference on Ethical and Moral Dimensions for Higher Education and Science in Europe*, Bucharest: UNESCO-CEPES.
- Schulte, P. (2007). The entrepreneurial university: A strategy for institutional development. *Higher Education in Europe*, 29(2), 187-191.
- Schutte, F. (1999). The university-industry relations of an entrepreneurial university: The case of the University of Twente. *Higher Education in Europe*, 24(1), 47-65.
- Schwartz, P., & Ogilvy, J. (1979). The emergent paradigm: Changing patterns of thought and belief. Menlo Park, CA: SRI International.
- Sezgin, F. (2018). Türk eğitim sistemi açısından eğitimi izleme ve değerlendirmede yapısal göstergeler. *Devlet Dergisi*, 480(6). Ankara: Berikan.
- Siemenska, R., & Walczak, D. (2012). Polish higher education: from state toward market, from elite to mass education. *Research, Practice and Praxis*, 7, 197-224.

- Smith, K. E. I. (2013). *Sociology of globalization: What is globalization?* United Kingdom: Taylor&Francis Group.
- Sökmen A. (2014). *İşletmelerde yönetim ve organizasyon*. Ankara: Detay.
- Sönmez, V. (2002). Küreselleşmenin felsefi temelleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6, 1-11.
- Sörilin, S. (2007). Funding diversity: Performance-based funding regimes as drivers of differentiation in higher education systems. *Higher Education Policy*, 20(4). 413-440.
- Şahin, M., & Alkan, R. M. (2016). Yükseköğretimde değişim dönüşüm süreci ve üniversitelerin genişleyen rolleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 297-307.
- Şen, B. (2008). Türkiye’de küreselleşme tartışmaları ve sonuçları. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şimşek, H., & Adıgüzel, T. (2012) Yükseköğretimde yeni bir üniversite paradigmasına doğru. *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 255-258.
- Tarahat, B. & Werner, B. (1997). 12 Principles of organizational transformation. *Management Review*, 86(8).
- Taş, M., Çiçek, H., & Yastıoğlu, S. (2019). Misyon, vizyon ve amaçlar bağlamında geleceğe bakış: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi stratejik plan çalışmaları örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 6(2), 544-562.
- Taş, U. (2007). Türkiye’de kalkınma planları ışığında eğitimin kalkınmadaki rolü. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Taş, S. (2017). İnovasyon, eğitim ve küresel inovasyon endeksi. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 99-123.
- Tavşancıl, E., & Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon.
- Tekeli, İ. (2003). Dünyada ve Türkiye’de üniversite üzerinde konuşmanın değişik yolları. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 97, 123-143.
- Tekin, A. (2015). Küreselleşen dünyada bölgesel kalkınma dinamikleri, kamu politikaları ve bölgesel kalkınma ajansları. *Dumlupınar Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 29, 37-48.

- Telli, S. G. (2018). Türkiye’de yükseköğretim sistemi üzerine düşünceler. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 132-138. doi: 10.32329/uad.482681.
- Tengilimoğlu, D., & Öztürk, Y. (2004). *İşletmelerde halkla ilişkiler*. Ankara: Seçkin.
- Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye giriş*. Ankara: Feryal.
- Thissen, M. (2013). *Regional competitiveness and smart specialization in Europe*. Netherlands: Edward Elgar.
- Timur, T. (2000). *Toplumsal değişme ve üniversiteler*. Ankara: İmge.
- Toğrol, E. (2012). Üniversitelerdeki gelişim: Britanya yükseköğretim sistemi. *Yükseköğretim Dergisi*, 2(1), 56-59.
- Tolunay, A. ve Akyol, A. (2006). Kalkınma ve kırsal kalkınma: Temel kavramlar ve tanımlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2(A), 116-127.
- Toprak, M., Bayraktar, Y., Erdoğan, A., Kolat, D., & Şengül, M. (2021). Yeni nesil üniversite: Bir model önerisi. *Yükseköğretim Dergisi*, 11(2Pt1), 344-362.
- Tuncer, M. (2012). Hacettepe Üniversitesi yeni yükseköğretim yasa taslağı önerisi özet raporu. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(Özel Sayı), 28-31.
- Tutar, F., & Demiral, M. (2007). Yerel ekonomilerin yerel aktörleri: Bölgesel kalkınma ajansları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 65-83.
- Türel, Oktay. (2004). Türkiye’de yükseköğretimin (yeniden) kurumsallaşması üzerin düşünceler. *Mülkiye Dergisi*, 28(242), 151-180.
- Türk Dil Kurumu (1983). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türk Dil Kurumu. (2019). *Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük*. kaynağından 10 Nisan 2022 tarihinde www.tdk.gov.tr kaynağından erişilmiştir.
- Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği. (2003). *Yükseköğretimin yeniden yapılandırılması: Temel ilkeler*. 10(365). İstanbul: TUSİAD.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1961, 9 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 10859).
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982, 18 Ekim). *Resmî Gazete* (Mükerrer Sayı: 17863).
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2010). *International commission on education for the twenty-first century (1996)*. Brasil: Faber-Castell.
- Ulutürk, S., & Dane, K. (2008). *Yükseköğretimin finansmanı*. İzmir: Eğitim Sen.
- Ural, M. (2021). *Mardin Artuklu Üniversitesinin bölgesel kalkınmadaki rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Uşak Üniversitesi. (2020). *Stratejik Plan (2020-2024)*. Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Ülgen, H., & Mirze, S.K. (2010). *İşletmelerde stratejik yönetim*. İstanbul: Beta.

- Üniversiteler Kanunu. (1946, 18 Haziran). *Resmî Gazete* (Sayı: 6336).
- Üniversiteler Kanunu. (1973, 20 Haziran). *Resmî Gazete* (Sayı: 14587).
- Waters, M. (2000). *Globalization*. United Kingdom: Taylor & Francis Group.
- Weisbrod, B. A., Ballou, J. P., & Asch, E. D. (2008). *Mission and money understanding the university*. New York: Cambridge.
- Widmann, H. (2000). *Atatürk ve üniversite reformu*. İstanbul: Kabcacı.
- Wiley, D., & Hilton, J. (2009). Openness, dynamic specialization and disaggregated future of higher education. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 10(5). doi: 10.19173/irrodl.v10i5.768.
- Wissema, J. G. (2009). *Towards the third generation university, managing the university in transition*. UK: Edward Elgar.
- Yamamoto, G. T. (2018). Türkiye’de yükseköğretim sistemi üzerine düşünceler. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 132-138.
- Yang, R., & Vidovich, L. (2002) Üniversiteleri küreselleşme bağlamında konumlandırmak (M. Bedir, Çev) *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(1), 209-222.
- Yalçıntaş, M. (2014). Üniversite-sanayi-devlet iş birliğinin ülke ekonomilerine etkileri: Teknopark İstanbul örneği. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 5(10), 83-106.
- Yavuz, M. (2012). *Yükseköğretim yönetiminde dönüşüm ve Türkiye için alternatif yönetim modeli önerisi*. Uzmanlık Tezi, Kalkınma Bakanlığı, Ankara.
- Yazar, T., & Averbek, E. (2018). 1933 Üniversite reformundan günümüze Türkiye’de üniversitelerin tarihsel gelişimi. *Turkish Studies*, 13(4), 1341-1360. doi: 10.7827/TurkishStudies.12711.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, S. (2014). *Yönetim teorileri*. Ankara: Siyasal.
- Yıldız, R. (2016). Üniversitenin misyonu, yeni kurulan üniversiteler ve yerel kalkınma önceliği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 0(47), 65-84.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research design and methods*. (3. Baskı). London: Sage.
- Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği. (2015, 23 Temmuz). *Resmî Gazete* (Sayı: 29423).
- Yükseköğretim Kanunu. (1981, 4 Kasım). *Resmî Gazete* (Sayı: 17506).

- Yükseköğretim Kurulu. (2000). *Türk yükseköğretiminin bugünkü durumu*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Yükseköğretim Kurulu. (2005). *Türk yükseköğretiminin bugünkü durumu*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Yükseköğretim Kurulu. (2007). *Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Yükseköğretim Kurulu, (2011). Yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasına dair açıklama. yeniyasa.yok.gov.tr/?page=yazi&i=103 kaynağından 12.07.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu. (2014). *Yükseköğretim politikalarında yeni YÖK-2014'ten sonrası*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Yükseköğretim Kurulu. (2019). *Türkiye yükseköğretim sistemi*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Yükseköğretim Kurulu. (2020). *Yükseköğretimde yeni YÖK projeleri: Yükseköğretimde ihtisaslaşma ve misyon farklılaşması- bölgesel kalkınma odaklı üniversiteler*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Yükseköğretim Kurulu. (2021). *Üniversite izleme ve değerlendirme genel raporu*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.
- Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği. (2005, 20 Eylül). *Resmî Gazete* (Sayı: 25942).
- Zuti, B., & Lukovics, M. (2015). *Fourth generation universities and regional development*. No: 77460. Munich: Munich Personal Repec Archive Paper.
- <https://covid19.yok.gov.tr/Sayfalar/HaberDuyuru/pandemi-gunlerinde-turk-yuksekogretimi.aspx> kaynağından 14.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiye-kuresel-inovasyon-endeksinde-tarihin-en-yukse-seviyesinde/2369794> kaynağından 30.03.2022 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/tarihce> kaynağından 13.02.2022 tarihinde erişilmiştir.

EKLER

EK-1. Görüşme Formu

Görüşme Formu

Görüşme yeri :

Görüşme tarihi :

Görüşme saati :

Sayın hocam,

Merhaba, adım Fatma Hümeysra Yücel. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalında doktora öğrencisiyim. Aynı zamanda Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde öğretim görevlisiyim. Bu görüşme formunu doktora tezi doğrultusunda hazırladım. Araştırmanın amacı, yükseköğretimde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşmasına yönelik eğitim yönetimi kurumu yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda mevcut durumu belirlemeye çalışmaktır.

Görüşmeye geçmeden önce görüşmemizin gizli tutulacağını belirtmek isterim. Ayrıca vereceğiniz kişisel bilgiler araştırmanın rapor kısmında yer almayacak ve bazı kodlar kullanılacaktır. İzninizle görüşme sırasında ses kaydı almak istiyorum. Görüşme sonunda ses kaydını dinleyebilir ve aldığım notları inceleyebilirsiniz.

Görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir soru varsa öncelikle bunu yanıtlamak isterim. Form, kentsel ve kurumsal bilgilere ilişkin birinci bölüm, kişisel bilgilere ilişkin ikinci bölüm ve kuramsal bilgilerle ilgili sorulara ilişkin üçüncü bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm tarafımda hazırlanacaktır. Sizden ikinci ve üçüncü bölümdeki sorular için görüşlerinizi almak istiyorum. Müsaade ederseniz görüşlerinizi almaya başlayabiliriz.

Öğr. Gör. Fatma Hümeysra YÜCEL

A) KENTSEL VE KURUMSAL BİLGİLER

1. Pilot üniversitelerin bağlı bulunduğu illerin sosyoekonomik göstergeleri;
 - a) İller
 - b) İllerin ait olduğu bölge
 - c) İllerin nüfusu
 - d) İllerdeki kişi başına GSYİH (TL) miktarı
 - e) İllerin sosyoekonomik gelişmişlik skoru
 - f) İllerin sosyoekonomik gelişmişlik kademesi
 - g) Sosyoekonomik gelişmişlik il sıralaması nedir?
2. Pilot üniversitelerin bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve projesindeki üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
3. Pilot üniversitelerin bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve projesindeki iktisadlaşma alanlarına göre dağılımı nasıldır?
4. Pilot üniversitelerin kuruluş tarihi ne zamandır?
5. Pilot üniversitelerdeki akademik personel sayısı nedir?
6. Pilot üniversitelerdeki öğrenci sayısı nedir?
7. Pilot üniversitelerin stratejik planlarına göre;
 - a) Bingöl Üniversitesinin
 - b) Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinin
 - c) Düzce Üniversitesinin
 - d) Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin
 - e) Uşak Üniversitesinin misyon ifadeleri nasıldır?
8. Pilot üniversitelerin stratejik planlarına göre;
 - a) Bingöl Üniversitesinin
 - b) Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinin
 - c) Düzce Üniversitesinin
 - d) Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin
 - e) Uşak Üniversitesinin vizyon ifadeleri nasıldır?
9. Pilot üniversiteler olarak;
 - a) Bingöl Üniversitesinde

- b) Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde
- c) Düzce Üniversitesinde
- d) Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde
- e) Uşak Üniversitesinde hangi kurullar oluşturulmuştur?

10. Pilot üniversiteler olarak;

- a) Bingöl Üniversitesinde
- b) Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde
- c) Düzce Üniversitesinde
- d) Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde
- e) Uşak Üniversitesinde hangi birimler oluşturulmuştur?

11. Pilot üniversiteler olarak;

- a) Bingöl Üniversitesinde
- b) Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde
- c) Düzce Üniversitesinde
- d) Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde
- e) Uşak Üniversitesinde hangi projeler yürütülmektedir?

B) KİŞİSEL BİLGİLER

1. Hangi üniversitede görev yapmaktasınız?

- Bingöl Üniversitesi ☐
- Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ☐
- Düzce Üniversitesi ☐
- Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi ☐
- Uşak Üniversitesi ☐

2. Öğrenim durumunuz nedir?

- Doktora ☐
- Yüksek Lisans ☐
- Lisans ☐
- Ön lisans ☐

3. Yaşınız nedir?

4. Cinsiyetiniz nedir?

Kadın ☐

Erkek ☐

5. Kadro türünüz nedir?

Akademik personel ☐

İdari personel ☐

6. İhtisaslaşmaya ilişkin bir projede hangi kurul, birim ya da komisyonda yer almaktasınız?

7. İhtisaslaşmaya ilişkin projedeki göreviniz nedir?

C) KURAMSAL BİLGİLER

1. Üniversitenizin misyon tanımını nasıl buluyorsunuz?

2. Sizce bir üniversitenin misyon ve vizyonunun olması ne ifade eder?

3. “Bir üniversitenin misyonunun farklılaşması ve ihtisaslaşmanın tesis edilmesi” ifadesinden ne anlıyorsunuz?

4. Sizin üniversitenizin misyonunuz ile ihtisaslaşma alanınız arasında bir ilişki olduğunu düşünüyor musunuz? Lütfen açıklayınız.

5. Sizce bir üniversitede uzmanlaşma gerekli midir? Uzmanlaşmayı gerekli görüyorsanız nedenlerinizi belirtir misiniz?

6. Sizce bir şehrin demografik özellikleri bölgesel kalkınma için önemli bir etmen midir? Lütfen açıklayınız.

7. Sizce bölgesel kalkınmada üniversitenin rolü ne olmalıdır?

8. İhtisaslaşmayı tesis etmek için bir üniversitenin yeniden yapılandırılmasının önemli olduğunu düşünüyor musunuz? Lütfen açıklayınız.

9. Üniversitenizin ihtisaslaşma alanları, bölgenizin ihtiyaç ve beklentilerini karşılamakta mıdır? Hangi ihtiyaç ve beklentiler karşılanmış, hangilerinin karşılanmasında yetersiz kalmıştır? Lütfen açıklayınız.

10. Sizce ihtisaslaşma için üniversitelerin altyapısı nasıl olmalıdır?

11. Sizce ihtisaslaşma alanları belirlenirken hangi kriterler öncelikli olmalıdır?

12. Üniversiteniz ihtisaslaşma sürecine girerken aşağıdaki durumlardan hangileri etkili olmuştur?

Yasal ölçütler

İlin/bölgenin özellikleri ☐

Coğrafi özellikler ☐

Üniversitenin akademik ve yönetsel yapısı ☐

Üniversitenin fiziki altyapısı ☐

Üniversitenin ürün yetiştirme kapasitesi ☐

Diğer ☐

13. Sizin üniversitenizde ihtisaslaşma alanları belirlenirken bulunduğunuz ilin hangi özellikleri ön plana çıkmıştır?

14. İhtisaslaşma alanı belirlenirken hangi yasal dayanaklar esas alınmaktadır?

YÖK Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması Projesi ☐

Kalkınma Bakanlığı Rapor Eylem Planı ☐

YÖK Pilot Üniversite Seçim Komitesi Raporları ☐

Kurumsal Strateji Planları ☐

Diğer ☐

15. Bu süreçte kurumsal mevzuatınızda ne tür düzenlemeler yaptınız?

16. İhtisaslaşma sürecinizi nasıl yönetiyorsunuz?

17. Üniversitenizdeki ihtisaslaşma alanlarınız için hangi hazırlıkları yaptınız?

18. Bu süreçte hangi duyuru ve tanıtım faaliyetlerini yaptınız?

19. Bu süreçte hangi kurullar oluşturulmuştur?

20. Bu süreçte hangi birimler oluşturulmuştur?

21. Bu süreçte yetkili birimlere görevlendirme yapıldı mı? Görevlendirme için hangi kriterleri baz aldınız?

22. Bu süreçte üniversitenizde ne tür projeler oluşturuldu?

23. Projelendirme sürecindeki mevcut durum nedir?

24. İhtisaslaşma sürecinde kurumunuzdaki birimler arasında nasıl bir iş birliği yapılmaktadır?

25. Bu süreçte üniversitenizde hangi uygulama ve araştırma merkezleri açılmıştır?

26. Uygulama ve araştırma merkezleri faaliyete geçmiş midir?

Evet ☐

Hayır ☐

27. Üniversitenizin danışmanlığında ne tür yeni ürünler üretilmiştir ya da ortaya çıkmıştır?

28. Başka ne tür faaliyetler planlıyorsunuz?

29. Üniversitenizin ihtisaslaşma sürecinde hangi engel ve zorluklarla karşılaştığını biliyor musunuz? Lütfen açıklayınız.

30. Bu süreçte üniversiteniz hangi yükseköğretim kurumları ile iş birliği yaptı?

Pilot üniversiteler ☐

Diğer üniversiteler ☐

31. Bu süreçte üniversiteniz bulunduğu il ya da bölgenizde hangi kurumlarla iş birliğinde bulundu?

Kurum ☐

Kuruluş ☐

Sanayi bileşenleri ☐

Özel sektör bileşenleri ☐

Vakıf ☐

Dernek ☐

Sivil toplum kuruluşları ☐

Gönüllü kişiler ☐

Diğer ☐

32. Üniversitenizdeki ihtisaslaşma alanı ile ilgili hangi eğitim düzeyinde program açılmıştır?

Doktora düzeyi ☐

Yüksek lisans düzeyi ☐

Lisans düzeyi ☐

Ön lisans düzeyi ☐

Herhangi bir düzeyde program açılmamıştır. ☐

33. Herhangi bir eğitim düzeyinde ihtisaslaşma alanları ile ilgili mezun verilmiş midir?

Evet ☐

Hayır ☐

34. İlinizde üniversite katkı ve desteği ile yerel düzeyde mesleki yeterlilik belgeleri verilmiş midir?

Evet ☐

Hayır ☐

35. Bu süreçte ihtisaslaşma alanları ile ilgili olarak üniversitenize personel alımı yapıldı mı?

Öğretim üyesi (Prof.Dr., Doç. Dr., Dr. Öğr. Üyesi) ☐

Uzman (Öğr.Gör.) ☐

Araştırma Görevlisi ☐

Uzman ☐

Araştırmacı ☐

Diğer personel ☐

36. İhtisaslaşma süreci üniversitenizin yeniden yapılandırılmasında ne gibi katkılar sağlamıştır?

Üniversitede yapısal dönüşüm sağlaması ☐

Üniversitenin bütçesi ☐

Üniversitenin fiziki koşulları ☐

Üniversitede uzmanlığa dayalı ürün yetiştirme ☐

Üniversiteye öğretim üyesi, uzman ve usta yetiştiricilerin alınması ☐

Üniversitedeki akademik performansın yükseltilmesi ☐

Üniversitede program açılması ☐

Üniversiteye öğrenci alımı ☐

37. Üniversitenizin ihtisaslaşması bulunduğunuz ile ya da bölgenize ne türde katkılar sağlamıştır?

38. İçerisinde bulunduğunuz ihtisaslaşma sürecini nasıl değerlendirmektesiniz?

EK-2. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Gazi Üniversitesi Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 27.01.2022-E.275066

T.C. GAZİ ÜNİVERSİTESİ Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-275066
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

27.01.2022

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi Fatma Hümevra YÜCEL'in, Prof.Dr.Temel ÇALIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "*Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklaşması ve İhtisaslaşma Üzerine Bir Araştırma*" adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun 11.01.2022 tarih ve 01 sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2022 - 099

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Prof. Dr. Temel ÇALIK

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-3. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Gazi Üniversitesi Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 23.02.2022-E.298573

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-17311665-044-298573
Konu : Anketler (Fatma Hümeysra
YÜCEL)

23.02.2022

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 01.02.2022 tarihli ve 80287700-044- 278656 sayılı yazı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Doktora programı öğrencisi Fatma Hümeysra YÜCEL'in, Prof. Dr. Temel ÇALIK danışmanlığında yürüttüğü "Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Üzerine Bir Araştırma" konulu tez çalışması kapsamında çalışma yapmasına izin verilmesine ilişkin ilgi yazınız çalışma yapılması planlanan birimlere iletilmiş olup, alınan cevabi yazılar ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Bekir BULUÇ
Rektör Yardımcısı

Ek:Cevabi yazılar (5 adet)

Bu

EK-4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Bingöl Üniversitesi Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 23.02.2022-E.298573

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.02.2022-E.283171

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük Yazı İşleri Müdürlüğü

Ek-2

Sayı : E-79879538-730.08.03-48949
Konu : Anket Çalışması

05.02.2022

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 03.02.2022 tarih ve 280078 sayılı yazınız.

İlgi yazınız ile Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Doktora programı öğrencisi Fatma Hümevra YÜCEL'in "Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Üzerine Bir Araştırma" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Pilot Üniversite Koordinasyon Merkez Birimi bünyesinde anket yapma talebiniz Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. İbrahim Yasin ERDOĞAN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-5. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.02.2022-E.298573

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.02.2022-E.288579

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-83427534-302.08.01-113478
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı.

Ek-3
11.02.2022

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 03.02.2022 tarihli, 280078 sayılı ve "Anketler (Fatma Hümeysra YÜCEL)" konulu yazı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Doktora programı öğrencisi Fatma Hümeysra YÜCEL'in, Prof. Dr. Temel ÇALIK danışmanlığında yürüttüğü "Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyona Farklılaşması ve İhtisaslaşma Üzerine Bir Araştırma" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz bünyesinde çalışma yapma isteği ilgi yazı ile bildirilmiştir.

Konu ile ilgili Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün görüşü yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Mehmet KARACA
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek:Yazı örneği

EK-5. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 09.02.2022-E.298573
Evrak Tarih ve Sayısı: 11.02.2022-E.288579

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-79673485-044-112787
Konu : Anketler (Fatma Hümeysra YÜCEL)

09.02.2022

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 03.02.2022 tarihli, 280078 sayılı ve "Anketler (Fatma Hümeysra YÜCEL)" konulu yazı

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Doktora programı öğrencisi Fatma Hümeysra YÜCEL'in, Prof. Dr. Temel ÇALIK danışmanlığında yürüttüğü "Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Üzerine Bir Araştırma" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz bünyesinde çalışma yapma isteği çalışmaya katılmaya gönüllü bireylere ve kendisi yapması koşuluyla Enstitümüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığı tarafından uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILINÇ
Müdür

Ek:İlgi yazı (1 sayfa)

EK- 6. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Düzce Üniversitesi Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 23.02.2022-E.298573

Evrak Tarih ve Sayısı: 10.02.2022-E.287314

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Ek-4

Sayı : E-57909333-100-134375
Konu : [280078] / 03.02.2022 / Anketler (Fatma
Hümeysra YÜCEL)

09.02.2022

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

İlgi : 03.02.2022 tarihli ve E-17311665-100-280078 sayılı yazı

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Doktora programı öğrencisi Fatma Hümeysra YÜCEL'in Üniversitemiz akademik ve idari personeline "Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Üzerine Bir Araştırma" konulu araştırma çalışması yapması uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof.Dr. İlhan GENÇ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-7. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 23.02.2022-E.298573

Evrak Tarih ve Sayısı: 15.02.2022-E.291038

T.C.
KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-67873788-730.08.03-00000397739
Konu : Anketler (Fatma Hümeysra YÜCEL)

14.02.2022

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 03.02.2022 tarihli ve 17311665-044.08.01-E.280078 sayılı yazınız.

İlgi sayılı yazınıza konu; Üniversiteniz, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Doktora programı öğrencisi Fatma Hümeysra YÜCEL, Prof. Dr. Temel ÇALIK danışmanlığında yürüttüğü "*Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklaşması ve İhtisaslaşma Üzerine Bir Araştırma*" konulu tez çalışmasını Üniversitemizde yapması uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-8. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması İçin Uşak Üniversitesi Araştırma İzni Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 23.02.2022-E.298573

Evrak Tarih ve Sayısı: 23.02.2022-E.298454

T.C.
UŞAK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Ek-5

Sayı : E-33424009-044-65649
Konu : Anket İzni (Fatma Hümeysra YÜCEL)

22.02.2022

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

İlgi : 03.02.2022 tarihli ve 280078 sayılı yazınız.

İlgi yazıya istinaden; Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Doktora programı öğrencisi Fatma Hümeysra YÜCEL, Prof. Dr. Temel ÇALIK danışmanlığında yürüttüğü "Yükseköğretimde Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Üzerine Bir Araştırma" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz bünyesinde çalışma yapma talebi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Murat Mustafa ÖNTÜĞ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..